

**ELS DOCUMENTS
DEL CONCILI VATICÀ II**
Constitucions,
decrets,
declaracions

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

ELS DOCUMENTS DEL CONCILI VATICÀ II

Constitucions, decrets, declaracions

Traducció de Bernabé Dalmau

Presentació de l'arquebisbe metropolità
de Tarragona, Jaume Pujol Balcells

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
2012

Edició promoguda per la Conferència Episcopal Tarraconense
Extret de *Documents d'Església*, núms. 1009-1013 (1 de juliol – 1 de setembre de 2012)

Primera edició, setembre de 2012
© de la traducció, Bernabé Dalmau, 2012
La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona
ISBN: 978-84-9883-522-9
Dipòsit legal: B.16.069-2012
Imprès a Novagràfik, S.L. – Pol. Ind. Foinvasa – Vivaldi, 5
08110 Montcada i Reixac

PRESENTACIÓ

Sovint s'ha dit, i amb raó, que el concili Vaticà II és l'esdeveniment eclesial més important del segle xx, «un gran do de l'Esperit Sant a la seva Església», en paraules de Joan Pau II. El Concili ha estat i és una pedra mil·liar en el camí recorregut per l'Església, «mare i mestra», durant els gairebé dos mil anys de pelegrinatge per aquest món. A l'arrel del concili Vaticà II hi ha un impuls decisiu de l'Esperit, que es manifesta en el moment de la seva sorprenent convocatòria el 25 de gener de 1962 pel beat Joan XXIII.

El mateix Esperit empeny amb força l'assemblea conciliar, iniciada l'11 d'octubre de 1962, en la qual l'Església es presenta com allò que ha de ser en virtut de la voluntat de Jesucrist, el seu fundador: un far d'esperança per a la humanitat sencera. L'Esperit porta el Concili a la seva felicitosa clausura, el 8 de desembre de 1965, aquesta vegada amb un altre papa, Pau VI, que presenta el Concili en termes d'una Església que ofereix al món l'aigua fresca que brota de la font de la plaça i que és l'evangeli del Senyor Jesucrist mort i ressuscitat.

I, encara, l'Esperit guia l'Església quan aquesta desenvolupa el Concili i es converteix en servidora de la Paraula que proposa, en tant que poble de Déu empeltat de comunió i de missió, el misteri del Verb encarnat: l'Església que surt del Concili és una comunitat de lloança que celebra la salvació i la viu, que llegeix els signes dels temps i s'atansa als pobres. El Concili és el punt de referència constant de tot el servei pastoral del beat Joan Pau II i dóna raó de les grans línies del ministeri petrí de Benet XVI.

Els documents del concili Vaticà II no són, doncs, una relíquia del passat ni uns textos envellits, útils només parcialment. Ben al contrari, són magisteri extraordinari de l'Església, que demana una adhesió del cor i de l'intel·lecte per part dels qui viuen la seva fe en comunió amb el bisbe de Roma i amb els altres bisbes de l'Església catòlica. Per això els documents conciliaris han de ser coneguts i estimats, llegits i aplicats a l'interior d'una Església que viu la seva missió enmig del món. Una de les finalitats de l'Any de la fe proclamat pel Sant Pare Benet XVI per commemorar els cinquanta anys de l'obertura del Vaticà II és precisament reprendre, aprofundir i fer viva la doctrina del Concili. Ha d'ajudar a aquesta finalitat una segona efemèride: la celebració dels vint anys del Catecisme de l'Església catòlica, el qual constitueix una sistematització extraordinària d'allò que l'Església creu, viu i celebra segons les columnes basilars de la Tradició i, particularment, de la doctrina del Vaticà II. El Catecisme és un dels fruits més preciosos de l'aplicació del Concili, com ho és el projecte de la nova evangelització que centra els treballs del Sínode de 2012.

Cal que l'Església es posi en estat de missió, i que ho faci sota el guiatge de la Paraula de l'Evangeli, tal com va madurar dins l'assemblea del concili Vaticà II, i que a les Esglésies diocesanes amb seu a Catalunya va tenir una digníssima recepció en el concili provincial Tarraconense de 1995. Aquesta és la raó per la qual els bisbes agrupats en la Conferència Episcopal Tarraconense desitgem posar a l'abast dels fidels i de totes les persones de bona voluntat una edició popular dels documents conciliaris, com un dels fruits de l'Any de la fe, convençuts que, tal com ens ho recorda Benet XVI, el concili Vaticà II, «si el llegim i acollim guiats per una hermenèutica correcta, pot ser i esdevenir cada cop més una gran força per a la renovació sempre necessària de l'Església».

Agraïm a Publicacions de l'Abadia de Montserrat, i particularment a la revista *Documents d'Església*, que ho hagin fet possible.

† JAUME PUJOL BALCELLS

*Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat
President de la Conferència Episcopal Tarraconense*

Tarragona, maig de 2012

CONCILI VATICÀ II

CONSTITUCIONS

CONSTITUCIÓ «SACROSANCTUM CONCILIUM» SOBRE LA SAGRADA LITÚRGIA*

1. (*Per què el Concili s'ocupa de la litúrgia.*) Ja que el sagrat Concili es proposa de fer créixer contínuament la vida cristiana entre els fidels, de fer que les institucions sotmeses a canvis s'adaptin millor a les necessitats del nostre temps, d'afavorir tot el que pot ajudar a la unió de tots els qui creuen en Crist, i d'envigorir allò que ajuda a cridar tots els homes al si de l'Església, creu que també li pertoca, d'una manera especial, de procurar la reforma i el foment de la litúrgia.

2. (*El lloc de la litúrgia en el misteri de l'Església.*) La raó és que la litúrgia, per la qual, sobretot en el diví sacrifici eucarístic, «es fa present l'obra de la redempció», contribueix en un grau màxim a fer que els fidels expressin en llur vida, i manifestin als altres, el misteri de Crist i la naturalesa autèntica de la veritable Església, que té per característica ser humana i divina, visible i enriquida amb dons invisibles, fervorosa en l'acció i lliurada a la contemplació, present al món i, malgrat això, pelegrina; i tot això de manera que allò que hi és humà estigui ordenat i sotmès al diví, allò visible a l'invisible, l'activitat a la contemplació, i el present a la ciutat futura que busquem. Per tant, la litúrgia, mentre cada dia edifica els qui són dintre a fi que siguin temple sant en el Senyor i mansió de Déu en l'Esperit, fins al complet desenrotllament de Crist, al mateix temps els enforteix admirablement per predicar el Crist; i, així, presenta l'Església als qui són a fora, com a senyera alçada entre els pobles, perquè sota d'ella s'apleguin els fills de Déu dispersos, fins que es faci un sol ramat i un sol pastor.

3. (*La Constitució sobre la litúrgia i els altres ritus.*) Per això, el sagrat Concili creu que ha de recordar els principis i establir les normes pràctiques següents, sobre el foment i la reforma de la litúrgia.

Alguns d'aquests principis i normes es poden i s'han d'aplicar tant al ritu romà com a tots els altres ritus, encara que cal entendre que les normes pràctiques següents només afecten el romà, sempre que no es tracti de coses que, per la seva mateixa naturalesa, també es refereixen als altres.

4. Finalment, el sagrat Concili, amb fidelitat a la tradició, declara que la santa mare Església reconeix un dret i un honor iguals a tots els ritus legítimament acceptats, vol que, en endavant, si-

guin conservats i plenament afavorits, i desitja que, allà on calgui, siguin prudentment revisats de manera integral, d'acord amb la sana tradició, i rebin nou vigor com ho requereixen les circumstàncies i les necessitats d'avui.

Cap. I. Principis generals per a la reforma i el foment de la sagrada litúrgia

1. *Naturalesa de la sagrada litúrgia i la seva importància en la vida de l'Església*

5. (*L'obra de salvació acomplerta per Crist.*) Déu, que «vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,4), «després que en moltes ocasions i de moltes maneres antigament havia parlat als pares per boca dels profetes» (He 1,1), quan arribà la plenitud del temps envià el seu Fill, la Paraula feta carn, ungit per l'Esperit Sant, a portar la bona nova als pobres, a curar els cors desfets, «com a metge corporal i espiritual», mitjancer entre Déu i els homes. Ja que la seva humanitat, en la unitat de la persona del Verb, fou instrument de la nostra salvació. Per això, en Crist «es realitzà la satisfacció perfecta de la nostra reconciliació i se'ns donà la plenitud del culte diví».

Aquesta obra de la redempció humana i de la glorificació perfecta de Déu, iniciada amb les meravelles de Déu en el poble de l'antiga Aliança, Crist el Senyor l'acomplí, sobretot amb el misteri pasqual de la seva sagrada passió, de la seva resurrecció d'entre els morts i de la seva ascensió gloriosa. Per aquest misteri pasqual, «morint, destruïa la nostra mort, i ressuscitant ens ha tornat la vida». Ja que del costat de Crist, mort a la creu, va brollar «el sagrament meravellós que és tota l'Església».

6. (*L'obra de la salvació continuada per l'Església s'acompleix en la litúrgia.*) Per això, tal com Crist fou enviat pel Pare, també ell envià els apòstols, plens de l'Esperit Sant, no solament a predicar l'Evangeli a tota la humanitat i anunciar que el Fill de Déu, per la seva mort i la seva resurrecció, ens havia alliberat del poder de Satanàs i de la mort, i ens havia transportat al regne del Pare, sinó també a realitzar l'obra de salvació que anunciaven, pel sacrifici i els sagraments, entorn dels quals gira tota la vida litúrgica. Així els homes són empeltats en el misteri pasqual de Crist pel baptis-

* Promulgada el 4 de desembre de 1963.

me, morts amb ell, sepultats amb ell, ressuscitats amb ell; reben l'esperit de fills adoptius, «pel qual clamen: Abba, Pare!» (Rm 8,15), i, d'aquesta manera, esdevenen els veritables adoradors volguts pel Pare. Semblantment, sempre que mengen el sopar del Senyor, anuncien la seva mort fins que ell vingui. Per aquesta raó, la mateixa diada de la Pentecosta en què l'Església es manifestà al món, «els qui acceptaren la predicació» de Pere «foren batejats». I «eren constants a escoltar l'ensenyament dels apòstols i a viure en comunió fraterna, a partir el pa i a assistir a les pregàries... lloaven Déu i eren ben vistos de tot el poble» (Ac 2,41-47). Des de llavors, l'Església mai no ha deixat de reunir-se per celebrar el misteri pasqual; llegint el que «es referia a ell en totes les Escriptures» (Lc 24,27), celebrant l'eucaristia, en la qual «es fa present la victòria i el triomf de la seva mort», i donant alhora gràcies «a Déu pel seu do inefable» (2Co 9,15) en el Crist Jesús, «a lloança de la seva glòria» (Ef 1,12), per la força de l'Esperit Sant.

7. (*Presència de Crist en la litúrgia.*) Per realitzar una obra tan gran, Crist és sempre present en la seva Església, sobretot en les accions litúrgiques. És present en el sacrifici de la missa, tant en la persona del ministre, «ell mateix que es va oferir a la creu, ara s'ofereix per ministeri dels sacerdots», com sobretot sota les espècies eucarístiques. És present per la seva potència en els sagraments, de manera que quan algú bateja, Crist mateix bateja. És present en la seva paraula, ja que quan a l'Església es llegeixen les Sagrades Escriptures, és ell mateix qui parla. És present, en fi, quan l'Església suplica i salmeja, ell que prometé: «On n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells» (Mt 18,20).

De fet, en aquesta obra tan gran, amb la qual Déu rep una glòria perfecta i els homes són santificats, Crist s'associa sempre a l'Església, la seva estimadíssima Esposa, que l'invoca com a Senyor seu i per ell dóna culte a l'etern Pare.

Amb raó, doncs, la litúrgia és considerada com l'exercici del sacerdoci de Jesucrist, en la qual, per mitjà de signes sensibles, se significa i es realitza la santificació de l'home d'acord amb la naturalesa de cadascú, i tot el cos místic de Jesucrist, o sigui el Cap i els seus membres, exerceix el culte públic íntegrament.

Per això, cada celebració litúrgica, com a obra de Crist sacerdot i del seu cos, que és l'Església, és eminentment acció sagrada i cap altra acció de l'Església no n'igualaria l'eficàcia ni en dignitat ni en grau.

8. (*La litúrgia de la terra, pregustació de la litúrgia del cel.*) En la litúrgia de la terra participem, tot pregustant-la, de la del cel, que se celebra a la ciutat santa de Jerusalem, cap a la qual ens encaminem com a pelegrins, on Crist seu a la dreta de Déu, ministre del santuari i de l'autèntic tabernacle; cantem l'himne de glòria a Déu amb tot l'exèrcit celestial; venerant la memòria dels sants, tenim l'esperança de participar amb ells de l'herència i de la companyia; esperem el Salvador, nostre Senyor Jesucrist, fins que ell es manifesti com a vida nostra, i nosaltres ens manifestem gloriosos amb ell.

9. (*L'activitat de l'Església no és únicament litúrgica.*) La sagrada litúrgia no exhaurix pas tota l'activitat de l'Església; ja que és necessari que els homes siguin cridats a la fe i a la conversió abans que puguin accedir a la litúrgia: «Com podran invocar-lo, si no hi creuen? I com creuran en ell, si no n'han sentit parlar? I com en sentiran parlar, si ningú no l'anuncia? I qui el podrà anunciar, si ningú no és enviat?» (Rm 10,14-15).

Per aquesta raó, l'Església anuncia als que no són creients el missatge de salvació, perquè tots els homes coneguin l'únic Déu veritable i el seu enviat, Jesucrist, i, fent penitència, es converteixin dels llurs camins. Ha de predicar sempre la fe i la penitència als creients i, a més, els ha de predisposar als sagraments, ensenyar-los a complir tot el que Crist va manar, impulsar-los a totes les obres de caritat, de pietat i d'apostolat, amb les quals es posi de manifest que si bé els cristians no són d'aquest món, són, però, la llum del món i glorifiquen el Pare davant dels homes.

10. (*La litúrgia, i sobretot l'eucaristia, font principal de la gràcia.*) La litúrgia, amb tot, és el cim al qual tendeix l'acció de l'Església i, a la vegada, la font d'on brolla tota la seva força. En efecte, els treballs apostòlics s'encaminen a això: que tots els qui han estat fets fills de Déu per la fe i el baptisme es reuneixin, lloïn Déu en l'Església, participin en el sacrifici, i mengin del sopar del Senyor.

D'altra banda, la litúrgia empeny els fidels a esdevenir, un cop saciats dels «sagraments pasquals», «un sol cor per la pietat»; demana que «mantinguin vivent allò que reberen per la fe», i la renovació de l'aliança del Senyor amb els homes, en l'eucaristia, empeny i encén els fidels a la caritat de Crist que els esperona. Per tant, la gràcia ens ve de la litúrgia i, sobretot, de l'eucaristia com de la font, i obté, amb la màxima eficàcia, aquella santificació dels homes en Crist i aquella glorifi-

cació de Déu on s'encaminen, com a fi, totes les altres activitats de l'Església.

11. (*Necessitat de bones disposicions personals.*) Però, per assegurar aquesta plena eficàcia, cal que els fidels vagin a la sagrada litúrgia amb una recta disposició espiritual, que acomodin l'esperit a la veu, i que col·laborin amb la gràcia celestial per no rebre-la en va. Per això, els pastors sagrats han de vigilar que en l'acció litúrgica no s'observin solament les lleis per a la vàlida i lícita celebració, sinó que els fidels hi participin d'una manera conscient, activa i fructuosa.

12. (*Necessitat de la pietat extralitúrgica.*) Però la vida espiritual no es limita a la sola participació en la sagrada litúrgia. Perquè el cristià, cridat a l'oració comunitària, també ha d'entrar a la seva cambra per pregar al Pare en el secret; més encara, segons l'ensenyament de l'Apòstol, ha de pregar sempre sense parar. I el mateix Apòstol ens ensenya a portar sempre en el nostre cos els senyals de la mort de Jesús, perquè també en el nostre cos s'hi manifesti la seva vida. Per això, demanem al Senyor, en el sacrifici de la missa, que «acceptada l'oblació del sacrifici espiritual», ens transformi en «ofrena eterna» per a ell.

13. (*Els exercicis piadosos.*) Els exercicis piadosos del poble cristià, mentre estiguin d'acord amb les lleis i les normes de l'Església, són molt recomanats, sobretot si es fan per disposició de la Seu Apostòlica.

També frueixen d'una dignitat especial els exercicis sagrats de les Esglésies particulars, que se celebren per manament dels bisbes segons els costums o els llibres legítimament aprovats.

Cal, però, que, tenint en compte els temps litúrgics, aquests exercicis es disposin de manera que s'harmonitzin amb la sagrada litúrgia, en certa manera en derivin, i hi condueixin el poble, perquè la litúrgia, per la seva naturalesa, els és molt superior.

II. *Necessitat de promoure la formació litúrgica i la participació activa*

14. (*La participació activa.*) La mare Església desitja molt que tots els fidels siguin conduïts a aquella participació plena, conscient i activa, en les celebracions litúrgiques, que els exigeix la naturalesa de la litúrgia, i a la qual, en virtut del baptisme, té dret i obligació el poble cristià «llinatge escollit, casa reial, comunitat sacerdotal, nació santa, poble que Déu s'ha reservat» (1Pe 2,9; cf. 2,4-5).

En el marc de la reforma i de l'increment de la

litúrgia, cal tenir molt en compte aquesta participació plena i activa de tot el poble. La litúrgia és, en efecte, la font primera i necessària, d'on els fidels treuen un esperit veritablement cristià; i, per això, els pastors d'ànimes els hi han d'encaminar constantment, en tota l'activitat pastoral, per mitjà d'una formació adequada.

Però, com que no hi ha esperança de poder-ho realitzar si abans els mateixos pastors d'ànimes no s'amaren plenament de l'esperit i de la força de la litúrgia i n'esdevenen mestres, és absolutament necessari que en primer lloc s'asseguri la formació litúrgica del clergat. Per això, el sagrat Concili ha determinat d'establir el següent:

15. (*Formació dels professors de litúrgia.*) Els professors destinats a l'ensenyament de la sagrada litúrgia als seminaris, a les cases religioses d'estudis i a les facultats de teologia, han de ser ben formats per a la seva tasca en instituts especialitzats.

16. (*Formació litúrgica dels clergues.*) L'assignatura de sagrada litúrgia ha de ser col·locada entre les disciplines necessàries i més importants als seminaris i a les cases religioses d'estudi, entre les principals a les facultats de teologia, i ha de ser ensenyada tant en l'aspecte teològic i històric, com en l'espiritual, pastoral i jurídic. A més, que els professors de les altres assignatures, sobretot de teologia dogmàtica, Sagrada Escripura, teologia espiritual i pastoral, procurin segons les exigències internes de l'objecte propi de cadascuna, posar en relleu el misteri de Crist i la història de la salvació, de manera que resultin ben clares la relació amb la litúrgia i la unitat de la formació sacerdotal.

17. Cal que els clergues adquireixin, als seminaris i a les cases religioses, una formació litúrgica de la vida espiritual, amb el guiatge convenient per a poder entendre els ritus sagrats i participar-hi amb tota l'ànima, ja amb la mateixa celebració dels sagrats misteris, ja amb altres exercicis de pietat impregnats d'esperit litúrgic; cal que aprenguin també a observar les lleis litúrgiques, de manera que la vida dels seminaris i dels instituts religiosos estigui plenament amarada de l'esperit litúrgic.

18. Els sacerdots, tant els seculars com els religiosos, que ja treballen a la vinya del Senyor, han de ser ajudats per tots els mitjans oportuns, perquè entenguin cada vegada més plenament el que fan en les funcions sagrades, visquin la vida litúrgica i la comuniquin als fidels que els són encomanats.

19. (*Formació litúrgica i participació activa dels fidels.*) Cal que els pastors d'ànimes curin amb constància i paciència la formació litúrgica dels fidels, interna i externa, d'acord amb l'edat,

la condició, el gènere de vida i el grau de cultura religiosa, complint així un dels deures principals de fidel administrador dels misteris de Déu. I que en aquest punt guiï el ramat no sols amb la paraula sinó també amb l'exemple.

20. (*Transmissions per ràdio i televisió.*) Les transmissions de les accions sagrades per ràdio i televisió, sobretot si es tracta de la missa, han de ser fetes amb discreció i dignitat, sota la direcció i la responsabilitat d'una persona idònia, destinada a aquest ofici pels bisbes.

III. Reforma de la sagrada litúrgia

21. La santa mare Església vol procurar amb diligència una reforma general de la litúrgia, per tal que el poble cristià n'obtingui amb més seguretat abundància de gràcies. En efecte, la litúrgia consta d'una part immutable, divinament establerta, i de parts sotmeses a canvi, que, amb el pas del temps, poden variar o fins i tot han de fer-ho, si s'hi han introduït elements que no responen gaire a la natura íntima de la litúrgia o s'han tornat menys apropiats.

En aquesta reforma, cal ordenar els textos i els ritus de manera que expressin amb més claredat les realitats santes que signifiquen, i, tant com sigui possible, el poble cristià les pugui percebre fàcilment i participar-hi amb una celebració plena, activa i comunitària.

Per això, el sagrat Concili estableix aquestes normes de caràcter general:

A) Normes generals

22. (*L'autoritat competent.*) §1. La reglamentació de la sagrada litúrgia depèn únicament de l'autoritat de l'Església, la qual es troba en la Seu Apostòlica i, d'acord amb el dret, en el bisbe.

§ 2. Pel poder concedit pel dret, la reglamentació de la litúrgia, dintre dels límits establerts, pertoca també a les competents assemblees territorials de bisbes legítimament constituïdes.

§ 3. Per aquesta raó, ningú més, ni que sigui sacerdot, no pot afegir, treure o canviar res per pròpia iniciativa en la litúrgia.

23. (*Tradicció i progrés.*) Per conservar la sana tradició i obrir el camí a un progrés legítim, la revisió de cada part de la litúrgia ha d'anar sempre precedida d'una acurada investigació teològica, històrica i pastoral. A més, cal tenir en compte les lleis generals de l'estructura i de la mentalitat litúrgica, i l'experiència derivada de la reforma li-

túrgica recent i dels indults concedits en diversos llocs. En fi, no s'han de fer innovacions si no ho exigeix una veritable i segura utilitat de l'Església, i emprant la cautela segons la qual les noves formes en certa manera sorgeixin orgànicament de les ja existents.

Cal evitar també, tant com sigui possible, les diferències notables de ritus entre territoris veïns.

24. La importància de la Sagrada Escriptura en la litúrgia és cabdal. Perquè en són extretes les lectures que es llegeixen i que són explicades en l'homília, els salms que es canten, i de la seva inspiració i alè brollen les pregàries, les oracions i els cànctics litúrgics; d'ella reben sentit les accions i els signes. Per això, per afavorir la reforma, el progrés i l'adaptació de la sagrada litúrgia, cal promoure aquell afecte suau i viu de la Sagrada Escriptura, atestat per la venerable tradició dels ritus, tant els orientals com els occidentals.

25. (*Revisió dels llibres litúrgics.*) Com més aviat millor cal revisar els llibres litúrgics, servint-se d'experts i consultant bisbes de diferents parts del món.

B) Normes derivades de la natura jeràrquica i comunitària de la litúrgia

26. Les accions litúrgiques no són accions privades, sinó celebracions de l'Església, que és «sagrament d'unitat», o sigui, poble sant aplegat i estructurat sota el guiatge dels bisbes.

Per això, pertanyen a tot el cos de l'Església, el manifesten i l'impliquen; però individualment els membres hi són interessats de maneres diverses, segons la diversitat dels ordes, de les funcions i de la participació efectiva.

27. (*Preferència a la celebració comunitària.*) Sempre que els ritus comporten, segons la particular naturalesa de cadascun, una celebració comunitària amb la presència i la participació activa dels fidels, cal inculcar que cal preferir-la, tant com sigui possible, a la celebració individual i gairebé privada.

Això val, sobretot, per a la celebració de la missa, salvant sempre la natura pública i social de cada missa, i per a l'administració dels sagraments.

28. (*Participació diferenciada.*) En les celebracions litúrgiques cadascú, ministre o fidel, exercint el propi ofici, ha de fer tot i només allò que, segons la naturalesa del ritu i les normes litúrgiques, li pertoca.

29. També els acòlits, els lectors, els comentadors i els qui pertanyen a la «schola cantorum» exerceixen un veritable ministeri litúrgic. Per

això, han de complir-lo amb la sincera pietat i l'ordre que escauen a un ministeri tan gran i que el poble de Déu els exigeix amb raó.

Convé, doncs, que, cadascun a la seva manera, estiguin impregnats de l'esperit de la litúrgia i siguin formats per a exercir bé i amb ordre la part que els correspon.

30. (*Participació activa dels fidels.*) Per promoure la participació activa, cal fomentar les aclamacions del poble, les respostes, la salmòdia, les antífones, els càntics i també les accions o gestos i les actituds corporals. També s'ha de guardar, al temps degut, el sagrat silenci.

31. En la revisió dels llibres litúrgics hom tindrà cura que les rúbriques també prevegin el que correspon als fidels.

32. (*Que no es faci accepció de persones.*) Tret de la distinció que deriva del ministeri litúrgic i de l'orde sagrat i fora dels honors deguts a les autoritats civils segons les lleis litúrgiques, que no es faci en la litúrgia cap accepció de persones privades o de condicions socials, tant en les cerimònies com en l'ornamentació exterior.

C) Normes derivades del caràcter didàctic i pastoral de la litúrgia

33. Encara que la sagrada litúrgia sigui principalment culte de la majestat divina, conté tanmateix també una rica instrucció per al poble fidel. En la litúrgia, en efecte, Déu parla al seu poble; Crist anuncia encara l'Evangeli. I el poble respon a Déu amb el cant i la pregària.

Més encara, les pregàries adreçades a Déu pel sacerdot, que presideix l'assemblea en la persona de Crist, són dites en nom de tot el poble sant i de tots els presents. En fi, els signes visibles de què la sagrada litúrgia se serveix per significar les realitats divines invisibles han estat escollits per Crist o per l'Església. Per tant, no sols quan es llegeix «el que fou escrit per a instruir-nos» (Rm 15,4), sinó també quan l'Església prega, canta o actua, la fe dels participants és alimentada, les ànimes s'eleven vers Déu per oferir-li un homenatge espiritual i rebre amb més abundància la seva gràcia.

Per això, en fer la reforma, cal observar les següents normes generals.

34. (*Harmonia dels ritus.*) Els ritus han de resplendir amb una noble senzillesa; han de ser clars per la brevetat i han d'evitar les repeticions inútils; han de ser adaptats a la capacitat de comprensió dels fidels i no han de necessitar, en general, massa explicacions.

35. (*Bíblia, predicació i catequesi litúrgica.*) Per tal que resulti clar que, en la litúrgia, ritus i paraula estan íntimament units:

- 1) En les sagrades celebracions serà establerta una lectura més abundant, més variada i més adequada de la Sagrada Escripura.
- 2) El moment més adient per al sermó, com una part de l'acció litúrgica, segons que el ritus ho permeti, ha de ser indicat també en les rúbriques. El ministeri de la predicació ha de ser acomplert amb la màxima fidelitat i de la manera deguda. Aquesta, a més, ha de recórrer sobretot a la font de la Sagrada Escripura i de la litúrgia, com un anunci de les meravelles de Déu en la història de la salvació, o sigui en el misteri de Crist, misteri sempre present i operant, especialment en les celebracions litúrgiques.
- 3) També s'ha d'inculcar, per tots els mitjans, una catequesi més directament litúrgica; i, en els mateixos ritus, si cal, s'han de preveure breus monicions, amb fórmules prescrites o altres paraules semblants, que el sacerdot o el ministre competent dirà únicament en els moments més oportuns.
- 4) Les vigílies de les festes més solemnes, algunes fèries d'Advent i de Quaresma, els diumenges i les festes, s'ha de fomentar una celebració sagrada de la paraula de Déu, sobretot als llocs on manca sacerdot; en aquest cas, ha de dirigir la celebració un diaca o un altre delegat del bisbe.

36. (*La llengua litúrgica.*) § 1. L'ús de la llengua llatina, salvat un dret particular, que sigui conservat en els ritus llatins.

§ 2. Però, com que, tant en la missa com en l'administració dels sagraments, o en altres parts de la litúrgia, sovint pot ser prou útil per al poble l'ús de la llengua vernacla, es podrà concedir a aquesta una part més ampla, principalment en les lectures i en les monicions, en algunes pregàries i cants, segons les normes que són establertes per a cada cas en els capítols següents.

§ 3. A partir d'aquestes normes, pertoca a la competent autoritat eclesiàstica territorial de què parla l'art. 22 § 2, havent consultat també, si cal, els bisbes de regions limítrofes de la mateixa llengua, decidir sobre l'ús i l'extensió de la llengua vernacla. Aquestes decisions han de ser aprovades, és a dir, confirmades, per la Seu Apostòlica.

§ 4. La traducció a la llengua vernacla del text llatí que cal emprar en la litúrgia ha de ser aprovada per la competent autoritat eclesiàstica esmentada abans.

D) *Normes per a una adaptació a les diverses tradicions*

37. L'Església, en aquelles coses que toquen la fe o el bé de tota la comunitat, no vol imposar, ni tan sols en la litúrgia, una rígida uniformitat; al contrari, respecta i afavoreix les qualitats i les dots espirituals de les diverses nacions i pobles. Tot allò que en els costums dels pobles no és indissolublement lligat a supersticions o a errors, ho pren en consideració amb benvolença i, si és possible, ho conserva inalterat, i a vegades fins i tot ho admet en la litúrgia mateixa, mentre pugui harmonitzar-se amb els aspectes del veritable i autèntic esperit litúrgic.

38. (*Adaptació a les necessitats locals.*) Salvada la substancial unitat del ritu romà, també en la revisió dels llibres litúrgics es deixarà lloc a les legítimes diversitats i a les legítimes adaptacions als diversos grups, regions, pobles, sobretot a missions; i això cal tenir-ho oportunament present a l'hora d'estructurar els ritus i d'establir les rúbriques.

39. (*Competència de l'autoritat eclesiàstica.*) Dintre dels límits establerts en les edicions típiques dels llibres litúrgics, pertocarà a la competent autoritat eclesiàstica territorial esmentada a l'art. 22 § 2 determinar les adaptacions, especialment pel que fa a l'administració dels sacraments, als sacramentals, a les processons, a la llengua litúrgica, a la música sagrada i a les arts, segons les normes fonamentals contingudes en la present Constitució.

40. (*Com procedir a l'adaptació litúrgica.*) Atès, però, que en diversos llocs i circumstàncies és urgent una adaptació més profunda de la litúrgia, que per aquesta raó serà més difícil:

- 1) La competent autoritat eclesiàstica territorial esmentada a l'art. 22 § 2 considerarà, amb atenció i prudència, allò que en aquest afer pot ser oportunament admès de les tradicions i de la mentalitat de cada poble en el culte diví. Les adaptacions considerades útils o necessàries seran proposades a la Seu Apostòlica per a ser introduïdes amb el seu consentiment.
- 2) Per tal que l'adaptació sigui feta amb la necessària cautela, la Seu Apostòlica donarà facultat, si s'escau, a la mateixa autoritat eclesiàstica territorial de permetre i dirigir, en alguns grups preparats per a aquest objectiu i per a un temps determinat, les necessàries experiències prèvies.
- 3) Ja que, en matèria d'adaptacions, les lleis litúrgiques solen comportar dificultats sobretot a missions, al moment d'elaborar-les cal comparar amb homes competents en la matèria.

IV. *Foment de la vida litúrgica a la diòcesi i a la parròquia*

41. (*A la diòcesi.*) El bisbe ha de ser considerat com el gran sacerdot del seu ramat, del qual deriva i depèn en certa manera la vida dels seus fidels en Crist.

Per això convé que tothom doni la més gran importància a la vida litúrgica de la diòcesi entorn del bisbe, principalment a l'església catedral; amb la convicció que la principal manifestació de l'Església es troba en la participació plena i activa de tot el poble sant de Déu en les mateixes celebracions litúrgiques, sobretot en la mateixa eucaristia, en una única pregària, entorn d'un mateix altar presidit pel bisbe envoltat del seu presbiteri i dels ministres.

42. (*A la parròquia.*) Com que en la seva església el bisbe no pot presidir sempre i arreu tot el ramat, necessàriament ha de constituir assemblees de fidels, entre les quals destaquen les parròquies organitzades localment sota el guiatge d'un pastor que fa les vegades del bisbe; aquestes, en efecte, representen en certa manera l'Església visible establerta arreu de la terra.

Per això la vida litúrgica de la parròquia i el seu lligam amb el bisbe han de ser cultivats en la mentalitat i en la pràctica dels fidels i del clergat; i cal esforçar-se per tal que el sentit de la comunitat parroquial floreixi, sobretot en la celebració comunitària de la missa dominical.

V. *Promoció de l'acció pastoral litúrgica*

43. L'interès per fomentar i renovar la litúrgia és considerat, amb raó, com un signe dels providencials dissenys de Déu sobre el nostre temps, com un pas de l'Esperit Sant en la seva Església; i imprimeix una nota característica a la seva vida, i àdhuc a tot el mode de sentir i d'actuar religiós del nostre temps.

Per això, per impulsar cada vegada més aquesta acció pastoral litúrgica en l'Església, el sagrat Concili estableix:

44. (*Comissió litúrgica territorial.*) Convé que la competent autoritat eclesiàstica territorial esmentada a l'art. 22 § 2 estableixi una Comissió litúrgica, amb la col·laboració d'experts en litúrgia, en música, en art sagrat i en pastoral. Aquesta Comissió ha de ser assessorada, si és possible, per un Institut de litúrgia pastoral, format per membres dels quals no quedin exclosos, si s'escau,

laics particularment experts en aquesta matèria. Pertocarà a aquesta Comissió, sota la direcció de l'autoritat eclesial territorial esmentada, dirigir l'acció pastoral litúrgica en el territori de la seva competència i promoure els estudis i les experiències necessàries cada vegada que es tracta d'adaptacions a proposar a la Seu Apostòlica.

45. (*Comissió litúrgica diocesana.*) Semblament, que hi hagi a cada diòcesi una Comissió de sagrada litúrgia amb la finalitat d'impulsar, sota la direcció del bisbe, l'acció litúrgica.

A vegades pot ser oportú que diverses diòcesis constitueixin una sola comissió que promogui de comú acord l'activitat litúrgica.

46. (*Comissions de música i d'art.*) A més de la Comissió de sagrada litúrgia, han de ser constituïdes a cada diòcesi, si és possible, les Comissions de música sagrada i d'art sagrat.

Cal que aquestes tres Comissions col·laborin entre elles; més encara, sovint podrà ser oportú que formin una única Comissió.

Cap. II. El sagrat misteri eucarístic

47. El nostre Salvador, a l'última cena, la nit que havia de ser entregat, instituí el sacrifici eucarístic del seu Cos i de la seva Sang, amb el qual havia de perpetuar pels segles el sacrifici de la creu, fins al seu retorn, per confiar així a la seva estimada Esposa, l'Església, el memorial de la seva mort i de la seva resurrecció; sagrament de pietat, senyal d'unitat, vincle de caritat, convit pasqual, «en el qual es rep el Crist, l'ànima s'omple de gràcia, i se'ns dona penyora de la glòria futura».

48. (*Participació dels fidels.*) L'Església, doncs, encamina la seva cura sol·lícita a evitar que els fidels assisteixin com a estranys o muts espectadors a aquest misteri de fe, sinó que, entenent-lo bé per mitjà dels ritus i de les pregàries, participin en l'acció sagrada conscientment, plenament i activament; que siguin instruïts en la paraula de Déu; que es nodreixin a la taula del Cos del Senyor; que donin gràcies a Déu; que en oferir la víctima immaculada, no sols per mans del sacerdot sinó junt amb ell, aprenguin a oferir-se ells mateixos, i dia rere dia, per mitjà de Crist Mitjancer, siguin perfeccionats en la unitat amb Déu i entre ells, de manera que Déu sigui finalment tot en tots.

49. Per això, per tal que el sacrifici de la missa obtingui la plena eficàcia pastoral també en la forma dels ritus, el sagrat Concili, tenint presents les

misses celebrades amb participació de poble, especialment el diumenge i les festes de precepte, estableix el que segueix.

50. (*Reforma de l'Ordre de la missa.*) L'Ordre de la missa ha de ser revisat de manera que apareguin més clarament la natura específica de cada part i la seva connexió mútua, i sigui facilitada la piadosa i activa participació dels fidels.

Per això, els ritus, conservada fidelment la substància, han de ser simplificats; cal treure els elements que amb el pas del temps s'han repetit o afegit inútilment; en canvi, alguns elements que amb el temps foren injustament perduts han de ser restablerts d'acord amb la primitiva norma dels sants pares, en la mesura que semblin oportuns o necessaris.

51. (*Major riquesa bíblica.*) Perquè la taula de la paraula de Déu sigui preparada als fidels amb més abundància, s'han d'obrir molt més els trossos bíblics, de manera que, en un determinat nombre d'anys, es llegeixi al poble la part més important de la Sagrada Escripura.

52. (*L'homilia.*) L'homilia, com a part de la mateixa litúrgia, és vivament recomanada; al llarg de l'any litúrgic hi són presentats, a partir del text sagrat, els misteris de la fe i les normes de la vida cristiana. Més encara, a les misses del diumenge i de les festes de precepte celebrades amb participació del poble, no ha de ser omesa si no hi ha un greu motiu.

53. (*«La pregària dels fidels».*) Que sigui restablerta després de l'evangeli i l'homilia, especialment els diumenges i les festes de precepte «la pregària comuna» o «dels fidels», de manera que, amb la participació del poble, es facin pregàries per la santa Església, pels governants, pels qui sofreixen diverses necessitats, per tots els homes i per la salvació de tot el món.

54. (*La llengua de la missa.*) Que es pugui concedir, en les misses celebrades amb participació de poble, un lloc adient a la llengua vernacla, especialment en les lectures i en «la pregària comuna», i, segons la situació dels llocs, també en les parts que corresponen al poble, segons la norma de l'art. 36 d'aquesta Constitució.

S'ha de procurar, però, que els fidels puguin recitar i cantar junts, també en llengua llatina, les parts de l'Ordre de la missa que els pertocuen.

I si en algun lloc semblava oportú un ús més ampli de la llengua vernacla en la missa, s'observarà el que prescriu l'art. 40 d'aquesta Constitució.

55. (*La comunió sota les dues espècies.*) És molt recomanada aquella participació més perfec-

ta de la missa per la qual els fidels, després de la comunió del sacerdot, reben el Cos del Senyor del mateix sacrifici.

Tot restant fermes els principis dogmàtics establerts pel Concili de Trento, la comunió sota les dues espècies pot ser concedida tant als clergues i els religiosos com als laics, en casos que la Seu Apostòlica determinarà i segons el parer dels bisbes, com ara als ordenats en la missa de l'ordenació sagrada, als professors en la missa de la professió religiosa, als neòfits en la missa que segueix el baptisme.

56. (*Unitat de la missa.*) Les dues parts de què, en certa manera, consta la missa, és a dir, la litúrgia de la paraula i la litúrgia eucarística, estan tan estretament unides que formen un sol acte de culte. Per això el sagrat Concili exhorta vivament els pastors d'ànimes que instrueixin acuradament els fidels, en la catequesi, per tal que participin en tota la missa, especialment el diumenge i les festes de precepte.

57. (*La concelebració.*) § 1. La concelebració, en la qual es manifesta adequadament la unitat del sacerdoti, s'ha conservat fins avui en l'Església, tant a orient com a occident. Per això al Concili li ha plagut estendre la facultat de la concelebració als casos següents:

- 1r a) al Dijous Sant, tant a la missa crismal com a la missa vespertina;
- b) a les misses en els concilis, les reunions de bisbes i en els sínodes;
- c) a la missa de la benedicció d'abat.

2n A més, amb el permís de l'ordinari, al qual pertoca judicar l'oportunitat de la concelebració:

- a) a la missa conventual i a la missa principal a les esglésies, quan la utilitat dels fidels no demani que tots els sacerdots presents celebrin individualment;
- b) a les misses de qualsevol reunió de sacerdots, tant seculars com religiosos.

§ 2. 1r Pertoca al bisbe regular la disciplina de la concelebració a la diòcesi.

2n Cada sacerdot tanmateix té sempre la facultat de celebrar la missa individualment, però no al mateix temps i a la mateixa església, ni el Dijous Sant.

58. Que sigui redactat un nou ritu de la concelebració, que haurà de ser introduït en el Pontifical i en el Missal romà.

Cap. III. Els altres sacraments i els sacramentals

59. (*Definició dels sacraments.*) Els sacraments s'encaminen a la santificació dels homes, a l'edificació del Cos de Crist, a donar culte a Déu; com a signe, tenen també la funció d'instruir. No solament suposen la fe, sinó que també l'alimenten, l'enrobusteixen i la manifesten amb paraules i elements rituals; per això, s'anomenen sacraments de la fe. Confereixen certament la gràcia, però la seva celebració també prepara molt bé els fidels a rebre la mateixa gràcia amb fruit, a honorar Déu degudament i a practicar la caritat.

Convé molt que els fidels entenguin fàcilment els signes dels sacraments, i s'atansin amb la més gran diligència a aquells sacrament que han estat instituïts per alimentar la vida cristiana.

60. (*Els sacramentals.*) La santa mare Església, a més, ha instituït els sacramentals. Són signes sagrats amb els quals, amb una certa imitació dels sacraments, se signifiquen uns efectes sobretot espirituals, obtinguts per la impetració de l'Església. Pels sacramentals, els homes es preparen a rebre l'efecte principal dels sacraments i són santificades diverses circumstàncies de la vida.

61. D'aquesta manera la litúrgia dels sacraments i dels sacramentals fa que se santifiqui gairebé cada esdeveniment de la vida dels fidels ben preparats, per la gràcia divina que brolla del misteri pasqual de la passió, mort i resurrecció de Crist, del qual reben la força tots els sacraments i els sacramentals; i així gairebé tot ús honest de les coses materials pot ser adreçat a santificar l'home i a lloar Déu.

62. (*Reforma dels ritus sacramentals.*) Però, ja que en el curs dels segles s'han introduït en els ritus dels sacraments i dels sacramentals certs elements que avui en fan menys clars la natura i el fi, i és necessari fer-hi algunes adaptacions a les exigències del nostre temps, el sagrat Concili determina el següent sobre llur revisió.

63. (*La llengua.*) Donat que sovint en l'administració dels sacraments i dels sacramentals pot ser molt útil per al poble l'ús de la llengua vernacle, que li sigui concedida una part més ampla segons les normes següents:

- a) En l'administració dels sacraments i dels sacramentals es pot usar la llengua vernacle segons la norma de l'art. 36.
- b) Segons la nova edició del Ritual romà, la competent autoritat eclesiàstica territorial esmentada a l'art. 22 § 2 d'aquesta Consti-

tució, ha de preparar com més aviat millor els Rituals particulars adaptats a les necessitats de cada regió, fins i tot pel que fa a la llengua; aquests Rituals seran usats a les respectives regions després de la revisió per part de la Seu Apostòlica. En l'elaboració d'aquests Rituals o Col·leccions particulars de ritus no s'hi han d'ometre les instruccions, posades al començament de cada ritu en el Ritual romà, tant les pastorals i de rúbriques com les que tenen una peculiar importància social.

64. (*El catecumenat d'adults.*) S'ha de restablir el catecumenat dels adults, distribuït en diversos graus, la implantació del qual depèn del judici de l'ordinari del lloc, de manera que el temps del catecumenat, destinat a una convenient instrucció, pugui ser santificat amb ritus sagrats a celebrar en temps successius.

65. Que sigui permès en terres de missió d'admetre, ultra els elements de tradició cristiana, també aquells elements d'iniciació en ús en cada poble, en la mesura que puguin ser adaptats al ritu cristià, segons la norma dels arts. 37-40 d'aquesta Constitució.

66. (*Els ritus baptismals.*) Han de ser revisats tots dos ritus baptismals dels adults, tant el més senzill com el més solemne, tenint en compte la restauració del catecumenat; i que sigui inserida en el Missal romà una missa pròpia «En l'administració del baptisme».

67. S'ha de revisar el ritu del baptisme d'infants i s'ha d'acomodar a llur situació real. En el ritu han de ser posats més en relleu també el paper i els deures dels pares i dels padrins.

68. Que en el ritu del baptisme no manquin certes adaptacions a usar a criteri de l'ordinari del lloc, quan siguin molts els qui s'han de batejar. També s'ha d'elaborar un ritu més breu que pugui ser usat, especialment a terres de missió, pels catequistes i, en general, en perill de mort, pels fidels, quan manqui un sacerdot o un diaca.

69. En comptes de l'anomenat «Ritu per suplir les cerimònies omeses sobre un infant ja batejat», que se'n prepari un altre de nou, en el qual s'expressi, d'una manera més clara i escaient, que l'infant, batejat amb ritu breu, ja havia estat rebut a l'Església.

També cal elaborar un ritu per als qui, ja batejats vàlidament, es converteixen a l'Església catòlica, en el qual se signifiqui que són admesos a la comunió de l'Església.

70. Fora del temps pasqual, l'aigua baptismal

pot ser beneïda en el mateix ritu del baptisme, amb una fórmula aprovada, més breu.

71. (*La confirmació.*) Que sigui revisat el ritu de la confirmació, també perquè es vegi més clarament l'íntima connexió d'aquest sagrament amb tota la iniciació cristiana; per això la renovació de les promeses baptismals precedirà convenientment la recepció d'aquest sagrament.

Quan es consideri oportú, la confirmació podrà ser conferida durant la missa; referent al ritu fora de la missa, que es prepari una fórmula que serveixi d'introducció.

72. (*La penitència.*) Que es revisin el ritu i les fórmules de la penitència de manera que expressin més clarament la natura i l'efecte del sagrament.

73. (*La unció dels malalts.*) L'«extrema unció», que pot ser anomenada també, i millor, «unció dels malalts», no és el sagrament solament dels qui es troben al final de la vida. Per això, el temps oportú per a rebre-la és certament quan el fidel, per malaltia o per vellesa, comença a estar en perill de mort.

74. A més dels ritus distints de la unció dels malalts i del viàtic, cal compondre també un ritu continu, segons el qual la unció sigui conferida al malalt després de la confessió i abans de rebre el viàtic.

75. El nombre de les uncions s'ha d'acomodar segons l'oportunitat, i les oracions que acompanyin el ritu de la unció dels malalts han de ser revisades de manera que responguin a les diverses situacions dels malalts que reben el sagrament.

76. (*Les ordenacions.*) Els ritus de les ordenacions han de ser revisats, tant les cerimònies com els textos. Les allocucions del bisbe, al començament de cada ordenació o consagració, poden ser fetes en llengua vernacla.

En la consagració episcopal és permès que la imposició de les mans sigui feta per tots els bisbes presents.

77. (*El matrimoni.*) S'ha de revisar i enriquir el ritu de la celebració del matrimoni que hi ha al Ritual romà, de manera que sigui significada més clarament la gràcia del sagrament i siguin inculcats els deures dels cònjuges.

«Si alguna regió usa», en la celebració del sagrament del matrimoni, «altres lleiables costums i cerimònies, el sant Concili desitja vivament que siguin conservats totalment».

A més, a la competent autoritat eclesiàstica territorial esmentada a l'art. 22 § 2 d'aquesta Constitució, li és deixada la facultat de preparar, segons la norma de l'art. 63, un ritu propi que respongui als usos dels llocs i dels pobles, tot restant ferma

la llei segons la qual el sacerdot assistent demani i rebí el consentiment dels contraents.

78. Habitualment el matrimoni se celebrarà durant la missa, després de la lectura de l'evangeli i l'homília, abans de «la pregària dels fidels». L'oració per la núvia, oportunament esmenada de manera que inculqui la igualtat dels dos esposos en les obligacions de mútua fidelitat, pot ser dita en llengua vernaclea.

Però si el sagrament del matrimoni és celebrat sense missa, que es llegeixin a l'inici del ritu l'epístola i l'evangeli de la missa de casament i es doni sempre la benedicció als nuvis.

79. (*Sagramentals.*) S'han de revisar els sagramentals, tenint present el principi fonamental d'una participació conscient, activa i fàcil dels fidels i considerant també les necessitats dels nostres temps. En la revisió dels Rituals segons la norma de l'art. 63 es poden afegir, si la necessitat ho demana, també nous sagramentals.

Les benediccions reservades han de ser poquíssimes, i només a favor dels bisbes o dels ordinaris.

Cal preveure que alguns sagramentals, almenys en particulars circumstàncies i a judici de l'ordinari, puguin ser administrats per laics dotats de les qualitats convenients.

80. (*La professió religiosa.*) Que sigui revisat el ritu de la consagració de les verges que es troba en el Pontifical romà.

Que s'elabori, a més, un ritu de la professió religiosa i de la renovació dels vots, que contribueixi a una major unitat, sobrietat i dignitat, i que, tot respectant els drets particulars, haurà de ser adoptat pels qui fan la professió o la renovació dels vots durant la missa.

És lloable que la professió religiosa es faci durant la missa.

81. (*Els ritus fúnebres.*) El ritu de les exèquies ha d'expressar més obertament el caràcter pasqual de la mort cristiana i ha de respondre millor a les condicions i a les tradicions de cada regió, àdhuc pel que fa al color litúrgic.

82. S'ha de revisar el ritu de la sepultura dels infants i dotar-lo de missa pròpia.

Cap. IV. L'Ofici diví

83. (*L'Ofici diví, obra de Crist i de l'Església.*) El Gran Sacerdot de la nova i eterna Aliança, Jesucrist, assumint la natura humana, ha introduït en aquest exili terrestre aquell himne que és eternament cantat al cel. Ell uneix a si mateix tota la

comunitat dels homes, i se l'associa en entonar aquest diví cant de lloança.

En efecte, aquest ministeri sacerdotal continua per mitjà de la seva mateixa Església, que lloa el Senyor sense parar i intercedeix per la salvació de tot el món, no sols amb la celebració de l'eucaristia, sinó també d'altres maneres, especialment amb la celebració de l'Ofici diví.

84. L'Ofici diví, per antiga tradició cristiana, és constituït de tal manera que santifiqui tot el curs del dia i de la nit per mitjà de la lloança de Déu. I quan per celebrar degudament aquest admirable cant de lloança hi són destinats els sacerdots i altres persones per un precepte de l'Església, o els fidels que pregunten juntament amb el sacerdot en la forma aprovada, llavors és realment la veu de l'Esposa mateixa que parla a l'Espòs; més encara, és la pregària de Crist, que en unió amb el seu cos, eleva al Pare.

85. Per tant, tots els qui ho practiquen, compleixen el deure de l'Església i participen en l'honor suprem de l'Esposa de Crist perquè, tributant lloances a Déu, estan davant el tron de Déu en nom de la mare Església.

86. (*Fecunditat de l'Ofici diví.*) Els sacerdots dedicats al sagrat ministeri pastoral executaran les lloances de les Hores amb més fervor com més profundament estaran convençuts del deure d'observar l'avertiment de Pau: «Pregueu contínuament» (1Te 5,17). En efecte, només el Senyor pot donar eficàcia i creixença a l'obra en què treballen, ell que ha dit: «Sense mi no podeu fer res» (Jn 15,5). Per això els Apòstols, en instituir els diaques, van dir: «Nosaltres continuarem dedicats a la pregària i al servei de la paraula» (Ac 6,4).

87. Però, per tal que els sacerdots i els altres membres de l'Església puguin celebrar millor i més perfectament l'Ofici diví en les diverses circumstàncies, ha plagut al sagrat Concili, continuant la reforma feliçment iniciada per la Seu Apostòlica, establir el que segueix pel que fa a l'Ofici segons el ritu romà.

88. (*L'autenticitat de cada hora.*) Ja que la finalitat de l'Ofici és la santificació del dia, l'ordenament tradicional de les Hores ha de ser revisat de tal manera que, tant com es pugui, corresponguin al temps veritable; al mateix temps s'han de tenir presents les condicions de la vida actual en què es troben especialment els qui es dediquen a les obres apostòliques.

89. (*Normes per a la reforma de l'Ofici.*) Per tant, en la reforma de l'Ofici, s'observaran aquestes normes:

- a) Les laudes, com a pregària del matí, i les vespres, com a pregària del capvespre, que, segons la tradició de l'Església, són els dos pols de l'Ofici diari, han de ser considerades les Hores principals i celebrades com a tals.
- b) Les Completes han de ser estructurades que s'adaptin bé al final del dia.
- c) L'hora anomenada Matines, tot conservant en el cor el caràcter de lloança nocturna, serà adaptada de tal manera que pugui ser recitada a qualsevol hora del dia, i consti de menys salms i de lectures més llargues.
- d) L'hora de Prima serà suprimida.
- e) Al cor es mantindran les hores menors de Tèrcia, Sexta i Nona. Fora del cor se'n pot triar una de les tres, la que més correspongui al moment del dia.

90. (*L'Ofici diví, font de pietat.*) A més, ja que l'Ofici diví, com a pregària pública de l'Església, és font de pietat i aliment de la pregària personal, els sacerdots i tots els altres que hi participen són pregats que, en executar-lo, l'esperit concordi amb la veu; per aconseguir-ho millor, que es procurin una més rica formació litúrgica i bíblica, sobretot dels salms.

En fer la reforma, el venerable i secular tresor de l'Ofici romà serà adaptat de tal manera que puguin fruit-ne més amplament i més fàcilment tots aquells a qui és confiat.

91. (*El salteri.*) Per tal que l'ordenament de les Hores proposat a l'art. 89 pugui ser realment observat, els salms ja no han de ser distribuïts al llarg d'una setmana, sinó en un espai de temps més llarg.

El treball de revisió del salteri, feliçment començat, ha de ser dut a terme al més aviat possible, tenint present el llatí cristià, l'ús litúrgic àdhuc en el cant, i també tota la tradició de l'Església llatina.

92. (*Les lectures.*) Pel que fa a les lectures, s'observarà això:

- a) La lectura de la Sagrada Escripura que sigui ordenada de tal manera que els tresors de la paraula divina puguin estar a l'abast més fàcilment amb més plena abundància.
- b) Les lectures preses de les obres dels pares, dels doctors i dels escriptors eclesiàstics han de ser més ben triades.
- c) Les passions o vides dels sants han de ser restablertes a la veritat històrica.

93. (*Els himnes.*) Els himnes, tal com semblava convenient, han de ser restituïts a la forma origi-

nal, traient-ne o canviant-hi allò que té regust mitològic o que és menys convenient a la pietat cristiana. Si cal, se n'admetran també altres que es troben en el tresor dels himnes.

94. (*El temps de les Hores.*) Per santificar de debò el dia i per resar les Hores mateixes amb fruit espiritual, convé observar en la recitació el temps que correspon aproximadament al moment real de cada hora canònica.

95. (*Obligació.*) Les comunitats obligades al cor, a més de la missa conventual, tenen el deure de celebrar al cor, cada dia, l'Ofici diví, i precisament:

- a) tot l'Ofici, els ordes de canonges, de monjos i de monges, i d'altres regulars obligats al cor per dret o en virtut de les constitucions;
- b) aquelles parts de l'Ofici que els són imposades pel dret comú o pel particular, els capítols de les catedrals i de les col·legiates;
- c) i tots els membres d'aquestes comunitats que han rebut els ordes majors o han professat solemnement, llevat dels conversos, han de recitar individualment aquelles Hores canòniques que no executen al cor.

96. Els clergues no obligats al cor, si han rebut els ordes majors, són obligats cada dia a recitar tot l'Ofici, en comú o individualment, segons la norma de l'art. 89.

97. Les rúbriques definiran les oportunes commutacions de l'Ofici diví per una acció litúrgica.

En casos particulars i per una causa justa, els ordinaris poden dispensar, en tot o en part, els propis súbdits de l'obligació de recitar l'Ofici, o commutar-lo.

98. Els membres de qualsevol institut dels estats de perfecció que, en virtut de les constitucions, reciten alguna part de l'Ofici diví, fan oració pública de l'Església.

També en fan si, en virtut de les constitucions, reciten algun petit Ofici, mentre sigui compost a manera d'Ofici diví i degudament aprovat.

99. (*Execució en comú.*) Ja que l'Ofici diví és la veu de l'Església, o sigui de tot el Cos místic que lloa Déu públicament, els clergues no obligats al cor i especialment els sacerdots que conviuen o es troben junts són pregats de recitar en comú almenys alguna part de l'Ofici diví.

I tots els qui executen l'Ofici al cor o en comú han de complir el deure que els ha estat encomanat amb la màxima perfecció, tant per la devoció interna de l'ànima com pel comportament exterior.

A més, convé que, segons l'oportunitat, l'ofici en el cor i en comú sigui cantat.

100. (*La participació dels fidels.*) Els pastors d'ànimes procuraran que les Hores principals, sobretot les Vespres, siguin celebrades a l'església amb participació comuna, els diumenges i les festes més solemnes. Es recomana que àdhuc els laics recitin l'Ofici diví o amb els sacerdots, o reunits ells amb ells, o bé fins i tot ells sols.

101. (*Llatí i llengua vernacla.*) § 1. Segons la secular tradició del ritu llatí, els clergues han de conservar el llatí en l'Ofici diví. L'ordinari, tanmateix, té la potestat de concedir l'ús de la versió en llengua vernacla, preparada d'acord amb l'art. 36, en casos individuals, a aquells clergues per als quals l'ús del llatí constitueix un greu impediment a l'acompliment de l'Ofici en la forma deguda.

§ 2. A les monges i als membres dels instituts dels estats de perfecció, tant homes no clergues com dones, el superior competent pot concedir l'ús de la llengua vernacla en l'Ofici diví, fins i tot en la celebració al cor, mentre la versió sigui aprovada.

§ 3. Qualsevol clergue obligat a l'Ofici diví, si el recita en llengua vernacla amb els fidels o amb les persones esmentades al § 2, satisfà la seva obligació, si el text de la traducció és aprovat.

Cap. V. L'any litúrgic

102. (*Sentit de l'any litúrgic.*) La santa mare Església considera que li pertoca de celebrar amb un record sagrat, en dies determinats dintre del curs de l'any, l'obra salvadora del seu Espòs diví. Cada setmana, el dia que ha anomenat «del Senyor», fa memòria de la resurrecció del Senyor, que, a més, una vegada l'any, junt amb la seva benaurada passió, celebra per Pasqua, la més gran de les solemnitats.

Desplega tot el misteri de Crist en el cicle de l'any, des de l'Encarnació i el Nadal fins a l'Ascensió, la Pentecosta i l'espera de la benaurada esperança i de la vinguda del Senyor.

Commemorant així els misteris de la redempció, obre als fidels les riqueses de les accions salvífiques i dels mèrits del seu Senyor, fins al punt que d'alguna manera les fa en tot temps, perquè s'hi posin en contacte i s'omplin de la gràcia de la salvació.

103. En la celebració d'aquest cicle anual dels misteris de Crist, la santa Església venera amb un amor especial la benaurada Maria, Mare de Déu, unida indissolublement a l'obra salvífica del seu Fill; en Maria admira i exalta el fruit més excel·lent de la redempció, i contempla amb joia, com en una imatge puríssima, allò que tota ella desitja i espera ser.

104. L'Església ha introduït també, a més, en el cicle de l'any, les memòries dels màrtirs i dels altres sants que, elevats a la perfecció amb l'ajut de la multiforme gràcia de Déu i ja en possessió de la salvació eterna, al cel canten a Déu la lloança perfecta i intercedeixen per nosaltres. Perquè en el natalici dels sants, l'Església proclama el misteri pasqual en els sants que han sofert amb Crist i han estat glorificats amb ell, i proposa als fidels llurs exemples, que atreuen tothom cap al Pare pel mitjà de Crist, i obté per llurs mèrits els beneficis de Déu.

105. En fi, en els diversos temps de l'any, segons disciplines tradicionals, l'Església completa la formació dels fidels a través de les piadoses pràctiques espirituals i corporals, la instrucció, la pregària, les obres de penitència i de misericòrdia. Per això al sagrat Concili li ha plagut d'establir el que segueix.

106. (*El diumenge.*) Seguint una tradició apostòlica, que té origen en el dia mateix de la resurrecció de Crist, l'Església celebra el misteri pasqual cada vuit dies, en l'anomenat amb raó dia del Senyor o diumenge. Aquest dia, en efecte, els fidels han de reunir-se en assemblea perquè, escoltant la paraula de Déu i participant en l'eucaristia, facin memòria de la passió, de la resurrecció i de la glòria del Senyor Jesús, i donin gràcies a Déu que els «ha regenerat en l'esperança viva gràcies a la resurrecció de Jesucrist d'entre els morts» (1Pe 1,3). Per això, el diumenge és el dia de festa primordial que ha de ser proposat i inculcat a la pietat dels fidels, de manera que esdevingui també dia d'alegria i d'abstenció del treball. No se li han d'anteposar altres celebracions que no siguin de màxima importància, perquè el diumenge és el fonament i el nucli de tot l'any litúrgic.

107. (*Reforma de l'any litúrgic.*) L'any litúrgic ha de ser revisat de manera que, conservats o restituits els costums i els ordenaments tradicionals dels temps sagrats segons les condicions de la nostra època, en sigui mantingut el caràcter original per alimentar degudament la pietat dels fidels en la celebració dels misteris de la redempció cristiana, però sobretot del misteri pasqual. I les adaptacions segons les condicions dels llocs, si són necessàries, es faran segons la norma dels arts. 39 i 40.

108. Els ànims dels fidels han de ser adreçats primer de tot vers les festes del Senyor, en les quals, durant l'any, se celebren els misteris de la salvació. Per això, el propi del temps ha de tenir el seu just lloc per damunt de les festes dels sants, a fi que sigui convenientment celebrat tot el cicle dels misteris de la salvació.

109. (*La quaresma.*) Que sigui posat en major evidència tant en la litúrgia com en la catequesi litúrgica el doble caràcter del temps quaresmal que, sobretot pel record o la preparació del baptisme i per la penitència, disposa els fidels a la celebració del misteri pasqual amb l'escolta més freqüent de la paraula de Déu i amb la dedicació a la pregària. Per això:

- a) s'han d'utilitzar més abundantment els elements baptismals propis de la litúrgia quaresmal i, segons l'oportunitat, se'n restableixin alguns de la tradició precedent;
- b) el mateix cal dir dels elements penitencials. I, quant a la catequesi, que s'inculqui en l'ànim dels fidels, junt amb les conseqüències socials del pecat, aquell caràcter propi de la penitència que detesta el pecat en tant que ofensa a Déu; i que no s'oblidi la part de l'Església en l'acció penitencial i s'impulsi la pregària pels pecadors.

110. La penitència del temps quaresmal no ha de ser solament interna i individual, sinó també externa i social. Serà fomentada la pràctica penitencial segons les possibilitats del nostre temps i de les diverses regions i també segons les condicions dels fidels, i les autoritats esmentades en l'art. 22 la recomanaran.

Serà, però, sagrat el dejuni pasqual, que cal celebrar arreu el Divendres de la passió i de la mort del Senyor i ha d'allargar-se, si és possible, també al Dissabte Sant, per tal d'arribar així, amb l'esperit elevat i obert, als goigs del diumenge de la Resurrecció.

111. (*Les festes dels sants.*) A l'Església, segons la tradició, els sants són venerats i llurs relíquies autèntiques i llurs imatges són tingudes en honor. Les festes dels sants, en efecte, proclamen les meravelles de Crist en els seus servents i presenten als fidels oportuns exemples a imitar.

Per tal que les festes dels sants no prevalguin sobre les que recorden els misteris de la salvació, moltes d'aquestes han de ser deixades a la celebració de cada església particular o nació o família religiosa; que siguin esteses a tota l'Església solament les que recorden sants d'importància realment universal.

Cap. VI. La música sagrada

112. (*La música sagrada.*) La tradició musical de tota l'Església constitueix un tresor de preu inestimable, que excel·leix entre les altres expres-

sions de l'art, sobretot perquè el cant sagrat, unit a les paraules, és part necessària o integral de la litúrgia solemne.

Sens dubte, el cant sagrat ha estat lloat tant per la Sagrada Escriptura, com pels sants pares i pels Romans Pontífexs que recentment, començant per sant Pius X, han subratllat amb insistència el paper ministerial de la música sagrada en el servei diví.

Per això, la música sagrada serà més santa com més estretament estarà unida a l'acció litúrgica, ja sigui expressant més dolçament la pregària i afavorint la unanimitat, ja sigui enriquint amb major solemnitat els ritus sagrats. L'Església, a més, aprova i admet en el culte diví totes les formes d'art veritable, dotades de les degudes qualitats.

El sagrat Concili, doncs, conservant les normes i les prescripcions de la disciplina i de la tradició eclesiàstica i tenint present l'objectiu de la música sagrada, que és la glòria de Déu i la santificació dels fidels, estableix el que segueix.

113. (*La litúrgia solemne.*) L'acció litúrgica assumeix una forma més noble quan els oficis divins són celebrats solemnement amb cant, amb la presència dels ministres sagrats i la participació activa del poble.

Quant a l'ús de la llengua, que s'observi l'art. 36; per a la missa, l'art. 54; per als sacraments, l'art. 63; per a l'ofici diví, l'art. 101.

114. Que es conservi i s'incrementi amb la màxima cura el patrimoni de la música sagrada. Que es promoguin diligentment les «scholae cantorum» especialment a les esglésies catedrals; els bisbes i els altres pastors d'ànimes han de procurar diligentment que en cada acció sagrada celebrada amb cant tota l'assemblea dels fidels pugui aportar la participació activa que li pertoca, segons la norma dels arts. 28 i 30.

115. (*Formació musical.*) Que es procuri molt la formació i la pràctica musical als seminaris, als noviciats dels religiosos i de les religioses i a les cases d'estudis, com també en les altres institucions i escoles catòliques; per assolir aquesta formació, que es preparin amb sollicitud els mestres destinats a l'ensenyament de la música sagrada.

Es recomana, a més, si és oportú, d'erigir mestres d'instituts superiors de música sagrada.

Que es doni als músics i als cantors, sobretot els infants, també una genuïna formació litúrgica.

116. (*Cant gregorià i polifonia.*) L'Església reconeix el cant gregorià com el propi de la litúrgia romana; per això, en igualtat de condicions, en les accions litúrgiques li ha de ser reservat el lloc principal.

Els altres gèneres de música sagrada, i especialment la polifonia, no s'exclouen gens de la celebració dels Oficis divins, mentre responguin a l'esperit de l'acció litúrgica, segons la norma de l'art. 30.

117. Que es dugui a terme l'edició típica dels llibres de cant gregorià; i que fins i tot es prepari una edició més crítica dels llibres ja editats després de la reforma de sant Pius X.

Convé, a més, que es prepari una edició que contingui melodies més simples, per a ús de les esglésies menors.

118. (*Cant popular religiós.*) Que es promogui amb interès el cant popular religiós, de manera que en els exercicis piadosos i sagrats i en les mateixes accions litúrgiques, segons les normes i disposicions de les rúbriques, puguin ressonar les veus dels fidels.

119. (*La música sagrada a les missions.*) En algunes regions, especialment a missions, hi ha pobles amb tradició musical pròpia, que té gran importància en llur vida religiosa i social. A aquesta música li ha de ser donada la deguda estima i el lloc corresponent, tant en l'educació del sentit religiós d'aquells pobles com en l'adaptació del culte a llur geni, segons els arts. 39 i 40.

Per això, en la formació musical dels missioners, cal procurar diligentment que, segons les possibilitats, puguin promoure les músiques tradicionals d'aquells pobles, tant a les escoles com en les accions sagrades.

120. (*L'orgue i els instruments.*) A l'Església llatina ha de ser tingut en gran honor l'orgue de tubs, com l'instrument musical tradicional, el so del qual pot afegir un esplendor admirable a les cerimònies de l'Església, i elevar poderosament els esperits a Déu i a les realitats supremes.

Altres instruments, tanmateix, poden ser admesos en el culte diví, a judici i amb el consentiment de la competent autoritat eclesiàstica territorial, segons la norma dels arts. 22 § 2, 37 i 40, mentre siguin aptes per a l'ús sagrat i o s'hi puguin adaptar, convinguin a la dignitat del temple i afavoreixin de debò l'edificació dels fidels.

121. (*Tasca dels compositors.*) Els músics animats d'esperit cristià s'han de sentir cridats a cultivar la música sagrada i a augmentar-ne el patrimoni.

Que componguin melodies que tinguin les característiques de la veritable música sagrada i que no sols puguin ser cantades per les majors «scholae cantorum», sinó que també estiguin a l'abast de les «scholae» menors, i afavoreixin la participació activa de tota l'assemblea dels fidels.

Que els textos destinats al cant sagrat siguin conformes a la doctrina catòlica, i àdhuc siguin preferentment de la Sagrada Escripura i de les fonts litúrgiques.

Cap. VII. Art sagrat i objectes de culte

122. (*Dignitat de l'art sagrat.*) Entre les activitats més nobles de l'enginy humà hi ha, amb raó, les belles arts, sobretot l'art religiós i el seu cimal, és a dir, l'art sagrat. Aquestes, per naturalesa, tenen relació amb la infinita bellesa divina, que ha de ser d'alguna manera expressada per les obres de l'home, i són més orientades a Déu i a l'increment de la seva lloança i de la seva glòria com més tinguin per objectiu únic contribuir al més eficaçment possible, amb llurs obres, a adreçar l'esperit dels homes a Déu.

Per aquests motius la santa mare Església sempre ha estat amiga de les belles arts i ha cercat llur noble servei, especialment per tal que les coses que pertanyen al culte sagrat fossin veritablement dignes, decoroses i belles, signes i símbols de les realitats sobrenaturals, i ha format els artistes. Més encara, l'Església sempre se n'ha considerat, amb raó, àrbitre, escollint entre les obres dels artistes les que s'adeïen a la fe, a la pietat i a les normes religiosament trameses, i resultaven aptes per a l'ús sagrat.

Amb especial sol·licitud l'Església s'ha preocupat que els sagrats objectes servissin amb dignitat i bellesa el decòrum del culte, admetent en la matèria, en la forma i en l'ornamentació aquells canvis que el progrés de la tècnica ha introduït al llarg dels segles.

Per això, ha plagut als pares establir sobre aquestes coses el que segueix.

123. (*Llibertat d'estils artístics.*) L'Església no ha tingut mai com a propi un estil artístic, sinó que, segons el geni i les condicions dels pobles i les necessitats dels diversos ritus, ha admès les formes artístiques de cada època, tot creant, al llarg dels segles, un tresor artístic que cal conservar amb tota cura. També l'art del nostre temps i de tots els pobles i països ha de tenir en l'Església llibertat d'expressió, mentre serveixi amb la deguda reverència i el degut honor els edificis sagrats i els ritus sagrats, de tal manera que pugui ajuntar la pròpia veu a aquell admirable cant de glòria que els més grans homes elevaren en els segles passats a la fe catòlica.

124. En la promoció i el foment d'un autèntic art sagrat, els ordinaris han de procurar cercar més aviat una noble bellesa que la mera sumptuositat.

I que això valgui també per als vestits i els ornaments sagrats.

Els bisbes han de procurar allunyar zelosament de la casa de Déu i dels altres llocs sagrats les obres d'art que són contràries a la fe, als costums i a la pietat cristiana, que ofenen el sentit religiós genuí o són depravades en les formes, o insuficients, mediocres o falses en l'expressió artística.

En la construcció dels edificis sagrats cal preocupar-se diligentment que siguin idonis per a permetre celebrar-hi les accions litúrgiques i la participació activa dels fidels.

125. Es manté ferma la pràctica d'exposar en les esglésies a la veneració dels fidels les imatges sagrades; amb tot, que s'exposin en nombre moderat i en l'ordre degut, perquè no causin estranyesa al poble cristià ni permetin una devoció menys recta.

126. En judicar les obres d'art, els ordinaris del lloc escoltaran el parer de la Comissió diocesana d'art sagrat i, si cal, d'altres homes particularment competents, i també de les comissions citades en els articles 44, 45 i 46.

Que els ordinaris vigilin que els objectes sagrats o les obres valuoses, ornament de la casa de Déu, no siguin alienades ni fetes malbé.

127. (*Formació dels artistes.*) Els bisbes, personalment o per mitjà de sacerdots idonis que coneixin i estimin l'art, tindran cura dels artistes, amb la finalitat de formar-los a l'esperit de l'art sagrat i de la sagrada litúrgia.

Es recomana, a més, que siguin instituïdes escoles o acadèmies d'art sagrat per a la formació dels artistes, en aquelles regions en les quals això sembli oportú.

Que tots els artistes que, portats per llur enginy, volen servir la glòria de Déu en la santa Església recordin sempre que es tracta d'una certa imitació sagrada de Déu creador i d'obres destinades al culte catòlic, a l'edificació, a la pietat i a la formació dels fidels.

128. (*Revisió de la legislació sobre l'art sagrat.*) Que es revisin com més aviat millor, junt amb els llibres litúrgics, segons la norma de l'art. 25, els cànons i les disposicions eclesiàstiques que es refereixen al conjunt de les coses externes que afecten el culte sagrat, especialment pel que toca a la construcció digna i apropiada dels edificis sagrats, a la forma i la construcció dels altars, a la noblesa, a la disposició i a la seguretat del sagrari, a la funcionalitat i a la dignitat del baptisteri, com també a la convenient disposició de les imatges sagrades, de la decoració i de l'ornamentació. Que aquelles normes que resul-

ten menys adequades a la reforma de la litúrgia siguin corregides o abolides; i, en canvi, les que l'afavoreixin siguin mantingudes o introduïdes.

Sobre això, especialment pel que es refereix a la matèria i a la forma dels objectes sagrats i dels vestits, es concedeix facultat a les assemblees episcopals de les diverses regions de fer les adaptacions exigides per les necessitats i pels usos locals, segons la norma de l'art. 22 de la present Constitució.

129. (*Formació artística dels clergues.*) Els clergues, durant els estudis filosòfics o teològics, han de ser instruïts també sobre la història i el desenvolupament de l'art sagrat, i també sobre els seus principis damunt dels quals han de fonamentar-se les obres de l'art sagrat, de manera que valorin i conservin els venerables monuments de l'Església i puguin oferir oportuns consells als artistes en la realització de les obres.

130. (*Les insígnies pontificals.*) És convenient que l'ús de les insígnies pontificals sigui reservat a les persones eclesiàstiques que tenen caràcter episcopal o jurisdicció especial.

Apèndix

Declaració sobre la reforma del calendari

El sagrat Concili ecumènic Vaticà II, considerant importants els desigs de molts de veure assignada la festa de Pasqua a un diumenge determinat i d'adoptar un calendari fix, després d'haver examinat acuradament les conseqüències que poden derivar de la introducció d'un nou calendari, declara el que segueix:

1. El sagrat Concili no té res en contra que la festa de Pasqua sigui assignada a un diumenge determinat del Calendari gregorià, mentre hi hagi l'assentiment dels interessats, sobretot els germans separats de la comunió amb la Seu Apostòlica.

2. Semblantment, el sagrat Concili declara no oposar-se a les iniciatives que tendeixen a introduir en la societat civil un calendari perpetu.

Però, entre els diversos sistemes en estudi per fixar un calendari perpetu i introduir-lo en la societat civil, l'Església accepta solament aquells que conserven i tutel·len la setmana de set dies amb el diumenge, sense afegits de dies fora de la setmana, de manera que la successió de les setmanes romangui intacta, llevat que hi intervinguin gravíssimes raons, sobre les quals haurà de pronunciar-se la Seu Apostòlica.

CONSTITUCIÓ DOGMÀTICA «LUMEN GENTIUM» SOBRE L'ESGLÉSIA*

Cap. I. El misteri de l'Església

1. (*L'Església, sacrament en Crist.*) Crist és la llum dels pobles. Reunit en l'Esperit Sant, aquest sagrat Concili té, per tant, el viu desig d'anunciar a tota la humanitat (cf. Mc 16,15) l'Evangelí, de difondre entre tots els homes la claror de Crist que resplendeix en el rostre de l'Església. I com que l'Església és en Crist com un sacrament, és a dir, signe i instrument de l'íntima unió amb Déu i de la unitat de tot el gènere humà, continuant l'ensenyament dels Concilis anteriors, vol declarar amb més claredat als seus fidels i a tot el món la seva naturalesa i la seva missió universal. Les condicions del temps actual encara fan més urgent aquest deure de l'Església, a fi que tots els homes, units avui més estretament amb tota mena de vincles socials, tècnics i culturals, aconseguixin també la plena unitat en Crist.

2. (*Desig salvífic universal del Pare.*) El Pare etern, per un desig profund i absolutament lliure de la seva saviesa i de la seva bondat, va crear l'univers, va decretar d'elevare els homes a la participació de la vida divina, i, després que caigueren pel pecat d'Adam, no els va abandonar, sinó que sempre els ha socorregut perquè se salvin, en consideració a Crist Redemptor «que és la imatge del Déu invisible, engendrat abans de tota la creació» (Col 1,15). Tots els elegits, des de l'eternitat, el Pare «que els coneixia des de sempre, els destinà a ser imatge del seu Fill, que així ha estat el primer d'una multitud de germans» (Rm 8,29). I va decidir aplegar-los, els qui creuen en Crist, en l'Església santa, la qual, prefigurada ja des de l'origen del món, preparada admirablement en la història del poble d'Israel i en l'antiga aliança, i constituïda aquests darrers temps, fou manifestada per l'efusió de l'Esperit Sant i assolirà la plenitud gloriosa a la fi dels segles. Llavors, com llegim en els sants pares, tots els justos a partir d'Adam, «des del just Abel fins al darrer elegit», seran reunits a la casa del Pare en l'Església universal.

3. (*Missió i obra del Fill.*) Vingué, doncs, el Fill, tramès pel Pare, que ens va elegir en ell abans de la creació del món i ens va predestinar a ser fills adoptius, perquè es complagué a reunir totes les coses en ell (cf. Ef 1,4-5 i 10). Així, doncs, Crist,

per complir la voluntat del Pare, va inaugurar aquí a la terra el regne del cel, ens en revelà el misteri i amb la seva obediència obrà la redempció. L'Església, el regne de Crist present ja en el misteri, creix visiblement en el món pel poder de Déu. Inici i expansió significats per la sang i per l'aigua brollades del costat obert de Jesús crucificat (cf. Jn 19,34) i anunciats per endavant amb aquestes paraules del Senyor al·lusives a la seva mort en creu: «I jo, quan seré enlairat damunt la terra, atrauré tothom cap a mi» (Jn 12,32). Cada vegada que se celebra a l'altar el sacrifici de la creu pel qual Crist, «el nostre anyell pasqual, fou immolat» (1Co 5,7), té lloc l'obra de la nostra redempció. Al mateix temps, el sacrament del pa eucarístic representa i produeix la unitat dels fidels, que constitueixen un sol cos en Crist (cf. 1Co 10,17). Tothom és cridat a aquesta unió amb Crist, llum del món. D'ell venim, per ell vivim i cap a ell anem.

4. (*L'Esperit santificador de l'Església.*) Acomplerta l'obra que el Pare va encomanar al Fill aquí a la terra (cf. Jn 17,4), el dia de la Pentecosta fou enviat l'Esperit Sant per santificar contínuament l'Església i així els creients tinguessin accés al Pare per mitjà de Crist en un mateix Esperit (cf. Ef 2,18). És ell l'Esperit de vida, la font d'aigua que rajarà fins a la vida eterna (cf. Jn 4,14; 7,38-39), pel qual el Pare vivifica els homes, morts al pecat, fins que ressusciti en Crist llurs cossos mortals (cf. Rm 8,10-11). L'Esperit habita en l'Església i en el cor dels fidels com en un temple (cf. 1Co 3,16; 6,19), hi prega i hi dóna testimoniatge de l'adopció de fills (cf. Ga 4,6); Rm 8,15-16 i 26). Ell guia l'Església vers la veritat completa (cf. Jn 16,13), la unifica en la comunió i en el servei, la proveeix de diversos dons jeràrquics i carismàtics amb els quals la instrueix i la dirigeix, l'embelleix amb els seus fruits (cf. Ef 4,11-12; 1Co 12,4; Ga 5,22). La rejuveneix amb la força de l'Evangelí, la renova constantment i la condueix a la perfecta unió amb el seu Espòs. Perquè l'Esperit i l'Esposa diuen al Senyor Jesús: «Vine!» (cf. Ap 22,17). Així es manifesta tota l'Església com «un poble aplegat per la unitat del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant».

5. (*El Regne de Déu.*) El misteri de la santa Església es manifesta en la seva fundació. En efecte, el Senyor Jesús va fer néixer la seva Església predicant la bona nova, l'adveniment del Regne de Déu promès de segles en les Escripures:

* Promulgada el 21 de novembre de 1964.

«S'ha complert el temps i el Regne de Déu és a prop» (Mc 1,15; cf. Mt 4,17). Aquest Regne clareja com una albada davant els homes per la paraula, les obres i la presència de Crist. La paraula del Senyor, en efecte, és comparada a una llavor que un home sembra en un camp (cf. Mc 4,14): els qui l'escolten amb fe i entren a formar part del petit ramat de Crist (cf. Lc 12,32) han aconseguit el Regne mateix; després la llavor germina pel seu propi impuls i va creixent fins al temps de la sega (cf. Mc 4,26-29). També els miracles de Jesús demostren que el Regne ja ha arribat a la terra: «Si jo trec els dimonis pel dit de Déu, és que ha arribat a vosaltres el Regne de Déu» (Lc 11,20; cf. Mt 12,28). Per damunt de tot, però, el Regne es manifesta en la mateixa persona de Crist, Fill de Déu, i Fill de l'home, que ha vingut «a servir i a donar la seva vida com a rescat per tothom» (Mc 10,45).

I quan, després d'haver sofert una mort de creu pels homes, Jesús va ressuscitar, aparegué com a Senyor, Messies i Sacerdot per sempre (cf. Ac 2,36; He 5,6; 7,17-21), i abocà damunt els deixebles l'Esperit promès pel Pare (cf. Ac 2,33). Per això, l'Església, preparada pels dons del seu Fundador i guardant fidelment els seus manaments de caritat, d'humilitat i d'abnegació, rep la missió d'anunciar i d'establir enmig de totes les nacions el Regne de Crist i de Déu, i en constitueix el germen i l'inici. Mentrestant, ella, a mesura que va creixent a poc a poc, sospira per la consumació del Regne i espera i desitja amb totes les forces d'unir-se amb el seu Rei a la glòria.

6. (*Les imatges de l'Església.*) Així com a l'Antic Testament la revelació del Regne ens és proposada tot sovint en figures, així també ara l'íntima natura de l'Església se'ns dona a conèixer per mitjà de diferents imatges preses ja de la vida dels pastors o de l'agricultura, ja de l'art de la construcció, de la família o encara de les esposalles, i ja preparades en els llibres dels profetes.

Així l'Església és la *pleta*, de la qual Crist és la porta única i necessària (cf. Jn 10,1-10). És també un *ramat*, del qual Déu mateix va predir que seria el pastor (cf. Is 40,11; Ez 34,11 i ss.), i les ovelles del qual, tot i ser conduïdes per pastors humans, són tanmateix guiades i alimentades constantment pel mateix Crist, el bon Pastor i Cap dels pastors (cf. Jn 10,11; 1Pe 5,4), que va donar la vida per les ovelles (cf. Jn 10,11-15).

L'Església és un *conreu* o camp de Déu (cf. 1Co 3,9), on creix la vella olivera, l'arrel santa de la qual foren els patriarques i en la qual hi ha hagut i hi haurà la reconciliació de jueus i pagans (cf. Rm

11,13-26). Aquest camp l'Agricultor celestial l'ha plantat com una vinya escollida (cf. Mt 21,33-43 par.; Is 5,1 i ss.). El cep veritable és Crist, que dona vida i fecunditat a les sarments, és a dir, a nosaltres, que per mitjà de l'Església restem en ell, i sense el qual res no podem fer (cf. Jn 15,1-5).

Tot sovint l'Església és anomenada *edifici* de Déu (cf. 1Co 3,9). El mateix Senyor es va comparar a una pedra, rebutjada pels constructors, però que ha acabat essent angular (cf. Mt 21,42 par.; cf. Ac 4,11; 1Pe 2,7; Sl 117,22). Sobre aquest fonament els Apòstols aixequen l'Església (cf. 1Co 3,11), que en rep fermesa i cohesió. Aquest edifici pren diversos noms: casa de Déu (cf. 1Tm 3,15), on habita en efecte la seva *família*; estança de Déu en l'Esperit (cf. Ef 2,19-22), «tabernacle de Déu entre els homes» (Ap 21,3), i sobretot *temple sant*, que els sants pares celebren representat en els santuaris de pedra, i la litúrgia compara ben justament a la ciutat santa, a la nova Jerusalem. Hi som edificats aquí a la terra, en efecte, en qualitat de pedres vives (cf. 1Pe 2,5). És aquesta ciutat santa que Joan contempla, en la renovació del món, com baixant del cel, de part de Déu, «abillada com una núvia que s'engalana per al seu espòs» (Ap 21,1 s.).

L'Església que és anomenada «la Jerusalem de dalt» i «mare nostra» (Ga 4,26; cf. Ap 12,17), és presentada també com l'*esposa* immaculada de l'Anyell immaculat (cf. Ap 19,7; 21,2 i 9; 22,17), la qual «el Crist ha estimat i s'ha entregat a la mort per ella per santificar-la» (Ef 5,25-26), l'ha unit a ell amb una aliança indissoluble i constantment «l'alimenta i la vesteix» (Ef 5,29); ha volgut que, un cop purificada, li estigués estretament unida i sotmesa en l'amor i la fidelitat (cf. Ef 5,24), i, finalment, l'ha omplerta per sempre més de béns celestials, per tal que nosaltres arribem a comprendre la caritat de Déu i de Crist que sobrepassa tot coneixement (cf. Ef 3,19). I mentre l'Església emigra en aquesta terra lluny del Senyor (cf. 2Co 5,6), és com una exiliada, que cerca i assaboreix les coses de dalt, on hi ha el Crist assegut a la dreta de Déu, on la vida de l'Església està amagada en Déu juntament amb el Crist fins que es manifesti amb el seu Espòs en plena glòria (cf. Col 3,1-4).

7. (*L'Església, cos de Crist.*) El Fill de Déu, assumida la natura humana, vencé la mort amb la seva mort i la seva resurrecció, i així va redimir l'home i el va transformar en una nova criatura (cf. Ga 6,15; 2Co 5,17). Efectivament, comunicant el seu Esperit als seus germans cridats d'en-

tre totes les nacions, els ha constituït místicament com el seu cos.

En aquest cos la vida de Crist es comunica als creients, els quals per mitjà dels sagraments s'uneixen d'una manera misteriosa i ben real al Crist que ha sofert i ha estat glorificat. Així el baptisme ens configura a Crist: «Tots hem estat batejats en un sol Esperit per a formar un sol cos» (1Co 12,13). Aquest ritu sagrat significa i realitza la unió amb la mort i la resurrecció de Crist: «Pel baptisme hem mort i hem estat sepultats amb ell» i «si nosaltres hem estat units a ell per aquesta mort semblant a la seva, també ho estarem per la seva resurrecció» (Rm 6,4-5). En la fracció del pa eucarístic participem realment del cos del Senyor i ens elevem així a la comunió amb ell i entre nosaltres mateixos. «El pa és un de sol, i per això nosaltres, ni que siguem molts, formem un sol cos, ja que tots participem d'aquest únic pa» (1Co 10,17). D'aquesta manera, tots nosaltres esdevenim membres d'aquell cos (cf. 1Co 12,27), «i som membres els uns dels altres» (Rm 12,5).

Ara bé, així com tots els membres del cos humà, encara que siguin molts, formen tanmateix un sol cos, així també passa, en Crist, amb els fidels (cf. 1Co 12,12). També en l'edificació del cos de Crist vigeix la diversitat de membres i de funcions. Un sol és l'Esperit que distribueix els seus diversos dons per al bé de l'Església, d'acord amb les seves pròpies riqueses i segons les necessitats de ministeris (cf. 1Co 12,1-11). Entre aquests dons excel·leix la gràcia dels Apòstols, a l'autoritat dels quals el mateix Esperit subordina, fins i tot, els carismàtics (cf. 1Co 14). Aquest mateix Esperit, unificant el cos per mitjà de si mateix i valent-se de la seva pròpia virtut i de l'íntima connexió dels membres, crea i estimula la caritat entre els fidels. Per això, si un membre sofreix, tots els membres pateixen amb ell; o si un membre és honorat, tots els membres s'alegren igualment (cf. 1Co 12,26).

El Cap d'aquest cos és Crist. Ell és la imatge del Déu invisible, en el qual foren creades totes les coses. Ell és abans de totes les coses i totes subsisteixen en Ell. Ell és el cap del cos que és l'Església. Ell és el principi, engendrat d'entre els morts abans de tot altre, a fi que en tot tingui la primàcia (cf. Col 1,15-18). Amb la grandesa del seu poder domina sobre cel i terra, i amb la seva perfecció i operació supereminents, omple tot el cos de les riqueses de la seva glòria (cf. Ef 1,18-23).

Cal que tots els membres prenguin una semblança amb ell, fins que Crist quedi format en ells

(cf. Ga 4,19). Per això som assumits en els misteris de la seva vida, configurats a ell, morts junt amb ell, ressuscitats amb ell, fins que regnem juntament amb ell (cf. Fl 3,21; 1Tm 2,11; Ef 2,6; Col 2,12; etc.). Pelegrinant encara aquí a la terra i seguint les seves petjades en el sofriment i la persecució, compartim els seus dolors com el cos els del cap, patint amb ell, per ser glorificats junt amb ell (cf. Rm 8,17).

«Gràcies a ell tot el cos se sosté i es manté unit per mitjà de les juntures i els lligaments, i va creixent per obra de Déu» (Col 2,19). Ell reparteix constantment en el seu cos, que és l'Església, els dons dels serveis, amb els quals, per virtut d'ell, ens ajudem els uns als altres en ordre a la salvació, per tal que, fent la veritat en la caritat, creixem en tots sentits, units a aquell qui és el nostre cap (cf. Ef 4,11-16 gr.).

I a fi que ens renovem contínuament en ell (cf. Ef 4,23), ens ha fet participar del seu Esperit, el qual, essent un mateix en el cap i en els membres, dóna a tot el cos vida, unitat i moviment, de tal manera que la seva funció ha pogut ser comparada pels sants pares amb la que realitza el principi vital, és a dir, l'ànima, en el cos humà.

Crist estima l'Església com a esposa seva, model com és de l'home que estima la muller com el propi cos (cf. Ef 5,25-28); i l'Església, al seu torn, està subjecta al seu cap (ib. 23-24). «Perquè en ell resideix corporalment tota la plenitud de la divinitat» (Col 2,9), omple amb els seus dons divins l'Església, que és el seu cos i la seva plenitud (cf. Ef 1,22-23), perquè tendeixi a la plenitud de Déu i l'atenyi (cf. Ef 3,19).

8. (*L'Església, visible i espiritual alhora.*) Crist, Mitjancer únic, ha constituït la seva santa Església aquí a la terra, comunitat de fe, d'esperança i d'amor, com un organisme visible; la sustenta constantment, i per ella comunica a tothom la veritat i la gràcia. Ara bé, la societat dotada d'òrgans jeràrquics i el cos místic de Crist, assemblea visible i comunitat espiritual, l'Església de la terra i l'Església ja en possessió de béns celestials, no s'han de considerar com dues coses distintes, sinó com formant una sola realitat complexa, feta d'un element humà i d'un altre de diví. D'aquí ve que una profunda analogia la fa semblant al misteri del Verb encarnat. Perquè, així com la naturalesa assumida serveix al Verb diví com d'òrgan viu de salvació, unit indissolublement a ell, d'una manera semblant l'organisme social de l'Església està al servei de l'Esperit de Crist, que la vivifica, per al creixement del cos (cf. Ef 4,16).

Aquesta és l'única Església de Crist, la qual professem en el Símbol que és una, santa, catòlica i apostòlica, la mateixa que el nostre Salvador, un cop ressuscitat, va deixar en mans de Pere perquè la pasturés (cf. Jn 21,17) i va encomanar a ell i als apòstols de difondre-la i de guiar-la (cf. Mt 28,18, etc.), la mateixa que va erigir per sempre més com a columna i fonament de la veritat (cf. 1Tm 3,15). Aquesta Església com a societat constituïda i organitzada en el món perdura en l'Església catòlica, governada pel successor de Pere i pels bisbes en comunió amb ell, encara que es trobin fora del seu cos molts elements de santificació i de veritat que, com a dons peculiars de l'Església de Crist, empenyen vers la unitat catòlica.

I així com Crist va dur a terme l'obra de la redempció enmig de la pobresa i de la persecució, així l'Església és invitada a seguir aquest mateix camí per tal de comunicar als homes els fruits de la salvació. Jesucrist, «que era de condició divina, es va fer no res prenent la condició d'esclau» (Fl 2,6) i «tot i ser ric, es féu pobre» per nosaltres (2Co 8,9). L'Església, semblantment, malgrat que necessiti recursos humans per a complir la seva missió, no està constituïda amb vista a buscar la glòria d'aquest món, sinó amb vista a predicar, fins i tot amb el seu exemple, la humilitat i l'abnegació. Crist fou enviat pel Pare «a portar la bona nova als pobres... a guarir els cors desfets» (Lc 4,18), «per buscar i salvar allò que s'havia perdut» (Lc 19,10). L'Església, igualment, envolta d'afecte tots els afligits per la feblesa humana, més encara, sap reconèixer en els pobres i en els qui sofreixen, la imatge del seu fundador pobre i sofrent, s'esforça a alleujar-ne la indigència, i vol servir en ells el Crist. Però mentre que Crist, «sant, innocent, immaculat» (He 7,26), no conegué mai el pecat (cf. 2Co 5,21), sinó que va venir a expiar tan sols els pecats del poble (cf. He 2,17), l'Església, que inclou en el seu propi si els pecadors, santa, doncs, i alhora necessitada sempre de purificació, s'aplica contínuament a la penitència i a la renovació.

L'Església «avança pelegrinant entre les persecucions del món i els consols de Déu», predicant la creu i la mort del Senyor, fins que torni (cf. 1Co 11,26). Amb la força del Senyor ressuscitat pren vigoria per poder triomfar, amb paciència i amor, de les seves pròpies penes i dificultats, les internes i les externes, i per poder descobrir fidelment davant el món, el misteri, ni que estigui encara mig velat, de Crist, fins que es revelarà al final de tot en plena llum.

Cap. II. El poble de Déu

9. (*Nova aliança i nou poble.*) En tot temps i a tot arreu és agradable a Déu qualsevol que li és fidel i practica la justícia (cf. Ac 10,35). Déu, però, ha volgut santificar i salvar els homes no individualment, sense cap connexió els uns amb els altres, sinó que els ha constituït en un poble que el reconegués de veritat i el servís santament. S'escollí, doncs, com a seu el poble d'Israel, amb el qual va fer una aliança, i el va instruir progressivament tot revelant-se ell mateix i els plans de la seva voluntat a través de la seva història i santificant-lo per a ell. Tanmateix, tot això s'esdevingué en preparació i en figura d'aquella nova i perfecta aliança, que s'havia de concloure en Crist, i d'una més plena revelació transmesa pel mateix Verb de Déu fet home. «Véuen dies, ho dic jo, el Senyor, que pactaré una aliança nova amb el casal d'Israel i amb el casal de Judà... Posaré la meua llei en el seu interior, l'escriurà en el seu cor. Llavors jo seré el seu Déu i ells seran el meu poble... Des del més petit fins al més gran, tots em coneixeran. Ho dic jo, el Senyor» (Jr 31,31-34). Crist va instituir aquest nou pacte, és a dir, la nova aliança segellada amb la seva sang (cf. 1Co 11,25), cridant una multitud d'entre els jueus i els pagans a formar una unitat, no pas segons la carn sinó en l'Esperit, i a ser el nou poble de Déu. Perquè els qui creuen en Crist, renascuts no pas d'un germen corruptible, sinó incorruptible, per la paraula del Déu viu (cf. 1Pe 1,23), no pas de la carn sinó de l'aigua i de l'Esperit Sant (cf. Jn 3,5-6) esdevenen finalment «llinatge escollit, casa reial, comunitat sacerdotal, nació santa, poble que Déu s'ha reservat... que en altre temps no era cap poble, i ara és el poble de Déu» (1Pe 2,9-10).

Aquest poble messiànic té per cap el Crist, «entregat a la mort per perdonar-nos els pecats i ressuscitat per fer-nos justos» (Rm 4,25) i que ara, després que s'ha guanyat un nom que està per damunt de tot altre nom, regna gloriósament al cel. Aquest poble té per distintiu la dignitat i la llibertat dels fills de Déu, al cor dels quals fa estada com en un temple l'Esperit Sant. Té per llei el nou manament d'estimar tal com el mateix Crist ens va estimar (cf. Jn 13,34). En fi, té per objectiu el Regne de Déu, començat per Déu mateix aquí a la terra, però que s'ha d'estendre més i més, fins que sigui dut a terme també per ell a la fi dels temps, quan Crist, que és la nostra vida, es manifestarà (cf. Col 3,4) i «l'univers creat serà alliberat de l'esclavatge de la corrupció i obtindrà la llibertat i la glòria dels fills de Déu» (Rm 8,21). Per això,

aquest poble messiànic, malgrat que de moment no enclouï tots els homes i que moltes vegades aparegui com un petit ramat, és tanmateix el germen més fort d'unitat, d'esperança i de salvació per a tot el gènere humà. Constituint per Crist amb vista a una comunió de vida, d'amor i de veritat, és també assumit per ell com un instrument de redempció universal i enviat a tot el món talment la llum del món i la sal de la terra (cf. Mt 5,13,16).

Així com l'Israel segons la carn, pelegrí pel desert, ja és anomenat Església de Déu (cf. 2Esd 13,1; Nm 20,6; Dt 23,1 ss.), així el nou Israel que tot fent camí aquí baix a la terra avança vers la ciutat futura i permanent (cf. He 13,14) s'anomena també Església de Crist (cf. Mt 16,18), ja que ell la va adquirir amb la seva sang (cf. Ac 20,28), la va omplir del seu Esperit i la va proveir de mitjans adients per a la unió visible i social. Déu ha convocat l'assemblea dels qui per la fe miren cap a Jesús, autor de la salvació i principi d'unitat i de pau, i n'ha constituït Església, a fi que sigui per a tots i cadascú un sacrament visible d'aquesta unitat salvadora. Cridada a estendre's arreu, entra a formar part de la història humana, mentre, però alhora, transcendeix temps i fronteres dels pobles. Caminant a través de perills i tribulacions, l'Església se sent confortada pel poder de la gràcia de Déu que el Senyor li va prometre, a fi que en la feblesa humana no decaïgui de la fidelitat perfecta, sinó que continuï essent l'esposa digna del seu Senyor i no deixi de renovar-se a si mateixa sota l'impuls de l'Esperit Sant, fins que per la creu arribi a la llum que no coneix la posta.

10. (*El sacerdocí comú.*) Crist el Senyor, gran sacerdot pres d'entre els homes (cf. He 5,1-5), ha fet del nou poble «un reialme i un sacerdocí per a Déu, el seu Pare» (Ap 1,6; cf. 5,9-10). Efectivament, per la nova naixença i la unció de l'Esperit Sant els batejats són consagrats fins al punt d'esdevenir una casa espiritual i un sacerdocí sant, per tal que, en totes les obres del cristià, ofereixin sacrificis espirituals i proclamïn les meravelles d'aquell qui els ha cridades de les tenebres a la seva llum admirable (cf. 1Pe 2,4-10). Que tots els deixebles de Crist, doncs, perseverant en l'oració i lloant Déu (cf. Ac 2,42-47), s'ofereixin ells mateixos com a víctima viva, santa, agradable a Déu (cf. Rm 12,1), testimoniïn arreu del món el Crist i també donin raó, a qui la demani, de la esperança que tenen en la vida eterna (cf. 1Pe 3,15).

Aquest sacerdocí comú dels fidels i el sacerdocí ministerial o jeràrquic, per bé que es diferenciïn essencialment i no sols en grau, s'ordenen tanma-

teix l'un a l'altre, ja que tots dos participen, cadascun a la seva manera, de l'únic sacerdocí de Crist. Així, el sacerdot ministerial, en virtut del poder sagrat que té, forma i dirigeix el poble sacerdotal, porta a terme el sacrifici eucarístic en la persona de Crist i l'ofereix a Déu en nom de tot el poble; els fidels, en canvi, concorren en l'ofertament de l'eucaristia en virtut de llur sacerdocí reial, que exercixen en la recepció dels sacraments, en la pregària i l'acció de gràcies, amb el testimoniatge de la vida, amb l'abnegació i amb una caritat activa.

11. (*L'exercici del sacerdocí comú en els sacraments.*) La condició sagrada i orgànicament constituïda de la comunitat sacerdotal és aplicada a través dels sacraments i les virtuts. Incorporats a l'Església pel baptisme, els fidels són destinats pel caràcter al culte de la religió cristiana, i, regenerats per a ser fills de Déu, tenen el deure de professar davant els homes la fe que van rebre de Déu per mitjà de l'Església. Pel sacrament de la confirmació queden vinculats més perfectament a l'Església, són enriquits amb una fortalesa especial de l'Esperit Sant, i així queden obligats amb un compromís més gran a difondre i a defensar la fe amb la paraula i les obres com a veritables testimonis de Crist. Participant en el sacrifici eucarístic, font i cim de tota la vida cristiana, ofereixen a Déu la Víctima divina i ells mateixos amb ella; i així, tant per l'oblatió com per la sagrada comunió, tots compleixen la pròpia funció en l'acció litúrgica, no confusament, sinó cadascú segons el propi rang. I un cop nodrits amb el cos de Crist en la santa assemblea, demostren d'una manera palpable la unitat del poble de Déu, unitat adequadament significada i meravellosament produïda per aquest sacrament augustíssim.

Els qui s'acosten al sacrament de la penitència obtenen de la misericòrdia de Déu el perdó de l'ofensa que li han fet i al mateix temps es reconcilien amb l'Església, ferida pel seu pecat, la qual ajuda a convertir-los amb la seva caritat, l'exemple i les pregàries. Amb la sagrada unció dels malalts i l'oració dels preveres tota l'Església encomana al Senyor sofrent i glorificat aquells que la malaltia ha prostrat, perquè els alleugi i els salvi (cf. Jm 5,14-16); més encara, els exhorta a associar-se lliurement a la passió i mort de Crist (cf. Rm 8,17; Col 1,24; 2Tm 2,11-12; 1Pe 4,13) perquè així contribueixen al bé del poble de Déu. Pel que fa a aquells que entre els fidels es distingeixen per l'orde sagrat, són instituïts en nom de Crist per pasturar l'Església amb la paraula i amb la gràcia de Déu. Finalment, els esposos cristians, en virtut del

sagrament del matrimoni, pel qual són signe i participació del misteri d'unitat i d'amor fecund entre Crist i l'Església (cf. Ef 5,32), s'ajuden l'un a l'altre a santificar-se en la vida conjugal i en l'acceptació i l'educació dels fills, i, per tant, tenen en llur rang i estat de vida la pròpia gràcia enmig del poble de Déu (cf. 1Co 7,7). Perquè aquesta unió dóna origen a la família, en la qual neixen els nous ciutadans de la societat humana, els quals per la gràcia de l'Esperit Sant són constituïts, amb el baptisme, fills de Déu, a fi de perpetuar el poble de Déu a través dels segles. En aquesta mena d'Església domèstica cal que els pares siguin per als fills els primers anunciadors de la fe, amb l'exemple i la paraula, i fomentin la vocació pròpia de cada un, i la sagrada d'una manera especial.

Emparats amb tants i tan grans mitjans de salvació, tots els fidels, de qualsevol estat i condició, són cridats pel Senyor, cadascun en el propi camí, a aquella perfecció de santedat amb què el mateix Pare és perfecte.

12. (*El sentit de la fe i els carismes en el poble de Déu.*) El poble sant de Déu participa també en la funció profètica de Crist, quan difon un viu testimoniatge sobretot per mitjà d'una vida de fe i de caritat i oferint a Déu un sacrifici de lloança, fruit d'uns llavis que lloen el seu nom (cf. He 13,15). La totalitat dels fidels, que han rebut la unció del Sant (cf. 1Jn 2,20 i 27), no es pot equivocar en la seva creença, i manifesta aquesta seva propietat peculiar mitjançant el sentit sobrenatural de la fe en tot el poble, quan «des dels bisbes fins als últims fidels laics» demostra el seu universal consens en les coses de la fe i dels costums. Perquè amb aquest sentit de la fe que l'Esperit de la veritat suscita i manté, el poble de Déu, sota el guiatge del sagrat magisteri, al qual fidelment s'ajusta, acull no ja una paraula humana, sinó, com ho és en realitat, la paraula de Déu (cf. 1Te 2,13), s'adhereix indefectiblement «a la fe que ha estat donat als sants una vegada per sempre» (Jud 3), hi penetra més profundament amb rectitud de judici i l'aplica més plenament a la vida.

A part d'això, el mateix Esperit Sant no solament es val dels sagraments i dels ministeris per santificar el poble de Déu, guiar-lo i ornar-lo de virtuts, sinó que, «distribuïnt els seus dons a cadascú, tal com ell vol» (1Co 12,11), reparteix entre els fidels de tot rang gràcies fins i tot especials, amb les quals els fa aptes i promptes per a emprendre una varietat d'obres i de comeses profitoses per a la renovació de l'Església i al desenvolupament de la seva edificació, segons allò: «Les

manifestacions de l'Esperit que rep cadascú són en bé de tots» (1Co 12,11). Aquests carismes, tant els més singulars com també els més senzills i més corrents, pel fet de ser molt útils i conformes a les necessitats de l'Església, s'han d'acollir amb agraïment i consol. Els dons extraordinaris, però, no s'han de demanar temeràriament, com tampoc no s'han d'esperar presumptuosament els fruits dels treballs apostòlics; sinó que el judici sobre llur autenticitat i sobre llur recta aplicació pertany a aquells que presideixen en l'Església, als quals pertoca d'una manera particular no extingir l'Esperit, sinó d'examinar-ho tot, i retenir el que és bo (cf. 1Te 5,12 i 19-21).

13. (*Universalitat de l'únic poble de Déu.*) Tothom és cridat al poble de Déu. Per això, aquest poble, mantenint-se un i únic, està destinat a escampar-se per tot el món i a tots els segles, per tal que es compleixi el pla de Déu, que va crear al començament la naturalesa humana en la unitat i decidí d'aplegar, finalment els seus fills dispersos (cf. Jn 11,52). Amb aquesta finalitat Déu va enviar el seu Fill que va constituir hereu de totes les coses (cf. He 1,2), per tal que sigui el Mestre, el Rei i el Sacerdot de l'univers, el Cap del nou i universal poble dels fills de Déu. Amb aquesta finalitat, encara, Déu va enviar l'Esperit del seu Fill, que és Senyor i infon la vida, el qual, per a tota l'Església i per a tots i cada un dels creients, és principi d'agrupament i d'unitat en la doctrina dels Apòstols i en la comunió, en la fracció del pa i en les pregàries (cf. Ac 2,42).

Així, doncs, l'únic poble de Déu és present a totes les nacions de la terra, ja que de totes les nacions pren els ciutadans, que formen un Regne que pel seu caràcter no és de la terra, sinó del cel. Efectivament, cada un dels creients escampats pel món està en comunió amb els altres en l'Esperit Sant, i així «el qui resideix a Roma sap que els indis són membres seus». Però, com que el Regne de Crist no és d'aquest món (cf. Jn 18,36), l'Església o poble de Déu, en preparar aquest Regne, no sostreu res al bé temporal de cada poble, ben al contrari, fomenta i assumeix en tant que són bons, els valors, les riqueses i els costums dels pobles, i, assumint-los, els purifica, els reforça i els eleva, ja que recorda prou bé que ha de treballar amb aquell Rei al qual han estat donades per herència les nacions (cf. Sl 2,8) i a la ciutat del qual presenten dons i ofrenes (cf. Sl 71,10; Is 60,4-7; Ap 21,24). Aquest caràcter d'universalitat que brilla sobre el poble de Déu és un do del mateix Senyor, gràcies al qual l'Església catòlica, per sempre i amb eficàcia, tendeix a unificar

tota la humanitat amb tots els seus valors sota el Crist com a Cap, en la unitat del seu Esperit.

En virtut d'aquesta catolicitat, cada una de les parts aporta els propis béns a les altres parts i a tota l'Església, de tal manera que tant el tot com cada una de les parts es beneficien d'aquesta aportació de tots i d'aquest esforç comú a la plenitud dins la unitat. En resulta que el poble de Déu no sols es forma de diversos pobles, sinó que, un cop aplegat, també s'integra de diferents elements. En efecte, entre els seus membres hi ha una diversitat, ja sigui segons els oficis, perquè alguns exerceixen el sagrat ministeri en bé dels germans, ja sigui segons les condicions i l'enfocament de la vida, perquè molts d'altres dins l'estat religiós, tendint a la santedat per un camí més estret, estimulen amb l'exemple els germans. A part d'això, en la comunió eclesial existeixen legítimament les Esglésies particulars que frueixen de tradicions pròpies bo i deixant intacta la primacia de la Càtedra de Pere, la qual presideix tota l'assemblea de la caritat, tutela les legítimes varietats i al mateix temps vetlla perquè aquestes particularitats, ben lluny de perjudicar la unitat, més aviat l'afavoreixin. Finalment, encara, entre les diverses parts de l'Església hi ha els vincles d'íntima comunió quant a béns espirituals, treballadors apostòlics i ajudes materials, ja que els membres del poble de Déu són cridats a la comunicació de béns, i a cada una de les Esglésies són aplicables també les paraules de l'Apòstol: «Poseu-vos al servei dels uns dels altres, cadascú segons els dons que ha rebut, com a bons administradors de la múltiple i variada gràcia de Déu» (1Pe 4,10).

Tots els homes, doncs, són cridats a formar part d'aquesta unitat catòlica del poble de Déu, que presagia i promou la pau universal i hi pertanyen sota diverses formes o hi són destinats, tant els fidels catòlics com els altres que creuen en Crist, i, en definitiva, tots els homes sense excepció, cridats com són per la gràcia de Déu a la salvació.

14. (*Els fidels catòlics.*) El sagrat Concili s'adreça, doncs, abans de tot als fidels catòlics. I ensenya, recolzant-se en la Sagrada Escriptura i en la Tradició, que aquesta Església pelegrina és necessària per a la salvació, atès que solament Crist és el Mitjancer i el camí de salvament, aquest Crist que se'ns fa present en el seu cos que és l'Església. Ell, doncs, en inculcar amb paraules ben clares la necessitat de la fe i del baptisme (cf. Mc 16,16; Jn 3,5), va confirmar al mateix temps la necessitat de l'Església, en la qual entren els homes pel baptisme com per la porta. Per aquesta raó no es podrien

salvar aquells homes que, sabent que l'Església catòlica va ser fundada per Déu per mitjà de Jesucrist com a necessària, amb tot o no volguessin entrar-hi o no volguessin restar-hi.

S'incorporen completament a la societat que és l'Església aquells qui, havent rebut l'Esperit de Crist, n'accepten íntegrament l'organització i tots els mitjans de salvació de què és dispositària; aquells qui, formant part del seu organisme visible, pels vincles establerts per la professió de la fe, els sagraments i pel règim i comunió eclesials, estan adherits a Crist, que la regeix per mitjà del Summe Pontífex i dels bisbes. Tanmateix, no se salva, tot i estar incorporat a l'Església, el qui, no perseverant en la caritat, resta amb el «cos» en el si de l'Església, però no pas amb el «cor». Que es recordin, doncs, tots els fills de l'Església que llur excelsa condició han d'atribuir-la no pas als propis mereixements, sinó a una gràcia especial de Crist, i que, si no hi corresponen de pensament, paraula i obra, no sols no se salvaran sinó que seran jutjats amb més severitat.

Els catecúmens que, moguts per l'Esperit Sant, manifesten amb voluntat explícita de ser incorporats a l'Església, per aquest mateix desig ja li estan units; i la mare Església els abraça ja com a seus amb afecte i sollicitud.

15. (*L'Església i els cristians no catòlics.*) L'Església se sent unida per moltes raons amb aquells qui, pel fet de ser batejats, s'honoren amb el nom de cristians, però no professen íntegrament la fe o no conserven la unitat de comunió sota el successor de Pere. Són, en efecte, nombrosos els qui tenen en honor la Sagrada Escriptura per norma de fe i de vida i manifesten un sincer zel religiós, creuen amorosament en Déu Pare totpoderós i en Crist, Fill de Déu salvador, tenen el caràcter baptismal que els lliga a Crist, i fins i tot reconeixen i reben en les pròpies Esglésies o comunitats eclesials altres sagraments. Molts d'ells tenen també episcopat, celebren la sagrada eucaristia i fomenten la devoció envers la Verge Mare de Déu. Cal afegir la comunió de pregàries i d'altres béns espirituals; més encara, una veritable unió en l'Esperit Sant, vist que amb la seva força santificadora obra també en ells per mitjà de dons i de gràcies i n'ha omplert alguns de la fortalesa del martiri. D'aquesta manera l'Esperit promou en tots els deixebles de Crist el desig i l'acció perquè tots s'uneixin en pau en un sol ramat sota un sol pastor, tal com Crist va establir. Per aconseguir-ho, la mare Església no deixa de pregar, d'esperar i de treballar, i exhorta els seus fills a la purificació i a la

renovació perquè el senyal de Crist resplendeixi amb més claredat sobre la faç de l'Església.

16. (*L'Església i els no cristians.*) Finalment, els qui encara no han rebut l'Evangelí guarden relació amb el poble de Déu per diferents motius. En primer lloc, certament, aquell poble a qui foren donats els pactes i les promeses, i del qual va néixer el Crist segons la carn (cf. Rm 9,4-5): poble estimadíssim per mor dels pares conformement a l'elecció, ja que els dons i la crida de Déu són irrevocables (cf. Rm 11,28-29). Però el disegni salvador abasta també aquells que reconeixen el Creador, entre els quals hi ha en primer lloc els musulmans; honorant-se de tenir la fe d'Abraham, adoren juntament amb nosaltres un sol Déu, únic, misericordiós i jutge dels homes a la fi del món. I Déu tampoc no és lluny d'altres que enmig d'ombres i imatges cerquen el Déu desconegut, perquè a tots dóna vida, alè i tota cosa (cf. Ac 17,25-28) i com a salvador vol que tots els homes se salvin (cf. 1Tm 2,4). Perquè els qui desconeixen sense culpa l'Evangelí de Crist i la seva Església, però busquen Déu amb sinceritat de cor i s'esforcen sota l'influx de la gràcia a complir amb obres la seva voluntat, coneguda pel dictamen de la consciència, poden aconseguir la salvació eterna. La Providència no nega els auxilis necessaris per a la salvació als qui sense culpa pròpia no han arribat encara a un clar coneixement de Déu i tanmateix s'esforcen, amb la divina gràcia, per viure rectament. I tot allò que es troba en ells de bo i de veritable, l'Església ho considera com una preparació a l'Evangelí i com un do d'aquell que il·lumina tot home perquè arribi a tenir la vida. Però més sovint els homes, enganyats pel Maligne, s'han esvanit en llurs raonaments i han bescanviat la veritat de Déu per la mentida servint la criatura més que no pas el Creador (cf. Rm 1,21 i 25), o bé, vivint i morint sense Déu en aquest món, s'exposen a la més gran desesperació. Per això l'Església, recordant-se del manament del Senyor que va dir: «Anuncieu l'Evangelí a tota la humanitat» (Mc 16,15), té interès a fomentar les missions per tal de promoure la glòria de Déu i la salvació de tots aquests.

17. (*Caràcter missioner de l'Església.*) Com el Pare havia enviat el Fill, així el Fill va enviar els Apòstols (cf. Jn 20,21), tot dient-los: «Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat. Jo sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món» (Mt 28,18-20). Aquest manament solemne de Crist

d'anunciar la veritat salvadora, l'Església l'ha rebut dels Apòstols perquè el dugui a terme fins als extrems de la terra (cf. Ac 1,8). D'aquí que es fa seus aquells mots de l'Apòstol: «Ai de mi si no anunciés l'Evangelí!» (1Co 9,16), i, en conseqüència, no para mai d'enviar predicadors fins que les noves Esglésies quedin plenament constituïdes i continuïn, elles també, l'obra evangelitzadora. És que l'Esperit Sant l'empeny a cooperar perquè sigui dut a terme el pla de Déu, que ha constituït el Crist com a principi de salvació per a tot el món. Predicant l'Evangelí, l'Església atreu els oients a la fe i a la confessió de la fe, els disposa per al baptisme, els arrenca a la servitud de l'error, i els incorpora a Crist a fi que per l'amor creixin en Ell fins a la maduresa. Gràcies al seu esforç, aconseguix que tot allò de bo que es troba en el cor i en la ment dels homes o bé en els propis ritus i en les cultures dels pobles no solament no desaparegui, sinó que es millori, s'elevi i es perfeccioni per a glòria de Déu, confusió del dimoni i felicitat de l'home. És a cada deixeble de Crist que correspon el deure de propagar la fe segons les seves possibilitats. Però, si bé qualsevol pot batejar els qui creuen, és tanmateix propi del sacerdot completar l'edificació del cos per mitjà del sacrifici eucarístic, tot realitzant les paraules de Déu dites pel profeta: «De llevant fins a ponent tots els pobles reconixeran que el meu nom és gran, i pertot arreu m'oferran un sacrifici i una oblació pures» (Ml 1, 11). D'aquesta manera, doncs, l'Església prega i treballa alhora perquè el món, tot sencer, passi a ser poble de Déu, cos del Senyor i temple de l'Esperit Sant, i en Crist, com a Cap de l'univers, sigui donat tot honor i tota glòria al Pare i Creador universal.

Cap. III. La constitució jeràrquica de l'Església i en particular de l'episcopat

18. (*Proemi.*) Crist, el Senyor, per alimentar i incrementar contínuament el poble de Déu, va instituir en la seva Església diferents ministeris encaminats al bé de tot el cos. Perquè els ministres, que posseeixen la potestat sagrada, estan al servei dels germans, a fi que tots els qui pertanyen al poble de Déu i frueixen, per tant, de l'autèntica dignitat cristiana tendeixin lliurement i ordenadament a un mateix fi i així arribin a la salvació.

Aquest sagrat Sínode, seguint les petjades del Concili Vaticà I, ensenya i declara juntament amb ell que Jesucrist, Pastor etern, va edificar la santa Església i va enviar els Apòstols tal com ell ma-

teix havia estat enviat pel Pare (cf. Jn 20, 21); volgué, encara, que llurs successors, els bisbes, fossin fins a la fi del món els pastors dins l'Església. Ara bé, perquè l'episcopat mateix fos un i indivís, va posar sant Pere al davant dels altres apòstols i va establir en ell el principi i el fonament perpetu i visible de la unitat de fe i de comunió. Aquesta doctrina de la institució, de la perpetuïtat, de la força i de la raó de ser del sagrat primat del Romà Pontífex i del seu magisteri infal·lible, el sagrat Sínode la proposa de nou com a objecte ferm de fe a tots els fidels, i, continuant en la mateixa línia, decideix professar i declarar davant de tothom la doctrina sobre els bisbes, successors dels Apòstols, que junt amb el successor de Pere, vicari de Crist i cap visible de tota l'Església, regeixen la casa del Déu viu.

19. (*La institució dels dotze apòstols.*) Jesús, el Senyor, després d'haver pregat al Pare, va cridar els qui va voler i anaren cap a ell; en va designar dotze perquè estiguessin amb ell i per enviar-los a predicar el Regne de Déu (cf. Mc 3,13-19 i Mt 10,1-42), i els va constituir apòstols (cf. Lc 6,13) a manera de col·legi o grup estable, al davant del qual va posar Pere, triat d'entre ells mateixos (cf. Jn 21,15-17). Els va enviar als fills d'Israel primer, i després a totes les nacions (cf. Rm 1,16), perquè amb la potestat que els donava fessin deixebles seus tots els pobles, els santifiquessin i els governessin (cf. Mt 28,16-20; Mc 16,15; Lc 24,45-48; Jn 20,21-23), i d'aquesta manera propaguessin l'Església i la pasturesin servint-la sota la direcció del Senyor dia rere dia fins a la fi del món (cf. Mt 28,20). Van ser confirmats plenament en aquesta missió el dia de la Pentecosta (cf. Ac 2,1-36) tal com el Senyor els havia promès: «Quan l'Esperit Sant vindrà damunt vostre, rebreu una força que us farà testimonis meus a Jerusalem, a tot Judea, a Samaria i fins a l'extrem de la terra» (Ac 1,8). Els apòstols, doncs, predicant arreu l'Evangeli (cf. Mc 16,20), acollit pels oients sota l'acció de l'Esperit Sant, apleguen l'Església universal que el Senyor va fundar sobre els Apòstols i va edificar sobre sant Pere que n'era el cap, amb el mateix Crist Jesús com a pedra angular (cf. Ap 21,14; Mt 16,18; Ef 2,20).

20. (*Els bisbes, successors dels Apòstols.*) Aquesta missió divina confiada per Crist als Apòstols ha de durar fins a la fi dels segles (cf. Mt 28,20), ja que l'Evangeli que ells han de transmetre és per a l'Església el seu principi vital al llarg dels temps. Per això els Apòstols, en aquesta societat jeràrquicament organitzada, van tenir cura d'establir-se successors.

En efecte, no solament tingueren diferents col·laboradors, sinó que, perquè la missió a ells encomanada es pogués continuar després de la mort, van donar com a testament als seus cooperadors immediats l'encàrrec d'acabar i de consolidar l'obra per ells començada, encomanant-los d'atendre tot el ramat en el qual l'Esperit Sant els havia posats per tal de pasturar l'Església de Déu (cf. Ac 20,28). Establimen, doncs, aquests homes i els van donar l'ordre que en l'esdevenidor, quan es morissin, d'altres homes de fiar s'encarreguessin del ministeri. Entre els diferents ministeris que des dels primers temps s'exerceixen a l'Església, segons el testimoni de la tradició, ocupa el primer lloc l'ofici d'aquells qui, constituïts en l'episcopat per una successió que remunta al començament, són transmissors de la llavor dels Apòstols. Així, segons testifica sant Ireneu, per mitjà d'aquells qui foren instituïts pels Apòstols bisbes i dels successors seus fins a nosaltres, es manifesta i es conserva en tot el món la tradició apostòlica.

Així, doncs, els bisbes han rebut el servei de la comunitat, junt amb els preveres i els diaques com a ajudants, i presideixen en lloc de Déu el ramat del qual són els pastors com a mestres de doctrina, sacerdots del culte sagrat i servidors en el govern. I de la mateixa manera que perdura l'ofici que el Senyor va donar individualment a Pere, el primer dels Apòstols, i que s'ha de transmetre als seus successors, perdura també l'ofici dels Apòstols de regir l'Església, ofici que d'una manera ininterrompuda ha de ser exercit per l'orde sagrat dels bisbes. Ensenya, en conseqüència, aquest sagrat Sínode que per institució divina els bisbes han succeït en el lloc dels Apòstols, com a pastors de l'Església: qui els escolta, escolta el Crist, i qui els menysprea, menysprea el Crist i Aquell qui el va enviar (cf. Lc 10,16).

21. (*La sacramentalitat de l'episcopat.*) En els bisbes, doncs, assistits dels preveres, es fa present enmig dels creients el Senyor Jesucrist, Gran Sacerdot. Perquè, assegut a la dreta de Déu Pare, no deixar d'estar present a la comunitat dels seus pontífexs, sinó que, en primer lloc, valent-se de llur ministeri eximi predica la paraula de Déu a tots els pobles i administra incessantment als creients els sacraments de la fe; per llur sol·licitud paterna (cf. 1Co 4,15) incorpora nous membres, renascuts de dalt, al seu cos; i finalment, mitjançant llur saviesa i prudència dirigeix i encamina el poble del Nou Testament en el seu pelegrinatge cap a la felicitat eterna. Aquests pastors, elegits per a pasturar el ramat del Senyor, són els servents

de Crist i els administradors dels misteris de Déu (cf. 1Co 4,1); a ells ha estat encomanat el testimoniatge de l'Evangeli de la gràcia de Déu (cf. Rm 15,16; Ac 20,24) i el servei de l'Esperit i de la justícia, cosa gloriosa (cf. 2Co 3,8-9).

Perquè poguessin complir aquests ministeris tan importants, els Apòstols van ser enriquits pel Crist amb una especial efusió de l'Esperit Sant que va baixar damunt d'ells (cf. Ac 1,8; 2,4; Jn 20,22,23), i ells, per la imposició de les mans, van traspasar als seus col·laboradors aquest do de l'Esperit (cf. 1Tm 4,14; 2Tm 1,6-7), do que ha arribat fins a nosaltres en la consagració episcopal. Ensenya, per tant, el sant Concili que amb la consagració episcopal és conferida la plenitud del sagrament de l'orde, una plenitud que tant la tradició litúrgica de l'Església com la veu dels sants pares anomenen clarament sacerdoti suprem, cim del ministeri sagrat. Ara bé, la consagració episcopal, junt amb l'ofici de santificar, confereix també els oficis d'ensenyar i de governar, els quals, però, per llur naturalesa, no es poden exercir si no és en comunió jeràrquica amb el cap i els membres del col·legi. Efectivament, segons la tradició que apareix sobretot en els ritus litúrgics i la pràctica de l'Església, tant de l'Orient com de l'Occident, és ben clar que amb la imposició de mans i amb les paraules de la consagració és conferida de tal manera la gràcia de l'Esperit Sant i de tal manera s'imprimeix el caràcter sagrat, que els bisbes, d'una manera eminent i visible, ocupen el lloc del mateix Crist, Mestre, Pastor i Pontífex, i obren en nom d'ell. És cosa pròpia dels bisbes d'admetre, per mitjà del sagrament de l'orde, nous elegits en el cos episcopal.

22. (*El col·legi dels bisbes i el seu cap.*) Així com, per disposició del Senyor, sant Pere i els altres apòstols formen un sol col·legi apostòlic, semblantment el Romà Pontífex, successor de Pere, i els bisbes, successors dels Apòstols, es troben units ells amb ells. Ja una molt antiga disciplina, conforme a la qual els bisbes d'arreu del món comunicaven entre ells i amb el bisbe de Roma en el vincle de la unitat, de la caritat i de la pau, com també els concilis reunits per resoldre en comú totes les coses de més envergadura, després d'haver ponderat i examinat el parer de molts, són un indicatiu del caràcter i de la natura col·legial de l'orde episcopal. Els concilis ecumènics celebrats al llarg dels segles posen prou de manifest aquesta natura, ja suggerida, d'altra banda, pel costum antic de cridar diferents bisbes a prendre part en el ritu d'elevar un nou electe al ministeri del summe sacerdo-

ci. Un és constituït membre del cos episcopal en virtut de la consagració episcopal i per la comunió jeràrquica amb el cap i els membres del col·legi.

El col·legi o cos episcopal, però, només té autoritat en tant que hom el considera unit, en qualitat de cap, al Romà Pontífex, successor de Pere, quedant així intacte el poder primacial d'aquest sobre tots els altres, tant pastors com fidels. Perquè el Romà Pontífex, en virtut del seu càrrec de vicari de Crist i de pastor de tota l'Església, té sobre aquesta la plena, suprema i universal potestat, que pot exercir sempre lliurement. Quant a l'orde dels bisbes, que succeeix el col·legi dels Apòstols en el magisteri i el govern pastoral i en el qual perdura sense interrupció el cos apostòlic, juntament amb el seu cap el Romà Pontífex, i mai sense ell, és subjecte també de la potestat suprema i plena sobre l'Església universal, potestat que no es pot exercir sense el consentiment del Romà Pontífex. El Senyor va posar només Simó com a roca i guardador de les claus de l'Església (cf. Mt 16,18-19), i el va constituir pastor de tot el seu ramat (cf. Jn 21,15 ss.); però el ministeri que va donar a Pere de lligar i deslligar (Mt 16,19), consta que el va donar també al col·legi dels Apòstols unit amb el seu cap (Mt 18,18; 28,16-20). Aquest col·legi, en tant que està compost de molts, expressa la varietat i la universalitat del poble de Déu; en tant, però, que està agrupat sota un sol cap, representa la unitat del ramat de Crist. En aquest col·legi, els bisbes, tot servant fidelment la primacia i la presidència del seu cap, frueixen d'un poder que els propi en bé dels fidels, més encara, de tota l'Església, de la qual l'Esperit Sant enforteix contínuament l'estructura orgànica i la concòrdia. La potestat suprema que aquest col·legi posseeix sobre l'Església universal és exercida d'una manera solemne en el concili ecumènic. No es pot donar mai un concili ecumènic que no sigui confirmat o almenys acceptat com a tal pel Successor de Pere; i és prerrogativa del Romà Pontífex de convocar aquests concilis, de presidir-los i d'aprovar-los. Aquesta mateixa potestat col·legial la poden exercir junt amb el Papa els bisbes escampats arreu del món, sempre que el cap del col·legi els cridi a una acció col·legial, o almenys aprovi o accepti lliurement llur acció unida, talment que esdevingui un veritable acte col·legial.

23. (*Relacions dels bisbes al si del col·legi.*) La unió col·legial es manifesta també en les mútues relacions de cada un dels bisbes amb les Esglésies particulars i amb l'Església universal. El Romà Pontífex és, com a successor de Pere, el perpetu i

visible principi i fonament de la unitat, tant dels bisbes com de la multitud dels fidels. Així mateix, els bisbes, presos individualment, són el principi visible i el fonament de la unitat en llurs Esglésies particulars, formades a imatge de l'Església universal: en elles i a partir d'elles existeix l'Església catòlica una i única. Aquesta és la causa per la qual cada bisbe representa la seva pròpia Església i tots plegats amb el Papa tota l'Església en el vincle de la pau, de l'amor i de la unitat.

Cada un dels bisbes que presideixen les Esglésies particulars exerceix la seva acció pastoral sobre la porció del poble de Déu que li ha estat encomanada, no sobre les altres Esglésies ni sobre l'Església universal. Això no obstant, en tant que membres del col·legi episcopal i legítims successors dels Apòstols, cal que, per institució i preceptes de Crist tinguin per tota l'Església una sollicitud que, encara que no s'exerceixi per un acte de jurisdicció, contribueix en gran manera al desenvolupament de l'Església universal. Tots els bisbes, en efecte, han de promoure i de salvaguardar la unitat de la fe i la disciplina comuna de tota l'Església, instruir els fidels en l'amor de tot el cos místic de Crist, principalment dels membres pobres, sofrents o perseguits per causa de la justícia (cf. Mt 5,10); en fi, promoure totes les activitats que són comunes a tota l'Església, amb vista principalment a l'increment de la fe i a la plena irradiació de la llum de la veritat a tots els homes. A part d'això, una cosa és clara: que regint bé la pròpia Església com a porció de l'Església universal, els bisbes contribueixen eficaçment al bé de tot el cos místic, que és també el cos de les Esglésies.

La cura d'anunciar l'Evangelí arreu del món recau sobre el cos dels pastors; a tots ells en pes els va donar Crist el manament, imponent-los un ofici comú, com ja el papa Celestí ho recomanava als pares del Concili d'Efes. En conseqüència, tots els bisbes, individualment, fins allà on els ho permet l'exercici del propi ofici, tenen l'obligació de col·laborar entre ells i amb el successor de Pere, al qual ha estat encomanat molt particularment la gran tasca de difondre el nom cristià. I així cal que amb totes les forces proveeixin les missions no sols de treballadors per a la sega sinó encara d'ajuts espirituals i materials, ja sigui directament per si mateixos, ja sigui estimulants la cooperació fervorosa dels fidels. Que els bisbes, en fi, en la universal comunió de la caritat i seguint el venerable exemple de l'antiguitat, prestin de bon grat una ajuda fraternal a les altres Esglésies, sobretot a les més veïnes i a les més pobres.

La divina Providència ha fet que algunes Esglésies fundades pels Apòstols i llurs successors en diverses regions s'apleguessin, en el transcurs del temps, en grups orgànicament units que, salvada la unitat de la fe i l'única constitució divina de l'Església universal, frueixen d'una disciplina pròpia, d'una litúrgia pròpia i d'un patrimoni teològic i espiritual propi. Algunes d'elles, assenyaladament les antigues Esglésies Patriarcalcs, talment mares en la fe, en van engendrar d'altres com a filles, i han quedat unides fins als nostres dies amb els més estrets lligams de caritat en la vida sacramental i en el mutu respecte dels drets i dels deures. Aquesta varietat d'Esglésies locals convergint en la unitat demostra de la manera més palesa la catolicitat de l'Església indivisa. Per una raó semblant, les Conferències episcopals poden avui fer una feina múltiple i fecunda, per tal que l'afecte col·legial es tradueixi en aplicacions concretes.

24. (*El ministeri dels bisbes.*) Els bisbes, com a successors dels Apòstols, reben del Senyor, a qui ha estat donat tot poder al cel i a la terra, la missió d'ensenyar tots els pobles i de predicar l'Evangelí a tota criatura, a fi que tots els homes assoleixin la salvació per mitjà de la fe, del baptisme i del compliment dels preceptes (cf. Mt 28,18-20; Mc 16,15-16; Ac 26,17 ss.). Per complir aquesta missió Crist el Senyor prometé l'Esperit Sant als Apòstols i els l'envià del cel el dia de la Pentecosta, per tal que amb la força de l'Esperit li fossin testimonis d'un cap a l'altre de la terra davant els pagans, els pobles i els reis (cf. Ac 1,8; 2,1 ss.; 9,15). Aquest encàrrec que el Senyor va fer als pastors del seu poble és un veritable servei que la Sagrada Escriptura anomena ben significativament «diaconia», ministeri (cf. Ac 1,7 i 25; 21,19; Rm 11,13; 1Tm 1,12).

La missió canònica dels bisbes pot fer-se de conformitat amb els legítims costums que no hagin estat revocats per la potestat suprema i universal de l'Església, o bé ajustant-se a les lleis promulgades o reconegudes per la mateixa autoritat, o bé, encara, directament pel mateix successor de Pere; si ell refusa o nega la comunió apostòlica, cap bisbe no pot ser elevat a aquest ofici.

25. (*El ministeri d'ensenyar.*) Entre les principals funcions dels bisbes excel·leix la de predicar l'Evangelí. Els bisbes, efectivament, són els proclamadors de la fe, que porten nous deixebles a Crist, i els mestres autèntics, o sigui investits de l'autoritat de Crist, que prediquen al poble que els ha estat encomanat la fe que han de creure i d'aplicar a la vida, la il·lustren amb la llum de l'Esperit

Sant, extraient del tresor de la Revelació coses noves i coses velles (cf. Mt 13,52), la fan fructificar i bandegen sol·lícitament els errors que amenacen el ramat (cf. 2Tm 4,14). Els bisbes, quan ensenyen en comunió amb el Romà Pontífex, han de ser venerats per tothom com a testimonis de la veritat divina i catòlica; i els fidels cal que acullin el parer del bisbe en coses de fe i de costums quan ha estat manifestat en nom de Crist, i que se li adhereixin amb religiosa submissió d'esperit. Aquesta religiosa submissió de la voluntat i de l'enteniment cal prestar-la d'una manera especial a l'autèntic magisteri del Romà Pontífex fins quan no parla «ex cathedra», de tal manera que hom reconegui amb reverència el seu magisteri suprem i s'adhereixi sincerament al parer expressat per ell, segons que fa conèixer la seva intenció i la seva voluntat, i que es poden veure principalment, ja sigui pel caràcter dels documents, ja sigui per la freqüència amb què proposa una doctrina, ja sigui encara per les fórmules emprades.

Encara que cada un dels prelats no gaudeixi de la prerrogativa de la infal·libilitat, amb tot, quan tots ells, ni que estiguin dispersos pel món, mantenint però el vincle de comunió entre ells i amb el successor de Pere, convenen en una mateixa opinió com a mestres autèntics que formulen com a definitiu un ensenyament en les coses de fe i de costums, aleshores enuncien infal·liblement la doctrina de Crist. Això encara es veu més clarament quan, reunits en concili ecumènic, són per a tota l'Església mestres i jutges en la fe i en la moral; cal adherir-se amb submissió de fe a llurs definicions.

Aquesta infal·libilitat de què el diví Redemptor ha volgut que fos revestida la seva Església en definir doctrines de fe o de moral s'estén, ni més ni menys, fins allà on arriba el dipòsit de la Revelació divina, que ha de ser guardat santament i exposat amb fidelitat. D'aquesta infal·libilitat, en gaudeix, el Romà Pontífex, cap del col·legi episcopal, sempre que proclama com a definitiva una doctrina de fe o de moral, en qualitat de pastor i mestre suprem de tots els cristians, els seus germans, els quals ha de confirmar en la fe (cf. Lc 22,32). Això fa que es pugui dir amb tota raó que les seves definicions són irreformables de per si mateixes i no pas a causa del consentiment de l'Església, ja que han estat pronunciades sota l'assistència de l'Esperit Sant promesa a ell en la persona de sant Pere, i per tant no necessiten de cap aprovació d'altri ni admeten cap apel·lació a un altre judici. En aquest cas, el Romà Pontífex no

formula una sentència com a persona privada, sinó que, en qualitat de mestre suprem de l'Església universal sobre el qual reposa d'una manera singular el carisma de la infal·libilitat de la mateixa Església, exposa o defensa la doctrina de la fe catòlica. La infal·libilitat promesa a l'Església resideix també en el cos episcopal quan exerceix el suprem magisteri juntament amb el successor de Pere. I no pot faltar mai, a aquestes definicions, l'assentiment de l'Església, per l'acció del mateix Esperit Sant que conserva i fa progressar en la unitat de la fe tot el ramat de Crist.

Quan el Romà Pontífex o el cos episcopal amb ell defineixen una doctrina, ho fan d'acord amb la mateixa Revelació que ha de modelar la vida de tots i a la qual tots s'han de conformar, i que, pel camí de l'Escriptura o de la tradició, és íntegrament transmesa per la legítima successió dels bisbes i especialment per la cura del mateix Pontífex Romà, i és gelosament conservada i fidelment exposada en l'Església a la llum de l'Esperit de veritat. El Romà Pontífex i els bisbes, d'acord amb el propi deure i la importància del tema, presten tot l'interès i usen els mitjans convenients per tal d'estudiar-la degudament i anunciar-la fidelment; però no accepten cap nova revelació pública com pertanyent al diví dipòsit de la fe.

26. (*El ministeri de santificar.*) El bisbe, investit com està de la plenitud del sagrament de l'orde, és «l'administrador de la gràcia del suprem sacerdoti», sobretot en l'Eucaristia, que ofereix ell mateix o que procura que sigui oferta i per la qual l'Església viu i creix contínuament. Aquesta Església de Crist es troba veritablement present en totes les legítimes assemblees locals de fidels, les quals, unides a llurs pastors, són també anomenades Esglésies en el Nou Testament. En el seu propi lloc, aquestes Esglésies són efectivament el nou poble cridat per Déu, en l'Esperit Sant i amb tota la plenitud (cf. 1Te 1,5). Per la predicació de l'Evangeli de Crist els fidels s'hi reuneixen i s'hi celebra el misteri de la cena del Senyor, «a fi que tota la fraternitat del cos s'uneixi estretament per mitjà de la carn i de la sang del Senyor». A l'altar de qualsevol comunitat, sota el ministeri sagrat del bisbe, és ofert el símbol d'aquella caritat i «d'aquella unitat del cos místic sense la qual no hi pot haver-hi salvació». En aquestes comunitats, encara que siguin petites i pobres o bé visquin en la dispersió, Crist hi és present, pel poder del qual s'aplega l'Església, una, santa, catòlica i apostòlica. «La participació del cos i de la sang de Crist, en efecte, no fa sinó transformar-nos en allò que rebem.»

Tota legítima celebració de l'Eucaristia és dirigida pel bisbe, a qui ha estat confiada la funció de presentar a la divina majestat el culte de la religió cristiana i de regular-lo conforme als preceptes del Senyor i les lleis de l'Església, l'aplicació de les quals a la seva diòcesi ell mateix fixarà segons el seu propi criteri.

Així, els bisbes, pregant pel poble i treballant, escampen de moltes maneres i abundantment la infinita santedat de Crist. Amb el ministeri de la paraula comuniquen el poder de Déu per a salvar els qui creuen (cf. Rm 1,16), i amb els sacraments, dels quals amb llur autoritat ordenen la regular i fructuosa distribució, santifiquen els fidels. Ells dirigeixen l'administració del baptisme, per mitjà del qual és concedit de participar del sacerdoci reial de Crist. Ells són els ministres originaris de la confirmació, els conferridors dels ordes sagrats i els moderadors de la disciplina penitencial; també exhorten i instrueixen sol·lícitament el poble perquè amb fe i devoció prengui la part que li toca en la litúrgia i principalment en el sant sacrifici de la missa. Ells, finalment, han d'edificar amb l'exemple de la vida aquells als quals dirigeixen, guardant de tot mal la seva conducta i transformant-la en bé fins allà on puguin amb l'ajut de Déu, perquè arribin a la vida eterna juntament amb el ramat que els ha estat confiat.

27. (*El ministeri de governar.*) Els bisbes regeixen com a vicaris i delegats de Crist les Esglésies particulars que els han estat encomanades, amb consells, exhortacions i exemples, però també amb l'autoritat i potestat sagrada que fan servir només per a fer créixer el ramat en la veritat i en la santedat, recordant que el més gran cal que es faci com el més jove, i el qui mana, com el qui serveix (cf. Lc 22,26-27). Aquesta potestat que personalment exerceixen en nom de Crist és pròpia, ordinària i immediata, malgrat que el seu exercici sigui regulat en darrer terme per l'autoritat suprema de l'Església i pugui restar circumscrit dintre certs límits amb vista a la utilitat de l'Església o dels fidels. En virtut d'aquesta potestat, els bisbes tenen el dret sagrat, i el deure davant el Senyor, de donar lleis als seus súbdits, de jutjar-los i de regular tot allò que pertany al culte i a l'apostolat.

A ells se'ls confia plenament la funció pastoral, és a dir, la cura habitual i quotidiana de les ovelles, i no han de ser tinguts com a vicaris del Romà Pontífex, perquè exerceixen una potestat que els és pròpia i són considerats amb tota veritat els caps dels pobles que regeixen. Així, doncs, llur potestat no és esborrada per la potestat suprema i uni-

versal, sinó que, al contrari, en queda afirmada, enfortida i salvaguardada, per tal com l'Esperit Sant manté indefectiblement la forma de govern que Crist el Senyor va instituir en la seva Església.

Que el bisbe, enviat pel Pare de família per a governar la seva família, tingui davant els ulls l'exemple del Bon Pastor que va venir no pas a ser servit sinó a servir (cf. Mt 20,28; Mc 10,45) i a donar la seva vida per les ovelles (cf. Jn 10,11). Pres d'entre els homes i envoltat de feblesa, és capaç de ser indulgent amb els qui pequen per ignorància i els qui s'esgarrien (cf. He 5,1-2). Que no es negui a escoltar els súbdits, que ell protegeix com a veritables fills i que estimula a col·laborar animosament amb ell. Havent de donar compte a Déu de llurs ànimes (cf. He 13,17), que amb l'oració, la predicació i totes les obres de caritat demostrí que té cura no solament d'ells sinó també dels qui no pertanyen encara a l'únic ramat i que ha de considerar que els té encomanats en el Senyor. I, ja que és deutor de tots, com l'Apòstol Pau, que estigui disposat a evangelitzar tothom (cf. Rm 1,14-15) i animi els fidels al treball apostòlic i missioner. Els fidels, per la seva banda, han d'estar units al bisbe com l'Església ho està a Jesucrist i com Jesucrist ho està al Pare, a fi que totes les coses s'harmonitzin mitjançant la unitat i siguin fecundes a glòria de Déu (cf. 2Co 4,15).

28. (*Els preveres.*) Crist, que el Pare va consagrar i va enviar al món (Jn 10,36), ha fet participants de la seva consagració i de la seva missió els bisbes per mitjà dels Apòstols als quals succeïen. Els bisbes han transmès legítimament l'ofici de llur ministeri segons diversos graus a diferents individus dins l'Església. Així, el ministeri eclesiàstic establert per Déu és exercit en diversos ordes per aquells que ja d'antic són anomenats bisbes, preveres i diaques. Els preveres, encara que no tinguin la plenitud del pontificat i depenguin dels bisbes en l'exercici de llur potestat, amb tot comparteixen amb ells l'honor sacerdotal i, en virtut del sagrament de l'orde, són consagrats a imatge de Crist, summe i etern Sacerdot (cf. He 5,1-10; 7,24; 9,11-28), per a predicar l'Evangeli i pasturar els fidels i per a celebrar el culte diví, com a veritables sacerdots del Nou Testament. Participant, segons el grau propi de llur ministeri, de la funció de Crist, únic Mitjancer (cf. 1Tm 2,5), anuncien la paraula divina a tothom. Llur ministeri sagrat l'exerceixen, però, per damunt de tot en el culte o assemblea eucarística, on, actuant en la persona de Crist i proclamant el seu misteri, ajunten els precés dels fidels al sacrifici del seu Cap i representen i

apliquen en el sacrifici de la missa, fins que torni el Senyor (cf. 1Co 11,26), l'únic sacrifici del Nou Testament, és a dir, el de Crist oferint-se a si mateix al Pare una vegada per totes com a víctima immaculada (cf. He 9,11-28). Envers els fidels penitents o malalts, el gran ministeri dels preveres és el de la reconciliació i de l'alleujament. Presenten, a més, a Déu Pare les necessitats i les pregàries dels fidels (cf. He 5,1-4). Exercint en la mesura de llur autoritat la funció de Crist, Pastor i Cap, apleguen la família de Déu com una fraternitat animada per l'esperit d'unitat, i la condueixen a Déu Pare per mitjà de Crist en l'Esperit Sant. Enmig del ramat l'adoren en esperit i en veritat (cf. Jn 4,24). Treballen, en fi, amb la paraula i l'ensenyament (cf. 1Tm 5,17), creient en allò que han meditat i llegit en la llei del Senyor, ensenyant allò que han cregut, practicant allò que ensenyen.

Els preveres, cridats a servir el poble de Déu com a col·laboradors providents del cos episcopal i ajuts i òrgans seus, formen amb el propi bisbe un sol presbiteri, dedicat a tasques diverses. En cada un dels agrupaments locals de fidels fan present el bisbe, amb qui estan confiadament i generosament units, i comparteixen els seus neguits pastorals en el treball de cada dia. Ells, sota l'autoritat del bisbe, santifiquen i regeixen la porció del ramat del Senyor que els ha estat confiada, fan visible en cada lloc l'Església universal i aporten un ajut poderós en l'edificació de tot el cos de Crist (cf. Ef 4,12). Que, sempre atents al bé dels fills de Déu, procurin, doncs, de cooperar en el treball pastoral de tota la diòcesi i àdhuc de tota l'Església. Per raó d'aquesta participació en el sacerdoci i en la missió, que els preveres reconeixin el bisbe com llur veritable pare i l'obeeixin amb reverència. El bisbe, per la seva banda, que consideri els sacerdots, cooperadors seus, com a fills i amics, tal com Crist anomena els seus deixebles, no ja servents, sinó amics (cf. Jn 15,15). Així, doncs, per raó de l'orde i del ministeri, tots els sacerdots, tant els diocesans com els religiosos, estan units al cos episcopal i serveixen el bé de tota l'Església segons la vocació i la gràcia de cada un.

En virtut de la comuna ordenació sagrada i de la missió, tots els preveres es troben lligats entre ells per una íntima fraternitat, la qual és de desitjar que es manifesti amb una lliure i espontània ajuda mútua, tant espiritual com material, tant pastoral com personal, en les reunions i en la comunió de vida, de treball i d'amor.

Envers els fidels que pel baptisme i la doctrina han engendrat espiritualment (cf. 1Co 4,15; 1Pe

1,23), que tinguin la sollicitud que els escau com a pares en Crist. Fent-se models del ramat (cf. 1Pe 5,3), que talment presideixin i serveixen la comunitat local, que aquesta mereixi de ser anomenada amb aquell nom que honora tot l'únic poble de Déu, el d'Església de Déu (cf. 1Co 1,2; 2Co 1,1; i altres llocs). Que es recordin que amb llur conducta de cada dia i amb la sollicitud han de mostrar a fidels i a infidels, a catòlics i a no catòlics, el veritable rostre del ministeri sacerdotal i pastoral, i que han de donar davant de tothom el testimoniatge de la veritat i de la vida i buscar, com a bons pastors (cf. Lc 15,4-7), també aquells qui, batejats a l'Església catòlica, han deixat tanmateix la pràctica dels sagraments o fins i tot la fe.

Com que avui la humanitat tendeix cap cap més a la unitat civil, econòmica i social, cal també més que els sacerdots, unint esforços i neguits sota el guiatge del bisbe i del Summe Pontífex, bandegin tota mena de dispersió per tal que tota la humanitat arribi a la unitat de la família de Déu.

29. (*Els diaques.*) En el grau inferior de la jerarquia hi ha els diaques, que reben la imposició de mans «no pas amb vista al sacerdoci sinó amb vista al ministeri». En efecte, enfortits per la gràcia sacramental i en comunió amb el bisbe i el seu presbiteri, serveixen el poble de Déu en la diàconia de la litúrgia, de la paraula i de la caritat. Pertoca al diaca, segons que l'autoritat competent li ho hagi assignat, administrar solemnement el baptisme, conservar i distribuir l'eucaristia, assistir i beneir el matrimoni en nom de l'Església, portar el Viàtic als moribunds, llegir la Sagrada Escritura als fidels, instruir i exhortar el poble, presidir el culte i la pregària dels fidels, administrar els sacramentals, presidir el ritu dels funerals i de la sepultura. Dedicats a les tasques de caritat i d'administració, que es recordin els diaques de la recomanació de sant Policarp: «Que siguin misericordiosos, diligents i caminin en la veritat del Senyor, que es va fer servidor de tots».

I com que segons la disciplina avui vigent a l'Església llatina, en moltes regions no hi ha qui fàcilment exerceixi aquestes funcions tan necessàries per a la vida de l'Església, es podrà restaurar en l'esdevenidor el diaconat com a grau propi i permanent de la jerarquia. Pertoca, però, a les diverses competents assemblees episcopals territorials, decidir amb l'aprovació del Summe Pontífex si i on serà oportú per a la cura d'ànimes d'instaurar aquests diaques. Amb el consentiment del Romà Pontífex aquest diaconat es podrà conferir a homes d'edat ja madura, encara que estiguin ca-

sats, com també a joves idonis; per a aquests, però, cal mantenir ferma la llei del celibat.

Cap. IV. Els laics

30. (*Els laics en l'Església.*) Un cop declarades les funcions de la jerarquia, el sant Sínode adreça de grat el pensament vers l'estat d'aquells fidels que hom anomena laics. Tot el que ha estat dit del poble de Déu va adreçat als laics igual que als religiosos i als clergues. Això no obstant, als laics, homes i dones, per raó de llur condició i llur missió, es refereixen en particular alguns punts; les especials circumstàncies del nostre temps demanen que en siguin analitzats més acuradament els fonaments. En efecte, els pastors sagrats coneixen prou bé la importància de la contribució dels laics al bé de tota l'Església. Saben que no han estat instituïts per Crist perquè assumeixin ells sols tota la missió salvífica de l'Església envers el món, sinó que llur elevada funció és de pasturar de tal manera els fidels i de reconèixer-ne talment els serveis i els carismes, que tots a la seva manera col·laborin a l'obra comuna. Cal, efectivament, que tots, «mantenint-nos en la veritat i en l'amor, creixerem en tot fins que arribem a Crist, que és el cap. Per ell, tot el cos es manté unit harmoniosament gràcies a tota mena de juntures que el sostenen; així, d'acord amb l'energia distribuïda segons la mesura de cada membre, tot el cos va creixent i edificant-se en l'amor» (Ef 4,15-16).

31. (*Natura i missió dels laics.*) Amb el nom de laics s'entenen aquí tots els fidels, llevat dels membres de l'orde sagrat o de l'estat religiós reconegut per l'Església, és a dir, els fidels que pel fet de ser incorporats a Crist pel baptisme i constituïts en poble de Déu i fets participants a la seva manera de la funció sacerdotal, profètica i reial de Crist, exerceixen, en la mesura que els pertoca, la missió de tot el poble cristià en l'Església i en el món.

El caràcter secular és propi i peculiar dels laics. En efecte, els membres de l'orde sagrat, tot i poder tractar algunes vegades assumptes seculars, àdhuc exercint una professió secular, estan ordenats principalment i expressament al sagrat ministeri per raó de la seva vocació peculiar; mentre els religiosos per llur estat afirmen i proclamen ben clarament que el món no pot ser transfigurat i ofert a Déu sense l'esperit de les benaurances. Pertoca als laics, per pròpia vocació, buscar el Regne de Déu tractant les coses temporals i ordenant-les cap a Déu. Viuen al segle, és a dir, impli-

cats en totes i cada una de les professions i afers del món i en les condicions ordinàries de la vida familiar i social, de les quals llur existència està com entreteixida. Allí Déu els crida a complir la pròpia comesa, a fi que, guiats per l'esperit de l'Evangelí, ajudin com un llevat de dins estant a la santificació del món, i d'aquesta manera, principalment pel testimoniatge de vida i per la resplendor de la fe, de l'esperança i de l'amor, revelin Crist als altres. Pertoca, doncs, a ells molt especialment d'il·luminar i organitzar de tal manera totes les realitats temporals en què es troben implicats, que siguin fetes sempre segons l'esperit de Crist i creixin i siguin lloança del Creador i del Redemptor.

32. (*Dignitat.*) La santa Església, per institució divina, està ordenada i governada amb una varietat meravellosa. «En un cos hi ha molts membres, i no tots tenen la mateixa funció; també nosaltres, que som molts, units a Crist formem un sol cos i som membres els uns dels altres» (Rm 12,4-5).

Un de sol és, doncs, el poble de Déu elegit: «un sol Senyor, una sola fe, un sol baptisme» (Ef 4,5). La dignitat dels membres per la seva regeneració en Crist és comuna, ho és la gràcia de fills, ho és la vocació a la perfecció; una sola salvació, una sola esperança, una mateixa indivisible caritat. No es dóna cap desigualtat en Crist o en l'Església, ni per raó de raça o de nacionalitat, ni per raó de condició social o de sexe, ja que «no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,28 gr.; cf. Col 3,11).

En conseqüència, encara que no tothom dins l'Església vagi per un mateix camí, tothom, però, és cridat a la santedat i ha rebut la mateixa fe per la justícia de Déu (cf. 2Pe 1,1). I si bé alguns per voluntat de Crist són constituïts de cara als altres doctors, dispensadors dels misteris i pastors, malgrat això es dóna una veritable igualtat entre tots pel que fa a la dignitat i a l'acció comunes a tots els fidels per a l'edificació del cos de Crist. Perquè la distinció que el Senyor ha posat entre els ministres sagrats i la resta del poble de Déu enclou la unió, ja que els pastors i els altres fidels estan lligats entre ells per vincles comuns: els pastors de l'Església, seguint l'exemple del Senyor, han d'estar al servei els uns dels altres i al dels restants fidels, i aquests, al seu torn, han d'aportar la col·laboració coratjosa de la seva ajuda als pastors i als doctors. D'aquesta manera, en la varietat tots donaran testimoniatge de la unitat admirable en el cos de Crist, perquè la mateixa diversitat de gràcies, de serveis i de funcions aplega en la unitat

els fills de Déu, ja que «tot això és obra de l'únic i mateix Esperit» (1Co 12,11).

Així, doncs, els laics, de la mateixa manera que per condescendència divina tenen per germà el Crist, el qual malgrat ser el Senyor de tots vingué no pas a ser servit, sinó a servir (cf. Mt 20,28), així també tenen per germans aquells qui, constituïts en el sagrat ministeri i ensenyant, santificant i governant amb l'autoritat de Crist, de tal manera regeixen la família de Déu, que resti acomplert per tothom el nou manament de l'amor. Sobre això diu molt bellament sant Agustí: «Si m'espanta allò que sóc per a vosaltres, em consola allò que sóc junt amb vosaltres. Perquè per a vosaltres sóc bisbe, amb vosaltres sóc cristià. Aquell és el nom del càrrec, aquest el de la gràcia; aquell el del perill, aquest el de la salvació».

33. (*L'apostolat.*) Els laics, congregats en el poble de Déu i constituïts en un sol cos de Crist sota un sol cap, són cridats, siguin quins siguin, en qualitat de membres vius, a contribuir a la creixença de l'Església i a la seva contínua santificació amb tota l'energia que han rebut de la bondat del Creador i de la gràcia del Redemptor.

L'apostolat dels laics és participació de la mateixa missió salvífica de l'Església, i a aquest apostolat tothom hi és cridat pel mateix Senyor en virtut del baptisme i de la confirmació. Amb els sagraments, i amb la sagrada eucaristia principalment, es comunica i es nodreix aquella caritat envers Déu i els homes que és l'ànima de tot apostolat. Però els laics són cridats d'una manera especial a fer present i activa l'Església en aquells llocs i circumstàncies on ella no pot esdevenir la sal de la terra si no és a través d'ells. Així doncs, cada laic, per raó dels mateixos dons que li han estat conferits, és un testimoni i alhora un instrument viu de la missió de la mateixa Església «segons la mesura del do de Crist» (Ef 4,7).

Ultra aquest apostolat que afecta tots els fidels absolutament, els laics, a més, poden ser cridats de distintes maneres a una col·laboració més directa amb l'apostolat de la jerarquia, per l'estil d'aquells homes i dones que ajudaven l'apòstol Pau en l'Evangelí, treballant molt en el Senyor (cf. Fl 4,3; Rm 16,3 ss.). A més, són aptes perquè la jerarquia els confii l'exercici de certs càrrecs eclesíastsics ordenats a un bé espiritual.

Així, doncs, pertoca a tots els laics de col·laborar en el gloriós pes que el pla diví de salvació es reveli més i més a tots els homes de tots els temps i de tota la terra. Que tinguin, doncs, el camí obert pertot arreu, perquè segons llurs forces

i les necessitats dels temps, participin també ells, activament, en l'obra salvadora de l'Església.

34. (*Funció sacerdotal.*) Jesucrist, summe i etern Sacerdot, com que vol continuar el seu testimoniatge i el seu servei també per mitjà dels laics, els vivifica amb el seu Esperit i els empeny sense parar vers tota obra bona i perfecta.

Perquè a ells, que associa íntimament a la seva vida i a la seva missió, els fa participants fins i tot de la seva funció sacerdotal amb vista a exercir un culte espiritual, perquè Déu sigui glorificat i els homes se salvin. Per això, els laics, com escau a consagrats a Crist i ungits per l'Esperit Sant, són cridats i instruïts d'una manera admirable perquè es produeixin sempre en ells els més abundants fruits de l'Esperit. Efectivament, totes les seves obres, les pregàries i les iniciatives apostòliques, la vida conjugal i de família, el treball quotidià, el repòs de l'esperit i del cos, si es realitza en l'Esperit, àdhuc les molèsties de la vida si se suporten amb paciència, esdevenen sacrificis espirituals agradables a Déu per Jesucrist (cf. 1Pe 2,5), que ells piadosament ofereixen al Pare en la celebració de l'eucaristia juntament amb l'ofrena del cos del Senyor. Així, en tant que adoradors que obren arreu d'una manera santa, també els laics consagren a Déu el món mateix.

35. (*Funció profètica.*) Crist, el gran Profeta que amb el testimoniatge de la seva vida i amb el poder de la paraula va proclamar el Regne del Pare, exerceix la seva missió profètica fins a la plena manifestació de la glòria, no solament per mitjà de la jerarquia que ensenya en nom seu i amb la seva potestat, sinó també per mitjà dels laics que per això els constitueix testimonis, bo i donant-los el sentit de la fe i la gràcia de la paraula (cf. Ac 2,17-18; Ap 19,10), per tal que el poder de l'Evangelí resplendeixi en la vida quotidiana, familiar i social. Ells mateixos es mostren com a fills de la promesa, quan, forts en la fe i l'esperança, miren de treure partit del moment present (cf. Ef 5,16; Col 4,5) i esperen amb paciència la glòria futura (cf. Rm 8,25). Que no amaguin, però, aquesta esperança al fons de l'ànima, sinó que, amb una conversió contínua i en una lluita «contra els qui dominen aquest món de tenebres, contra els esperits malignes» (Ef 6,12), l'expressin àdhuc a través de les estructures de la vida secular.

Així com els sagraments de la Nova Llei, aliment de la vida i de l'apostolat dels fidels, prefiguren un cel nou i una terra nova (cf. Ap 21,1), així els laics esdevenen autèntics anunciadors de la fe en les coses que esperem (cf. He 11,1), si a la

professió de fe uneixen amb valentia una vida inspirada per la fe. Aquesta evangelització o anunci de Crist fet amb el testimoniatge de la vida i amb la paraula alhora, pren un caràcter específic i una particular eficàcia perquè es realitza dintre les condicions ordinàries del nostre món.

En aquesta missió és d'una gran estima aquell estat de vida que és santificat per un sacrament especial, és a dir, la vida matrimonial i familiar. Aquí, en aquesta excel·lent escola, es fa l'aprenentatge de l'apostolat dels laics; a través d'ella la religió cristiana penetra tota la conducta de la vida i la transforma cada dia més. Aquí els esposos tenen la vocació pròpia: ser, l'un per l'altre i envers els fills, testimonis de la fe i de l'amor de Crist. La família cristiana proclama ben alt tant les presents virtuts del Regne de Déu com l'esperança de la vida benaurada. I així, amb el seu exemple i amb el seu testimoniatge, acusa el món de pecat i il·lumina aquells qui cerquen la veritat.

Els laics, per tant, fins quan s'ocupen de coses temporals, poden i han d'exercir una preciosa acció de cara a l'evangelització del món. Perquè, si bé alguns d'ells, per manca de ministres sagrats o perquè aquests es troben impeditos sota un règim de persecució, els supleixen en alguns oficis sagrats en la mesura de les seves facultats, o encara que molts d'altres esmercin totes les energies en el treball apostòlic, cal, això no obstant, que tots cooperin a l'expansió i a l'increment del Regne de Crist en el món. Per això convé que els laics s'apliquin amb diligència per conèixer més profundament la veritat revelada i implorin amb insistència el do de la saviesa.

36. (*Funció reial.*) Crist, fet obedient fins a la mort i per això exaltat pel Pare (cf. Fl 2,8-9), va entrar a la glòria del seu regne. A ell totes les coses són sotmeses fins que ell se sotmeti a si mateix amb tota la creació al Pare, per tal que Déu sigui tot en tots (cf. 1Co 15,27-28). Aquest poder l'ha comunicat als deixebles, perquè també ells siguin afermats en la llibertat reial i amb l'abnegació de si mateixos i la vida santa vencin en ells mateixos el regne del pecat (cf. Rm 6,12), i fins i tot perquè, servint el Crist també en els altres, condueixin amb humilitat i paciència els germans a aquell Rei, servir el qual és regnar. El Senyor, en efecte, vol dilatar també valent-se dels laics el seu regne, un regne «de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau», on la mateixa creació serà alliberada de l'esclavitud de la corrupció per participar en la llibertat gloriosa dels fills de Déu (cf. Rm 8,21). És realment

gran la promesa que es fa als deixebles, és gran la comesa que se'ls dona: «Tot és vostre, però vosaltres sou de Crist, i Crist és de Déu» (1Co 3,23).

Així, doncs, els fidels han de conèixer la natura íntima de totes les criatures, el seu valor i la seva ordenació a lloança de Déu, i s'han d'ajudar els uns als altres, àdhuc per mitjà de les activitats seculars, a portar una vida més santa, de tal manera que el món s'amari de l'esperit de Crist i atenyi més eficaçment el seu fi en la justícia, la caritat i la pau. En la realització d'aquesta tasca en l'àmbit universal, els laics ocupen el lloc més important. Que amb la competència en els afers profans i amb l'activitat que la gràcia de Crist interiorment eleva, maldin, doncs, seriosament perquè els béns creats siguin objecte de rendiment en profit de tots els homes absolutament i siguin més ben distribuïts, segons el pla del Creador i la llum del seu Verb, mitjançant el treball humà, la tècnica, la cultura; i que a la seva manera, ells, els laics, contribueixin al progrés universal en la llibertat humana i cristiana. D'aquesta manera, per mitjà dels membres de l'Església, Crist il·luminarà cada vegada més amb la seva llum salvadora tota la societat humana.

Els laics, ultra això, s'han d'unir entre ells per sanear de tal manera les institucions i les condicions de vida del món, si n'hi ha que inciten a costums pecaminosos, de tal manera que totes s'ajustin a les normes de justícia i afavoreixin, més que no pas impedeixin, l'exercici de les virtuts. Obrant així, impregnaran de valor moral la cultura i la civilització. D'aquesta manera, el camp del món estarà més ben preparat per a la sembra de la paraula de Déu i alhora seran obertes de bat a bat les portes de l'Església per les quals l'anunci de la pau entrarà al món.

Que els fidels, basant-se en l'economia mateixa de la salvació, aprenguin a distingir ben bé entre els drets i els deures que els corresponen en tant que formen part de l'Església i aquells altres que tenen com a membres de la societat humana. Que procurin harmonitzar-los, recordant-se que, en qualsevol afer temporal, s'han de guiar per la consciència cristiana, ja que cap activitat humana, ni tan sols en el pla temporal, no pot sostreure's al domini de Déu. Convé molt, al nostre temps, que aquesta distinció i aquesta harmonia resplendeixin al més clarament possible en la conducta dels creients, per tal que la missió de l'Església pugui respondre plenament a les circumstàncies particulars del món d'avui. Perquè, així com cal reconèixer que la ciutat terrenal, sotmesa amb tota raó als reguits temporals, es regeix per principis propis,

és just també que es rebutgi aquella funesta doctrina que vol construir la societat prescindint en absolut de la religió i que ataca i destrueix la llibertat religiosa dels ciutadans.

37. (*Relacions amb la jerarquia.*) Com tots els fidels, els laics tenen dret a rebre abundantment dels sagrats pastors, els béns espirituals de l'Església, principalment els auxilis de la paraula de Déu i dels sacraments, i han d'exposar-los les necessitats i els desigs, amb aquella llibertat i confiança que escau a fills de Déu i a germans en Crist. D'acord amb els coneixements, la competència i el prestigi de què frueixen, tenen el dret, i fins i tot a vegades el deure, de manifestar el parer sobre aquelles coses que afecten el bé de l'Església. Això, que es faci, si es presenta el cas, a través de les institucions establertes per l'Església expressament per a aquesta finalitat, i sempre amb veracitat, fortalesa i prudència, amb reverència i caritat envers aquells qui, per raó de l'ofici sagrat, ocupen el lloc de Crist.

Que els laics, com tots els fidels, bo i seguint l'exemple de Crist que amb la seva obediència fins a la mort va obrir a tots els homes el feliç camí de la llibertat dels fills de Déu, acceptin promptament amb obediència cristiana aquelles coses que els pastors, com a representants de Crist, disposen com a mestres i governants a l'Església. I no deixin d'encomanar a Déu en les oracions llurs superiors, ja que vetllen per les nostres ànimes com havent-ne de donar compte: que ho puguin fer amb goig i no pas lamentant-se (cf. He 13,17).

Que els sagrats pastors, recíprocament, reconeixin i promoguin la dignitat i la responsabilitat dels laics dins l'Església; que es valguin de bon grat de llur prudent consell; que els encomanin confiadament tasques al servei de l'Església i que els deixin llibertat d'acció i de moviments; més encara, que els encoratgin perquè emprenguin d'altres tasques per pròpia iniciativa. Que amb amor de pares considerin atentament a la llum de Crist les iniciatives, les peticions i els desigs presentats pels laics. En fi, que els pastors reconeixin i respectin la justa llibertat a què tothom té dret dins la ciutat terrenal.

D'aquest tracte familiar entre laics i pastors són d'esperar molts avantatges per a l'Església, ja que així s'enrobusteix en els laics el sentit de la pròpia responsabilitat, s'encomana l'entusiasme, i les energies dels laics s'ajunten més fàcilment a l'obra dels pastors. Aquests, al seu torn, ajudats per l'experiència dels laics, poden jutjar amb més claredat i precisió tant en el camp espiritual com

en el temporal, talment que tota l'Església, veient-se enfortida per tots els seus membres, pugui complir amb més eficàcia la seva missió a favor de la vida del món.

38. (*Ànima del món.*) Cada laic ha de ser, davant del món, testimoni de la resurrecció i de la vida de nostre Senyor Jesús i signe del Déu viu. Tots plegats, i cadascun per la part que li toca, han d'alimentar el món amb fruits espirituals (cf. Ga 5,22) i difondre-hi aquell esperit de què estan animats aquells pobres, humils i pacificadors que el Senyor en el seu Evangeli va proclamar benaurats (cf. Mt 5,3-9). En una paraula, «allò que és l'ànima en el cos, ho han de ser en el món els cristians».

Cap. V La vocació universal a la santedat en l'Església

39. (*La santedat en l'Església.*) L'Església, el misteri de la qual està exposant el sagrat Sínode, als ulls de la fe és indefectiblement santa. Crist, el Fill de Déu que, amb el Pare i l'Esperit Sant és proclamat «l'únic sant», ha estimat l'Església com la seva Esposa. Es va lliurar per ella a fi de santificar-la (cf. Ef 5,25-26). Se l'ha unida com el seu cos i l'ha omplerta del do de l'Esperit Sant a glòria de Déu. D'on se segueix que dins l'Església tothom, pertanyi o no a la jerarquia, és cridat a la santedat, segons la paraula de l'Apòstol: «Aquesta és la voluntat de Déu: que visqueu santament» (1Te 4,3; Ef 1,4). Aquesta santedat de l'Església contínuament es manifesta i cal que es manifesti en els fruits de gràcia que l'Esperit produeix en els fidels; s'expressa de múltiples maneres en cada un d'aquells qui en la pròpia vida arriben a la perfecció de la caritat edificant els altres; i apareix en una forma característica en la pràctica dels consells que hom acostuma anomenar evangèlics. Aquesta pràctica dels consells, que molts cristians, empesos per l'Esperit Sant han abraçat ja sigui privadament, ja sigui en una condició o estat confirmat per l'Església, dóna en el món, i cal que el doni, un gran testimoniatge i un gran exemple d'aquesta santedat.

40. (*Vocació universal a la santedat.*) Mestre i model diví de tota perfecció, Jesús, el Senyor, va predicar la santedat de vida, de la qual ell mateix és la primera font i la darrera meta, a tots i a cadascun dels seus deixebles, de qualsevol condició: «Sigueu perfectes com ho és el vostre Pare celestial» (Mt 5,48). En conseqüència, va enviar a tots l'Esperit Sant, que els mogué de dins estant a es-

timar Déu amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot l'esperit, amb tota la força (cf. Mc 12,30), i a estimar-se els uns als altres tal com Crist els va estimar (cf. Jn 13,34; 15,12). Els seguidors de Crist, cridats per Déu no pels propis mèrits sinó per designi i gràcia d'ell i justificats en Jesús, el Senyor, han estat fets pel baptisme de la fe veritables fills de Déu i participants de la natura divina i, per tant, realment sants. Cal, doncs, que aquesta santedat que van rebre la vulguin mantenir i perfeccionar després durant la vida amb l'ajut de Déu. L'Apòstol els exhorta a viure «tal com escau a sants» (Ef 5,3) i a vestir-se «dels sentiments que escauen a escollits de Déu, sants i estimats: sentiments de compassió entranyable, de bondat, d'humilitat, de dolcesa, de paciència» (Col 3,12) i donar fruits de l'Esperit per a la santedat (cf. Ga 5,22; Rm 6,22). Com sigui, però, que tots ensopeguem sovint (cf. Jm 3,2), tenim continuament necessitat de la misericòrdia de Déu i hem de pregar cada dia, dient: «Perdoneu les nostres culpes» (cf. Mt 6,12).

És, doncs, evident que la crida a la plenitud de la vida cristiana i a la perfecció de la caritat s'adreça a tots els fidels, de qualsevol estat o condició, i amb aquesta santedat es promou, àdhuc en la societat temporal, un estil de vida més humà. Per aconseguir aquesta perfecció, els fidels han d'esmerçar les energies que han rebut segons la mesura dels dons de Crist, a fi que, seguint les seves petjades i reflectint la seva imatge, obedients en tot a la voluntat del Pare, es consagrin amb tota l'ànima a la glòria de Déu i al servei del proïsme. D'aquesta manera la santedat del poble de Déu s'expandirà en fruits abundants, com ho demostra ben clar la història de l'Església amb la vida de tants sants.

41. (*Múltiples formes de l'única santedat.*) Per diferents que siguin les formes de vida i les obligacions, és una sola la santedat que cultiven tots aquells que són guiats per l'Esperit de Déu i que, obeint la veu del Pare i adorant-lo Déu Pare en esperit i en veritat, segueixen el Crist, pobre, humil i carregat amb la creu, i així poder participar en la seva glòria. Cadascú segons els propis dons i les pròpies funcions ha d'avançar decididament pel camí d'una fe viva, la fe que desvetlla l'esperança i obra inspirada per la caritat.

Cal, en primer lloc, que els pastors del ramat de Crist acompleixin el ministeri santament i amb entusiasme, amb humilitat i coratge, seguint l'exemple del summe i etern sacerdot, pastor i bisbe de les nostres ànimes; complert així, el ministeri serà també per a ells un excel·lent mitjà de

santificació. Escollits per a la plenitud del sacerdoti, han rebut el do de la gràcia sacramental, perquè pregant, oferint el sacrifici i predicant, enmig de qualsevol preocupació i servei episcopal, compleixin perfectament el ministeri de la caritat pastoral, no tinguin por de donar la pròpia vida per les ovelles i, fent-se models del ramat (cf. 1Pe 5,3), esperonin l'Església, amb el propi exemple, a una sempre major santedat.

Els preveres, a semblança de l'orde dels bisbes, dels quals formen la corona espiritual, participen de la gràcia del seu ofici a través de Crist, etern i únic Mitjancer. Que amb l'exercici quotidià del seu ofici, creixin, doncs, en l'amor de Déu i del proïsme, que conservin el vincle de la comunió sacerdotal; que abundin en tota mena de béns espirituals i donin un testimoniatge viu de Déu a tothom, emulant aquells sacerdots que, amb un servei moltes vegades humil i amagat, han deixat al llarg dels segles un esplèndid exemple de santedat: llur lloança perdura a l'Església de Déu. Que preguin i ofereixin el sacrifici per la seva gent i per tot el poble de Déu, com en tenen el deure; que tinguin consciència d'allò que celebren i imitin allò que tracten. Lluny, aleshores, de ser-los un obstacle els neguits, els perills i els treballs apostòlics, que els siguin més aviat un mitjà per a pujar a una més alta santedat, tot alimentant i fonamentant la pròpia activitat amb l'abundància de la contemplació, per tal de donar coratge a tota l'Església de Déu. Tots els preveres, i especialment aquells que pel títol peculiar de l'ordenació són anomenats sacerdots diocesans, que es recordin fins a quin punt no contribuiran a llur santificació la fidel unió i la generosa cooperació amb el bisbe.

També participen d'una manera peculiar de la missió i de la gràcia del suprem Sacerdot els ministres d'un orde inferior, els diaques primerament, els quals, essent servidors dels misteris de Crist i de l'Església, han de guardar-se purs de tot vici, i agradar a Déu i guanyar-se la consideració de tothom (cf. 1Tm 3,8-10 i 12-13). Els clergues que, cridats per Déu i escollits per al seu servei, es preparen per als oficis dels ministres sota la vigilància dels pastors, tenen el deure d'adaptar la ment i el cor a una elecció tan excelsa: assidus en l'oració, fervents en la caritat, amb el pensament posat sempre en coses veritables, rectes i de bona reputació, fent-ho tot a glòria i honor de Déu. A aquests cal afegir aquells laics, escollits per Déu, que sota la crida del bisbe es lliuren totalment a les tasques apostòliques i treballen en el camp del Senyor amb molt de fruit.

Els esposos i els pares cristians, tot seguint el propi camí, cal que se sostinguin mútuament en la gràcia tot al llarg de la vida, fidels en l'amor, i que instrueixin en la doctrina cristiana i en les virtuts evangèliques els fills que tan amorosament han rebut de Déu. D'aquesta manera donen a tothom un exemple d'amor constant i generós, construeixen una germanor nascuda de la caritat, i esdevenen testimonis i cooperadors de la fecunditat de la mare Església, com un signe i una participació d'aquell amor amb què Crist va estimar la seva Esposa i es va lliurar per ella. Un exemple anàleg donen les persones vídues i les no casades. També elles poden contribuir no pas poc a la santedat i a l'activitat de l'Església. Aquells altres que porten una vida de treball, sovint dur, cal que amb aquest treball humà mirin de perfeccionar-se ells mateixos, d'ajudar els conciutadans, i de fer progressar tota la societat i la creació vers un estat millor, però que, alegres en l'esperança i ajudant-se a portar-se les càrregues els uns als altres, mirin també d'imitar, amb una caritat operant, el Crist, que va treballar amb les seves mans d'artesà i que continua treballant amb el seu Pare per la salvació de tothom, i que amb el mateix treball de cada dia arribin a una més alta santedat, de caràcter apostòlic fins i tot.

Que sàpiguen també que estan units d'una manera especial amb Crist que sofreix per la salvació del món aquells que viuen oprimits per la pobresa, la malaltia, les xacres i molts altres contratemps, o pateixen persecució per la justícia, tots aquells que el Senyor en el seu Evangeli va proclamar felïços. A ells, «el Déu de tota gràcia, que en Jesucrist ens ha cridat a la seva glòria eterna, els referà les forces, els enfortirà, els refermarà i els donarà un fonament segur» (1Pe 5,10).

Tots els fidels, doncs, en qualsevol condició de vida, professió o circumstància, i precisament per mitjà de tot això, es podran santificar cada dia, si ho reben tot amb fe de la mà del Pare celestial i cooperen a la voluntat divina, manifestant així a tothom en el mateix servei temporal l'amor amb què Déu ha estimat el món.

42. (*Camins de santedat.*) «Déu és amor; el qui està en l'amor està en Déu, i Déu està en ell» (1Jn 4,16). Ara bé, Déu ha vessat el seu amor en els nostres cors per l'Esperit Sant que ens fou donat (cf. Rm 5,5); per tant, el do primer i més necessari és la caritat, amb la qual estimem Déu sobre totes les coses i el proïsme per causa d'ell. Per tal, però, que la caritat creixi en l'ànima com una bona llavor i hi fructifiqui, cada fidel ha d'escoltar de bon grat la paraula de Déu i fer amb l'ajuda de

la seva gràcia la seva voluntat, participar sovint en els sagraments, principalment en l'eucaristia i en els actes de culte, aplicar-se constantment a l'oració, a la renúncia de si mateix, a un atent servei fraternal i a l'exercici de totes les virtuts. Perquè la caritat, com a vincle de la perfecció que és i síntesi de la llei (cf. Col 3,14; Rm 13,10), regula tots els mitjans de santificació, els dóna forma i els condueix a terme. D'aquí ve que la caritat envers Déu i envers el proïsme és el distintiu del veritable deixeble de Crist.

D'ençà que Jesús, el Fill de Déu, va expressar la seva caritat donant la vida per nosaltres, ningú no té un amor més gran que el qui dóna la vida per ell i pels seus germans (cf. 1Jn 3,16; Jn 15,13). Fou justament a donar aquesta màxima expressió d'amor davant de tothom, sobretot davant els perseguidors, que alguns cristians ja des dels primers temps foren cridats i ho seran sempre. Per tant, el martiri, gràcies al qual el deixeble es fa semblant al mestre que acceptà la mort per la salvació del món, bo i conformant-se a ell en l'efusió de la seva sang, és considerat per l'Església com un do excepcional i la suprema prova de la caritat. I si això es concedeix a pocs, cal que tothom estigui preparat a confessar Crist davant dels homes i a seguir-lo pel camí de la creu enmig de les persecucions que mai no manquen a l'Església.

La santedat de l'Església és afavorida també d'una manera especial amb els múltiples consells que el Senyor en el seu Evangeli va proposar que els seus deixebles observessin. Entre ells destaca el do precíus de la gràcia divina, que el Pare concedeix a alguns (cf. Mt 19,11; 1Co 7,7) de donar-se més fàcilment només a Déu i amb un cor sense divisions (cf. 1Co 7,32-34) en la virginitat o en el celibat. Aquesta continència perfecta per causa del Regne dels cels sempre ha estat tinguda per l'Església en molta estima, com un signe i un estímul de la caritat i com una font perenne de fecunditat espiritual en el món.

L'Església reflexiona també sobre l'amonestació de l'Apòstol, el qual, incitant els fidels a la caritat, els exhorta a tenir els mateixos sentiments que tingué Jesucrist, el qual «es va fer no res, prengué la condició d'esclau... i es féu obedient fins a la mort» (Fl 2,7-8) i, «tot i ser ric, es féu pobre» (2Co 8,9) per nosaltres. I com que sempre cal que hi hagi deixebles que manifestin la imitació i el testimoniatge d'aquesta caritat i humilitat de Crist, s'alegra la mare Església que al seu si es trobin molts homes i dones que segueixen més de prop i posen més de manifest l'anorreament del

Salvador, acollint la pobresa amb aquella llibertat dels fills de Déu i renunciant als propis volers. És ben clar que aquests, pel que fa a la perfecció, se sotmeten a l'home per amor a Déu més enllà d'allò a què els pugui obligar el precepte, per tal d'assemblar-se més a Crist obedient. Així, doncs, tots els fidels són invitats i obligats a buscar la santedat i la perfecció del propi estat. Que vetllin, doncs, tots per ordenar rectament els sentiments, no fos que l'ús de les coses d'aquest món fet amb amor a les riqueses i no pas amb esperit de pobresa evangèlica, els impedeixi de buscar la caritat perfecta, segons l'avertiment de l'Apòstol: que els qui treuen profit d'aquest món visquin com si no en traguessin gens, perquè aquest món passa (cf. 1Co 7,31 gr.).

Cap. VI. Els religiosos

43. (*Els consells evangèlics.*) Els consells evangèlics de la castedat consagrada a Déu, de la pobresa i de l'obediència, fonamentats en les paraules i els exemples del Senyor i recomanats pels Apòstols, pels pares, pels doctors i pels pastors de l'Església, són un do diví que l'Església ha rebut del seu Senyor i que amb la seva gràcia conserva sempre. La mateixa autoritat eclesiàstica, guiada per l'Esperit Sant, ha tingut cura d'interpretar-los, de regular-ne la pràctica i d'establir també unes formes permanents de vida nascudes d'aquesta pràctica. I així han anat creixent, talment un arbre que a partir d'una llavor caiguda del cel ha estès el seu brancatge frondós dins el camp del Senyor, moltes formes de vida solitària o cenobítica en una gran varietat de famílies, les quals es desenrotllen, no sols en bé dels propis membres, sinó també en profit de tot el cos de Crist. I és que aquestes famílies ofereixen als seus membres els ajuts d'una major estabilitat en la manera de viure, d'una doctrina aprovada per a arribar a la perfecció, d'una germanor en el servei de Crist, d'una llibertat enfortida per l'obediència, de tal manera que poden realitzar amb seguretat i guardar fidelment la professió religiosa i avançar amb cor alegre pel camí de la caritat.

Un estat així, si es té en compte la constitució divina i jeràrquica de l'Església, no és un entremig entre la condició clerical i la laïcal, sinó que de l'una i de l'altra alguns fidels se senten cridats per Déu a fruit d'aquest do particular en la vida de l'Església i a ajudar, cadascú a la seva manera, la missió salvadora de la mateixa Església.

44. (*Naturalesa i importància.*) Pels vots, o per altres vincles sagrats semblants als vots per la seva mateixa naturalesa, amb els quals el fidel s'obliga als tres consells evangèlics esmentats, es dóna totalment a Déu, a qui estima amb extrem, fins al punt de ser amb una nou i especial títol destinat al servei i a l'honor de Déu. Ja pel baptisme és mort al pecat i consagrat a Déu; però, per poder recollir un fruit més abundant de la gràcia baptismal, amb la professió dels consells evangèlics dins l'Església intenta alliberar-se dels obstacles que podrien apartar-lo del fervor de la caritat i de la perfecció del culte diví, i es consagra més íntimament al servei de Déu. Aquesta consagració serà tant més perfecta com més, en uns lligams fermes i estables, representi el Crist unit amb vincle indissoluble a la seva Esposa, l'Església.

Ara bé, com que els consells evangèlics uneixen estretament els qui els practiquen amb l'Església i el seu misteri per mitjà de la caritat a la qual duen, llur vida espiritual cal que estigui consagrada també al bé de tota l'Església. D'aquí deriva el deure de treballar segons les forces i el caràcter de la pròpia vocació, ja sigui amb la pregària, ja sigui també d'una manera ben activa, per implantar o enfortir en les ànimes el Regne de Crist i estendre'l arreu del món. D'aquí també que l'Església empari i fomenti el caràcter propi dels diferents instituts religiosos.

En conseqüència, la professió dels consells evangèlics se'ns presenta com un signe que pot i ha d'atreure eficaçment tots els membres de l'Església a complir amb valentia els deures de la vocació cristiana. Com que el poble de Déu no té aquí baix la seva ciutat permanent, sinó que en cerca una de futura, l'estat religiós, que deixa més lliures de les cures terrenals els seus seguidors, manifesta també millor a tots els creients la presència dels béns celestials ja en aquest món; dóna testimoniatge de la vida nova i eterna adquirida per la redempció de Crist, i anuncia la resurrecció futura i la glòria del Regne celestial. Aquest mateix estat de vida imita més de prop i recorda contínuament dins l'Església aquella forma de vida que el Fill de Déu va escollir en venir al món per fer la voluntat del Pare i que va proposar als deixebles que el seguien. Finalment, posa en un relleu particular l'elevació del Regne de Déu per damunt de totes les coses de la terra i les seves grans exigències; demostra també a tothom la immensa grandesa del Crist gloriós i el poder infinit de l'Esperit Sant que obra meravelles dins l'Església.

Així, doncs, l'estat, l'essència del qual és la professió dels consells evangèlics, encara que no pertanyi a l'estructura jeràrquica de l'Església, afecta, amb tot, indiscutiblement la seva vida i la seva santedat.

45. (*Sota l'autoritat de l'Església.*) Essent el deure de la jerarquia eclesiàstica pasturar el poble de Déu i portar-lo als millors pasturatges (cf. Ez 34,14), pertoca a ella de dirigir sàviament amb les seves lleis la pràctica dels consells evangèlics, amb els quals és ajudada d'una manera singular la perfecció de la caritat envers Déu i el proïsme. És també la jerarquia qui, seguint dòcilment els impulsos de l'Esperit Sant, acull les Regles proposades per homes i dones il·lustres, i després d'ordenades les aprova autènticament. Amb la seva alta vigilància i protecció ajuda els instituts que s'erigeixen arreu per a l'edificació del cos de Crist, perquè creixin i floreixin segons l'esperit dels fundadors.

Per tal, però, de respondre millor les necessitats de tot el ramat del Senyor, el Summe Pontífex, per raó del seu primat sobre tota l'Església i amb vista a la utilitat comuna, pot eximir de la jurisdicció dels ordinaris de lloc i sotmetre a la seva sola autoritat qualsevol institut de perfecció i cada un dels seus membres. Així mateix poden ser deixats o confiats a les respectives autoritats patriarcalcs. Els membres d'aquests Instituts, en el compliment dels propis deures envers l'Església segons la forma peculiar de vida de l'Institut, han de prestar als bisbes la reverència i l'obediència prescrites per les lleis canòniques, per raó de l'autoritat pastoral que tenen sobre les Esglésies particulars i per la necessària unitat i concòrdia en el treball apostòlic.

L'Església no solament eleva amb la seva sanció la professió religiosa a la dignitat d'estat canònic, sinó que també la presenta amb la seva acció litúrgica com un estat consagrat a Déu. En efecte, amb l'autoritat que Déu li ha donat rep els vots dels professos, amb la seva oració pública els obté els auxilis i la gràcia divina, els confia a Déu tot invocant sobre ells les benediccions espirituals, associa la seva oblació al sacrifici eucarístic.

46. (*Grandesa de la consagració religiosa.*) Que els religiosos posin tot l'interès a fer que, per mitjà d'ells, l'Església mostri cada vegada més perfectament, a creients i no creients, el Crist, ja sigui contemplant dalt la muntanya, ja sigui anunciant el Regne de Déu a les multituds, o guarint malalts i dèbils i convertint els pecadors a una vida millor, o beneint els infants i fent bé a tot-

hom, i sempre obedient a la voluntat del Pare que el va enviar.

Que tots, en fi, tinguin ben present que la professió dels consells evangèlics, encara que comporta la renúncia d'uns béns que sens dubte són molt d'estimar, no s'oposa al veritable desenvolupament de la persona humana, sinó que per la seva mateixa naturalesa l'afavoreix en gran manera. Perquè els consells evangèlics, abraçats voluntàriament d'acord amb la vocació personal de cada u, ajuden no pas poc a la purificació del cor i a la llibertat d'esperit, estimulen contínuament el fervor de la caritat i sobretot, com ho demostra l'exemple de tants sants fundadors, tenen la virtut de conformar més el cristià a l'estil de vida virginal i pobra que Crist el Senyor va escollir per a ell mateix i que la seva Mare verge va abraçar. I que no pensi ningú que els religiosos, per llur consagració, es desenten de la humanitat o es fan inútils a la ciutat terrenal. Perquè, encara que a vegades no es palpi llur presència explícita enmig dels seus coetanis, tanmateix els tenen presents d'una manera més íntima en les entranyes de Crist i cooperen amb ells espiritualment a fi que la construcció de la ciutat terrenal es fonamenti sempre en el Senyor i a ell vagi encaminada, no fos que treballin inútilment els constructors.

Per això, finalment, aquest sagrat Sínode confirma i lloa aquells homes i dones, germans i germanes, que als monestirs, a les escoles i als hospitals, o a les missions, honoren l'Esposa de Crist amb la constant i humil fidelitat a l'esmentada consagració, i presten generosament a tothom els serveis més variats.

47. (*Exhortació a la perseverança.*) Que cadascun dels cridats a professar els consells tingui un gran delit de perseverar i d'excel·lir en la vocació a què Déu l'ha cridat, a fi que augmenti la santedat de l'Església i sigui donada la més gran glòria a la Trinitat una i indivisa, la qual, en Crist i per Crist, és la font i l'origen de tota santedat.

Cap. VII. Caràcter escatològic de l'Església pelegrina i la seva unió amb l'Església del cel

48. (*Caràcter escatològic de la nostra vocació.*) L'Església a la qual tots som cridats en Jesucrist i en la qual, per la gràcia de Déu, arribem a la santedat, tan sols atenyerà la seva plena perfecció a la glòria del cel, quan arribi el temps de la restauració universal (Ac 3,21) i, juntament amb el gènere humà, serà també perfectament renovat en

Crist tot l'univers, el qual es troba íntimament unit amb l'home i per ell ateny el seu fi (cf. Ef 1,10; Col 1,20; 2Pe 3,10-13).

Crist, un cop enlairat de terra, atragué tothom cap a ell (cf. Jn 12,32 gr.); ressuscitat d'entre els morts (cf. Rm 6,9), va enviar el seu Esperit vivificador sobre els deixebles i per ell va constituir el seu cos que és l'Església com a sagrament universal de salvació; assegut a la dreta del Pare, actua incessantment en el món a fi de portar els homes a l'Església i per ella unir-los més estretament i, nodrint-los amb el seu propi cos i sang, fer-los participants de la seva vida gloriosa. Així, doncs, la restauració promesa que esperem ja va començar amb Crist, és portada endavant amb la vinguda de l'Esperit Sant i continua per ell en l'Església, en la qual per la fe som instruïts també sobre el sentit de la nostra vida temporal, mentre amb l'esperança dels béns futurs portem a terme l'obra que el Pare ens ha confiat en el món i realitzem la nostra salvació (cf. Fl 2,12).

En nosaltres, doncs, els segles s'encaminen ja al seu terme (cf. 1Co 10,11), i el renovellament del món està irrevocablement decretat i en realitat comença a realitzar-se d'alguna manera en aquest món, pel fet que l'Església ja en aquesta terra es troba revestida d'una santedat autèntica, bé que imperfecta. Mentre, però, no hi hagi un cel nou i una terra nova on regnarà la justícia (cf. 2Pe 3,13), l'Església pelegrina, en els seus sagraments i les institucions, que pertanyen al temps present, porta la figura d'aquest món que passa i viu enmig de la creació que fins ara gemega i sofreix dolors de part i espera la revelació dels fills de Déu (cf. Rm 8,19-22).

Units, doncs, a Crist en l'Església i segellats amb l'Esperit Sant, «que és la penyora de la nostra heretat» (Ef 1,14), som anomenats fills de Déu, i, de fet, ho som (cf. 1Jn 3,1), però encara no hem estat manifestats amb Crist en plena glòria (cf. Col 3,4), en la qual serem semblants a Déu perquè el veurem tal com és (cf. 1Jn 3,2). Per tant, «mentre vivim com a emigrats en el cos, ens trobem lluny del Senyor» (2Co 5,6), i per bé que tenim les primícies de l'Esperit, gemeguem en nosaltres mateixos (cf. Rm 8,23) i anhelem d'estar amb Crist (cf. Fl 1,23). La mateixa caritat ens esperona a viure més i més per aquell qui morí i ressuscità per nosaltres (cf. 2Co 5,15). Per això ens esforcem per ser-li plaents en tot (cf. 2Co 5,9) i anem revestits de l'armadura de Déu per poder resistir contra les insídies del diable i aguantar fermes al dia dolent (cf. Ef 6,11-13). I com que no sabem el dia ni l'hora, cal que vetllem constantment, conforme a l'ad-

vertiment del Senyor, perquè un cop acabada l'única vida terrenal que tenim (cf. He 9,27), merescuem entrar amb ell a les noccs i ser comptats entre els elegits (cf. Mt 25,31-46), i no pas, com a servents dolents i peresosos (cf. Mt 25,26), ser llançats al foc etern (cf. Mt 25,41), a fora, a les tenebres, on hi haurà els plors i el cruïxit de dents (cf. Mt 22,13 i 25, 30). En efecte, abans de regnar amb el Crist gloriós, «tots nosaltres hem de comparèixer davant el tribunal del Crist, on cadascú ha de rebre el que li correspongui segons el bé o el mal que haurà obrat en aquesta vida» (2Co 5,10); i a la fi del món «sortiran els qui hauran fet el bé, per a ressuscitar a la vida, i els qui hauran obrat el mal, per a ressuscitar condemnats» (Jn 5,29; cf. Mt 25,46). Tenint, doncs, per cert que «els sofriments del món present no són res comparats amb la glòria que s'ha de revelar en nosaltres» (Rm 8,18; cf. 2Tm 2,11-12), plens de fe esperem «que es compleixi la benaurada esperança, que es manifesti la glòria del gran Déu i salvador nostre Jesucrist» (Tt 2,13), «el qual transformarà el nostre pobre cos i el configurarà al seu cos gloriós» (Fl 3,21) i vindrà «per ser glorificat enmig dels seus sants i per ser honorat enmig de tots els qui hauran cregut» (2Te 1,10).

49. *(Comunió de l'Església del cel amb l'Església peregrina.)* Així, doncs, fins que el Senyor vingui amb la seva glòria, acompanyat de tots els àngels (cf. Mt 25,31), i, destruïda la mort, totes les coses li siguin sotmeses (cf. 1Co 15,26-27), alguns d'entre els seus deixebles pelegrinen a la terra, altres, després de morts, són purificats, i uns altres són glorificats: contempen «clarament el mateix Déu tri i u, tal com és»; tots, però, encara que en graus diversos i formes diferents, ens comuniquem en la mateixa caritat envers Déu i envers el proïsme i cantem al nostre Déu un mateix himne de glòria. Perquè tots els qui són de Crist, que tenen el seu Esperit, formen una sola Església i estan els uns als altres estretament units en ell (cf. Ef 4,16). Així, doncs, la unió dels qui encara són en aquest món amb els germans que s'han adormit en la pau de Crist no és de cap manera interrompuda; al contrari, segons la fe constant de l'Església, s'enforteix amb la comunicació dels béns espirituals. Perquè, pel fet que els benaurats estan més íntimament units a Crist, consoliden tota l'Església en la santedat amb més eficàcia, ennobleixen el culte que ella, aquí a la terra, dóna a Déu i contribueixen de moltes maneres a la seva més extensa edificació (cf. 1Co 12,12-27). En efecte, com que han estat rebuts ja a la pàtria i viuen

a la presència del Senyor (cf. 2Co 5,8), per ell, amb ell i en ell no paren d'intercedir per nosaltres prop del Pare, tot presentant els mèrits que gràcies a l'únic Mitjancer de Déu i els homes, Jesucrist (cf. 1Tm 2,5), van guanyar aquí a la terra servint en tot el Senyor i completant en la pròpia carn allò que manca als sofriments de Crist pel bé del seu cos que és l'Església (cf. Col 1,24). Llur sollicitud de germans ajuda molt la nostra feblesa.

50. (*Relacions de l'Església pelegrina amb l'Església del cel.*) L'Església dels qui són en camí tingué des dels primers temps del cristianisme un perfecte coneixement d'aquesta comunió de tot el cos místic de Jesucrist, i per això va fomentar amb una gran pietat el record dels difunts i va oferir sufragis per ells, «convençuda que pregar pels difunts perquè els siguin perdonats els pecats és cosa santa i religiosa» (2Ma 12,46). Quant als Apòstols i als màrtirs de Crist que amb l'efusió de la sang havien fet la més gran afirmació de fe i d'amor, l'Església sempre ha cregut que ens estan estretament units en el Crist, els ha venerats amb un afecte especial juntament amb la benaurada Verge Maria i els sants àngels i ha implorat piadosament l'auxili de llur intercessió. A ells aviat es van afegir també aquells altres que havien imitat més perfectament la virginitat i la pobresa de Crist, i finalment la resta dels qui l'exercici heroic de les virtuts cristianes i els carismes divins feien recomanables a la piadosa veneració i a la imitació dels fidels.

Efectivament, quan mirem la vida d'aquells qui van seguir fidelment el Crist, uns nous motius ens impulsen a buscar la ciutat futura (cf. He 13,14 i 11,10) i al mateix temps aprenem el camí més segur enmig de les vicissituds d'aquest món per arribar a la perfecta unió amb Crist, és a dir, la santedat, segons el propi estat i la condició de cada u. En la vida d'aquells qui han participat de la nostra natura humana però s'han transformat amb més perfecció en la imatge de Crist (cf. 2Co 3,18), Déu manifesta d'una manera viva als homes la seva presència i la seva faç. En ells ell mateix ens parla i ens ofereix un senyal d'aquest Regne seu vers el qual som poderosament atrets, envoltats d'un núvol tan gran de testimonis (cf. He 12,1) i d'una tal afirmació de la veritat de l'Evangeli.

Però no és per raó solament de llur exemple que venerem la memòria dels sants del cel, sinó encara més perquè la unió de tota l'Església en l'Esperit es vegi enfortida per l'exercici de l'amor fratern (cf. Ef 4,1-6). Perquè així com la comunió cristiana entre els qui fan camí ens duu més a prop

de Crist, així la comunió amb els sants ens uneix amb Crist, del qual brolla, com de la font i del cap, tota la gràcia i la vida del mateix poble de Déu. És, doncs, ben just que estimem aquests amics i cohereus de Jesucrist, germans nostres i benefactors insignes, i que, per ells, donem a Déu totes les gràcies que es mereix; «que els invoquem humilment i acudim a les seves oracions i al seu socors per aconseguir de Déu beneficis per mitjà del seu Fill Jesucrist, nostre Senyor, com a únic Redemptor i Salvador que és de nosaltres». En efecte, tota manifestació genuïna del nostre amor envers els habitants del cel s'adreça, per la seva mateixa natura, i té per terme Crist, que és «corona de tots els sants», i, per ell, Déu, que és admirable en els seus sants i és glorificat en ells.

Aquesta nostra unió amb l'Església celestial es realitza d'una manera nobilíssima quan, principalment en la sagrada litúrgia, en la qual la virtut de l'Esperit Sant obra damunt nostre per mitjà dels signes sacramentals, celebrem la lloança de la Majestat divina compartint una mateixa joia, i rescatats amb la sang de Crist d'entre tota tribu, llengua, poble i nació (cf. Ap 5,9) i aplegats en una sola Església, glorifiquem amb un mateix cant de lloança el Déu u i tri. Així, en celebrar el sacrifici eucarístic té lloc la nostra més gran unió amb el culte de l'Església celestial, quan, units en una mateixa comunió, venerem la memòria en primer lloc de la gloriosa sempre verge Maria, i també la de sant Josep, el seu espòs, la dels sants apòstols i màrtirs i la de tots els sants.

51. (*Disposicions pastorals.*) Aquest sagrat Sínode acull amb gran devoció aquesta fe tan venerable dels nostres avantpassats pel que fa a la unió vital amb els germans que són a la glòria del cel o encara es purifiquen després de la mort, i manté els decrets dels sagrats concilis Nicè II, Florentí i Tridentí. Al mateix temps, portat per la seva sollicitud pastoral, exhorta tots aquells a qui pertoca que mirin de treure o corregir els abusos, excessos o defectes que aquí o allà s'hagin pogut introduir i ho restableixin tot conforme a la més perfecta lloança de Crist i de Déu. Que ensenyin, doncs, als fidels que el veritable culte dels sants no consisteix tant en la multiplicat dels actes externs com en la intensitat del nostre amor actiu, amb el qual, per al més gran bé nostre i de l'Església, busquem en els sants «l'exemple de la seva vida, l'escalf de la seva amistat i l'ajuda de la seva intercessió». Per altra part, però, que expliquin als fidels que la nostra intimitat amb els sants del cel, mentre es compregui a la plena llum de la fe, no

afebleix de cap manera el culte d'adoració que donem a Déu Pare per mitjà de Jesucrist en l'Esperit Sant, sinó que encara el fa més ric i més intens.

En efecte, tots els qui som fills de Déu i formem una sola família en Crist (cf. He 3,6), en unir-nos en un mateix amor mutu i en una mateixa lloança a la Santíssima Trinitat, corresponem a la profunda vocació de l'Església i en un tast anticipat participem de la litúrgia de la glòria eterna. Perquè quan Crist apareixerà i tindrà lloc la resurrecció gloriosa dels morts, l'esclat de Déu il·luminarà la ciutat celestial i l'Anyell serà el seu gresol (cf. Ap 21,24). Llavors tota l'Església dels sants, arribats a l'extrem de la felicitat en l'amor, adorarà Déu i «l'Anyell que ha estat degollat» (Ap 5,12), tot clamant a una sola veu: «Al qui seu al tron i a l'Anyell siguin donats la lloança, l'honor, la glòria i el poder pels segles dels segles» (Ap 5,13-14).

Cap. VIII. La benaurada Verge Maria, Mare de Déu, en el misteri de Crist i de l'Església

I. Proemi

52. (*Maria en el misteri de Crist.*) Déu infinitament benigne i savi, volent dur a terme la redempció del món, «quan va arribar la plenitud del temps, envià el seu Fill, nascut d'una dona..., perquè rebéssim la condició de fills» (Ga 4,4-5), «el qual per nosaltres, els homes, i per la nostra salvació, davallà del cel i, per obra de l'Esperit Sant, s'encarnà de la Verge Maria». Aquest diví misteri de salvació ens és revelat i va prolongant-se en l'Església, que el Senyor va instituir perquè fos el seu cos, i en la qual els fidels, adherits a Crist com a cap i units en una mateixa comunió amb tots els seus sants, també cal que venerin la memòria «en primer lloc de la gloriosa sempre Verge Maria, Mare de Déu i de nostre Senyor Jesucrist».

53. (*Maria i l'Església.*) En efecte, la Verge Maria, que en l'anunciació de l'àngel acollí el Verb de Déu en el cor i en el cos i així féu present la Vida al món, és reconeguda i honorada com la veritable Mare de Déu i del Redemptor. Redimida d'una manera més sublim en previsió dels mèrits del seu Fill i unida a ell amb un lligam estret i indissoluble, és ennoblida amb la màxima prerrogativa i amb la dignitat de Mare del Fill de Déu, i, per tant, de filla predilecta del Pare i de temple de l'Esperit Sant. Aquest do d'una gràcia eminent fa que sobrepuigi de molt totes les altres criatures,

del cel i de la terra. Però, alhora es troba unida en el llinatge d'Adam a tots els homes necessitats de salvació: més encara, «esdevé realment mare dels membres de (Crist), ... ja que, amb la seva caritat, ha col·laborat al naixement dintre l'Església dels fidels que són membres d'aquest Cap». Per això fins i tot és saludada com un membre supereminent i enterament singular de l'Església, i també com el seu més bell tipus i espill en la fe i en la caritat, i l'Església catòlica, instruída per l'Esperit Sant, l'honra com a mare amantíssima amb afecte de pietat filial.

54. (*Intenció del Concili.*) Per aquesta raó, el sagrat Sínode, en exposar la doctrina sobre l'Església, en la qual el diví Redemptor realitza la salvació, es proposa il·lustrar amb detall tant la funció de la benaurada Verge en el misteri del Verb encarnat i del cos místic, com els deures dels homes redimits envers la Mare de Déu, mare de Crist i mare dels homes, dels fidels especialment. No té, però, la intenció de proposar una doctrina completa sobre Maria ni de dirimir qüestions que la investigació dels teòlegs no ha posat encara a plena llum. Queden, doncs, en peu les opinions que a les escoles catòliques es proposen lliurement d'aquella que a la santa Església ocupa el lloc més elevat després de Crist i el més pròxim a nosaltres.

II. Funció de la benaurada Verge en l'economia de la salvació

55. (*La Mare del Messies a l'Antic Testament.*) Les pàgines sagrades de l'Antic i del Nou Testament i la venerable Tradició ensenyen cada cop més clarament i ens proposen a la nostra consideració el paper de la Mare del Salvador en l'economia de la salvació. Així, els llibres de l'Antic Testament descriuen la història de la salvació amb la qual es va preparant a poc a poc la vinguda de Crist al món. Compresos a la llum de la plena revelació ulterior i llegits com ho fa l'Església, aquests documents més remots donen a conèixer cada vegada amb més claredat la figura de la dona, mare del Redemptor. Sota aquesta llum, ella ja s'esbossa profèticament en la promesa, feta als primers pares caiguts en el pecat, de la victòria sobre la serp (cf. Gn 3,15). Semblantment, és la Verge que concebrà i infantarà un Fill que s'anomenarà Emmanuel (cf. Is 7,14; Mi 5,2-3; Mt 1,22-23). Ella excel·leix entre els petits i els pobres del Senyor, que confiadament n'esperen i en reben la

salvació. Amb ella, l'excelsa Filla de Sió, després d'esperar llargament la realització de la promesa s'acompleixen els temps i s'instaura una nova economia, llavors que el Fill de Déu n'assumeix la natura humana a fi d'alliberar l'home del pecat amb els misteris de la seva carn.

56. (*Maria en l'anunciació.*) El Pare misericordiós volgué, però, que l'acceptació per part de la mare predestinada precedís l'encarnació, perquè, així com la dona contribuï a la mort, també la dona contribuï a la vida. Això val d'una manera extraordinària de la Mare de Jesús, la qual posà al món la Vida mateixa, que tot ho renova, i fou enriquida per Déu per endavant amb aquells dons que esqueien a una funció tan alta. No és gens estrany, doncs, que entre els sants pares s'hagués estès el costum d'anomenar-la la tota santa i exempta de qualsevol taca de pecat, plasmada per l'Esperit Sant, formada com una nova criatura. Dotada d'una santedat del tot singular des del primer moment de la seva concepció, la Verge de Natzaret per ordre de Déu és saludada per l'àngel de l'anunciació com a «plena de gràcia» (cf. Lc 1,28), i ella respon al missatger celestial: «Sóc l'esclava del Senyor; que es compleixin en mi les teves paraules» (Lc 1,38). Així Maria, filla d'Adam, assentint a la paraula divina esdevingué Mare de Jesús, i abraçant la voluntat salvadora de Déu amb tot el cor i sense ser frenada per cap pecat, s'ofertí totalment ella mateixa, com a esclava del Senyor, a la persona i l'obra del seu Fill; és a dir, en dependència d'ell i amb ell, i per la gràcia de Déu omnipotent, es posà al servei del misteri de la redempció. És, doncs, amb raó que els sants pares consideren Maria no com estant al servei de Déu d'una manera merament passiva, sinó contribuint a la salvació de la humanitat amb la seva fe i amb la seva obediència lliures. En efecte, com diu sant Ireneu, «amb la seva obediència va ser, per a ella mateixa i per a tota la humanitat, causa de salvació». També, amb ell, ho afirmen en la predicació molts pares: «El nus format per la desobediència d'Eva va desnuar-se amb l'obediència de Maria; allò que la verge Eva havia nuat amb la seva incredulitat, la Verge Maria ho desnua amb la seva fe», i així, comparant-la amb Eva, anomenen Maria «la mare de tots els vivents» i declaren sovint: «Per Eva, la mort; per Maria, la vida».

57. (*Maria i la infantesa de Jesús.*) Aquesta unió de la Mare amb el Fill en l'obra de la salvació es fa palesa des de la concepció virginal de Crist fins a la seva mort. Primerament quan, anant-se'n de pressa a visitar Elisabet, aquesta la va proclamar feliç per haver cregut en la salvació

promesa i el precursor saltà de joia a les entranyes de la seva mare (cf. Lc 1,41-45); o quan en el naixement la Mare de Déu mostra tota contenta als pastors i als mags el seu Fill primogènit, el qual no disminuï la seva integritat virginal, sinó que la consagrà. I quan al temple, tot fent l'ofrena prescrita per als pobres, el presentà al Senyor, va sentir com Simeó alhora profetitzava que el Fill seria una senyera combatuda i que una espasa traspasaria l'ànima de la mare, per tal que així es descobrissin els pensaments de molts cors (cf. Lc 2,34-35). Després de perdre de vista l'infant Jesús i de buscar-lo ansiosament, els seus pares el trobaren al temple ocupat en les coses del seu Pare, i no van comprendre les paraules que els va dir el Fill. Però la seva Mare conservava tot això en el cor, i ho meditava (cf. Lc 2,41-51).

58. (*Maria en la vida pública de Jesús.*) Durant la vida pública de Jesús, la seva Mare pren un relleu assenyalat, començant per les noces a Canà de Galilea, on, moguda a compassió, promou amb la seva intervenció l'inici dels signes messiànics de Jesús (cf. Jn 2,1-11). En el transcurs de la seva predicació acollí les paraules amb què el Fill, posant el Regne per damunt de les raons i els lligams de la carn i de la sang, va proclamar feliços els qui escolten i guarden la paraula de Déu (cf. Mc 3,35; Lc 11,27-28), com ella feia fidelment (cf. Lc 2,19 i 51). Així, encara, la benaurada Verge progressà en el camí de la fe i mantingué fidelment la seva unió amb el Fill fins a la creu, on, no sense un disseny exprés de Déu, es mantingué dreta (cf. Jn 19,25), compartí l'atroç sofriment amb el seu Unigènit i prengué part amb cor de mare en el seu sacrifici, consentint plena d'amor en la immolació de la víctima que ella havia engendrat; i finalment fou donada pel mateix Jesucrist morent a la creu com a mare al deixeble amb aquestes paraules: Dona, aquí tens el teu fill (cf. Jn 19,26-27).

59. (*Maria després de l'Ascensió.*) Com que va plaure a Déu de no manifestar solemnement el sagrament de la salvació humana abans de vessar l'Esperit promès per Crist, veiem els Apòstols abans del dia de la Pentecosta «constants i unànimes en la pregària, juntament amb algunes dones, amb Maria, la mare de Jesús, i amb els germans d'ell» (Ac 1,14); i també Maria implorant amb els seus precors el do de l'Esperit que a l'anunciació ja l'havia coberta amb la seva ombra. Finalment, la Verge Immaculada, que havia estat preservada de qualsevol taca de culpa original, acabat el curs de la vida terrena fou assumpta amb cos i ànima vers la glòria del cel i exalçada per Déu en qualitat de

Reina de l'univers, perquè tingué una més plena semblança amb el seu Fill, Senyor de senyors (cf. Ap 19,16) i vencedor del pecat i de la mort.

III. La benaurada Verge i l'Església

60. (*Maria i Crist, l'únic mitjancer.*) Un de sol és el nostre Mitjancer segons les paraules de l'Apòstol: «Hi ha un sol Déu; hi ha també un sol mitjancer entre Déu i els homes, l'home Jesucrist, que es donà a si mateix com a rescat per tothom» (1 Tm 2,5-6). Ara bé, el paper maternal de Maria envers els homes no enfosqueix ni disminueix en cap sentit aquesta única mitjanceria de Crist, sinó que en demostra l'eficàcia. En efecte, tota la influència salvífica de la benaurada Verge respecte dels homes no deriva de la necessitat de les coses mateixes, sinó del beneplàcit diví; brolla de la sobreabundància dels mèrits de Crist i hi poua tota l'eficàcia; i la unió immediata dels creients amb Crist, no l'obstaculitza per res, sinó que la facilita.

61. (*Cooperació a la redempció.*) La benaurada Verge, predestinada des de tota l'eternitat com a Mare de Déu amb vista a l'encarnació del Verb diví, esdeingué en aquest món, per un disseny de la divina Providència, la santa mare del diví Redemptor, la seva associada, generosa com ningú, i la humil esclava del Senyor. Concebent Crist, donant-lo a llum, criant-lo, presentant-lo al Pare en el temple, sofrint amb el seu Fill morent a la creu, col·laborà a l'obra del Salvador en un grau totalment singular, per l'obediència, la fe, l'esperança i una caritat ardent, per restaurar la vida sobrenatural de les ànimes. Per això, ens ha estat mare en l'ordre de la gràcia.

62. (*Funció salvífica subordinada.*) Aquesta maternitat de Maria en l'economia de la gràcia perdura sempre des del consentiment que a l'hora de l'anunciació donà fidelment i que al peu de la creu mantingué sense cap defallença, fins al coronament definitiu de tots els elegits. Ja que, un cop assumpta al cel, no ha renunciat a aquesta missió salvadora, sinó que amb la seva múltiple intercessió continua obtenint-nos els dons de la salvació eterna. Amb el seu amor matern té cura dels germans del seu Fill que encara pelegrinen i que es troben enmig de perills i angoixes, fins que arribin a la pàtria fel·líc. Per aquest motiu la benaurada Verge és invocada a l'Església amb els títols d'advocada, auxiliadora, ajuda, mitjancera. Això, però, s'entén de tal manera que no treu ni afegeix res a la dignitat i a l'eficàcia de Crist, l'únic Mitjancer.

Cap criatura, en efecte, no pot ser mai equiparada amb el Verb encarnat i Redemptor; però, així com passa amb el sacerdoti de Crist, que és participat de diverses maneres ja pels ministres, ja pel poble fidel, o així com l'única bonesa de Déu es difon realment a través de les criatures de moltes maneres, així també l'única mitjanceria del Redemptor no exclou, sinó que suscita en les criatures una variada cooperació participada d'una mateixa font.

Aquesta funció subordinada de Maria, l'Església no dubta a professar-la, l'experimenta contínuament i la recomana al cor dels fidels, perquè, sostinguts per aquest ajut maternal, s'adhereixin més íntimament al Mitjancer i Salvador.

63. (*Maria, verge i mare, model de l'Església.*) La benaurada Verge, pel do i l'ofici de la maternitat divina amb què està unida amb el Fill Redemptor i per les seves gràcies i les seves funcions singulars, està tanmateix també íntimament unida amb l'Església: la Mare de Déu, com ensenyava ja sant Ambròs, és realització exemplar de l'Església, en la línia de la fe, de l'amor i de la perfecta unió amb Crist. En efecte, en el misteri de l'Església, la qual també és anomenada amb raó mare i verge, ha anat al davant la benaurada Verge Maria, donant un exemple superior i únic tant de verge com de mare. Creient i obeint, va engendrar ací a la terra el mateix Fill del Pare, sense conèixer home, coberta amb l'ombra de l'Esperit Sant, com una nova Eva, fent cas no de la serp antiga sinó del missatger de Déu, sense dubtar gens. I va infantar el Fill, que Déu ha constituït primogènit entre una multitud de germans (cf. Rm 8,29), els fidels, a l'infantament i a la formació dels quals coopera amb amor de mare.

64. (*L'Església, verge i mare.*) Ara bé, l'Església, contemplant l'arcana santedat de Maria, imitant-ne la caritat i complint fidelment la voluntat del Pare, per mitjà de la paraula de Déu acollida amb fidelitat esdevé també ella mare, ja que amb la predicació i el baptisme engendra a una vida nova i immortal els fills concebuts per obra de l'Esperit Sant i nascuts de Déu. Ella és igualment verge que guarda íntegra i pura la fe donada a l'Espòs, i, imitant la mare del Senyor, amb la força de l'Esperit Sant, conserva virginalment una fe íntegra, una esperança sòlida, una caritat sincera.

65. (*Virtuts de Maria que l'Església ha d'imitar.*) I mentre l'Església en la persona de la Verge santíssima ja ha arribat a aquella perfecció que la fa sense taca ni arruga (cf. Ef 5,27), els fidels s'esforcen encara per vèncer el pecat i créixer així en

la santedat; i per això alcen els ulls cap a Maria, que per a tota la comunitat d'elegits resplendeix com el model de virtuts. L'Església, reflexionant amorosament sobre ella i contemplant-la a la llum del Verb fet home, penetra més a fons amb gran reverència en l'altíssim misteri de l'encarnació i pren una semblança cada cop més destacada amb el seu Espòs. Perquè Maria, que per haver entrat íntimament en la història de la salvació sintetitza i reflecteix en certa manera els més grans ideals de la fe, quan és exalçada i honorada atreu els creients cap al seu Fill, al seu sacrifici i a l'amor del Pare. I així l'Església, buscant la glòria de Crist, esdevé més semblant al seu excels model: progressa sense parar en la fe, l'esperança i la caritat, i cerca i obeeix en tot la divina voluntat. D'aquí ve que en el seu treball apostòlic l'Església amb tota raó esguarda també cap a aquella que engendrà el Crist, concebut per obra de l'Esperit Sant i nascut de la Verge justament perquè, per mitjà de l'Església, neixi i creixi també en el cor dels fidels. La Verge, en efecte, en vida fou el model d'aquell afecte maternal de què han d'estar animats tots els qui col·laboren en la missió apostòlica de l'Església per a la regeneració dels homes.

IV. El culte de l'Església envers la benaurada Verge

66. (*Naturalesa i fonament del culte.*) Maria, per gràcia de Déu exalçada després del seu Fill per damunt de tots els àngels i els homes, com escau a la santíssima Mare de Déu, que intervingué en els misteris de Crist, és venerada amb tota raó per l'Església amb un culte especial. I, de fet, des de molt antic la benaurada Verge és honorada amb el títol de «Mare de Déu», sota la protecció de la qual els fidels es refugien suplicants en tots els perills i necessitats. Però sobretot d'ençà del Concili d'Efes el culte del poble de Déu envers Maria va créixer extraordinàriament en veneració i afecte, en invocació i imitació, d'acord amb les seves mateixes paraules profètiques: «Totes les generacions em diran benaurada perquè el Totpoderós obra en mi meravelles» (Lc 1,48-49). Aquest culte, tal com ha existit sempre a l'Església, tot i que presenta un caràcter absolutament únic, difereix essencialment del culte d'adoració que es dona al Verb encarnat, així com al Pare i a l'Esperit Sant, i el facilita en gran manera. En efecte, les diverses formes de pietat envers la Mare de Déu aprovades per l'Església dins els límits de la sana i ortodoxa

doctrina i segons les condicions de temps i de lloc i l'indole i la mentalitat dels fidels, fan que, mentre la Mare és honorada, el Fill, per raó del qual tot fou creat (cf. Col 1,15-16) i en el qual el Pare etern «volgué que residís tota la plenitud» (Col 1,19), sigui degudament conegut, estimat, glorificat, i siguin guardats els seus preceptes.

67. (*Recomanacions sobre la predicació i el culte.*) El sagrat Sínode ensenya expressament aquesta doctrina catòlica, i alhora exhorta tots els fills de l'Església a fomentar generosament el culte, sobretot el litúrgic, a la benaurada Verge, a tenir en gran estima les pràctiques i els exercicis de pietat envers ella que en el curs dels segles el magisteri ha recomanat, i a guardar religiosament allò que en temps passats ha estat preceptuat sobre el culte a les imatges de Crist, de la benaurada Verge i dels sants. Als teòlegs i als predicadors de la paraula de Déu recomana instantment que, quan exposin la dignitat singular de la Mare de Déu, s'abstinguin amb tota cura tant de qualsevol falsa exageració com d'una excessiva estretor d'esperit. Que conreant, sota el guiatge del magisteri, l'estudi de la Sagrada Escriptura, dels sants pares i doctors i de les litúrgies de l'Església, il·lustrin com cal la missió i els privilegis de la benaurada Verge, els quals sempre es refereixen a Crist, origen de tota veritat, santedat i pietat. Que bandegin diligentment tot allò que en fets o en paraules pugui portar els germans separats o qualsevol altres a equivocar-se respecte a la veritable doctrina de l'Església. Que finalment recordin els fidels que la veritable devoció no consisteix ni en un afecte estèril i transitori ni en una certa vana credulitat, sinó que procedeix d'una fe autèntica, per la qual som portats a reconèixer l'excel·lència de la Mare de Déu i incitats a un amor filial a la nostra Mare i a imitar-ne les virtuts.

V. Maria, signe d'esperança ferma i de consol per al poble de Déu en marxa

68. Mentre som aquí baix, la Mare de Jesús, així com glorificada ja en cos i ànima al cel és una imatge i un inici de l'Església que ha d'arribar a la plenitud de la glòria futura, així aquí a la terra, mentre no vingui el dia del Senyor (cf. 2Pe 3,10), resplendeix com un signe d'esperança ferma i de consol per al Poble de Déu en marxa.

69. (*Maria i la unitat dels cristians.*) És una gran joia i un gran consol per a aquest sagrat Sínode el fet que tampoc entre els germans separats no fal-

ten els qui tributen el degut honor a la Mare del Senyor i Salvador, particularment en els orientals, que concorren amb fervor i devoció en el culte de la sempre Verge Mare de Déu. Que tots els fidels elevin súpliques insistents a la Mare de Déu i Mare dels homes, perquè, ella que va assistir amb la seva pregària l'Església naixent, també ara, que es troba exalçada al cel per damunt de tots els benaurats i els àngels, intercedeixi prop del seu Fill en la comunió de tots els sants, fins que totes les famílies dels pobles, tant les que porten el nom cristià com les que encara desconeixen llur Salvador, s'apleguin feliçment amb pau i concòrdia en l'únic Poble de Déu, a glòria de la Santíssima i indivisible Trinitat.

De les actes del ss. Concili Ecumènic Vaticà II

Notificacions

Fetes per l'Excm. Secretari General del SS. Concili a la 123ª Congregació general el 16 novembre 1964

Ha estat preguntat quina ha de ser la *qualificació teològica* de la doctrina exposada en l'esquema sobre l'Església i sotmesa a la votació.

La Comissió doctrinal ha donat aquesta resposta a la pregunta sobre l'avaluació dels *Modi* referents al capítol tercer de l'esquema sobre l'Església:

«Com és evident, el text del Concili ha de ser sempre interpretat segons les regles generals, conegudes de tothom».

Al mateix temps la comissió doctrinal remet a la seva *Declaració* del 6 de març de 1964, de la qual transcrivim el text:

«En conformitat al costum dels concilis i a la finalitat pastoral del present Concili, aquest sant Sínode defineix que només vincula l'Església allò que, en matèria de fe i de costums, haurà explícitament declarat com a tal».

«Les altres coses que el sant Sínode proposa, en tant que doctrina del magisteri suprem de l'Església, tots i cadascun dels fidels han d'acollir-ho i considerar-ho segons la ment del mateix sagrat Sínode, la qual es manifesta ja sigui per la matèria tractada ja sigui pel to de l'expressió verbal, conforme a les normes d'interpretació teològica».

Per manament de l'autoritat superior és comunicada a continuació als pares una nota explicati-

va prèvia a les esmenes sobre el capítol tercer de l'esquema sobre l'Església; segons la ment i el parer d'aquesta nota ha de ser explicada i entesa la doctrina exposada en el mateix capítol tercer.

Nota explicativa prèvia

«La Comissió ha establert de posar al davant de l'examen de les esmenes les observacions generals següents:

1a *Collegi* no s'entén en sentit *estrictament jurídic*, és a dir, d'una assemblea d'iguals que hauria traspasat el propi poder al president, sinó d'un grup estable, l'estructura i l'autoritat de la qual s'han de deduir de la Revelació. Per això, en resposta a l'esmena 12 es diu explícitament dels dotze Apòstols que el Senyor els va constituir «a manera de Collegi o grup estable». Cf. també esmena 53, c. Per la mateixa raó s'apliquen també aquí i allà al col·legi dels bisbes els termes *orde i cos*. El paral·lisme entre Pere i els altres Apòstols d'una banda i el Summe Pontífex i els bisbes de l'altra, no implica la transmissió de la potestat extraordinària dels Apòstols als seus successors, ni, com és natural, la *igualtat* entre el cap i els membres del col·legi, sinó només la *proporcionalitat* entre la primera relació (Pere-Apòstols) i la segona (Papa-bisbes). Per això la Comissió va decidir d'escriure en el n. 22, no de la mateixa manera, sinó de manera *semblant*. Cf. esmena 57.

2a Hom esdevé *membre del col·legi* per la consagració episcopal i per la comunió jeràrquica amb el cap i els membres del col·legi. Cf. n. 2 { 1 al final. En la *consagració* es dona una participació *ontològica* dels *ministeris* sagrats, com consta sense cap mena de dubte per la tradició, inclosa la litúrgica. Amb tota intenció s'empra el mot *ministeris* i no pas *potestats*, perquè aquesta darrera paraula es podria entendre d'una potestat *a punt per a actuar*. Perquè es tingui una tal potestat «a punt» cal que hi hagi, a més, la *determinació canònica o jurídica* feta per l'autoritat jeràrquica. Aquesta determinació de la potestat pot consistir en la concessió d'un ofici particular o en l'assignació de súbdits, i es confereix d'acord amb les normes aprovades per l'autoritat suprema. Aquesta norma ulterior és requerida *per la mateixa natura de la cosa*, ja que es tracta de ministeris que han de ser exercits *per molts subjectes*, que cooperen jeràrquicament per voluntat de Crist. És evident que aquesta «comunió» en la vida de l'Església fou aplicada, segons les circumstàn-

cies de cada època, abans que fos en certa manera codificada en el dret.

Per tot això s'afirma explícitament que cal la comunió jeràrquica amb el cap i els membres de l'Església. La *comunió* és un concepte que fou tingut en gran honor a l'Església antiga (com també avui sobretot a Orient). No es tracta, però, d'un *afecte* vague, sinó d'una *realitat orgànica* que exigeix una forma jurídica i alhora és animada per la caritat. Per això la Comissió, gairebé unànimement, va decidir que calia posar: «en comunió jeràrquica». Cf. esmena 40 i també el que es diu de la missió canònica al n. 24.

Els documents dels darrers Summes Pontífexs sobre la jurisdicció dels bisbes s'han d'interpretar en el sentit d'aquesta necessària determinació de potestats.

3a Del col·legi, que no es dóna sense el seu cap, s'afirma que «és subjecte també de la potestat suprema i plena damunt l'Església universal». Això s'ha d'entendre necessàriament per no posar en perill la plenitud de potestat del Pontífex Romà. Perquè el mot *col·legi* suposa sempre i d'una manera necessària el seu cap, *el qual conserva íntegrament en el si del col·legi la seva funció de vicari de Crist i pastor de l'Església universal*. En altres paraules: la distinció no és entre el Romà Pontífex i els bisbes col·lectivament considerats, sinó entre el Romà Pontífex pres separadament i el Romà Pontífex junt amb els bisbes. Però, com que el Summe Pontífex és *el cap* del col·legi, només ell pot fer certs actes que els bisbes no poden fer de cap manera, per exemple, convocar i dirigir el col·legi, aprovar les normes d'acció, etc. Cf. esmena 81. Pertoca al judici del Summe Pontífex, el qual té confiada la cura de tot el ramat de Crist, determinar, segons les necessitats de l'Església que varien al llarg dels temps, la forma que convé que prengui aquesta cura pastoral, ja sigui una forma personal ja sigui una forma col·legial. El Romà Pontífex, per tal de regular, promoure, aprovar, l'exercici col·legial, tenint en compte el bé de l'Església, procedeix segons la seva pròpia discreció.

4a El Summe Pontífex, com a pastor suprem que és de l'Església, pot exercir lliurement la seva potestat en tot temps, com ho exigeix el seu mateix ministeri. El col·legi, en canvi, tot i que sempre existeix, no per això actua permanentment amb una acció *estrictament* col·legial, com consta per la Tradició de l'Església. Així, no sempre es troba «en ple exercici»; més encara, només actua a intervals amb una activitat *estrictament* col·legial, i només *amb el consentiment del seu cap*. Es diu «amb el consentiment del seu cap», perquè no es pensi en una *dependència* com és ara d'algun *estrany*; el mot «consentiment» evoca, en canvi, la *comunió* entre el cap i els membres i implica la necessitat de l'*acte* que competeix pròpiament al cap. Això s'afirma explícitament al n. 22, { 2, i s'explica allí mateix, al final. La fórmula negativa «*només*» comprèn tots els casos, i per això és evident que les *normes* aprovades per l'autoritat suprema s'han d'observar sempre. Cf. esmena 84.

Es veu ben clar amb tot això que es tracta de la *unió* dels bisbes *amb el seu cap*, i mai de l'acció dels bisbes *independentment* del Papa. En aquest cas, faltant l'acció del cap, els bisbes no poden actuar com a col·legi, com ho prova la mateixa noció de «col·legi». Aquesta comunió jeràrquica de tots els bisbes amb el Summe Pontífex és sense cap mena de dubte quelcom solemnement reconegut al llarg de la Tradició.

N.B.- Sense la comunió jeràrquica *no pot* ser exercit el ministeri ontologicosacramental, que ha de ser distingit de l'aspecte canonicojurídic. La Comissió, amb tot, ha cregut que no havia d'entrar en les qüestions de *licitud* i de *validesa*, les quals es deixen a la discussió dels teòlegs, especialment pel que es refereix a la potestat que de fet s'exerceix entre els Orientals separats i sobre l'explicació de la qual hi ha diverses opinions.

† PERICLES FELICI
Arquebisbe tit. de Samosata,
Secretari general del Ss. Concili

CONSTITUCIÓ DOGMÀTICA «DEI VERBUM» SOBRE LA REVELACIÓ DIVINA*

Proemi

1. Escoltant religiosament la paraula de Déu i proclamant-la amb fermesa, el sagrat Concili es fa seves les paraules de sant Joan: «Us anunciem la vida eterna, que estava amb el Pare i se'n ha manifestat. A vosaltres, doncs, us anunciem allò que hem vist i sentit, perquè també vosaltres tingueu comunió amb nosaltres, que estem en comunió amb el Pare i amb el seu Fill Jesucrist» (1Jn 1,2-3). Per tant, seguint les petjades dels concilis Tridentí i Vaticà I, aquest Concili vol proposar la genuïna doctrina sobre la revelació divina i la seva transmissió, a fi que tot el món, per l'anunci de la salvació, escoltant cregui, creient esperi, i esperant estimi.

Cap. I. La revelació

2. (*Naturalesa i objecte de la revelació.*) Va plaure a Déu, en la seva bondat i saviesa, revelar-se ell mateix i fer conèixer el misteri de la seva voluntat (cf. Ef 1,9), per mitjà del qual els homes tenen accés al Pare pel Crist, Verb encarnat, en l'Esperit Sant i participen de la naturalesa divina (cf. Ef 2,18; 2Pe 1,4). Per això, mitjançant aquesta revelació, Déu invisible (cf. Col 1,15; 1Tm 1,17), mogut pel seu gran amor, parla als homes com a amics (cf. Ex 33,11; Jn 15,14-15) i conviu amb ells (cf. Ba 3,38), per tal d'invitar-los i acollir-los a la seva companyia. Aquesta economia de la revelació es realitza amb fets i amb paraules íntimament connexos entre ells, de manera que les obres acomplertes per Déu en la història de la salvació manifesten i confirmen la doctrina i les realitats significades per les paraules, i les paraules proclamen les obres i il·luminen el disseny diví que contenen. I, per mitjà d'aquesta revelació, l'íntima veritat sobre Déu i sobre la salvació humana, resplendeix en nosaltres gràcies a Crist, el qual és alhora mitjancer i plenitud de tota la revelació.

3. (*Preparació de la revelació evangèlica.*) Déu, que crea i conserva totes les coses per mitjà del seu Verb (cf. Jn 1,3), dóna a la humanitat, a través de les coses creades, un testimoni constant d'ell mateix (cf. Rm 1,19-20). I, volent obrir el

camí de la salvació celestial, des del començament es manifestà ell mateix particularment als primers pares. Després de la caiguda, amb la promesa de la redempció, els aixecà a l'esperança de la salvació (cf. Gn 3,15), i sempre prengué cura del llinatge humà. Volia donar la vida eterna a tots els qui cerquen la salvació practicant amb constància les bones obres (cf. Rm 2,6-7). Al seu temps, cridà Abraham per convertir-lo en un gran poble (cf. Gn 12,2), el qual, després dels patriarques, fou instruït per Moisès i pels profetes, a fi que el reconegués com a únic Déu viu i veritable, Pare provident i jutge just, i esperés el Salvador promès. Així, a través dels segles, preparà el camí de l'Evangelí.

4. (*Crist porta la revelació a la plenitud.*) Després que Déu havia parlat en moltes ocasions i de moltes maneres per boca dels profetes, «en aquests dies, que són els definitius, ens ha parlat a nosaltres en la persona del Fill» (He 1,1-2). En efecte, Déu ha enviat el seu Fill, el Verb etern, que il·lumina tots els homes, a viure entre ells i revelar-los els secrets de Déu (cf. Jn 1,1-18). Jesucrist, doncs, Verb encarnat, enviat com a «home als homes», «comunica les paraules de Déu» (Jn 3,34) i duu a terme l'obra de salvació confiada pel Pare (cf. Jn 5,36; 17,4). Per això, Jesucrist —qui el veu a ell veu també el Pare (cf. Jn 14,9)—, amb tota la seva presència i manifestació de si mateix, amb paraules i amb obres, amb senyals i amb miracles, sobretot amb la seva mort i amb la gloriosa resurrecció d'entre els morts, i finalment enviant-nos l'Esperit de la veritat, duu a terme i a la perfecció la revelació i la confirma amb el testimoniatge diví. Ell ens revela que Déu és amb nosaltres per alliberar-nos de les tenebres del pecat i de la mort i ressuscitar-nos per a la vida eterna.

L'economia cristiana, doncs, en tant que aliança nova i definitiva, no passarà mai i no hem d'esperar ja cap nova revelació pública abans de la gloriosa manifestació de nostre Senyor Jesucrist (cf. 1Tm 6,14; Tt 2,13).

5. (*L'acolliment de la revelació.*) Al Déu que es revela cal retre-li l'obediència de la fe (Rm 16,26; cf. Rm 1,5; 2Co 10,5-6), mitjançant la qual l'home es confia tot sencer i lliurement a Déu, oferint «l'homenatge de l'enteniment i de la voluntat al Déu que es revela», i acceptant voluntàriament la revelació que d'ell hem rebut. Per poder confessar

* Promulgada el 18 de novembre de 1965.

aquesta fe, cal la gràcia de Déu, que arriba la primera i ens ajuda, i cal l'auxili interior de l'Esperit Sant, que mou el cor i el converteix a Déu, que obre els ulls de la intel·ligència i dona «a tothom la suavitat per a acceptar i creure la veritat». I per tal que la comprensió de la revelació sigui cada vegada més profunda, el mateix Esperit Sant perfecciona constantment la fe per mitjà dels seus dons.

6. (*Les veritats revelades.*) Amb la revelació divina, Déu volgué manifestar-se ell mateix i comunica els decrets eterns de la seva voluntat de salvar els homes, «per fer-los partícips dels béns divins, que superen totalment la comprensió de la intel·ligència humana».

El sagrat Concili confessa «que Déu, principi i fi de totes les coses, pot ser conegut amb certesa amb la llum natural de la raó humana, a partir de les coses creades» (cf. Rm 1,20); però ensenya que cal atribuir a la seva revelació «el fet que tot allò que en l'ordre diví no és per la seva naturalesa inaccessible a la raó humana, pugui ser fàcilment conegut de tothom, amb ferma certesa i sense cap error, fins i tot en la condició actual del llinatge humà».

Cap. II. La transmissió de la revelació divina

7. (*Els apòstols i els seus successors, anunciadors de l'evangeli.*) Déu disposà benignament que tot el que havia revelat per a la salvació dels homes es conservés sempre íntegre i fos transmès a totes les generacions futures. Per això, Crist, el Senyor, en qui s'acompleix tota la revelació del Déu suprem (cf. 2Co 1,20; 3,16-4,6), manà als apòstols que prediquessin l'evangeli a tothom, com la font de tota veritat salvadora i de tota norma de conducta, bo i comunicant-los així els dons divins. Aquest evangeli, promès en altres temps pels Profetes, ell mateix el dugué a la plenitud i li promulgà amb la pròpia boca. Això fou fidelment dut a terme, d'una banda, pels apòstols, els quals, per la predicació oral, transmeteren amb exemples de vida i institucions el que havien rebut per la paraula, la convivència i les obres de Crist, o que havien après per inspiració de l'Esperit Sant. D'altra banda, ho dugueren a terme aquells apòstols i els deixebles dels apòstols que, inspirats pel mateix Esperit Sant, posaren per escrit el missatge de la salvació.

Però, per tal que l'Evangeli es conservés sempre íntegre i viu en l'Església, els apòstols deixaren com a successors els bisbes, tot «transmetent-los la funció magisterial que ells tenien». Així, doncs, aquesta sagrada Tradició i la sagrada

Esriptura de l'un i l'altre testaments són com el mirall on l'Església que pelegrina a la terra contempla Déu, del qual tot ho rep, fins que arribi a veure'l cara a cara tal com és (cf. 1Jn 3,2).

8. (*La sagrada Tradició.*) Així, doncs, la predicació apostòlica, expressada de manera especial en els llibres inspirats, havia de ser conservada fins a la fi del temps per una successió ininterrompuda. Per això, els apòstols, transmetent el que ells mateixos havien rebut, insten els fidels a conservar les tradicions que han après de paraula o per escrit (cf. 2Te 2,15), i a combatre per la fe que els ha estat transmesa una vegada per totes (cf. Jud 3). El que fou transmès pels apòstols conté tot el que cal perquè el poble de Déu porti una vida santa i augmenti la seva fe. Així, l'Església, amb la seva doctrina, amb la seva vida i el seu culte, perpetua i transmet a cada generació tot allò que és i tot allò que creu.

Aquesta Tradició, que arrenca dels apòstols, progressa en l'Església amb l'assistència de l'Esperit Sant; en efecte, la comprensió dels fets i de les paraules transmeses creix, d'una banda, per la contemplació i l'estudi dels creients que les conserven en el cor (cf. Lc 2,19 i 51); també per la percepció profunda de les coses espirituals que experimenten; i encara per l'anunci d'aquells qui amb la successió episcopal han rebut el carisma segur de la veritat. És a dir, l'Església, al llarg dels segles, tendeix constantment a la plenitud de la veritat divina fins que es compleixin en ella les paraules de Déu.

Els ensenyaments dels sants pares testimonien la presència viva d'aquesta Tradició, les riqueses de la qual són infoses a l'actuació i a la vida de l'Església que creu i que prega. Mitjançant aquesta Tradició, l'Església arriba a conèixer el cànon dels llibres sagrats, i gràcies a ella es va comprenent més profundament la sagrada Escripura, la qual, de manera constant, va exercint la seva acció. Així, Déu, que parlà en altre temps, parla contínuament amb l'Esposa del seu Fill estimat; i l'Esperit Sant, que fa ressonar la veu viva de l'evangeli en l'Església i per ella en el món, introdueix els fidels a la veritat sencera i fa que la paraula de Crist habiti abundantment en ells (cf. Col 3,16).

9. (*Relació mútua entre Tradició i Escripura.*) La sagrada Tradició i la sagrada Escripura, com es dedueix del que hem dit, estan estretament unides i compenetrades. Perquè, totes dues brollant de la mateixa font divina, en certa manera s'uneixen com una sola cosa i corren cap al mateix fi. En efecte, la sagrada Escripura és paraula

de Déu en tant que és posada per escrit sota la inspiració de l'Esperit diví, i la sagrada Tradició transmet íntegrament als successors dels apòstols la paraula de Déu que fou confiada als apòstols per Crist, el Senyor, i l'Esperit Sant. Així aquests successors, il·luminats per l'Esperit de la veritat, serveixen la paraula amb la predicació, l'expliquen i la difonen. Se segueix d'això que l'Església no obté la seva certesa sobre totes les veritats revelades tan sols de la sagrada Escriptura. Per això, cal acollir i venerar l'una i l'altra, l'Escriptura i la Tradició, amb idèntica adhesió i reverència.

10. (*Relació de l'una i l'altra amb tota l'Església i amb el magisteri.*) La sagrada Tradició i la sagrada Escriptura formen un únic dipòsit sagrat de la paraula de Déu, confiat a l'Església; adherint-s'hi, tot el poble sant, unit als seus pastors en l'ensenyament dels apòstols i en la comunió fraterna, persevera constant en la fracció del pa i en les pregàries (cf. Ac 2, 42). Així, conservant, practicant i professant la fe transmesa, es crea una singular unitat d'esperit entre bisbes i fidels.

Però la funció d'interpretar autènticament la paraula de Déu, escrita o transmesa, ha estat confiada únicament al magisteri viu de l'Església, l'autoritat del qual s'exerceix en nom de Jesucrist. De fet, aquest magisteri no està per damunt de la paraula de Déu, sinó que la serveix, tot ensenyant només allò que ha estat transmès. D'acord amb el manament diví i amb l'assistència de l'Esperit Sant, ho escolta amb amor, ho guarda santament i ho explica amb fidelitat, i d'aquest únic dipòsit de la fe treu aquella veritat revelada que proposa per a ser creguda.

És clar, doncs, que la sagrada Tradició, la sagrada Escriptura i el magisteri de l'Església, per disposició sapientíssima de Déu, estan tan units i conjuntats entre ells que no poden subsistir independentment. Tots plegats, cadascun a la seva manera i sota l'acció d'un mateix Esperit Sant, contribueixen eficaçment a la salvació de les ànimes.

Cap. III. La inspiració divina de la sagrada Escriptura i la seva interpretació

11. (*Inspiració i veritat de la sagrada Escriptura.*) Tot allò que Déu ha revelat, contingut i presentat en la sagrada Escriptura, ens ha arribat per inspiració de l'Esperit Sant. La santa mare Església, d'acord amb la fe apostòlica, té per sagrats i canònics tots els llibres sencers i en totes les seves parts, tant de l'Antic com del Nou Testament.

Aquests llibres, escrits sota la inspiració de l'Esperit Sant (cf. Jn 20,31; 2Tm 3,16; 2Pe 1,19-21; 3,15-16), tenen Déu per autor i com a tals han estat confiats a la mateixa Església. Però, per a elaborar els llibres sagrats, Déu escollí uns homes dels quals es valgué servint-se de les seves facultats i capacitats. D'aquesta manera, actuant ell en ells i per mitjà d'ells, escriviren com a veritables autors tot i només allò que ell volia. Així, doncs, com que tot el que els autors inspirats o hagiògrafs afirmen amb fermesa ha de ser tingut com afirmat per l'Esperit Sant, cal professar, en conseqüència, que els llibres de l'Escriptura ensenyen amb fermesa, amb fidelitat i sense error la veritat que Déu volgué consignar-hi amb vista a la nostra salvació. Per tant, «tota l'Escriptura és inspirada per Déu i útil per a ensenyar, refutar, corregir i educar en el bé, perquè el qui és home de Déu arribi a la maduresa i estigui sempre a punt per a tota obra bona» (2Tm 3,16-17).

12. (*Com cal interpretar la sagrada Escriptura.*) Ja que Déu ha parlat en la sagrada Escriptura per mitjà d'homes i a la manera humana, l'interpret de la sagrada Escriptura, per entendre el que ell ha volgut comunicar-nos, ha d'esbrinar atentament què pretengueren expressar els hagiògrafs i què volia Déu manifestar mitjançant les paraules d'ells.

Si es vol descobrir la intenció dels autors sagrats, cal tenir en compte, entre altres coses, *els gèneres literaris*.

En efecte, la veritat és diversament proposada i expressada en els textos, segons siguin històrics, profètics, o poètics, o bé amb altres gèneres literaris. Convé, doncs, que l'interpret es preguntí pel sentit que l'hagiògraf intentà d'expressar i expressà de fet en cada circumstància concreta del seu temps i de la seva cultura, d'acord amb els gèneres literaris emprats en la seva època. Per tal de comprendre exactament el que l'autor sagrat volgué afirmar en escriure, cal prestar molta atenció tant als modes habituals i originaris de sentir, de dir i de narrar propis de l'època de l'hagiògraf, com a les formes més corrents habituals de relacions humanes entre la gent d'aquell temps.

La sagrada Escriptura ha de ser llegida i interpretada amb el mateix Esperit amb què fou escrita per tal de descobrir així el sentit exacte dels textos sagrats. Per tant, cal fixar-se, amb una igual diligència, a escatir el contingut i la unitat de tota la sagrada Escriptura, tenint en compte la Tradició viva de tota l'Església i l'analogia de la fe. Pertoca als exegetes d'investigar, segons aquestes regles, a fi d'entendre i exposar més profundament

el sentit de la sagrada Escriptura. Així, amb estudis previs, anirà madurant el judici de l'Església. Perquè tot el que fa referència a la interpretació de l'Escriptura està sotmès en última instància al judici de l'Església, la qual ha rebut el diví manament i el ministeri de conservar i d'interpretar la paraula de Déu.

13. (*Condscendència de Déu.*) En la sagrada Escriptura, doncs, tot i restar sempre intacta la veritat i la santedat de Déu, es manifesta l'admirable *condscendència* de la Saviesa eterna, «per tal que coneguem la inefable benignitat de Déu i fins a quin punt ha adaptat el seu llenguatge mostrant-se provident i sol·lícit de la nostra naturalesa». Perquè les paraules de Déu expressades en llengües humanes s'han fet semblants al llenguatge humà, tal com en altre temps el Verb de l'etern Pare, encarnant-se en la feblesa de la condició humana, es féu semblant als homes.

Cap. IV. L'Antic Testament

14. (*La història de la salvació en els llibres de l'Antic Testament.*) Déu, en el seu gran amor, projectant i preparant sol·lícitament la salvació de tot el llinatge humà, amb un singular disegni s'escollí un poble al qual confià les promeses. Fent, doncs, aliança amb Abraham (cf. Gn 15,18) i amb el poble d'Israel per mitjà de Moisès (cf. Ex 24,8), es revelà amb paraules i fets al poble que s'havia escollit, com l'únic Déu veritable i viu. Així Israel experimentà quins eren els camins que Déu feia amb els homes quan parlava per boca dels profetes, els entengué cada vegada amb més profunditat i claredat i els féu conèixer amplament entre els pobles (cf. Sl 21,28-29; 95,1-3; Is 2,1-4; Jr 3,17). L'economia, doncs, de la salvació fou preannunciada, narrada i explicada pels autors sagrats i es troba com a autèntica paraula de Déu en els llibres de l'Antic Testament; per la qual cosa aquests llibres, inspirats per Déu, conserven un valor perenne: «En efecte, tot el que fou escrit en altre temps, va ser escrit per a instruir-nos; així, gràcies a la constància i al consol que ens donen les Escriptures, mantenim l'esperança» (Rm 15,4).

15. (*Importància de l'Antic Testament per als cristians.*) L'economia de l'Antic Testament era ordenada sobretot a preparar, a anunciar profèticament (cf. Lc 24,44; Jn 5,39; 1Pe 1,10) i a significar amb diverses figures (cf. 1Co 10,11) la vinguda de Crist, redemptor universal, i del regne messiànic. Els llibres de l'Antic Testament, tenint

en compte la condició del llinatge humà en els temps que precediren la salvació instaurada per Crist, manifesten a tothom el coneixement de Déu i de l'home, i també de quina manera Déu just i misericordiós es comporta amb els homes. Aquests llibres, tot i contenir també coses imperfectes i pròpies d'aquell temps, mostren, tanmateix, una autèntica pedagogia divina. Per tant, els fidels han d'acollir devotament aquests llibres, que expressen un viu sentit de Déu i en els quals es troben ensenyaments sublims sobre Déu i una saviesa salvadora sobre la vida de l'home, a més d'admirables tresors de pregàries. En aquests llibres hi ha latent, en darrer terme, el misteri de la nostra salvació.

16. (*Unitat d'ambdós Testaments.*) Déu, doncs, inspirador i autor dels llibres de tots dos Testaments, disposà amb tanta saviesa que el Nou Testament restés latent en l'Antic i l'Antic quedés palpès en el Nou. Perquè, si bé Crist instituí la nova aliança en la seva sang (cf. Lc 22,20; 1 Co 11,25), amb tot, els llibres de l'Antic Testament, íntegrament assumits en l'anunci evangèlic, adquireixen i manifesten la seva plena significació en el Nou Testament (cf. Mt 5,17; Lc 24,27; Rm 16,25-26; 2Co 3,14-16), i recíprocament l'il·luminen i l'expliquen.

Cap. V. El Nou Testament

17. (*Excellència del Nou Testament.*) La paraula de Déu, que és poder de Déu per salvar tots els qui creuen (cf. Rm 1,16), es presenta i manifesta el seu vigor molt especialment en els escrits del Nou Testament. Perquè en arribar la plenitud del temps (cf. Ga 4,4), el qui és la Paraula s'ha fet home i ha habitat entre nosaltres, ple de gràcia i de veritat (cf. Jn 1,14). Crist establí el Regne de Déu a la terra, revelà el seu Pare i es revelà ell mateix amb fets i paraules, i dugué a terme la seva obra amb la mort, la resurrecció, la gloriosa ascensió i la missió de l'Esperit Sant. Enlairat damunt la terra atrau tothom cap a ell (cf. Jn 12,32, gr.), ell, l'únic que té paraules de vida eterna (cf. Jn 6,68). Però aquest misteri no fou manifestat a les altres generacions, com ho és ara als seus sants apòstols i als profetes gràcies a l'Esperit Sant (cf. Ef 3,4-6, gr.), per tal que prediquin l'evangeli, suscitin la fe en Jesús, Crist i Senyor, i apleguin l'Església. De tot això, els escrits del Nou Testament en són un testimoni perenne i diví.

18. (*Origen apostòlic dels evangelis.*) Ningú no ignora que, d'entre totes les Escriptures, in-

cloent-hi el Nou Testament, els Evangelis són, amb raó, les més importants, ja que són el testimoni principal relatiu a la vida i a la doctrina del Verb encarnat, el nostre Salvador.

L'Església ha defensat i defensa sempre i arreu que els quatre evangelis són d'origen apostòlic. En efecte, que els apòstols predicaren seguint el manament de Crist, després, per inspiració de l'Esperit Sant, ells mateixos i els deixebles dels apòstols ens ho transmeteren per escrit com a fonament de la fe, és a dir, l'evangeli quadriforme: segons Mateu, Marc, Lluc i Joan.

19. (*Caràcter històric dels evangelis.*) La santa mare Església ha cregut i creu fermament i constantment que els quatre esmentats evangelis, la historicitat dels quals afirma sense cap mena de dubte, transmeten fidelment allò que Jesús, Fill de Déu, féu i ensenyà realment mentre vivia entre els homes, per a llur salvació eterna, fins al dia que fou endut al cel (cf. Ac 1,1-2). Els apòstols, després de l'ascensió del Senyor, transmeteren als qui els escoltaven allò que el Senyor havia dit i fet, amb aquella més completa comprensió que en posseïen, instruïts pels esdeveniments gloriosos de Crist i per la llum de l'Esperit de la veritat. Els autors sagrats van escriure els quatre evangelis escollint algunes coses entre les moltes transmeses de paraula o ja per escrit, sintetitzant-ne d'altres, o explicant-les tenint present la situació de les Esglésies, conservant finalment la forma de la proclamació, de manera que ens comunicaren sincerament la veritat sobre Jesús. Tant si ho treïen dels seus propis records i memòria com si ho prenien del testimoni d'aquells «qui des del principi en foren testimonis oculars i després esdevingueren ministres de la paraula», ho van escriure amb la intenció de fer-nos conèixer la «veritat» de l'ensenyament que hem rebut (cf. Lc 1,2-4).

20. (*Els altres escrits del Nou Testament.*) El cànon del Nou Testament, a més dels quatre evangelis, conté també les cartes de sant Pau i altres escrits apostòlics compostos per inspiració de l'Esperit Sant. Segons el savi disseny de Déu, hi és confirmat tot el que fa referència a Crist, el Senyor, i hi ha explicada una vegada i una altra la seva autèntica doctrina, s'hi anuncia la força salvadora de l'obra divina de Crist, hi ha narrats els començaments de l'Església i la seva admirable difusió, i s'hi anuncia per endavant la seva fi gloriosa.

Jesús, el Senyor, doncs, estigué amb els apòstols tal com havia promès (cf. Mt 28,20) i els envià l'Esperit Defensor, perquè els conduís cap a la veritat sencera (cf. Jn 16,13).

Cap. VI. La sagrada Escriptura en la vida de l'Església

21. (*L'Església venera les sagrades Escriptures.*) L'Església ha venerat sempre les divines Escriptures com també ha venerat el cos mateix del Senyor. Per això, especialment en la sagrada litúrgia, no deixa mai de prendre el pa de vida de la taula, de nodrir-se'n i de distribuir-lo als fidels, tant el pa de la paraula de Déu com el cos de Crist. Sempre ha considerat i considera les sagrades Escriptures, juntament amb la sagrada Tradició, com la regla suprema de la fe: inspirades per Déu i escrites una vegada per sempre, comuniquen sense canviar-ne res la paraula de Déu mateix, i fan ressonar la veu de l'Esperit Sant en les paraules dels profetes i dels apòstols. Cal, doncs, que tota la predicació de l'Església, com la mateixa religió cristiana, es nodreixi i es deixi guiar per la sagrada Escriptura. Perquè en els llibres sagrats el Pare del cel va a trobar amb amor els seus fills i conversa amb ells; i són tan grans la força i el poder de la paraula de Déu, que és sosteniment i coratge per a l'Església, fortalesa de la fe per als seus fills, aliment de l'ànima, font pura i perenne de la vida espiritual. Escauen bé a les sagrades Escriptures aquestes afirmacions: «La paraula de Déu és viva i eficaç» (He 4,12), «és prou poderosa per a edificar i donar l'heretat a tots els qui ha santificat» (Ac 20,32; cf. 1Te 2,13).

22. (*Es recomanen traduccions acurades.*) Cal que els fidels tinguin un ample accés a la sagrada Escriptura. Per això l'Església, des dels inicis, féu seva l'antiquíssima versió grega de l'Antic Testament, anomenada dels Setanta, i conserva sempre amb honor altres traduccions orientals i les traduccions llatines, sobretot l'anomenada Vulgata. Però, com que la paraula de Déu ha d'estar sempre a l'abast, l'Església procura, amb maternal sollicitud, que es facin traduccions a diverses llengües, apropiades i acurades, preferiblement dels textos originals dels llibres sagrats. I si aquestes traduccions, oportunament i amb el consentiment de l'autoritat de l'Església, són fetes fins i tot en col·laboració amb els germans separats, podran ser utilitzades per tots els cristians.

23. (*Tasca apostòlica dels teòlegs catòlics.*) L'Esposa del Verb encarnat, és a dir, l'Església, instruïda per l'Esperit Sant, s'esforça per assolir una comprensió cada vegada més profunda de les sagrades Escriptures, per tal de nodrir sense defallença els seus fills amb les divines paraules; per això, fomenta també oportunament l'estudi dels

sants pares, tant de l'Orient com de l'Occident, i de les sagrades litúrgies. A més, cal que els exegetes catòlics i tots els altres estudiosos de la sagrada teologia, col·laborant zelosament, treballin, sota la vigilància del magisteri sagrat, per investigar i explicar amb mitjans adequats la sagrada Escripura. Així el major nombre de ministres de la paraula divina podran oferir amb fruit al poble de Déu l'aliment de les Escripures, que il·lumina la intel·ligència, enforteix les voluntats i abranda els cors dels homes en l'amor de Déu. El sagrat Concili encoratja els fills de l'Església dedicats als estudis bíblics, perquè amb energies sempre renovades, continuïn duent a terme amb tot l'esforç la tasca feliçment començada, d'acord amb el sentir de l'Església.

24. (*Importància de la sagrada Escripura per a la teologia.*) La sagrada teologia es basa, com en fonament perenne, sobre la paraula escrita de Déu junt amb la sagrada Tradició, i amb aquesta paraula es consolida vigorosament i es rejoveneix sempre, escrutant a la llum de la fe tota la veritat reclosa en el misteri de Crist. Les sagrades Escripures contenen la paraula de Déu i, perquè són inspirades, són realment paraula de Déu; cal, doncs, que l'estudi de la sagrada Escripura sigui com l'ànima de la sagrada teologia. Semblantment, el ministeri de la paraula, és a dir, la predicació pastoral, la catequesi i tota la instrucció cristiana, en la qual l'homilia litúrgica ha de tenir un lloc privilegiat, es nodreix amb profit i s'envigoreix santament amb aquesta paraula de l'Escripura.

25. (*Es recomana la lectura de la sagrada Escripura.*) Cal, doncs, que tots els clergues, sobretot els sacerdots de Crist i tots els qui, com els diaques o els catequistes, es dediquen legítimament al ministeri de la paraula, es llancin a conèixer les Escripures, mitjançant una lectura espiritual assídua i un estudi diligent, per tal que cap d'ells no esdevingui «predicador buit i superficial de la paraula de Déu, com qui no l'escolta pas en el seu interior». A ells pertoca de comunicar als fidels que els han estat confiats, les immenses ri-

queses de la paraula divina, sobretot en la sagrada litúrgia. El sant Concili exhorta també molt insistentment tots els fidels, especialment els religiosos, que aprenguin «el bé suprem que és conèixer Jesucrist» (Fl 3,8) mitjançant la freqüent lectura de les divines Escripures. «Perquè la ignorància de les Escripures és ignorància de Crist.» Que s'acostin, doncs, de bon grat, al mateix text sagrat, ja sigui per mitjà de la sagrada litúrgia, amurada del llenguatge de Déu, ja sigui per la lectura espiritual, ja sigui a través d'institucions adaptades a aquesta finalitat, ja sigui per altres mitjans que, amb l'aprovació i la cura dels pastors de l'Església, avui es difonen arreu de manera molt lloable. Però que recordin que la lectura de la sagrada Escripura ha d'anar acompanyada de la pregària a fi que hi hagi diàleg entre Déu i l'home; perquè «parlem amb ell quan preguem, i l'escoltem quan llegim les paraules divines».

Pertoca als bisbes, «dipositaris de la doctrina apostòlica», d'instruir oportunament els fidels que tenen confiats sobre l'ús recte dels llibres divins, sobretot del Nou Testament, i en primer lloc dels evangelis, procurant-los traduccions dels textos sagrats acompanyades d'explicacions necessàries i suficients. Així els fills de l'Església es familiaritzaran amb les sagrades Escripures d'una manera segura i profitosa, i se n'amararan de l'esperit.

Cal que es facin també edicions de la sagrada Escripura anotades convenientment, per a ús dels no cristians, adaptades a la seva situació. Els pastors d'ànimes i els cristians de qualsevol estat de vida procuraran difondre-les amb tacte i prudència.

26. (*Epíleg.*) Que d'aquesta manera, amb la lectura i l'estudi dels llibres sagrats «la paraula de Déu es difongui i sigui glorificada» (2Te 3,1) i que el tresor de la revelació, confiat a l'Església, ompli cada vegada més els cors dels homes. I així com la vida de l'Església rep nou vigor de la constant participació del misteri eucarístic, així mateix cal esperar un nou impuls per a la vida espiritual de la creixent veneració de la paraula de Déu, que «dura per sempre» (Is 40,8; 1Pe 1,23-25).

CONSTITUCIÓ PASTORAL «GAUDIUM ET SPES» SOBRE L'ESGLÉSIA EN EL MÓN CONTEMPORANI*

Proemi

1. (*Íntima unió de l'Església amb tota la família humana.*) La joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels homes contemporanis, sobretot dels pobres i de tots els qui sofreixen, són també la joia i l'esperança, la tristesa i l'angoixa dels deixebles de Crist, i no hi ha res de veritablement humà que no trobi ressò en el cor d'ells. La seva comunitat, en efecte, està composta d'homes que, agermanats en Crist, són conduïts per l'Esperit Sant en el pelegrinatge vers el regne del Pare i han rebut un missatge de salvació per a proposar a tot-hom. Per això se sent de debò íntimament solidària del gènere humà i de la seva història.

2. (*A qui s'adreça el Concili.*) Per tant, després d'haver penetrat més a fons el misteri de l'Església, el Concili Vaticà II no dubta a adreçar-se ara, no solament als fills de l'Església i a tots els qui invoquen el nom de Crist, sinó a tots els homes. A tots vol exposar de quina manera concep la presència i l'acció de l'Església en el món contemporani. Té present, doncs, el món dels homes, és a dir, el conjunt de la família humana amb totes les realitats enmig de les quals viu; el món, teatre de la història del gènere humà, marcat pel seu enginy, per fracassos, per triomfs; el món que els cristians reconeixen creat i conservat per l'amor del Creador, posat certament sota el domini del pecat, però alliberat per Crist crucificat i ressuscitat, que trencà el poder del Maligne, i alliberat i destinat, segons el propòsit diví, a ser transformat i portat al seu acompliment definitiu.

3. (*Al servei de l'home.*) Avui dia, el gènere humà, admirat dels propis descobriments i del seu poder, s'interroga, sovint amb angoixa, sobre l'evolució actual del món, sobre el lloc i la missió de l'home en l'univers, sobre el sentit dels seus esforços individuals i col·lectius, i també sobre el destí darrer de les coses i dels homes. Per això el Concili, testimoni i guia de la fe de tot el poble de Déu, aplegat per Crist, no pot donar una prova més gran de solidaritat, de respecte i d'amor a tota la família humana, de la qual forma part, que establir amb ella un diàleg sobre tots aquests problemes, aportant-hi la llum de l'Evangeli i posant a disposició del gènere humà les energies de salva-

ció que l'Església, guiada per l'Esperit Sant, rep del seu Fundador. Perquè es tracta de salvar la persona humana, d'edificar la comunitat humana. L'home, doncs, en la seva unitat i la seva totalitat —cos i ànima, cor i consciència, intel·ligència i voluntat— serà l'eix de tota la nostra exposició.

Per tant, el sagrat Sínode, proclamant la grandesa de la vocació de l'home i afirmant que en ell hi ha un germen diví, ofereix al gènere humà la col·laboració sincera de l'Església a fi de promoure aquella fraternitat universal que correspongui a aquesta vocació. L'Església no és empesa per cap ambició terrenal, sinó que sols desitja una cosa: continuar, sota el guiatge de l'Esperit Paràclit, l'obra mateixa de Crist que vingué al món a donar testimoni de la veritat, a salvar i no a condemnar, a servir i no pas a ser servit.

Exposició introductòria

LA SITUACIÓ HUMANA EN EL MÓN CONTEMPORANI

4. (*Esperança i angoixa.*) Per complir aquesta tasca, l'Església té permanentment el deure d'escrutar els signes dels temps i d'interpretar-los a la llum de l'Evangeli, talment que, d'una manera acomodada a cada generació, pugui respondre als interrogants perennes dels homes sobre el sentit de la vida present i de la futura i sobre la relació de l'una amb l'altra. Cal, doncs, conèixer i comprendre el món en què vivim, i també les seves esperances, les seves aspiracions i el seu caràcter sovint dramàtic. Hom pot esbossar algunes característiques fonamentals del món actual de la manera següent:

El llinatge humà viu avui un període nou de la seva història, caracteritzat per canvis profunds i ràpids, que s'estenen progressivament a tot l'univers. Provocats per la intel·ligència i l'activitat creativa de l'home, repercuteixen en l'home mateix, en els seus judicis i en els seus desigs individuals i col·lectius, en la seva manera de pensar i d'actuar tant de cara a les coses com de cara als homes. De manera que ja podem parlar d'una veritable transformació social i cultural, que repercuteix també en la vida religiosa.

Com s'esdevé en tota crisi de creixement, aquesta transformació comporta dificultats no pas

* Promulgada el 7 de desembre de 1965.

lleus. Així, mentre el poder de l'home no ha estat mai tan gran com als nostres dies, no aconsegueix pas sempre de posar-lo al seu servei. S'esforça per penetrar en el més íntim del seu esperit, però ben sovint apareix més insegur d'ell mateix. A poc a poc descobreix més clarament les lleis de la vida social, però vacilla sobre les orientacions que cal imprimir-li.

Mai la humanitat no ha disposat de tantes riqueses, de tantes possibilitats, de tanta potència econòmica; així i tot, una part ingent dels habitants del món passa fam i misèria, i una massa innumerable és totalment analfabeta. Mai com avui els homes no havien tingut un sentit tan agut de la llibertat, i, en canvi, neixen noves formes d'esclavitud social i psíquica. I mentre el món nota tan lúcidament la seva unitat i la dependència recíproca dels uns als altres en una necessària solidaritat, es veu al mateix temps atroçment esquarterat per una oposició de forces antagoniques, ja que persisteixen encara aspres dissensions polítiques, socials, econòmiques, racials i ideològiques, amb el perill que una guerra ho arrasi tot. Mentre augmenta l'intercanvi d'idees, les mateixes paraules que serveixen per a expressar els conceptes més importants tenen significats força diferents en les distintes ideologies. En fi, es busca amb insistència un ordre temporal més perfecte, sense, però, que avanci paral·lelament el progrés espiritual.

Immersos en condicions tan complexes, molts dels nostres contemporanis no poden identificar clarament els valors perennes ni harmonitzar-los com cal amb els que han anat sorgint. Això fa que, turmentats entre l'esperança i el neguit i interrogant-se sobre el curs actual del món, sentin el pes de l'angoixa. Aquesta evolució de les coses desafia els homes a donar una resposta, o millor, els hi obliga.

5. (*Canvis profunds.*) La torbació actual dels esperits i la transformació de les condicions de vida estan lligades a una radical modificació, que, en el camp de la formació del pensament, dóna un pes creixent a les ciències matemàtiques i naturals i a les humanes, i, en el camp de l'acció, a la tècnica, nascuda d'aquestes ciències. Aquesta mentalitat científica modela d'una manera diferent la cultura i la manera de pensar. Les tècniques progressen fins a transformar la faç de la terra i intenten conquerir fins i tot l'espai interplanetari.

Àdhuc sobre el temps la intel·ligència humana eixampla d'alguna manera el seu domini: de cara al passat, pel coneixement de la història; de cara al futur, per la prospectiva i la planificació. Els pro-

gressos de les ciències biològiques, psicològiques i socials no sols permeten a l'home de conèixer-se millor a si mateix, sinó que l'ajuden a influir directament damunt la vida de les societats a través de mètodes tècnics. Al mateix temps, la humanitat cada vegada es preocupa més de preveure i d'ordenar el propi increment demogràfic.

La mateixa història s'accelera a un ritme tan ràpid que amb prou feines els individus particulars la poden seguir. Esdevé únic el destí de la humanitat, sense diversificar-se més en històries separades. El gènere humà passa així d'una concepció més aviat estàtica de la realitat a una concepció més dinàmica i evolutiva, la qual dóna lloc a una problemàtica tota nova que reclama noves anàlisis i noves síntesis.

6. (*Canvis en l'ordre social.*) Al mateix temps, es produeixen canvis cada vegada més profunds en les comunitats locals tradicionals —com ara famílies patriarcals, clans, tribus, poblats— en els diferents grups i en les relacions de la convivència social.

S'estén de mica en mica el tipus de societat industrial, que porta algunes nacions a una opulència econòmica i transforma profundament concepcions i condicions mil·lenàries de vida social. Semblantment augmenten el gust i la recerca de la civilització urbana, afavorits per la multiplicació de les ciutats i de llurs habitants i per un moviment d'urbanització que s'estén al camp.

Mitjans nous i més perfeccionats de comunicació social contribueixen a fer conèixer els esdeveniments i a difondre amb la màxima amplitud i rapidesa les idees i els sentiments, tot provocant reaccions en cadena.

I no s'ha de subestimar tampoc que moltíssima gent, empena a emigrar per raons diverses, canviï el seu estil de vida.

Així, les relacions que uneixen l'home amb els seus semblants es multipliquen sense parar, i aquesta mateixa socialització crea, al seu entorn, nous lligams, sense, però, promoure sempre la corresponent maduresa de la persona ni les relacions veritablement personals (personalització).

Aquesta evolució apareix més clara en les nacions que ja es beneficien dels progressos econòmics i tècnics, però també s'obre pas en els pobles en vies de desenvolupament, que aspiren a obtenir per als propis països els avantatges de la industrialització i de la urbanització. Aquests pobles, sobretot els vinculats a les tradicions més antigues, experimenten al mateix temps l'impuls a un exercici més madur i més personal de la llibertat.

7. (*Canvis psicològics, morals i religiosos*). El canvi de mentalitat i d'estructures sovint posa en qüestió els valors transmesos, sobretot entre els joves, que més d'una vegada es tornen impacients i àdhuc angoixosament rebels, i, conscients de la pròpia importància en la vida social, volen prendre-hi part ben de pressa. Per això no és rar que els pares i els educadors es trobin cada dia amb més dificultats en l'acompliment dels deures.

En canvi, les institucions, les lleis i les maneres de pensar i de sentir transmeses pels avantpassats no sempre semblen ben adaptades a la situació actual; d'aquí la greu perturbació en el comportament i en les mateixes normes de conducta.

Finalment, les noves situacions influeixen també sobre la vida religiosa. D'una banda, un sentit crític més agut fa purificar d'una concepció màgica del món i de supersticions persistents i exigeix una adhesió més i més personal i activa a la fe; i així no són pas pocs els qui s'eleven a un més agut sentit de Déu. D'altra banda, multituds cada cop més nombroses s'allunyen de la religió. A diferència del passat, negar Déu o la religió, o bé prescindir-ne, ja no són un fet insòlit i individual; avui sovint és presentat com una exigència del progrés científic o d'un nou tipus pràcticament d'humanisme. I a molts països ja no es manifesta sols en el pensament dels filòsofs, sinó que influeix amplament la literatura, les arts, la interpretació de les ciències humanes i de la història i les mateixes lleis civils, tant, que molts en queden desorientats.

8. (*Desequilibris del món modern*.) Uns canvis tan ràpids fets sovint desordenadament, i més encara la mateixa presa de consciència més aguda de les discrepàncies que hi ha al món, generen i augmenten les contradiccions i els desequilibris.

Al nivell de la persona sorgeix un desequilibri força freqüent entre una moderna intel·ligència pràctica i el pensament teòric que no és capaç de dominar la massa dels seus coneixements ni d'ordenar-la en bones síntesis. Sorgeix igualment un desequilibri entre la preocupació de l'eficàcia pràctica i les exigències de la consciència moral, i, molt sovint encara, entre les condicions de la vida col·lectiva i les exigències d'un pensament personal i, encara més, de la contemplació. Un desequilibri, finalment, entre l'especialització de l'activitat humana i la visió global de la realitat.

A l'interior de la família sorgeixen discrepàncies degudes a la pesantor de les condicions demogràfiques, econòmiques i socials, o als conflictes entre una generació i una altra, o bé encara a l'aparició de noves relacions socials entre homes i dones.

I també sorgeixen grans discrepàncies entre les races, i encara més entre les diferents categories socials; entre les nacions opulentes i les menys poderoses i pobres; en fi, entre les institucions internacionals, nascudes de l'aspiració dels pobles a la pau, i l'ambició d'imposar la pròpia ideologia i també els egoismes col·lectius a les nacions o a d'altres organismes.

D'aquí les recíproques maliances i enemistats, els conflictes i les desgràcies, dels quals l'home mateix és alhora causa i víctima.

9. (*Les aspiracions més universals de la humanitat*.) Mentrestant, creix el convenciment que la humanitat no sols pot i ha de reforçar més i més el seu domini damunt les coses creades, sinó que li pertoca també instituir un ordre polític, social i econòmic que serveixi cada dia millor l'home i ajudi els individus i els grups a afirmar i a cultivar la pròpia dignitat.

D'aquí que molts reivindiquin acèrrimament aquells béns dels quals tenen viva consciència de veure's privats per una injustícia o una repartició desigual. Les nacions en via de desenvolupament i les tot just arribades a la independència desitgen participar en els avantatges de la civilització moderna, no sols en el pla polític sinó també en l'econòmic, i representar lliurement el paper que els correspon en el món. En realitat, però, cada dia creix llur distància i alhora i sovint llur dependència, econòmica i tot, respecte a les altres nacions més riques que progressen més de pressa. Els pobles oprimits per la fam interpel·len els pobles més rics. Les dones, allà on encara no l'han obtinguda, reclamen la igualtat de dret i de fet amb els homes. Obrers i agricultors volen no solament guanyar-se la vida, sinó encara desenrotllar la personalitat amb el treball i fins i tot participar en l'organització de la vida econòmica, social, política i cultural. Per primera vegada en la història humana, tots els pobles estan convençuts que els beneficis de la cultura poden i han d'estendre's realment a tothom.

Però sota totes aquestes exigències s'amaga una aspiració més profunda i més universal: les persones i els grups anhelen viure plenament i lliurement d'una manera digna de l'home, que posi al seu servei tot el que el món contemporani els pot oferir tan abundantment. Les nacions, igualment, s'esforcen cada vegada més per assolir una certa comunitat universal.

Així les coses, el món d'avui es presenta al mateix temps poderós i feble, capaç de fer el millor i el pitjor, ja que se li obre el camí de la llibertat o

de la servitud, del progrés o de la regressió, de la fraternitat o de l'odi. A més, l'home s'adona que depèn d'ell orientar bé les forces que ell mateix ha posat en moviment i que poden oprimir-lo o ser-li de profit. Per això es fa preguntes.

10. (*Les grans qüestions de la humanitat.*) En realitat, els desequilibris que pateix el món contemporani estan lligats amb aquell desequilibri més fonamental que té l'arrel en el cor de l'home. Efectivament, en el mateix home es troben enfrontats molts elements. Perquè, mentre per una banda, com a criatura, palpa de mil maneres els seus propis límits, per l'altra banda se sent il·limitat en els seus anhels i cridat a una vida superior. Atret per moltes sol·licitacions, sempre es veu obligat a escollir-ne alguna i, per tant, a renunciar a les altres. Encara més, feble i pecador com és, no rarament fa allò que no voldria i deixa de fer allò que voldria. La conseqüència és que sofreix en ell mateix una divisió, de la qual provenen, al seu torn, tantes i tan greus discòrdies en la societat. Cert, molts que viuen infectats per un materialisme pràctic són ben lluny de tenir la clara percepció d'aquest drama, o bé encara, oprimits per la misèria, no tenen manera de reflexionar-hi. Molts d'altres ja es pensen quedar satisfets amb la interpretació pluralista dels fets.

Alguns, encara, esperen l'alliberament veritable i total de la humanitat únicament dels esforços de l'home, i estan persuadits que el futur regne de l'home sobre la terra satisfarà tots els desigs del cor. Ni falten tampoc els qui, desesperant de trobar un sentit a la vida, lloen l'audàcia d'aquells que, considerant l'existència humana buida de tota significació, s'esforcen per donar-li'n una de plena només amb el propi enginy. Malgrat això, davant l'evolució actual del món, cada dia són més nombrosos els qui es plantegen les qüestions més fonamentals o les perceben amb renovada agudesia: Què és l'home? Quin sentit tenen el dolor, el mal, la mort, que continuen subsistint malgrat tants progressos? On treuen cap aquestes victòries obtingudes a un preu tan car? Què pot aportar l'home a la societat i què pot esperar-ne? Què vindrà després d'aquesta vida terrenal?

L'Església creu que Crist, mort i ressuscitat per tothom, dona a l'home, mitjançant el seu Esperit, llum i força perquè pugui respondre a la seva vocació suprema; i que, sota al cel, no hi ha cap altre nom donat als homes que pugui salvar-los. Creu igualment que la clau, el centre i el fi de tota la història humana es troben en el seu Senyor i Mestre. L'Església afirma també que per sota de tots

els canvis hi ha moltes realitats immutables: aquestes tenen el seu últim fonament en Crist, que és sempre el mateix: ahir, avui i pels segles. Així a la llum de Crist, imatge del Déu invisible, engendrat abans de tota la creació, el Concili vol adreçar-se a tothom per esclarir el misteri de l'home i col·laborar en la recerca d'una solució als principals problemes del nostre temps.

Part I

L'ESGLÉSIA I LA VOCACIÓ DE L'HOME

11. (*Cal respondre als impulsos de l'Esperit.*) El poble de Déu, mogut per la fe per la qual creu que és conduït per l'Esperit del Senyor que omple l'univers, procura discernir en els esdeveniments, en les exigències i en les aspiracions en els quals participa junt amb els altres homes del nostre temps, quins són els veritables signes de la presència i del pla de Déu. La fe, en efecte, ho esclareix tot amb una nova llum i manifesta les intencions de Déu sobre la vocació integral de l'home, i per això guia la intel·ligència vers solucions plenament humanes. Sota aquesta llum, el Concili es proposa abans que res expressar un judici sobre aquells valors que avui són màximament apreciats i referir-los a la seva font divina. Aquests valors, efectivament, en tant que procedeixen de l'enginy que Déu ha donat a l'home, són molt bons; però per culpa de la corrupció del cor humà, es desvien sovint de l'ordre degut i, per tant, necessiten ser purificats.

Què en pensa l'Església, de l'home? Què sembla que cal recomanar amb vista a la construcció de la societat actual? Quin és el sentit últim de l'activitat humana en l'univers? Aquestes qüestions esperen una resposta. A través d'ella es veurà més clar que el poble de Déu i la humanitat, de la qual aquest forma part, es presten serveis mutus, i així la missió de l'Església apareixerà religiosa i, per aquest mateix fet, eminentment humana.

Cap. I. La dignitat de la persona humana

12. (*L'home a imatge de Déu.*) Creients i no creients estan gairebé d'acord que tot allò que hi ha a la terra s'ha d'ordenar a l'home com el seu centre i a la seva culminació.

Però, què és l'home? Ha manifestat i manifesta moltes opinions sobre si mateix, variades i fins contradictòries; sovint o s'exalta com si fos la regla

absoluta, o bé es deprimeix fins a la desesperació; i així acaba en el dubte i l'angoixa. L'Església, plenament conscient d'aquestes dificultats, instruïda per la revelació de Déu, pot donar-hi una resposta que descriu la veritable condició humana, expliqui les seves febleses i alhora puguin ser rectament reconegudes la seva dignitat i la seva vocació.

La sagrada Escripura ensenya que l'home fou creat «a imatge de Déu», capaç de conèixer i d'estimar el seu Creador, constituït per ell senyor sobre totes les criatures terrenals, per governar-les i servir-se'n, tot glorificant Déu. «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present? Gairebé n'has fet un déu, l'has coronat de glòria i dignitat, l'has fet rei de les coses creades, tot ho has posat sota els seus peus» (Sl 8,5-7).

Però Déu no va crear l'home sol, ja que des del començament «creà l'home i la dona» (Gn 1,27), l'associació dels quals va constituir la primera forma de comunió de persones. Perquè l'home, per la seva íntima natura és un ésser social, i sense relacions amb els altres no pot viure ni desplegar les seves qualitats.

Déu, doncs, com llegim també a les pàgines sagrades, veié que «tot el que havia fet era molt bo» (Gn 1,31).

13. (*El pecat.*) Però l'home, constituït per Déu en estat de justícia, per persuasió del Maligne, ja des del començament de la història va abusar de la seva llibertat, alçant-se contra Déu i volent atènyer el seu fi fora de Déu. Tot i conèixer Déu, no el va glorificar com a Déu, sinó que el seu cor insensat s'omplí de foscor, i va servir més la criatura que no pas el Creador. El que coneixem per la revelació divina concorda amb la mateixa experiència. Ja que l'home, examinant el seu cor, es descobreix també inclinat al mal i immersit en tantes misèries, que no poden provenir del seu bon Creador. Sovint refusant reconèixer Déu com a principi seu, ha trencat també l'ordre degut en relació al seu fi últim, i alhora tota la seva orientació ja sigui envers ell mateix, ja sigui envers els altres homes i envers totes les coses creades.

D'aquí que l'home estigui dividit en si mateix. Per això tota la vida dels homes, individual i col·lectiva, es presenta com una lluita, certament dramàtica, entre el bé i el mal, entre la llum i les tenebres. Més encara, l'home es troba incapaç de superar eficaçment per si mateix els assalts del mal, talment, que cadascú se sent com encadenat. Però el Senyor mateix va venir per alliberar i enfortir l'home, tot renovant-lo interiorment i traient fora «el príncep d'aquest món» (Jn 12,31), que el

retenia en la servitud del pecat. D'altra banda, el pecat és una disminució per a l'home mateix, perquè li impedeix d'aconseguir la plenitud.

A la llum d'aquesta revelació troben la seva última explicació la vocació sublim i la misèria profunda que els homes experimenten.

14. (*Constitució de l'home.*) U en cos i ànima, l'home, per la seva mateixa condició corporal, aplega en ell els elements del món material, talment que, per mitjà d'ell, atenyen el seu cim i aixequen la veu per lloar lliurement el Creador. D'aquí que no li és permès a l'home menysprear la vida corporal, sinó que, al contrari, té obligació de considerar bo i digne d'honor el seu cos, ja que ha estat creat per Déu i destinat a ressuscitar el darrer dia. Amb tot, ferit pel pecat, experimenta les rebel·lions del cos. La dignitat mateixa de l'home, doncs, reclama que glorifiqui Déu en el seu cos, i que no li permeti servir les inclinacions perverses del cor.

L'home, però, no s'equivoca quan es reconeix superior a les coses corporals i no es considera tan sols una partícula de la natura o un element anònim de la ciutat humana. En efecte, per la seva interioritat, és superior a l'univers: en aquesta profunda interioritat torna, quan es gira vers el seu cor, allí on l'espera Déu, que escruta els cors, allí on, sota la mirada de Déu, decideix el propi destí. Així, doncs, quan reconeix que té una ànima espiritual i immortal, no és víctima d'un miratge fallaç, provinent només de condicions físiques i socials, sinó que, al contrari, ateny la mateixa veritat profunda de la realitat.

15. (*Dignitat de la intel·ligència, la veritat i la saviesa.*) Participant de la llum de la ment divina, l'home té raó de considerar-se superior, per la seva intel·ligència, a l'univers. Amb l'exercici infatigable del seu enginy a través dels segles, ha progressat certament en les ciències empíriques i en les arts tècniques i liberals. I en les nostres temps, investigant sobretot en el món material i sotmetent-se'l, ha obtingut èxits notables. Amb tot, sempre ha buscat i ha trobat una veritat més profunda. Perquè la intel·ligència no queda limitada tan sols pels fenòmens, sinó que és capaç d'abastar la realitat intel·ligible amb veritable certesa, tot i que, a conseqüència del pecat, es troba en part enfosquida i afeblida.

Finalment, la naturalesa intel·lectual de la persona humana es perfecciona i s'ha de perfeccionar, per mitjà de la saviesa, que atreu suaument la ment de l'home a cercar i a estimar allò que és veritable i bo, i, quan l'home n'està amarant, és portat a les coses invisibles a través de les visibles.

La nostra època, més que els segles passats, necessita aquesta saviesa perquè esdevinguin més humans tots els descobriments de l'home. El futur del món perilla, si no se susciten homes més assenyats. Cal fer notar, a més, que moltes nacions, més pobres certament en béns econòmics, però més riques en saviesa, poden prestar a les altres una aportació rellevant.

Gràcies al do de l'Esperit Sant, l'home arriba a contemplar i a gustar per la fe el misteri del desig-ni diví.

16. (*Dignitat de la consciència moral.*) En el fons de la consciència l'home descobreix una llei que no es dóna a si mateix, però que ha d'oobeir i la veu de la qual, invitant-lo sempre a estimar i a fer el bé i a evitar el mal, quan convé sona a les oïdes del cor: fes això, evita allò. Perquè l'home té una llei escrita per Déu en el seu cor; oobeir-la constitueix la seva dignitat i segons aquesta serà judicat. La consciència és el nucli més secret i el sagrari de l'home, on es troba tot sol amb Déu, la veu del qual ressona en la intimitat pròpia. La consciència coneix d'una manera meravellosa aquella llei que s'acompleix en l'amor a Déu i al proïsme. Per la fidelitat a la consciència, els cristians s'uneixen als altres homes per cercar la veritat i per resoldre en la veritat tants problemes morals com sorgeixen tant en la vida individual com en les relacions socials. Com més preval, doncs, la consciència recta, més les persones i els grups s'aparten del cec albir i s'esforcen per conformar-se a les normes objectives de la moralitat. Amb tot, no rarament passa que la consciència s'equivo-ca per ignorància invencible, sense que per això perdi la seva dignitat. Cosa que no es pot dir quan l'home no es preocupa gaire de cercar la veritat i el bé, i la consciència, pel costum de pecar, quasi es torna cega a poc a poc.

17. (*Grandesa de la llibertat.*) Però l'home només lliurement pot convertir-se al bé. Aquesta llibertat, els nostres contemporanis la valoren molt i la desitgen amb entusiasme i amb raó. Sovint, però, la fomenten malament, com una llicència de fer qualsevol cosa, mentre agradi, encara que sigui dolenta. L'autèntica llibertat, en canvi, és el gran signe de la imatge divina en l'home, ja que Déu va voler deixar l'home lliure a les seves decisions, a fi que busqui espontàniament el seu Creador i, adherint-se a ell, arribi lliurement a la perfecció plena i feliç. La dignitat de l'home, doncs, demana que actui d'acord amb una elecció conscient i lliure, és a dir, mogut i induït per conviccions personals, i no per un impuls intern cec o

sota una mera coacció externa. L'home obté aquesta dignitat quan, alliberant-se de tota esclavitut de passions, tendeix al seu fi en la lliure elecció del bé i es procura amb eficàcia i habilitat els mitjans adequats. La llibertat de l'home, ferida pel pecat, pot fer plenament eficaç aquesta ordenació a Déu només amb l'ajut de la gràcia de Déu. Però cadascú haurà de donar compte de la pròpia vida davant el tribunal de Déu, segons que hagi obrat el bé o el mal.

18. (*El misteri de la mort.*) Davant la mort, l'enigma de la condició humana arriba al punt més alt. L'home no sols és turmentat pel dolor i per la progressiva destrucció del cos, sinó també, i molt més, pel temor que tot s'acabi per sempre. Però per instint del cor judica rectament, quan detesta i rebutja la total ruïna i la desaparició definitiva de la seva persona. La llavor d'eternitat que porta en ell, irreductible a la sola matèria, es revolta contra la mort. Tots els intents de la tècnica, per molt útils que siguin, no aconsegueixen apai-vagar l'angoixa de l'home: la prolongació de la longevitat biològica no li pot satisfer aquell desig d'una vida ulterior que es troba inevitablement arellada en el seu cor.

Mentre tota imaginació fracassa davant la mort, l'Església, en canvi, instruïda per la revelació divina, afirma que l'home ha estat creat per Déu de cara a un final feliç, més enllà dels límits de la misèria terrenal. La fe cristiana, a més, ensenya que la mort corporal, a la qual l'home no estaria subjecte si no hagués pecat, serà vençuda, quan el Salvador omnipotent i misericordiós restitueixi a l'home la salvació perduda per culpa pròpia. Déu va cridar i crida l'home perquè amb tota la seva naturalesa s'adhereixi a ell en una perpètua comunió de vida divina incorruptible. Aquesta victòria, Crist l'aconseguí alliberant l'home de la mort amb la pròpia mort i ressuscitant a la vida. La fe, doncs, presentada amb arguments sòlids, ofereix a qui vulgui reflexionar la resposta a la seva angoixa sobre la sort futura; i al mateix temps dóna la possibilitat d'una comunió en Crist amb els germans estimats, arrabassats ja per la mort, tot infonent l'esperança que ja han assolit la vida veritable en Déu.

19. (*Formes i arrels de l'ateisme.*) La raó més alta de la dignitat humana consisteix en la vocació de l'home a la comunió amb Déu. Des del naixement, l'home és invitat al diàleg amb Déu: no existeix sinó perquè, creat per Déu per amor, és conservat sempre per amor, i no viu plenament segons la veritat si no reconeix lliurement aquest amor i es

dóna al seu Creador. Però molts dels nostres contemporanis no perceben de cap manera aquesta unió íntima i vital amb Déu o la refusen explícitament, de tal manera que l'ateisme ha de ser considerat entre les més greus realitats d'aquest temps i ha de ser sotmès a un examen molt atent.

Amb el terme ateisme es designen fenòmens molt diversos entre ells. Mentre uns neguen expressament Déu, d'altres creuen que l'home no pot afirmar absolutament res d'ell; d'altres, encara, sotmeten a examen la qüestió referent a Déu amb un mètode tal que apareix sense sentit. Molts, ultrapassant indegudament els límits de les ciències positives, o pretenen explicar-ho tot només des d'aquest punt de vista científic, o bé, al contrari, ja no admeten cap veritat absoluta. Alguns enalteixen tant l'home, que la fe en Déu resulta quasi afeblida, més inclinats, segons sembla, a afirmar l'home que a negar Déu. N'hi ha que es representen Déu de tal manera que la representació que rebutgen no és de cap manera el Déu de l'Evangelí. D'altres ni tan sols es plantegen qüestions referents a Déu, perquè no semblen sentir cap inquietud religiosa ni entenen per què s'han d'interessar encara per la religió. L'ateisme, a més, sorgeix no rarament, o bé de la protesta violenta contra el mal del món, o bé d'haver atribuït indegudament caràcter absolut a algun valor humà fins a fer-li prendre el lloc de Déu. La mateixa civilització actual, no en si mateixa, sinó pel fet d'estar massa implicada amb els béns terrenals, pot fer sovint més difícil l'accés a Déu.

Sens dubte, no estan lliures de culpa aquells qui, no seguint el dictamen de la consciència, voluntàriament s'esforcen per allunyar Déu del propi cor i evitar les qüestions religioses; però, en aquest camp, els mateixos creients sovint hi tenen part de responsabilitat. Perquè l'ateisme, considerat integralment, no és quelcom d'espontani, sinó que més aviat s'origina de causes diverses, entre les quals es compta també la reacció crítica contra les religions i, en algunes regions, sobretot contra la religió cristiana. Per això, en aquesta gènesi de l'ateisme, els creients hi poden tenir una certa responsabilitat, en tant que, per una negligent educació de la fe, o per una presentació fallaç de la doctrina, o fins també pels defectes de la pròpia vida religiosa, moral i social, cal dir que més aviat velen que no pas revelen el rostre autèntic de Déu i de la religió.

20. (*L'ateisme sistemàtic.*) L'ateisme modern presenta també sovint una forma sistemàtica que, a part d'altres causes, condueix el desig d'autonomia de l'home fins al punt de suscitar dificultats

contra qualsevol mena de dependència de Déu. Els qui professen aquest ateisme propugnen que la llibertat consisteix en el fet que l'home sigui fi de si mateix, únic artífex i demiürg de la seva pròpia història, la qual cosa sostenen que no és compatible amb el reconeixement d'un Senyor, autor i fi de totes les coses, o almenys fa totalment supèrflua una semblant afirmació. El sentit de poder que l'actual progrés tècnic confereix a l'home pot afavorir aquesta doctrina.

Entre les formes de l'ateisme actual no es pot passar per alt aquella que espera l'alliberament de l'home, sobretot el seu alliberament econòmic i social. Sosté que la religió, per la seva naturalesa, és obstacle per a aquest alliberament, ja que, elevat l'esperança humana vers una vida futura enganyosa, l'aparta de l'edificació de la ciutat terrenal. D'aquí que els promotors d'una tal doctrina, quan accedeixen al govern de l'estat, combaten violentament la religió tot difonent l'ateisme fins i tot recorrent, especialment en l'educació de la joventut, a aquells mitjans de pressió de què disposa el poder públic.

21. (*Actitud de l'Església envers l'ateisme.*) L'Església, fidel a Déu i fidel als homes, no pot deixar de reprovar amb dolor, però amb tota fermesa, com ja ho féu en el passat, aquelles doctrines i accions que són contràries a la raó i a l'experiència humana universal i degraden l'home de la seva grandesa innata.

Amb tot, s'esforça a descobrir en la ment dels ateu les causes de la negació de Déu, i, conscient de la gravetat de les qüestions que l'ateisme suscita i portada per la caritat envers tots els homes, considera que cal sotmetre aquestes qüestions a un examen seriós i més profund.

L'Església sosté que el reconeixement de Déu no s'oposa de cap manera a la dignitat de l'home, ja que aquesta dignitat es fonamenta i es perfecciona en el mateix Déu: l'home és constituït intel·ligent i lliure en la societat per Déu creador; però sobretot és cridat com a fill a la mateixa comunió de Déu i a participar en la seva mateixa felicitat. Ensenya, a més, que, l'esperança escatològica no disminueix la importància de les responsabilitats terrenals, sinó que, més aviat, nous motius en sostenen el compliment. En canvi, quan manquen el fonament diví i l'esperança de la vida eterna, la dignitat de l'home queda greument lesionada, com consta sovint avui, i els enigmes de la vida i de la mort, de la culpa i del dolor resten sense solució, fins al punt que no rarament els homes cauen en la desesperació.

Mentrestant, cada home continua essent per a si mateix un problema sense resoldre, percebut confusament. Ningú no pot defugir del tot l'esmentat interrogant en certs moments, sobretot en els principals esdeveniments de la vida. A aquesta qüestió només Déu dona una resposta plenament i amb tota certesa, ell que crida l'home a un pensament més profund i a una recerca més humil.

El remei a aplicar a l'ateisme s'ha d'esperar tant de l'exposició adequada de la doctrina de l'Església, com de la vida íntegra d'aquesta i dels seus membres. En efecte, és un deure de l'Església fer presents i quasi visibles Déu Pare i el seu Fill encarnat, tot renovant-se i purificant-se sense parar, guiada per l'Esperit Sant. Això s'obtindrà, en primer lloc, pel testimoniatge d'una fe viva i madura, educada precisament per a poder percebre amb claredat les dificultats i superar-les. Un testimoniatge insigne d'aquesta fe el donen molts màrtirs. Aquesta fe ha de manifestar la seva fecunditat impregnant tota la vida dels creients, fins la profana, i movent-los a la justícia i a l'amor, especialment envers els pobres. En fi, la presència de Déu contribueix moltíssim a manifestar la caritat fraterna dels fidels, els quals, unànimement en l'esperit, col·laboren amb la fe de l'Evangeli i es mostren com a signe d'unitat.

Però l'Església, per bé que refusa absolutament l'ateisme, reconeix sincerament que tots els homes, creients i no creients, han de contribuir en la recta edificació d'aquest món en què viuen en comú; això no es pot fer, certament, sense un diàleg sincer i prudent. Per tant, deplora la discriminació entre creients i no creients que alguns governants, no reconeixent els drets fonamentals de la persona humana, estableixen injustament. I per als creients demana una llibertat efectiva que els permeti d'aixecar en aquest món també el temple de Déu. Pel que fa als ateus, els invita gentilment a considerar l'Evangeli de Crist amb un cor obert.

L'Església sap perfectament que el seu missatge concorda amb desigs més secrets del cor de l'home quan defensa la dignitat de la vocació humana, amb la qual cosa restitueix l'esperança als qui ja desesperen del seu destí més alt. El seu missatge, en lloc d'empetir l'home, infon llum, vida i llibertat per al seu progrés; i fora d'ell res no pot satisfer el cor de l'home: «Ens heu fet per a vós», Senyor, «i el nostre cor està inquiet fins que reposi en vós».

22. (*Crist, l'home nou.*) En realitat, el misteri de l'home només s'aclareix veritablement en el misteri del Verb encarnat. Adam, el primer home,

prefigurava el qui havia de venir, és a dir, Crist el Senyor. Crist, el nou Adam, revelant el misteri del Pare i del seu amor, manifesta plenament l'home al mateix home i li descobreix la seva vocació altíssima. Res d'estrany, doncs, que les veritats esmentades trobin en ell la font i hi atenyin la culminació.

Ell és «la imatge del Déu invisible» (Col 1,15), ell és l'home perfecte que ha restituit als fills d'Adam la semblança divina, deformada des del primer pecat. Com que en ell la natura humana ha estat assumida, no pas absorbida, per això mateix ha estat elevada a una dignitat sublim. Per la seva encarnació, el Fill de Déu en certa manera s'ha unit amb cada home. Treballà amb mans humanes, pensà amb intel·ligència humana, obrà amb voluntat humana, estimà amb cor humà. Nascut de Maria Verge, es va fer veritablement un de nosaltres, semblant en tot a nosaltres, encara que sense pecar.

Anyell innocent, amb la seva sang vessada lliurement, ens va merèixer la vida, en ell Déu ens reconcilià amb si mateix i entre nosaltres i ens arrencà de la servitud del diable i del pecat; talment que cadascun de nosaltres pot dir amb l'Apòstol: el Fill de Déu «em va estimar i es va entregar ell mateix per mi» (Ga 2,20). Patint per nosaltres, no sols va donar exemple perquè seguim les seves petjades, sinó que va restaurar també el camí pel qual, si el recorrem, la vida i la mort són santificades i prenen un nou sentit.

El cristià, fet semblant a la imatge del Fill, que és el primogènit entre molts germans, rep les «primícies de l'Esperit» (Rm 8,23), que el capaciten per a complir la nova llei de l'amor. Per aquest Esperit, que és la «penyora de l'heretat» (Ef 1,14), tot l'home és restaurat interiorment, fins a la «redempció del cos» (Rm 8,23): «I, si habita en vosaltres l'Esperit d'aquell qui va ressuscitar Jesús d'entre els morts, també, gràcies al seu Esperit que habita en vosaltres, aquell que va ressuscitar Jesucrist d'entre els morts donarà vida als vostres cossos mortals» (Rm 8,11). Certament assetgen el cristià la necessitat i el deure de lluitar contra el mal a través de moltes tribulacions, i també de sofrir la mort; però, associat al misteri pasqual, configurat a la mort de Crist, anirà a l'encontre de la resurrecció, enfortit per l'esperança.

Això no sols és vàlid per als cristians, sinó també per a tots els homes de bona voluntat, en el cor dels quals la gràcia actua d'una manera invisible. Crist va morir per tots, i la vocació última de l'home és efectivament una de sola, és a dir, divina.

Hem de sostenir, doncs, que l'Esperit Sant ofereix a tothom la possibilitat d'associar-se a aquest misteri pasqual de la manera que Déu sap.

Tal i tan gran és el misteri de l'home, que per als creients és il·luminat per la revelació cristiana. Per Crist i en Crist, doncs, és il·luminat l'enigma del dolor i de la mort, que, fora del seu Evangeli, ens aclapara. Crist va ressuscitar, va destruir la mort i ens va donar la vida a fi que, fills en el Fill, clamem en l'Esperit: Abba, Pare!

Cap. II. La comunitat dels homes

23. (*Intenció del Concili.*) La multiplicació de les relacions mútues entre els homes constitueix un dels aspectes principals del món d'avui, al desplegament de la qual contribueixen molt els actuals progressos tècnics. Amb tot, el diàleg fratern entre els homes no arriba a la perfecció en aquest progrés, sinó més profundament en la comunitat entre les persones, que exigeix una reverència mútua envers llur plena dignitat espiritual. Per promoure aquesta comunió entre les persones, la revelació cristiana aporta un gran ajut, i alhora ens condueix a una comprensió més profunda de les lleis de la vida social que el Creador va inscriure en la natura espiritual i moral de l'home.

Ja que els documents més recents del Magisteri de l'Església han exposat àmpliament la doctrina cristiana sobre la societat humana, el Concili recorda tan sols algunes de les veritats més importants i n'exposa els fonaments a la llum de la revelació. Després insisteix en algunes conseqüències que són més importants als nostres dies.

24. (*Caràcter comunitari de la vocació humana en el pla de Déu.*) Déu, que té una cura paternal de tothom, ha volgut que tots els homes formessin una sola família i es tractessin els uns als altres amb esperit de germans. Creats tots a imatge de Déu, que va fer «d'un de sol tota la raça humana, perquè habités arreu de la terra» (Ac 17,26), són cridats a un i mateix fi, és a dir, a Déu mateix.

Per aquesta raó l'amor de Déu i del proïsme és el primer i el més gran manament. I la Sagrada Escriptura ens ensenya que l'amor de Déu no es pot separar de l'amor al proïsme: «...i qualsevol altre manament, tots es reuneixen en això: Estima els altres com a tu mateix... Estimar és la plenitud de la llei» (Rm 13,9-10; 1Jn 4,20). Això es pot comprovar que és d'una màxima importància per a homes que cada dia depenen més els uns dels altres, i el món es va unificant cada dia més.

Més encara, el Senyor Jesús quan prega el Pare que «tots siguin u..., com nosaltres som u» (Jn 17,21-22), mostrant unes perspectives inaccessibles a la raó humana, suggereix una certa semblança entre la unió de les persones divines i la unió dels fills de Déu en la veritat i la caritat. Aquesta semblança manifesta que l'home, l'única criatura a la terra que Déu ha volgut per ella mateixa, només pot retrobar-se plenament a través de la donació sincera d'ell mateix.

25. (*Interdependència de la persona humana i de la societat humana.*) Del caràcter social de l'home apareix que el perfeccionament de la persona humana i l'increment de la mateixa societat són interdependents. El principi, el subjecte i el fi de totes les institucions socials és i ha de ser la persona humana, ja que ella, per la seva mateixa natura, necessita absolutament vida social. Per tant, donat que la vida social no és quelcom extern a l'home, aquest desenrotlla les seves facultats amb el tracte amb els altres, els deures mutus, el diàleg amb els germans, i així pot respondre a la seva vocació.

Dels vincles socials que són necessaris per al perfeccionament de l'home, alguns, com la família i la comunitat política, responen més immediatament a la seva naturalesa íntima; altres procedeixen més aviat de la seva lliure voluntat. A la nostra època, per causes variades, es multipliquen cada dia més les relacions mútues i les interdependències; d'aquí neixen diverses associacions i institucions de dret públic i privat. Aquest fet, anomenat socialització, per bé que no estigui mancat de perills, amb tot, aporta molts avantatges per a confirmar i augmentar les qualitats de la persona humana i protegir els seus drets.

Però, si les persones humanes, per complir la pròpia vocació, fins i tot religiosa, reben molt d'aquesta vida social, tampoc no es pot negar que els homes, per les circumstàncies socials en què viuen i es troben immersos des de la infantesa, sovint es veuen apartats de fer el bé i empesos a obrar el mal. És cert que les perturbacions que es produeixen tan sovint en l'ordre social provenen en part de la tensió de les estructures econòmiques, polítiques i socials. Però més profundament neixen de la superbia i de l'egoisme dels homes, que perverteixen també l'ambient social. I quan l'ordre de les coses és afectat per les conseqüències del pecat, l'home, que neix ja inclinat al mal, troba després nous estímuls per al pecat que no poden ser superats sense esforços intrèpids, ajudats per la gràcia.

26. (*Promoció del bé comú.*) De la interdependència cada dia més estreta i a poc a poc estesa a tot el món se segueix que el bé comú —és a dir, el conjunt d'aquelles condicions de la vida social que permeten als grups i als individus d'assolir més plenament i ràpidament la pròpia perfecció— avui esdevé més universal, i per això implica drets i deures que afecten tot el gènere humà. Qualsevol grup ha de tenir en compte les necessitats i les legítimes aspiracions dels altres grups, fins i tot el bé comú de tota la família humana.

Al mateix temps creix la consciència de l'eminent dignitat que correspon a la persona humana, superior a totes les coses, els drets i els deures de la qual són universals i inviolables. Cal, doncs, que sigui assequible a l'home tot allò necessari per a dur una vida veritablement humana, com ara l'aliment, el vestit, l'allotjament, el dret a elegir lliurement l'estat de vida i a fundar una família, a l'educació, al treball, a la bona fama, al respecte, a una informació adequada, a actuar segons la recta norma de la seva consciència, a la protecció de la vida privada i a la justa llibertat, també en el camp religiós.

L'ordre social, doncs, i el seu progrés, han de subordinar-se incessantment al bé de les persones, ja que l'ordenació de les coses s'ha de sotmetre a l'ordre de les persones, i no al revés, tal com ho suggerí el Senyor quan digué que el dissabte havia estat fet per a l'home, i no l'home per al dissabte. Aquest ordre s'ha de desenrotllar cada dia més, fonamentar en la veritat, edificar en la justícia i vivificar en l'amor; i ha de trobar en la llibertat un equilibri cada vegada més humà. Per obtenir aquest objectiu cal introduir una renovació de la mentalitat i profunds canvis de la societat.

L'Esperit de Déu, que, amb una providència admirable, dirigeix el curs del temps i renova la faç de la terra, és present en aquesta evolució. El llevat de l'Evangeli ha suscitat i suscita encara en el cor de l'home una irrefrenable exigència de dignitat.

27. (*Respecte a la persona humana.*) Baixant a conseqüències pràctiques més urgents, el Concili inculca el respecte a l'home, de manera que cadascú consideri el proïsme, sense exceptuar ningú, com *un altre jo*, i tingui en compte sobretot la seva vida i els mitjans necessaris per a viure-la dignament, sense imitar aquell ric que no es va preocupar gens del pobre Llätzer.

Sobretot als nostres dies és urgent l'obligació que esdevinguem absolutament nosaltres mateixos proïsme de qualsevol home i el servim activa-

ment quan ens surt a l'encontre, tant si es tracta d'un ancià abandonat de tothom, com d'un treballador estranger menyspreat injustament, com d'un exiliat, com d'un infant nascut d'una unió il·legítima, víctima injusta d'un pecat no comès per ell, com d'un afamat que interpel·la la nostra consciència recordant-nos la veu del Senyor: «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus tan petits, a mi m'ho fèieu» (Mt 25,40).

Per tant, tot allò que s'oposa a la vida mateixa, com qualsevol mena d'homicidis, els genocidis, els avortaments, l'eutanàsia o el mateix suïcidi voluntari; tot allò que viola la integritat de la persona humana, com les mutilacions, les tortures corporals o mentals, els intents de coacció espiritual; tot allò que ofèn la dignitat humana, com les condicions infrahumanes de vida, els empresonaments arbitraris, les deportacions, l'esclavitud, la prostitució, el tràfic de blanques i de joves; també les ignominioses condicions de treball, amb les quals els obrers són tractats com a simples instruments de guany, no pas com a persones lliures i responsables: totes aquestes coses i altres de semblants són certament infamants; mentre corrompen la civilització humana, envileixen més els qui així es comporten que no pas els qui sofreixen la injustícia, i són totalment contraris a l'honor del Creador.

28. (*Respecte i amor als adversaris.*) El respecte i la caritat també s'han d'estendre a aquells que en les qüestions socials, polítiques i també religioses pensen o actuen diferentment de nosaltres; com més íntimament en compreguem, amb humanitat i caritat, les maneres de pensar, més fàcilment podrem establir diàleg amb ells.

Certament que aquesta caritat i benignitat no ens han de fer de cap manera indiferents envers la veritat i el bé. Al contrari, la mateixa caritat empeny els deixebles de Crist a anunciar a tots els homes la veritat salvífica. Però cal distingir entre l'error, que sempre s'ha de rebutjar, i el qui va errat, que conserva sempre la dignitat de persona, fins i tot quan està contaminat per nocions religioses falses o menys exactes. Només Déu és jutge i escrutador dels cors; d'aquí que ens prohibeix de judicar sobre la culpabilitat interior de ningú.

La doctrina de Crist ens demana fins i tot que perdonem les injúries, i estén el precepte de l'amor a tots els enemics, que és el manament de la nova llei: «Ja sabeu que es va dir: Estimeu els altres, però no estimis els enemics. Doncs, jo us dic: Estimeu els vostres enemics, feu bé els qui us odien pregueu pels qui us persegueixen» (Mt 5,43-44).

29. (*Igualtat essencial entre tots els homes i justícia social.*) Ja que tots els homes, dotats d'ànima racional i creats a imatge de Déu, tenen la mateixa naturalesa i el mateix origen, i, redimits pel Crist, frueixen de la mateixa vocació i de la destinació divina, cal reconèixer cada vegada més la igualtat fonamental entre tots.

Certament no tots els homes es poden equiparar per la variada capacitat física i per la diversitat de forces intel·lectuals i morals. Amb tot, cal superar i eliminar com a contrària als desigis de Déu, tota mena de discriminació en els drets fonamentals de la persona, ja sigui social, ja sigui cultural, per raó del sexe, la raça, el color, la condició social, la llengua o la religió. I és molt de dolbre que aquests drets fonamentals de la persona no siguin encara i arreu respectats íntegrament. Com, per exemple, quan es nega a la dona la facultat d'eleger marit lliurement o d'abraçar un estat de vida, o bé d'accedir a una educació i a una cultura semblants a les concedides a l'home.

Més encara, per bé que entre els homes hi ha justes diversitats, la igual dignitat de les persones demana que s'arribi a un nivell de vida més humà i equitatiu. Perquè les excessives diferències econòmiques i socials entre membres i entre pobles de la mateixa família humana provoquen escàndol i s'oposen a la justícia social, a l'equitat, a la dignitat de la persona humana i també a la pau social i internacional.

Que les institucions humanes, privades o públiques, s'esforcin per servir la dignitat i el fi de l'home, lluitant alhora intrèpidament contra qualsevol servitud social i política i respectant els drets fonamentals dels homes sota qualsevol règim polític. Encara més, convé que aquestes institucions s'acomodin a poc a poc a les realitats espirituals, les més altes de totes, encara que a vegades calgui un llarg període de temps fins a arribar al fi desitjat.

30. (*Superació de l'ètica individualista.*) El canvi profund i ràpid de les realitats demana urgentment que no hi hagi ningú que, desatenent el curs de les coses o indolent per inèrcia, es doni a una ètica merament individualista. El deure de la justícia i de la caritat es compleix cada vegada més quan cadascú, contribuint al bé comú segons les pròpies capacitats i les necessitats dels altres, promou i ajuda també les institucions públiques o privades, que serveixen per millorar les condicions de vida dels homes. N'hi ha que, tot i professar opinions obertes i ben generoses, en realitat sempre viuen com si no es preocupessin gens de les necessitats de la societat. Més encara, en di-

versos països, molts no fan gaire cas de les lleis i de les preocupacions socials. No pocs, amb diversos fraus i enganys, no s'avergonyeixen d'eludir els impostos justos o altres obligacions socials. D'altres valoren poc certes normes de la vida social, per exemple, les sanitàries o les del codi de la circulació, sense adonar-se que amb una tal incúria posen en perill la pròpia vida i la dels altres.

Que sigui, doncs, inviolable per a tothom considerar i observar les relacions socials entre els deures principals de l'home d'avui. Com més s'unifica el món, més obertament els deures dels homes superen els grups particulars i a poc a poc s'estenen a tot el món. Això no pot realitzar-se si cada individu i cada grup no cultiven en ells mateixos les virtuts morals i socials i no les difonen en la societat, talment que sorgeixin homes veritablement nous i artífexs d'una nova humanitat, amb l'auxili necessari de la gràcia divina.

31. (*Responsabilitat i participació.*) A fi que els individus compleixin més acuradament el propi deure de consciència, envers ells mateixos i envers els diversos grups de què són membres, han de ser educats amb diligència per a un més ampli cultiu de l'esperit, emprant els considerables recursos de què disposa avui el gènere humà. En primer lloc cal orientar l'educació de la joventut, sigui quin sigui el seu origen social, de manera que se suscitïn homes i dones cultes, magnànims, tal com els anhela fortament el nostre temps.

Però l'home difícilment arriba en aquest sentit de responsabilitat, si les condicions de vida no li permeten prendre consciència de la seva dignitat i de respondre a la seva vocació donant-se a Déu i als altres. La llibertat humana sovint s'afebleix quan l'home cau en extrema indigència, així com s'envileix quan, deixant-se anar a una vida massa fàcil, es tanca en una mena de daurada solitud. En canvi, s'enforteix quan l'home accepta les inevitables obligacions de la vida social, assumeix les múltiples exigències de la convivència humana i es compromet al servei de la comunitat humana.

Convé, doncs, estimular la voluntat de tothom a assumir la seva part en les empreses comunes. I és de lloar la forma d'obrar de les nacions on la majoria dels ciutadans, amb veritable llibertat, prenen part en els assumptes públics. Cal, amb tot, tenir en compte la condició real de cada poble i la necessària solidesa de l'autoritat pública. Però, per tal que tots els ciutadans se sentin inclinats a participar en la vida dels diversos grups de què consta el cos social, hi han de trobar uns valors que els atreguin i els disposin al servei dels

altres. Amb raó es pot pensar que l'esdevenidor de la humanitat es troba a les mans dels qui són capaços de transmetre, a les generacions futures, raons per a viure i esperar.

32. (*El Verb encarnat i la solidaritat humana.*) Així com Déu va crear els homes no perquè visquessin isoladament, sinó perquè formessin una unió social, així també «va voler... santificar i salvar els homes, no individualment, sense cap connexió els uns amb els altres, sinó que els constituí en un poble que el reconegués de veritat i el servís santament». Ja des del començament de la història de la salvació va escollir els homes, no sols com a individus, sinó com a membres d'una determinada comunitat. Aquests elegits, Déu, manifestant el seu disseny, els va anomenar «poble seu» (Ex 3,7-12), amb el qual va establir, a més, una aliança al Sinaí.

Aquest caràcter comunitari és perfeccionat i consumat per obra de Jesucrist. El mateix Verb encarnat volgué ser participant de la convivència humana. Va ser present a les noces de Canà, anà a casa de Zaqueu, menjà amb publicans i pecadors. Va revelar l'amor del Pare i l'elevada vocació dels homes usant les realitats socials més corrents i servint-se dels llenguatge i de les imatges de la vida diària. Va santificar les relacions humanes, sobretot les familiars, de les quals neixen les relacions socials, i se sotmeté voluntàriament a les lleis de la seva pàtria. Va menar la vida pròpia d'un treballador del seu temps i de la seva terra.

En la seva predicació manà clarament als fills de Déu que es comportessin entre ells com a germans. En la seva oració va pregar que tots els seus deixebles fossin «u». Més encara, Ell mateix, Redemptor de tots, s'oferí per tots fins a la mort. «Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics» (Jn 15,13). I manà als seus apòstols que prediquessin a totes les nacions el missatge de l'Evangeli a fi que el gènere humà esdevingués família de Déu, en la qual la plenitud de la llei fos l'amor.

Primogènit entre molts germans, va instituir, després de la seva mort i la seva resurrecció, pel do del seu Esperit, entre tots els qui el reben per la fe i la caritat, una nova comunió fraterna en el seu Cos, que és l'Església, on tots, membres els uns dels altres, segons els diversos dons concedits, es ploguessin ajudar mútuament.

Aquesta solidaritat haurà d'augmentar sempre fins aquell dia que serà consumada, quan els homes, salvats per la gràcia, com a família estimada per Déu i per Crist, el germà, donaran a Déu una glòria perfecta.

Cap. III. L'activitat humana en el món

33. (*Plantejament del problema.*) Amb el seu treball i el seu enginy, l'home s'ha esforçat sempre a desenvolupar més i més la seva vida; però avui, sobretot gràcies a la ciència i a la tècnica, ha estès i estén constament el seu domini a gairebé tota la naturalesa; i, amb l'ajut principalment dels múltiples mitjans d'un variat intercanvi entre les nacions, la família humana a poc a poc es reconeix i es construeix com una sola comunitat mundial. Això fa que molts dels béns que en altre temps l'home esperava principalment de les forces superiors, avui ja se'ls procuri amb la seva pròpia habilitat.

Davant d'aquest esforç immens, que ja envaeix tot el gènere humà, sorgeixen entre els homes molts interrogants. Quin és el sentit i el valor d'aquesta activitat? Quin ús cal fer d'aquestes realitats? A quin fi tendeixen els esforços dels individus i de les societats? L'Església, que guarda el dipòsit de la paraula de Déu, de la qual s'extreuen els principis per a l'ordre religiós i moral, per bé que no sempre tingui una resposta a punt a cada una de les qüestions, desitja unir la llum de la revelació a la perícia de tots, a fi d'il·luminar el camí per on acaba d'entrar la humanitat.

34. (*Valor de l'activitat humana.*) Una cosa és certa per als creients: l'activitat humana individual i col·lectiva, és a dir, l'ingent esforç amb què els homes, al llarg dels segles, s'afanyen per millorar les pròpies condicions de vida, considerat en si mateix, respon al disseny de Déu. L'home, creat a imatge de Déu, va rebre el manament de sotmetre la terra amb tot el que conté i de governar el món en la justícia i la santedat, i, reconeixent Déu com a Creador de totes les coses, de referir a Déu a si mateix i tot l'univers, per tal que, després de sotmetre a l'home totes les realitats, el nom de Déu sigui admirable arreu de la terra.

Això val també per a les tasques més de cada dia. Els homes i les dones que, mentre per procurar-se el sosteniment per a ells mateixos i per a la família, exerceixen les pròpies activitats, talment que serveixen amb profit la societat, tenen dret a creure que amb el treball prolonguen l'obra del Creador, són útils als germans i contribueixen amb l'esforç personal a l'acompliment del disseny diví en la història.

Els cristians, doncs, en comptes de pensar a contraposar al poder de Déu els productes del talent i de la capacitat de l'home, com si la creatura racional fos rival del Creador, estan més aviat con-

vençuts que les victòries del gènere humà són signe de la grandesa de Déu i fruit del seu inefable disegni. Per això, com més creix el poder de l'home, més s'estén la seva responsabilitat, individual o col·lectiva. De manera que el missatge cristià no allunya l'home de la construcció del món, ni l'impulsa a desinteressar-se del bé dels seus semblants, sinó que, més aviat, el compromet més estrictament al deure de dur a terme aquestes obligacions.

35. (*Valor de l'activitat humana.*) L'activitat humana, així com procedeix de l'home, també a l'home és ordenada. L'home, quan actua, no sols transforma les coses i la societat, sinó que es perfecciona ell mateix. Aprèn moltes coses, cultiva les seves facultats, és portat a sortir de si mateix i a superar-se. Un desenrotllament així, si és ben entès, val més que les riqueses exteriors que es poden acumular. L'home val més per allò que és que per allò que té. Semblantment, tot allò que els homes fan per aconseguir una justícia més gran, una fraternitat més ampla, un ordre més humà en les relacions socials, val més que els progressos tècnics. Perquè els progressos poden proporcionar, per dir-ho així, la matèria a la promoció humana, però no poden per ells mateixos convertir-la en una realitat.

Per això la norma de l'activitat humana és aquesta: que segons el disegni i la voluntat de Déu correspongui al bé autèntic del gènere humà i permeti a l'home, com a individu o com a membre de la societat, el cultiu i l'acompliment de la seva vocació integral.

36. (*Justa autonomia de les realitats terrenes.*) Molts dels nostres contemporanis, però, sembla que temen que aquesta vinculació estreta entre l'activitat humana i la religió sigui un impediment per a l'autonomia dels homes, de la societat i de la ciència. Si per autonomia de les realitats terrenes entenem que les coses creades i les societats mateixes tenen lleis i valors propis, que l'home ha d'anar descobrint, emprant i ordenant gradualment, aquesta exigència d'autonomia és absolutament legítima, i no sols és postulada pels homes del nostre temps, sinó que respon a la voluntat del Creador. Pel mateix fet de la creació, totes les coses estan dotades de la pròpia consistència, veritat, bonesa, lleis pròpies i ordre, que l'home està obligat a respectar, tot reconeixent els mètodes propis de cada ciència o art. Per tant, la recerca metòdica de cada disciplina, si procedeix d'una manera veritablement científica i segons les normes morals, mai no estarà realment en oposició amb la fe, ja que tant les realitats profanes com les

de la fe tenen origen en el mateix Déu. Més encara, aquell qui amb humilitat i amb constància s'esforça a penetrar en els secrets de les coses és conduït, fins sense saber-ho, com per la mà de Déu, el qual, sostenint totes les coses, fa que siguin allò que són. Cal deplorar, per això, certs hàbits mentals, que a vegades no han mancat entre els mateixos cristians, de no haver entès prou la legítima autonomia de la ciència, i que, suscitant discussions i controvèrsies, han conduït molts a creure que hi ha una oposició entre fe i ciència.

Però, si amb l'expressió *autonomia de les realitats temporals* entenem que les coses creades no depenen de Déu, i que l'home pot disposar-ne sense referir-les al Creador, ningú que admeti Déu no deixa de veure com són de falses aquestes opinions. La criatura sense el Creador s'esvaeix. D'altra banda, tots els creients, de qualsevol religió, sempre han escoltat la veu i la manifestació de Déu en el llenguatge de les criatures. Més encara, l'oblit de Déu priva de llum la mateixa criatura.

37. (*L'activitat humana viciada pel pecat.*) La sagrada Escripura, amb la qual està d'acord l'experiència dels segles, ensenya a la família humana que el progrés humà, que és un gran bé per a l'home, porta en si mateix una gran temptació: un cop pertorbat l'ordre dels valors i barrejat el mal amb el bé, individus i grups només tenen en compte els propis interessos, no pas els dels altres. Això fa que el món no sigui un espai d'autèntica fraternitat, mentre que, d'altra banda, el poder creixent de la humanitat ja amenaça de destruir el mateix gènere humà.

Una lluita àrdua contra els poders de les tenebres travessa tota la història humana, lluita que, començada des de l'origen del món, perdurarà fins al darrer dia, tal com diu el Senyor. Inscrit en aquesta pugna, l'home ha de lluitar sense parar per mantenir-se unit al bé, i només pot obtenir la seva unitat interior al preu de grans fatigues, amb l'ajut de la gràcia de Déu.

Per això l'Església de Crist, confiant en el disegni del Creador, mentre reconeix que el progrés humà pot servir per a l'autèntica felicitat dels homes, no pot deixar de fer ressonar aquella dita de l'Apòstol: «No us acomodeu a aquest món» (Rm 12,2), és a dir, a l'esperit de vanitat i de malícia que transforma en instrument de pecat l'activitat humana, ordenada al servei de Déu i de l'home.

Si algú, doncs, es pregunta com pot ser superada aquesta misèria, els cristians confessen que totes les activitats humanes, posades cada dia en perill per la supèrbia i l'amor propi desordenat,

han de ser purificades i perfeccionades per la creu i la resurrecció de Crist. Perquè, redimit per Crist i fet una nova criatura per l'Esperit Sant, l'home pot i ha d'estimar les coses creades per Déu. De Déu les rep i com a procedents de la mà de Déu les mira i les respecta. Donant-ne gràcies per elles al Benefactor, usant i fruïnt de les criatures amb pobresa i llibertat d'esperit, és introduït en la veritable possessió del món, com aquell qui no té res i ho posseeix tot. «Tot és vostre; i vosaltres sou de Crist, i Crist, de Déu» (1Co 3,22-23).

38. (*L'activitat humana perfeccionada en el misteri pasqual.*) El Verb de Déu, pel qual tot ha estat creat, que es féu carn i va habitar a la terra dels homes, va entrar com a home perfecte en la història del món, l'assumí i la recapitulà en si mateix. Ell és qui ens revela «que Déu és amor» (1Jn 4,8), i alhora ens ensenya que la llei fonamental de la perfecció humana i, per tant, de la transformació del món, és el manament nou de l'amor. Assegura, doncs, a aquells qui creuen en la caritat divina, que el camí de l'amor és obert a tots els homes i que l'esforç per a restaurar la fraternitat universal no és cap utopia. Adverteix, al mateix temps, que aquest amor no s'ha de buscar només en les coses grans, sinó, i sobretot, en les circumstàncies ordinàries de la vida. Suportant la mort per tots nosaltres, pecadors, ens ensenya amb el seu exemple que també hem de dur la creu que la carn i el món carreguen damunt les espatlles d'aquells qui busquen la pau i la justícia. Constituït Senyor per la seva resurrecció, Crist, al qual ha estat donat tot poder al cel i a la terra, per la força del seu Esperit, obra ja en els cors dels homes, no sols suscitant el desig de la vida futura, sinó animant, purificant i enfortint amb això mateix els generosos propòsits amb què la família humana s'esforça per humanitzar la seva mateixa vida i per sotmetre tota terra a aquest fi. Però els dons de l'Esperit són diversos: mentre en crida uns perquè donin un testimoniatge clar amb el desig de la pàtria celestial i el conservin viu en la família humana, en crida uns altres perquè es dediquin al servei dels homes damunt la terra i preparin així amb aquest ministeri la matèria del regne celestial. A tots, però, els allibera a fi que, sacrificat l'amor propi i assumides totes les forces terrenals en la vida humana, es projectin vers el futur, quan la mateixa humanitat esdevindrà una ofrena acceptable a Déu.

El Senyor ha deixat als seus una penyora d'aquesta esperança i un viàtic per al camí en aquell sagrament de la fe on els elements de la

natura, cultivats pels homes, es converteixen en el Cos i la Sang gloriosos, cena de comunió fraterna i pregustació del convit celestial.

39. (*Terra nova i cel nou.*) Ignorem el temps de la consumació de la terra i de la humanitat, i no sabem tampoc de quina manera l'univers serà transformat. Certament la figura d'aquest món, deformada pel pecat, passa, però sabem que Déu prepara un nou estatge i una nova terra, on habita la justícia, i que la felicitat omplirà i superarà tots els desigs de pau que puguen en el cor de l'home. Aleshores, un cop vençuda la mort, els fills de Déu ressuscitaran en Crist, i allò que fou sembrat en la feblesa i la corrupció serà revestit d'incorruptibilitat; i, tot restant la caritat i els seus fruits, tota la creació, que Déu va fer a causa de l'home, serà alliberada de l'esclavitud de la vanitat.

Se'ns adverteix que de res no li serveix a l'home de guanyar tot el món, si es perd a si mateix. Amb tot, l'espera de la nova terra no ha d'afeblir, sinó més aviat desvetllar, la sollicitud de treballar la terra present, on creix el cos de la nova família humana, que ja reïx a manifestar una cert esbós del nou món. Per això, encara que cal distingir acuradament entre progrés terrenal i creixença del regne de Crist, amb tot, en tant que pot contribuir a ordenar millor la societat humana, interessa moltíssim al regne de Déu.

Els béns de la dignitat humana, de la comunió fraterna i de la llibertat, és a dir, tots aquests béns que són fruit de la natura i del nostre treball, després que, en l'Esperit del Senyor i segons el seu manament, els hàgim propagat a la terra, els tornarem a trobar, però nets de tota taca, il·luminats i transfigurats, quan Crist retornarà al Pare «el regne etern i universal: regne de veritat i de vida, regne de santedat i de gràcia, regne de justícia, d'amor i de pau». El regne ja és present en aquesta terra, en el misteri; però quan el Senyor vindrà, arribarà a la seva perfecció.

Cap. IV. La missió de l'Església en el món contemporani

40. (*Relació mútua entre l'Església i el món.*) Tot el que hem dit a propòsit de la dignitat de la persona humana, de la comunitat dels homes, del sentit profund de l'activitat humana, constitueix el fonament de la relació entre l'Església i el món, així com també la base del diàleg mutu. En aquest capítol, per tant, i donant per suposades les declaracions que el Concili ha fet a propòsit del misteri

de l'Església, ara convé considerar la mateixa Església en tant que es troba enmig del món i viu i actua junt amb ell.

Nascuda de l'amor del Pare etern, fundada en el temps pel Crist Redemptor, aplegada en l'Esperit Sant, l'Església té una finalitat salvífica i escatològica, una finalitat que no pot ser plenament assolida sinó en l'altre món. Tanmateix, l'Església és ja present aquí a la terra, composta d'homes, és a dir, membres de la ciutat terrena, cridats a formar dins la mateixa història de la humanitat la família dels fills de Déu, que ha de créixer constantment fins a la vinguda del Senyor. Unida amb vista als béns celestials i enriquida d'aquests mateixos béns, aquesta família fou «constituïda i organitzada» pel Crist «com a societat en aquest món», i proveïda «de mitjans adients per a la unió visible i social». Per això l'Església, que és ahora «assemblea visible i comunitat espiritual», camina junt amb tota la humanitat i comparteix amb el món la mateixa qualitat terrenal: és com el ferment i l'ànima de la societat humana, destinada a ser renovada en Crist i transformada en família de Déu.

Aquesta compenetració de ciutat terrenal i de ciutat celestial no pot ser percebuda sinó per la fe; resta, àdhuc, el misteri de la història humana, enterbolida pel pecat fins a la plena manifestació gloriosa dels fills de Déu. Però l'Església, en perseguir el seu propi fi de salvació, no sols comunica la vida divina a l'home, sinó que també escampa la seva llum, amb repercussió, en certa manera, damunt de tot el món, sobretot perquè guareix i eleva la dignitat de la persona humana, consolida la cohesió de la societat humana i impregna d'un sentit i d'un significat més profunds l'activitat quotidiana dels homes. Així l'Església, a través de cadascun dels seus membres i de tota la seva comunitat, creu poder contribuir molt a fer més humana la família dels homes i la seva història.

A més, l'Església catòlica té molt en compte el valor dels treballs que, per realitzar aquesta tasca, han fet i fan conjuntament les altres Esglésies cristianes o comunitats eclesials. Al mateix temps està fermament persuadida que, en la preparació de l'evangeli, pot ser molt ajudada, i de diverses maneres, pel món, ja sigui pels individus, ja sigui per la societat humana, amb llurs qualitats i llur dinamisme. Amb la finalitat de promoure com cal aquest mutu intercanvi i ajut, en les matèries que, en certa manera, són comunes a l'Església i al món, són exposats aquí alguns principis generals.

41. (*Ajut que l'Església procura d'oferir a cada home.*) L'home d'avui avança pel camí d'un

desenvolupament més ple de la seva personalitat i d'una progressiva descoberta i afirmació dels seus drets. Com sigui, però, que l'Església ha rebut l'encàrrec de manifestar el misteri de Déu, que és el fi darrer de l'home, ella al mateix temps revela a l'home el sentit de la seva pròpia existència, és a saber, la veritat profunda sobre el mateix home. Sap prou bé l'Església que només Déu, el qual ella serveix, dóna resposta als anhels més profunds del cor humà, que mai no sacia plenament amb els aliments terrenals. Sap també que l'home, sol·licitat en tot moment per l'Esperit de Déu, no serà mai del tot indiferent davant el problema de la religió, com ho demostren no sols l'experiència dels segles passats, sinó encara una multiplicat de testimonis dels nostres temps. L'home voldrà saber sempre, almenys confusament, quin és el significat de la seva vida, del seu treball, de la seva mort. I la mateixa presència de l'Església li recorda aquests problemes. Només Déu, però, que ha creat l'home a imatge seva i l'ha rescatat del pecat, dóna a aquestes qüestions una resposta ben acabada, i això per mitjà de la revelació acomplerta en el seu Fill fet home. Qualsevol qui segueix el Crist, l'home perfecte, esdevé també ell més home.

Partint d'aquesta fe, l'Església pot preservar la dignitat de la natura humana de tot el vaivé d'opinions que, per exemple, o bé rebaixen massa el cos humà, o bé l'exalten massa. No hi ha cap llei humana que pugui emparar tan bé la dignitat i la llibertat personal de l'home com l'Evangeli que Crist ha confiat a l'Església. En efecte, aquest Evangeli anuncia i proclama la llibertat dels fills de Déu, bandeja tota esclavitud derivada en últim terme del pecat, té un respecte sagrat a la dignitat de la consciència i a la seva lliure decisió, encoratja sempre a doblar tots els talents amb vista al servei de Déu i al bé dels homes, recomana, en fi, tothom a la caritat de tots. Això correspon a la llei fonamental de l'economia cristiana. Perquè, encara que el Déu Salvador i el Déu Creador siguin sempre el mateix Déu, i el Senyor de la història humana sigui també el mateix que el de la història de la salvació, malgrat tot, en aquest mateix ordre diví, la justa autonomia de la criatura, i especialment de l'home, lluny de ser suprimida, és més aviat restituïda i consolidada en la seva dignitat.

L'Església, doncs, en virtut de l'Evangeli que li ha estat confiat, proclama els drets humans, i reconeix i té en gran estima el dinamisme amb què als nostres dies aquests drets són promoguts arreu. Tot amb tot, aquest moviment cal que sigui impregnat de l'esperit de l'Evangeli i protegit contra

tota espècie de falsa autonomia. En efecte, som temptats de pensar que els nostres drets personals només queden salvats del tot quan escapem a tota norma de la Llei divina. Però, per aquest camí, la dignitat de la persona humana, ben lluny de quedar salva, més aviat és destruïda.

42. (*Ajut que l'Església mira de donar a la societat humana.*) La unió de la família humana és en gran manera reforçada i completada per la unitat de la família dels fills de Déu fundada sobre el Crist.

Cert, la missió pròpia que el Crist va confiar a la seva Església no és d'ordre polític, econòmic o social; el fi que li va prefixar és, en efecte, religiós. Tot i amb això, d'aquesta mateixa missió religiosa brollen sens dubte les tasques, la llum i les forces que poden contribuir a construir i a consolidar la comunitat dels homes d'acord amb la llei divina. Així mateix, allà on sigui necessari segons les circumstàncies de temps i de lloc, també ella pot, i àdhuc deu, suscitar obres destinades al servei de tothom, especialment, però, dels necessitats, com ara les obres de caritat i altres per l'estil.

L'Església, a més, reconeix tot allò que hi ha de bo en el dinamisme social contemporani, principalment l'evolució vers la unitat, el procés d'una sana socialització i associació civil i econòmica. Promoure la unitat, en efecte, correspon amb la missió específica de l'Església, ja que aquesta és «en Crist com un sagrament, és a dir, signe i instrument de l'íntima unió amb Déu i de la unitat amb tot el gènere humà». Així mostra al món que la veritable unió social externa prové de la unió dels esperits i dels cors, o sigui d'aquella fe i caritat amb les quals la seva unitat fou indissolublement fundada en l'Esperit Sant. Perquè la força que l'Església reïx a injectar en la societat humana dels nostres dies consisteix en aquella fe i aquella caritat efectivament viscudes, i no en l'exercici, amb mitjans purament humans, de cap domini extern.

A més, com que en virtut de la seva missió i de la seva natura no està lligada a cap forma particular de cultura humana o sistema polític, econòmic o social, l'Església a causa d'aquesta seva universalitat pot constituir un lligam estretíssim entre les diverses comunitats i nacions, sempre que li tinguin confiança i reconeixin realment la seva veritable llibertat amb vista a complir la seva missió. Per aquest motiu l'Església invita els seus fills, com també tots els homes, a superar amb aquest esperit de família propi dels fills de Déu tota dissensió entre nacions i races i a donar una solidesa interna a les justes associacions humanes.

El Concili, doncs, es mira amb gran respecte tot allò que hi ha de veritable, de bo, i de just en les institucions, tan variades, que la humanitat s'ha creat i continua creant-se. Declara, a més, que l'Església vol ajudar i promoure totes aquestes institucions en tant que això depèn d'ella i està en harmonia amb la seva missió. L'Església res no desitja amb tant ardor com poder-se desplegar lliurement i en avantatge de tothom sota qualsevol règim que respecti els drets fonamentals de la persona i de la família i reconeixi les exigències del bé comú.

43. (*Ajut que l'Església mira de prestar a l'activitat humana per mitjà dels cristians.*) El Concili exhorta els cristians, ciutadans que són d'una i altra ciutat, a aplicar-se fidelment a complir els deures terrenals deixant-se guiar per l'esperit de l'Evangeli. Es desvien de la veritat aquells qui, perquè saben que no tenim aquí baix una ciutat permanent sinó que cerquem la futura, pensen que ja poden negligir els deures temporals, sense adonar-se que, segons la vocació que cadascú ha rebut, la mateixa fe els obliga encara més a complir-los. Però no s'equivoquen pas menys aquells qui, al contrari, es creuen poder-se immersir en els afers de la terra talment com si aquests no tinguessin res a veure amb la vida religiosa, la qual consistiria, segons ells, només en els actes de culte i en alguns deures morals. La separació, constatable en molts, entre la fe que professen i la vida quotidiana s'ha de comptar entre els errors més greus del nostre temps. Un escàndol que ja a l'Antic Testament era denunciat amb vehemència pels profetes i que al Nou Testament el mateix Jesucrist amenaçava encara molt més amb penes greus. No s'han, doncs, d'oposar falsament entre elles les activitats professionals i socials d'una banda i la vida religiosa de l'altra. El cristià que descarta els seus compromisos temporals negligeix els seus deures envers el proïme, i fins i tot envers Déu mateix, i posa en perill la seva salvació eterna. Seguint l'exemple del Crist que va exercir un art manual, els cristians s'han d'alegrar més aviat de poder desplegar totes les activitats terrenals, unint en una sola síntesi vital els esforços humans, domèstics, professionals, científics o tècnics junt amb els béns religiosos, sota l'altíssima direcció dels quals tot es coordina a glòria de Déu.

Als laics corresponen pròpiament, bé que no exclusivament, els compromisos i les activitats temporals. Així, doncs, quan obren com a ciutadans del món, individualment o en grups, no solament respectaran les lleis pròpies de cada discipli-

na, sinó que s'esforçaran per adquirir una veritable competència en aquells camps. Col·laboraran de bon grat amb els altres homes que persegueixen els mateixos objectius. Reconeixent les exigències de la fe i plens de la seva força, que imaginin, sempre que calgui, noves iniciatives i les duguin a terme. A la consciència dels laics, ja convenientment formada, pertoca d'inscriure la llei divina en la vida de la ciutat terrenal. I que dels sacerdots els laics esperin llum i força espiritual. Que no es pensin, però, que els pastors són sempre tan experts que, a cada nou problema que es presenta, àdhuc greu, puguin tenir a punt una solució concreta, o que aquesta sigui llur missió. Són més aviat ells que han de fer-se responsables de la pròpia responsabilitat, a la llum de la saviesa cristiana i amatents a les lliçons del magisteri.

Moltes vegades serà la mateixa visió cristiana de les coses que els orientarà, en certes circumstàncies, a una solució determinada. Amb tot, altres fidels, amb la mateixa sinceritat, podran expressar un judici diferent sobre la mateixa qüestió, com s'esdevé prou sovint i ben legítimament. I si les solucions proposades pels uns o pels altres fàcilment arriben a ser lligades per molts amb el missatge evangèlic àdhuc sense intenció de les parts, cal que es recordin que no és lícit a ningú en aquests casos de reivindicar exclusivament a favor de la pròpia opinió l'autoritat de l'Església. Que hom procuri, en canvi, sempre de fer-se llum els uns als altres amb un diàleg sincer, bo i guardant la caritat mútua i atents sobretot al bé comú.

Els laics que juguen uns papers actius en tota la vida de l'Església no solament tenen el deure d'impregnar el món d'esperit cristià, sinó que són cridats també a ser testimonis de Crist en tota circumstància, al bell mig de la societat humana.

Els bisbes, als quals ha estat encarregat de governar l'Església de Déu, han de predicar juntament amb els preveres el missatge de Crist, de tal manera que la llum de l'Evangeli arribi a penetrar totes les activitats terrenals dels creients. Que es recordin encara tots els pastors que amb el tracte quotidià i la sollicitud mostren al món la faç de l'Església, a partir de la qual els homes es formen un judici sobre la força i la veritat del missatge cristià. Que amb la vida i la paraula, junt amb els religiosos i els fidels, demostrin que l'Església, amb la seva sola presència i amb tots els dons que conté, és una font inestroncable d'aquelles forces que el món modern necessita tant. Que amb un estudi assidu es facin capaços de tenir el paper que els correspon en el diàleg amb el món i amb

els homes de qualsevol opinió. I sobretot que retinguin en el cor les paraules d'aquest Concili: «Com que avui la humanitat tendeix cada cop més a la unitat civil, econòmica i social, cal també més que els sacerdots, unitnt esforços i neguits sota el guiatge del bisbe i del Summe Pontífex, bandegin tota mena de dispersió per tal que tota la humanitat arribi a la unitat de la família de Déu».

Bé que l'Església, per la virtut de l'Esperit Sant, s'ha mantingut sempre esposa fidel del seu Senyor i no ha deixat mai de ser un signe de salvació en el món, sap molt bé, tanmateix, que hi ha hagut al llarg dels segles, entre els seus membres, clergues i laics que foren infidels a l'Esperit de Déu. L'Església tampoc no ignora la distància entre el missatge que ella porta i la feblesa humana d'aquells a qui és confiat l'Evangeli. Sigui quin sigui el judici que la història faci d'aquests defectes, n'hem de ser conscients i els hem de combatre amb energia perquè no perjudiquin la difusió de l'Evangeli. L'Església sap prou, gràcies a l'experiència dels segles, fins a quin punt li cal madurar contínuament en la realització de les seves relacions amb el món. Guiada per l'Esperit Sant, la mare Església sense parar «exhorta els seus fills a la purificació i a la renovació perquè el senyal de Crist resplendeixi amb més claredat sobre la faç de l'Església».

44. (*Ajut que l'Església rep del món contemporani.*) Així com és important per al món de reconèixer l'Església com una realitat social de la història i ferment seu, així l'Església no desconeix tampoc tot el que ha rebut de la història i de la seva evolució del gènere humà.

L'experiència dels segles passats, el progrés de les ciències, els tresors amagats en les diverses formes de cultura humana, a través dels quals la naturalesa de l'home mateix es manifesta més plenament i s'obren nous camins a la veritat, tot això beneficia també l'Església. En efecte, ja des del començament de la seva història, va aprendre a expressar el missatge de Crist recorrent als conceptes i a les llengües dels diferents pobles, i es va esforçar, a més, d'aclarir-lo amb la saviesa dels filòsofs: es proposava amb això adaptar, en tant que convenia, l'Evangeli a la capacitat de tothom i a les exigències dels savis. I aquesta predicació adaptada de la paraula revelada ha de continuar essent la llei de tota evangelització. Ja que així desvetlla en cada poble la capacitat d'expressar a la seva manera el missatge del Crist i al mateix temps es promou un intercanvi vital entre l'Església i les distintes cultures dels pobles. Per poder augmentar aquests intercanvis, avui sobretot que els canvis

són tan ràpids i tan diverses les maneres de pensar, l'Església té una necessitat particular de l'ajut dels qui, vivint en el món, creients o no creients, coneixen bé les diferents institucions i disciplines i en comprenen la significació íntima. Correspon a tot el poble de Déu, sobretot als pastors i teòlegs, amb l'ajuda de l'Esperit Sant, escoltar atentament, discernir i interpretar els diferents llenguatges del nostre temps, i saber-los judicar a la llum de la paraula de Déu, a fi que la veritat revelada pugui ser percebuda cada vegada més a fons, més ben entesa i més adequadament presentada.

Pel fet de tenir una estructura social visible, senyal justament de la seva unitat en Crist, l'Església pot també enriquir-se, i de fet s'enriqueix, amb l'evolució de la vida social humana, no com si li manqués alguna cosa en la constitució que el Crist li va donar, sinó per conèixer més a fons aquesta mateixa constitució, per expressar-la més bé i adaptar-la amb més encert als nostres temps. L'Església percep amb agraïment que, tant en la seva comunitat com en cadascun dels seus fills, rep diversos ajuts de part dels homes de tota classe i condició. Perquè tots els qui promouen la comunitat humana en l'ordre de la família, de la cultura, de la vida econòmica i social, així com de la vida política, nacional o internacional, aporten també un gran ajut, segons el disegni de Déu, a la comunitat eclesial, en tant que aquesta depèn de factors externs. Encara més: l'Església confessa que molt profit li ha vingut, i li pot venir, fins i tot de la mateixa oposició dels seus adversaris i perseguidors.

45. (*Crist, alfa i omega.*) L'Església, en ajudar el món i rebre'n també molt, pretén un sol fi: que vingui el Regne de Déu i es realitzi la salvació de tota la humanitat. Tot el bé que el poble de Déu, durant el seu pelegrinatge per la terra, pot oferir a la família humana, prové del fet que l'Església és «sagrament universal de la salvació», que revela i alhora realitza el misteri de l'amor de Déu envers l'home.

Efectivament, el Verb de Déu, pel qual tota cosa fou creada, es féu Ell mateix home, talment que, essent home perfecte, pogués salvar tothom i recapitulés l'univers. El Senyor és el fi de la història humana, el punt on convergeixen les aspiracions de la història i de la civilització, el centre de la humanitat, l'alegria de tots els cors, la satisfacció total de llurs anhels. Ell és el qui el Pare ha ressuscitat d'entre els morts, ha exalçat i col·locat a la seva dreta, tot constituint-lo jutge de vius i de morts. Vivificats i aplegats en el seu Esperit, ens dirigim vers el perfeccionament final de la histò-

ria humana, que coincideix en absolut amb el pla del seu amor: «Unir en el Crist totes les coses, tant les del cel com les de la terra» (Ef 1,10).

Diu el mateix Senyor: «Vinc de seguida, i m'acompanya la meua recompensa, per pagar a cadascú segons les seves obres. Jo sóc l'Alfa i l'Omega, el primer i el darrer, el principi i el fi» (Ap 22,12-13).

Part II

ALGUNS PROBLEMES MÉS URGENTS

46. (*Proemi.*) Després d'haver exposat quina és la dignitat de la persona humana i la tasca, individual i social, que l'home és cridat a accomplir arreu del món, el Concili, a la llum de l'Evangelí i de l'experiència humana, ara vol atreure l'atenció de tothom sobre alguns problemes contemporanis particularment urgents que afecten màximament el gènere humà.

Entre les nombroses qüestions que preocupen avui a tothom, convé recordar especialment les següents: el matrimoni i la família, la cultura humana, la vida economicosocial i política, la solidaritat entre els pobles i la pau. Sobre cada una d'aquestes cal que resplendeixin els principis i la llum que provenen de Crist; així els cristians tindran una guia i tots els homes podran ser il·luminats en la recerca d'una solució a problemes tan nombrosos i complexos.

Cap. I. Fomentar la dignitat del matrimoni i de la família

47. (*El matrimoni i la família en el món d'avui.*) El benestar de la persona i de la societat humana i cristiana està estretament lligat amb una feliç situació de la comunitat conjugal i familiar. Per això els cristians, juntament amb tots els qui tenen una alta estima de l'esmentada comunitat, s'alegren sincerament dels diferents mitjans amb què els homes avui progressen en el foment d'aquesta comunitat d'amor i en el respecte a la vida: mitjans que ajuden els esposos i els pares en llur missió preminent i dels quals esperen encara millors beneficis i per això s'esforcen a promoure'ls.

La dignitat d'aquesta institució, però, no resplendeix amb el mateix esclat arreu, ja que es veu enfosquida per la poligàmia, la plaga del divorci, l'anomenat amor lliure i d'altres deformacions. A

més, l'amor nupcial és massa sovint profanat per l'egoisme, l'hedonisme i les pràctiques il·lícites contra la generació. D'altra banda, les actuals condicions econòmiques, sociopsicològiques i civils porten greus trastorns a la família. I finalment, a certes parts del món s'observen, no sense preocupació, els problemes produïts pel creixement demogràfic. Tot això és angoixós per a les consciències. A desgrat de tot, el valor i la solidesa de la institució matrimonial i familiar són posades de manifest pel mateix fet que els canvis profunds de la societat actual, malgrat les dificultats que en deriven, mostren molt sovint de moltes maneres el caràcter genuí d'aquesta institució.

Per això el Concili, exposant amb major claredat alguns punts cabdals de la doctrina de l'Església, es proposa il·luminar i reconfortar els cristians i tots els homes que s'esforcen per salvaguardar i promoure la dignitat natural i l'altíssim valor sagrat de l'estat matrimonial.

48. (*Santedat del matrimoni i de la família.*) L'íntima comunitat de vida i d'amor conjugal, fundada pel Creador i estructurada amb lleis pròpies, s'estableix amb l'aliança matrimonial, és a dir, amb l'irrevocable consentiment personal. I així, d'aquest acte humà amb el qual els esposos mútuament es donen i s'accepten, neix, fins davant de la societat, una institució estable per ordenació divina; tant per al bé dels esposos i dels fills com per al de la societat, aquest lligam sagrat ja no depèn més de l'albir humà. Perquè és Déu mateix l'autor del matrimoni, dotat de múltiples béns i fins; tot això és d'una importància màxima per a la continuïtat del llinatge humà, per al progrés personal i el destí etern de cadascun dels membres de la família, per a la dignitat, l'estabilitat, la pau i la prosperitat de la mateixa família i de tota la societat humana. Pel seu mateix caràcter natural, la institució mateixa del matrimoni i l'amor conjugal són ordenats a la procreació i a l'educació dels fills i en ells troben la culminació i el coronament. D'aquesta manera, l'home i la dona, que en virtut del pacte conjugal «ja no són dos sinó una sola carn» (Mt 19,6), prestant-se un mutu ajut i servei en l'íntima unió de les persones i de les activitats, experimenten el sentit de la pròpia unitat i l'assoleixen cada cop més plenament. Aquesta unió íntima, com a donació mútua que és de dues persones, i també el bé dels fills, exigeixen la plena fidelitat dels esposos i en fan més necessària la indissoluble unitat.

Crist, el Senyor, ha escampat l'abundor de les seves benediccions damunt d'aquest amor multi-forme, nascut de la font de la caritat divina i es-

structurat sobre el model de la seva unió amb l'Església. Perquè així com en altre temps Déu va anar a l'encontre del seu poble amb una aliança d'amor i de fidelitat, així ara el Salvador dels homes i Espòs de l'Església surt a l'encontre dels esposos cristians a través del sagrament del matrimoni. A més, es queda amb ells, perquè, tal com Ell ha estimat l'Església i s'ha entregat per ella, així també els esposos, puguin estimar-se l'un a l'altre fidelment, per sempre, amb mútua donació. L'autèntic amor conjugal és assumit en l'amor diví i és sostingut i enriquit per la força redemptora de Crist i per l'acció salvífica de l'Església, a fi que els esposos puguin ser conduïts eficaçment a Déu i rebre ajut i confort en la sublim missió de pare i de mare. Per això, els esposos cristians són enfortits i com consagrats per un sagrament especial amb vista als deures i a la dignitat de llur estat. Complint llavors la missió conjugal i familiar amb la força d'aquest sagrament, i plens d'aquell esperit de Crist amb què la fe, l'esperança i la caritat amaren tota llur vida, progressen més i més vers la perfecció personal i la santificació mútua, i per tant, la glorificació de Déu en comú.

Aleshores, precedits pels pares amb l'exemple i amb la pregària en família, els fills, i àdhuc tots els qui conviuen en l'àmbit familiar, trobaran més fàcilment el camí de la humanitat, de la salvació i de la santedat. I els esposos, ornats amb la dignitat i la responsabilitat de la paternitat i de la maternitat, compliran amb diligència el deure de l'educació, sobretot religiosa, que els pertoca primordialment a ells.

Els fills, com a membres vius de la família, contribueixen a la seva manera a la santificació dels pares. Correspondran als pares amb agraïment, amb amor filial i amb confiança als beneficiis que n'han rebut, i, com escau als bons fills, els faran costat en les adversitats de la vida i en la solitud de la vellesa. Que la viduitat, acceptada coratjosament com una continuació de la vocació conjugal, sigui honorada de tothom. La família posarà generosament en comú amb d'altres famílies les pròpies riqueses espirituals. Per això, ja que neix del matrimoni, imatge i participació de l'aliança d'amor entre Crist i l'Església, la família cristiana farà palesa a tothom la presència viva del Salvador en el món i la natura genuïna de l'Església, tant amb l'amor, la fecunditat generosa, la unitat i la fidelitat dels esposos, com amb la cooperació amatent de tots els seus membres.

49. (*L'amor conjugal.*) La paraula de Déu invita repetidament els promesos i els esposos a ali-

mentar i a potenciar el prometatge amb un amor cast i la unió matrimonial amb un afecte indivisible. També molts homes del nostre temps donen un gran valor al veritable amor entre marit i muller, expressat de diverses maneres segons els honestos costums dels pobles i dels temps. Precisament perquè és eminentment humà i va de persona a persona a través de l'afecte de la voluntat, aquest amor abraça el bé de tota la persona, i per això pot conferir una dignitat particular a les expressions corporals i espirituals i ennoblir-les com a elements i signes especials de l'amistat conjugal. El Senyor, per un do particular de gràcia i caritat, s'ha dignat a guarir, perfeccionar i elevar aquest amor. Unint, doncs, valors humans i divins, un tal amor condueix els esposos al do lliure i mutu de si mateixos, demostrat amb sentiments i gestos de tendresa, i n'impregna tota la vida; més encara, es perfecciona i creix amb la generositat del seu mateix exercici. Sobrepassa, doncs, de molt, la mera inclinació eròtica que, cultivada d'una manera egoista, no triga gens a desaparèixer miserablement.

Aquest amor s'expressa i es perfecciona principalment amb els gestos propis del matrimoni. Per això, els actes per mitjà dels quals els esposos s'uneixen entre ells íntimament i castament són honestos i dignes i, aconplerts d'una manera veritablement humana, signifiquen i afavoreixen aquella mútua donació amb la qual s'enriqueixen l'un a l'altre amb joia i gratitud. Un amor així, ratificat amb la fidelitat mútua i, sobretot, sancionat per un sagrament de Crist, és indissolublement fidel de cos i d'esperit tant en la prosperitat com en l'adversitat, i, per tant, resta ben lluny de tot adulteri i de tot divorci. La unitat del matrimoni confirmada pel Senyor apareix també ben clarament en la igual dignitat personal tant de la dona com de l'home, que ha de ser reconeguda en l'amor total i mutu. I per complir amb constància els deures d'aquesta vocació cristiana cal una virtut insigne; per això, els esposos, enfortits per la gràcia per poder dur una vida santa, hauran de cultivar assíduament i obtenir en la pregària la solidesa de l'amor, la grandesa d'ànima i l'esperit de sacrifici.

L'autèntic amor conjugal serà tingut en la més gran estima i es formarà entorn d'ell una sana opinió pública, si els esposos cristians es distingeixen pel testimoniatge de la fidelitat i de l'harmonia en aquest mateix amor, i també per la sollicitud de l'educació dels fills, i si participen en la necessària renovació cultural, psicològica i social a favor del matrimoni i de la família. Els joves han de ser instruïts adequadament i en el temps oportú, espe-

cialment al si de la família mateixa, sobre la dignitat de l'amor conjugal i la seva funció i les seves expressions, per tal que, formats en l'estima de la castedat, puguin, a l'edat convenient, arribar a les noces a través d'un honest prometatge.

50. (*Fecunditat del matrimoni.*) El matrimoni i l'amor conjugal s'ordenen per la seva naturalesa a la procreació i l'educació de la prole. Els fills són sense dubte el do més excel·lent del matrimoni i contribueixen moltíssim al bé dels mateixos pares. El mateix Déu que va dir: «No està bé que l'home estigui sol» (Gn 2,18) i que «des del començament els va fer home i dona» (Mt 19,4), volent-los comunicar una participació especial en la seva obra creadora, va beneir l'home i la dona en dir-los: «Creixeu i multipliqueu-vos» (Gn 1,28). D'aquí ve que, sense posposar els altres fins del matrimoni, el veritable cultiu de l'amor conjugal i tota l'estructura de la vida de família que en deriva tendeixen a fer que els esposos estiguin coratjosament disposats a col·laborar amb l'amor del Creador i Salvador, el qual per mitjà d'ells no para d'augmentar i d'enriquir la seva pròpia família.

En el deure de transmetre la vida humana i d'educar-la, que ha de ser considerat com la missió pròpia, els esposos se saben cooperadors de l'amor creador i com els seus intèrprets. Així, doncs, compliran aquest deure amb responsabilitat humana i cristiana: amb respecte dòcil envers Déu, de comú acord i en un esforç comú, es formaran un judici recte tenint en compte tant el propi bé personal com el dels fills, ja nascuts o que es preveu que han de néixer, valorant les condicions dels temps i de l'estat de la vida, tant en l'aspecte material com en l'espiritual, i, finalment, salvaguardant l'escala de valors del bé de la comunitat familiar, de la societat temporal i de la mateixa Església. En darrera instància, són els mateixos cònjuges els qui han d'emetre aquest judici davant Déu. Però en la manera d'actuar, que els esposos cristians siguin conscients que no poden procedir segons el propi caprici, sinó que sempre s'han de guiar per una consciència que sigui conforme a la mateixa llei divina, amb docilitat al Magisteri de l'Església que la interpreta autènticament a la llum de l'Evangeli. Aquesta llei divina mostra el ple significat de l'amor conjugal, el protegeix i l'esperona vers la seva perfecció genuïnament humana. Així, quan, confiant en la providència divina i cultivant l'esperit de sacrifici, els esposos cristians exerceixen la seva funció procreadora amb aquesta responsabilitat generosa, humana i cristiana,

glorifiquen el Creador i tendeixen a la perfecció en Crist. Entre els esposos que d'aquesta manera satisfan la missió que Déu els ha confiat cal fer un esment particular d'aquells qui, amb decisió prudent i de comú acord, accepten amb grandesa d'ànima un nombre de fills també més nombros per educar-los convenientment.

El matrimoni, però, no ha estat instituït tan sols per a la procreació, sinó que el seu mateix caràcter d'aliança indissoluble entre persones i el bé dels fills exigeixen que també el mutu amor dels cònjuges tingui les seves justes manifestacions, es desenrotlli i arribi a la maduresa. Per això, àdhuc si els fills, molt sovint tan desitjats, manquen, el matrimoni perdura com a convivència i comunió de tota la vida i conserva el seu valor i la seva indissolubilitat.

51. (*Acord de l'amor conjugal amb el respecte a la vida humana.*) El Concili sap que els esposos, en ordenar harmoniosament la vida conjugal, sovint es veuen obstaculitzats per algunes condicions de vida d'avui i es poden trobar en unes circumstàncies en què no es pot augmentar, almenys per un temps, el nombre dels fills, ni es pot conservar sense dificultats la pràctica de l'amor fidel i la plena familiaritat de vida. I quan hi ha un trencament de la intimitat conjugal no és rar que la fidelitat perilli i que el bé dels fills es vegi compromès, ja que aleshores tant l'educació dels fills com el coratge d'acceptar-ne d'altres es troben en una situació difícil.

Hi ha qui gosa donar a aquests problemes solucions inhonestes, àdhuc qui no retrocedeix davant l'assassinat. Però l'Església recorda que no hi pot haver cap contradicció veritable entre les lleis divines de la transmissió de la vida i les referents al fonament de l'autèntic amor conjugal.

En efecte, Déu, Senyor de la vida, ha confiat als homes, l'altíssima missió de perpetuar la vida, missió que ha de ser exercida d'una manera digna de l'home. Així, doncs, la vida, un cop concebuda, ha de ser protegida amb la més gran sol·licitud: l'avortament i l'infanticidi són crims abominables. La natura sexual de l'home i la facultat humana de generar superen meravellosament tot el que s'esdevé en els estadis inferiors de la vida; per això, els mateixos actes propis de la vida conjugal, que corresponen a l'autèntica dignitat de l'home, han de ser envoltats d'un gran respecte. En conseqüència, quan es tracta d'harmonitzar l'amor conjugal amb la transmissió responsable de la vida, la moralitat d'un comportament no depèn solament de la intenció sincera i de la valora-

ció dels motius, sinó que és determinada per criteris objectius, basats en la natura de la persona i dels seus actes, que són destinats a mantenir en un context de veritable amor el significat íntegre de la mútua donació i de la procreació humana; tot això no és possible si no és cultivada de debò la virtut de la castedat conjugal. Fonamentats sobre aquests principis, els fills de l'Església no podran, en regular els naixements, seguir uns camins que el Magisteri desaprova quan explica la llei divina.

I que quedi clar a tothom que la vida de l'home i la tasca de transmetre-la no es limiten només a aquest món, i no es poden mesurar ni entendre únicament per ell, sinó que miren sempre el destí etern dels homes.

52. (*Promoció universal del matrimoni i de la família.*) La família és una escola d'humanitat molt rica. Però perquè pugui assolir la plenitud de la seva vida i de la seva missió, són necessàries una benèvola comunicació espiritual entre els esposos, una compartició de criteris i una col·laboració contínua dels pares en l'educació dels fills. La presència activa del pare contribueix moltíssim a llur formació; però també cal protegir el paper sol·licit de la mare a la llar, que necessiten sobretot els fills més petits, sense que per això se'n ressenti la legítima promoció social de la dona. Els fills han de ser instruïts amb una educació tal que, arribats a l'edat adulta, puguin seguir amb ple sentit de responsabilitat la vocació, inclosa la sagrada, i escollir un estat de vida; i, si es casen, que puguin fundar una família pròpia en condicions morals, socials i econòmiques favorables. Pertoca als pares i als tutors guiar els joves en la fundació d'una família, aconsellant-los amb una prudència que es faci escoltar amb gust, i evitant-los cap coacció directa o indirecta a casar-se o a escollir per consort una determinada persona.

Així la família, lloc d'encontre de diferents generacions que s'ajuden mútuament per assolir una saviesa humana més completa i per harmonitzar els drets de les persones amb les altres exigències de la vida social, constitueix el fonament de la societat. Per això, tots els qui tenen un influx sobre la societat en les seves diverses categories haurien de contribuir eficaçment a la promoció del matrimoni i de la família; i l'autoritat civil ha de considerar un deure sagrat seu reconèixer, protegir i fomentar l'autèntica natura del matrimoni i de la família, assegurar la moralitat pública i encoratjar la prosperitat domèstica. En particular haurà de ser defensat el dret dels pares a tenir fills i a educar-los en el si de la família. Que siguin també protegits, i conve-

nientment socorreguts amb una legislació provident unida a d'altres iniciatives, els qui desgraciadament es veuen privats de l'escalf d'una família.

Que els cristians, mirant de treure partit del moment present i distingint allò que és etern i les formes mudables, promoguin diligentment els valors del matrimoni i de la família tant amb el testimoniatge de la pròpia vida com amb una acció concertada amb els homes de bona voluntat. Així, superant les dificultats, proveiran a les necessitats de la família i als avantatges propis dels nous temps. Per a la consecució d'aquest fi seran de gran ajut el sentit cristià dels fidels, la recta consciència moral dels homes, i també la saviesa i la competència de persones versades en les ciències sagrades.

Els científics, particularment els biòlegs, els metges, els sociòlegs i els psicòlegs, poden prestar un gran servei al bé del matrimoni i de la família i a la pau de les consciències, si, col·laborant en els estudis, s'esforcen per a aclarir sempre més a fons les diverses condicions favorables a una honesta regulació de la procreació humana.

Pertoca als sacerdots, un cop adquirida la deguda formació sobre els temes familiars, sostenir la vocació dels esposos en la vida conjugal i familiar amb tots els mitjans pastorals: la predicació de la paraula de Déu, el culte litúrgic i altres ajuts espirituals, i animar-los amb humanitat i paciència en les dificultats i refermar-los en la caritat per tal que formin famílies irradiants de debò.

Quant a les diferents obres, especialment les associacions de famílies, que s'esmercin a sostenir amb l'ensenyament i l'acció els joves i els mateixos esposos, particularment els casats de poc, i a formar-los en la vida familiar, social i apostòlica.

Finalment, que els mateixos esposos, creats a la imatge del Déu viu i constituïts en l'autèntica dignitat de persones, estiguin units per un mateix afecte, per uns mateixos sentiments, per una mateixa mútua santedat, a fi que, seguint el Crist principi de vida, enmig de les alegries i dels sacrificis de llur vocació, a través de l'amor fidel, esdevinguin testimonis d'aquell misteri d'amor que el Senyor ha revelat al món amb la seva mort i amb la seva resurrecció.

Cap. II. La deguda promoció del progrés cultural

53. (*Introducció.*) És propi de la persona humana no poder accedir a un nivell de vida veritablement i plenament humà, si no és a través de la

cultura, o sigui cultivant els béns i els valors de la natura. Sempre, doncs, que es tracta de la vida humana, natura i cultura es troben estretament connexes.

Amb el terme genèric *cultura* hom vol indicar tots aquells mitjans amb què l'home afina i desplega els seus múltiples dots espirituals i corporals; procura sotmetre el cosmos mateix amb el coneixement i el treball; fa més humana la vida social, tant en la família com en tota la societat civil, gràcies al progrés dels costums i de les institucions; finalment, amb el pas del temps, expressa, comunica i conserva en les seves obres les grans experiències i aspiracions espirituals, a fi que puguin ser de profit per al progrés de molts, i àdhuc de tot el gènere humà.

En conseqüència, la cultura presenta necessàriament un aspecte històric i social, i la paraula *cultura* pren sovint un significat sociològic i etnològic. En aquest sentit es parla de pluralitat de cultures. Efectivament, de les diverses maneres d'usar les coses, de treballar i d'expressar-se, de practicar la religió i de comportar-se, d'establir lleis i de crear institucions jurídiques, de promoure el progrés de les ciències i de les arts, i de cultivar la bellesa, s'originen també unes condicions diferents de vida comunitària i les maneres diverses d'organitzar els béns de la vida. D'aquesta manera, amb els ensenyaments rebuts per tradició, cada comunitat humana es va crear el seu propi patrimoni. Així, encara, es constitueix un àmbit definit i històric, en el qual s'insereix l'home, de qualsevol poble o època, i del qual extreu els valors que li permeten contribuir al progrés de l'home i de la civilització.

Secció 1: *La situació de la cultura en el món actual*

54. (*Nous estils de vida.*) Les condicions de l'home modern, sota l'aspecte social i cultural, han sofert uns canvis profunds, fins al punt que es pot parlar d'una nova època de la història humana. D'aquí s'obren nous camins per a créixer i estendre més la cultura. Camins que han estat preparats pel gran desenvolupament de les ciències naturals i humanes, incloses les socials, pel progrés de les tècniques, pel desenvolupament i per l'organització dels mitjans de comunicació social. Per això la cultura actual presenta unes característiques particulars: les ciències anomenades exactes afinen molt el sentit crític; els estudis més recents de psi-

cològia expliquen amb major profunditat l'activitat de l'home; les disciplines històriques contribueixen en gran manera a fer veure les coses sota l'aspecte de la mutabilitat i de la evolució; els costums i les maneres de viure s'uniformen cada dia més; la industrialització, la urbanització i altres factors de vida comunitària creen noves formes de cultura (cultura de masses), de les quals neixen noves maneres de sentir i d'obrar i d'omplir l'oci. Al mateix temps, els intercanvis més nombrosos entre els diferents pobles i les classes socials donen a tothom un més fàcil accés als tresors dels diversos tipus de cultura, i així, a poc a poc, pren forma un tipus més universal de cultura humana, el qual, com més respecta les característiques de cadascuna de les cultures, més promou i expressa la unitat del gènere humà.

55. (*L'home creador de cultura.*) Cada dia és més elevat el nombre d'homes i de dones de qualsevol grup i nació, conscients de ser artífexs i creadors de la cultura de la pròpia comunitat. Arreu del món creix més i més el sentit de l'autonomia junt amb el de la responsabilitat, la qual cosa té una importància enorme per a la maduresa espiritual i moral de la humanitat. I això encara apareix més clar, si pensem en la unificació del món i en la tasca que pesa damunt nostre de construir un món millor en la veritat i la justícia. D'aquesta manera som testimonis de la naixença d'un nou humanisme, en el qual l'home es defineix abans de tot per la seva responsabilitat envers els seus germans i envers la història.

56. (*Dificultats i tasques.*) En aquestes condicions, no és d'estranyar que l'home, conscient de la seva responsabilitat en el progrés de la cultura, concebi una més gran esperança i estigui al mateix temps neguitós davant de tantes antinòmies existents que ell mateix ha de resoldre:

Què cal fer perquè els intercanvis culturals cada cop més freqüents i que haurien de desembocar en un diàleg fructuós i sincer entre els diversos grups i nacions, no trastornin la vida de les comunitats, ni enderroquin la saviesa ancestral, ni posin en perill les característiques diferencials dels pobles?

Com cal afavorir el dinamisme i l'expansió de la nova cultura sense que per això desaparegui la fidelitat viva al patrimoni de les tradicions? Això és d'una particular urgència allà on la cultura nascuda del progrés enorme de les ciències i de la tècnica ha de viure agermanada amb aquella altra classe de cultura que es nodreix d'estudis clàssics, segons les variades tradicions.

Com es pot harmonitzar una tan ràpida i accelerada independització de les disciplines particulars amb la necessitat de fer-ne una síntesi i de mantenir vives entre els homes les facultats de la contemplació i de l'admiració, que condueixen a la saviesa?

Què cal fer perquè tots els homes del món puguin participar dels béns de la cultura precisament quan al mateix temps la cultura dels especialistes esdevé cada cop més profunda i més complexa?

Com s'ha de fer, finalment, per reconèixer la legitimitat de l'autonomia que la cultura reivindica per a ella, sense caure en un humanisme merament terrestre, i àdhuc oposat a la mateixa religió?

A través d'aquestes antinòmies la cultura humana avui s'ha de desplegar de tal manera que enriqueixi harmoniosament tota la persona i ajudi els homes en les tasques que tots, però especialment els cristians, són cridats a dur a terme bo i formant, fraternalment units, una sola família humana.

Secció 2: *Alguns principis per a la correcta promoció de la cultura*

57. (*La fe i la cultura.*) Els cristians, tot fent camí cap a la ciutat del cel, han de cercar i assaborir allò que és de dalt; això no disminueix, sinó que més aviat augmenta, la gravetat de l'obligació de treballar amb tots els homes en la construcció d'un món més humà. I, en veritat, el misteri de la fe cristiana els ofereix excel·lents estímuls i ajuts per a acomplir amb més zel aquesta tasca i sobretot per a descobrir el sentit ple d'aquesta obra, mitjançant la qual la cultura humana adquireix el seu lloc eminent dins la vocació total de l'home.

En efecte, quan l'home cultiva la terra amb les seves mans o amb l'ajut de la tècnica perquè llevi fruit i esdevingui un estatge digne de tota la família humana, i quan participa conscientment en la vida dels grups socials, executa el disseny de Déu, revelat al començament de la història, de dominar la terra i de perfeccionar la creació, i es cultiva ell mateix; alhora posa en pràctica el gran manament de Crist de prodigar-se al servei dels germans.

A més, l'home, quan s'aplica a les diferents disciplines de la filosofia, de la història, de les matemàtiques i de les ciències naturals i es dedica a l'art, pot contribuir moltíssim a elevar la família humana a una més alta comprensió de la veritat, de la bellesa i de la bonesa i a un judici de valor universal: d'aquesta manera serà més vivament il·luminada per aquella admirable Saviesa, que des

de tota l'eternitat era amb Déu, afaiçonant totes les coses junt amb Ell, recreant-se damunt la superfície de la terra i li era deliciosa la companyia dels homes.

Per aquest mateix fet, l'esperit de l'home, més lliure de la servitud de les coses, es pot enlairar més fàcilment al culte i a la contemplació del mateix Creador. Més encara, sota l'impuls de la gràcia es disposa a reconèixer el Verb de Déu, el qual, abans i tot d'encarnar-se per salvar i reunir totes les coses en Ell mateix, ja era en el món com «la llum veritable que il·lumina tots els homes» (Jo 1,9-10).

Cert, el progrés actual de les ciències i de la tècnica, que en virtut de llur mètode no poden penetrar en les raons més profundes de les coses, pot donar peu a un cert fenomenisme i agnosticisme, sempre que el mètode d'investigació que utilitzen aquestes disciplines és considerat injustament com la regla suprema per a descobrir tota la veritat. Fins i tot hi ha el risc que l'home, confiant massa en els invents actuals, cregui bastar-se a si mateix i deixi de cercar els valors més alts.

Tot amb tot, aquests fets deplorables no brollen necessàriament de la cultura actual, ni ens han de fer caure en la temptació de tancar els ulls als seus valors positius. Entre aquests, cal enumerar l'estudi de les ciències i una fidelitat exacta a la veritat en les recerques científiques, la necessitat de treballar juntament amb altres formant equips tècnics, el sentit de la solidaritat internacional, la consciència cada vegada més viva de la responsabilitat dels experts per ajudar i fins i tot protegir els homes, la voluntat d'aixecar el nivell de vida a tothom, especialment aquells que sofreixen privació de responsabilitat o una indigència cultural. Tot això pot comportar en certa manera una preparació per a rebre el missatge de l'Evangeli, preparació que pot ser animada amb l'amor diví per Aquell que va venir a salvar el món.

58. (*Els múltiples lligams entre la bona nova de Crist i la cultura humana.*) Són molts els lligams existents entre el missatge de la salvació i la cultura humana. Perquè Déu, en revelar-se al seu poble fins a la plena manifestació de si mateix en el seu Fill encarnat, va parlar segons la cultura pròpia de cada època.

Igualment l'Església, que es troba en condicions diverses en el decurs dels segles, ha utilitzat les troballes de les distintes cultures per tal de difondre i explicar amb la seva predicació a tots els pobles el missatge de Crist, per estudiar-lo i aprofundir-lo, per expressar-lo millor en la celebració

litúrgica i en la vida de la multiforme comunitat dels fidels.

Però, al mateix temps, enviada a tots els pobles de qualsevol temps i lloc, l'Església no està lligada exclusivament i indissolublement a cap raça i nació, a cap gènere de vida particular, a cap costum antic o recent. Fidel a la pròpia tradició i conscient a la vegada de la seva missió universal, pot entrar en comunió amb les diverses formes de cultura, comunió que enriqueix tant l'Església mateixa com les distintes cultures.

La bona nova de Crist renova contínuament la vida i la cultura de l'home caigut; combat i elimina els errors i els mals provinents de la seducció, sempre amenaçadora, del pecat. Purifica i eleva constantment els comportaments dels pobles. Amb les riqueses de dalt fecunda, consolida, completa i restaura en Crist, com des de dins, les bel·leses i les qualitats espirituals de cada poble i de cada època. D'aquesta manera, complint la missió que li és pròpia, l'Església ja estimula per aquest sol fet i recorre a l'ordre humà i civil i, mitjançant la seva acció, fins i tot litúrgica, educa l'home en la llibertat interior.

59. (*Harmonització entre els diferents aspectes de la cultura.*) Per les raons que hem dit, l'Església recorda a tothom que la cultura ha d'apuntar a la perfecció integral de la persona humana, al bé de la comunitat i de tota la societat humana. Per això cal cultivar l'esperit de tal manera que s'hi desenvolupin les facultats de l'admiració, de la intuïció, de la contemplació, i de formar-se un judici personal i també de cultivar el sentit religiós, moral i social.

La cultura, en efecte, pel fet que brolla immediatament del caràcter racional i social de l'home, necessita constantment de la justa llibertat per a desplegar-se i de la legítima autonomia per a moure's d'acord amb els seus propis principis. Amb tota raó, doncs, vol ser respectada i frueix d'una certa inviolabilitat, sempre que siguin salvats els drets de la persona i de la comunitat, particular o universal, dintre els límits del bé comú.

El sagrat Sínode, tot recordant els ensenyaments del Concili Vaticà I, declara que «hi ha dos ordres distints de coneixement», el de la fe i el de la raó, i que l'Església no prohibeix que «les diferents disciplines i tècniques humanes... se serveixin, cadascuna en el seu àmbit, dels principis i dels mètodes que els són propis». Per això, «reconeixent aquesta justa llibertat», afirma la legítima autonomia de la cultura humana i especialment de les ciències».

Tot això exigeix encara, dins els límits que assenyalin la moralitat i l'interès públic, que l'home pugui cercar lliurement la veritat, manifestar i difondre la seva opinió i cultivar qualsevol activitat, i, finalment, que pugui informar-se de la veritat pel que fa els esdeveniments públics.

No correspon a l'autoritat pública la determinació del caràcter particular de les formes de cultura, sinó assegurar les condicions i els mitjans que poden promoure la vida cultural de tothom, fins i tot entre les minories d'una nació. Cal, doncs, insistir abans de tot que la cultura, apartada del seu propi fi, no es vegi obligada a servir els poders polítics o els econòmics.

Secció 3: *Algunes tasques més urgents dels cristians respecte a la cultura*

60. (*Reconeixement efectiu a tothom del dret als beneficis de la cultura.*) Essent possible avui alliberar molta gent de la misèria de la ignorància, és un deure summament propi de la nostra època, sobretot per als cristians, treballar arduosament perquè, tant en el camp de l'economia com en el de la política, tant en el pla nacional com en l'internacional, s'estableixin els principis fonamentals per tal que sigui reconegut i portat a la pràctica arreu del món el dret de tothom a la cultura i a la civilització, d'acord amb la dignitat de la persona, sense discriminació de raça, de sexe, de nació, de religió, o de condició social. Per això, cal procurar a tothom un bagatge suficient de béns culturals, sobretot d'aquells que constitueixen l'anomenada cultura bàsica, a fi que molts, per causa de l'analfabetisme i de la privació d'una activitat responsable, no es vegin impeditos de la cooperació veritablement humana al bé comú.

Cal, doncs, esmerçar-se perquè els qui en són capaços puguin emprendre estudis superiors, de manera que arribin a ocupar en la societat, si és possible, aquells llocs, càrrecs i serveis compatibles amb la pròpia intel·ligència i amb la competència que hagin adquirit. Així, qualsevol home o grup social de cada poble podran arribar a desplegar plenament la vida cultural, d'acord amb les pròpies qualitats i tradicions.

Cal treballar amb tenacitat, a més, perquè tothom esdevingui conscient no sols del dret a la cultura, sinó també de l'obligació que té de cultivar-se a si mateix i d'ajudar els altres. Perquè a vegades es donen condicions de vida i de treball que impedeixen l'esforç cultural dels homes i ar-

riben a ofegar en ells l'interès per la cultura. Això val sobretot per als pagesos i els obrers, als quals cal assegurar condicions de treball que no n'impeixin la vida cultural, sinó que la promoguin. Les dones ja treballen gairebé en tots els sectors de la vida; convé, però, que puguin assumir plenament aquesta seva contribució segons el caràcter que els és propi. Pertoca a tothom fer que la participació peculiar i necessària de les dones en la vida cultural sigui reconeguda i promoguda.

61. (*Educació per a la cultura íntegra de l'home.*) Avui és més difícil que en temps passats reduir a síntesi les diverses disciplines del saber i les arts. Perquè, mentre augmenta la quantitat i la diversitat dels elements que constitueixen la cultura, disminueix al mateix temps la capacitat per a cada un dels homes de copsar-los i d'harmonitzar-los orgànicament, de manera que la imatge de l'*home universal* s'esfuma cada vegada més. Així i tot, cada home continua tenint el deure de no perdre de vista la unitat de tota la persona humana en la qual excel·leixen els valors de la intel·ligència, de la voluntat, de la consciència i de la fraternitat, valors que es fonamenten tots en Déu Creador i que han estat meravellosament guarits i elevats en Crist.

La família és, sobretot, com la mare i la nodrissa d'aquesta educació. En ella, els fills rodejats d'amor, hi adquireixen més fàcilment el sentit de l'ordre just de les coses, mentre acreditades formes culturals van penetrant tot naturalment l'ànima al llarg de l'adolescència.

De cara a l'educació, en les societats actuals hi ha oportunitats, derivades especialment de la creixent difusió del llibre i dels nous instruments de comunicació cultural i social, que poden afavorir la cultura universal. La disminució més o menys generalitzada de l'horari laboral fa augmentar cada dia les oportunitats per a molts homes. Que els lleures, doncs, siguin aprofitats correctament per a distendre l'esperit, per enrobustir la salut corporal i psíquica, mitjançant ocupacions i estudis lliurement escollits, viatges a d'altres països (turisme), amb els quals s'afina l'esperit de l'home, alhora que els homes s'enriqueixen els uns als altres amb el coneixement recíproc; mitjançant, encara, exercicis i manifestacions esportives que ajuden a mantenir un equilibri d'esperit, fins i tot col·lectivament, i també a establir relacions fraternes entre els homes de tota condició, nació o raça. Que els cristians, per tant, cooperin a fer que les manifestacions i les activitats culturals col·lectives pròpies de la nostra època estiguin impregnades d'esperit humà i cristià.

Tots aquests avantatges, però, no són capaços d'assegurar l'íntegra formació cultural de l'home, si al mateix temps hom descarta de preguntar-se a fons sobre el sentit de la cultura i de la ciència per a la persona humana.

62. (*Harmonització entre la cultura humana i cívica i la formació cristiana.*) Per bé que l'Església hagi contribuït molt al progrés de la cultura, tanmateix l'experiència demostra que, per causes contingents, no sempre resulta fàcil harmonitzar la cultura amb la formació cristiana.

Aquestes dificultats no perjudiquen necessàriament la vida de la fe; fins i tot poden estimular l'esperit a una comprensió més acurada i més profunda de la fe. Efectivament, els estudis recents i els nous descobriments de la ciència, de la història o de la filosofia, susciten noves qüestions que comporten conseqüències també per a la vida i que, al seu torn, demanen noves investigacions per part dels teòlegs. A més, els teòlegs, salvats els mètodes i les exigències propis de la ciència teològica, són invitats a buscar contínuament una manera més adaptada de presentar la doctrina als contemporanis, perquè una cosa és el dipòsit de la fe, és a dir, les veritats, i una altra cosa la manera d'anunciar-les, conservant el mateix sentit i el mateix significat. Que en la cura d'ànimes es coneguin i s'utilitzin suficientment no solament els principis teològics, sinó també les descobertes de les ciències profanes, principalment de la psicologia i de la sociologia, de tal manera que també els fidels siguin portats a una més pura i més madura vida de fe.

A la seva manera, també la literatura i les arts tenen una gran importància per a la vida de l'Església, ja que pretenen comprendre el caràcter propi de l'home i els seus problemes, i també la seva experiència en l'esforç de conèixer-se i de perfeccionar-se ell mateix i el món; s'esmercen a descobrir la seva situació en la història i en l'univers, a posar en relleu les seves misèries i les seves alegries, les seves necessitats i les seves capacitats, a esbossar un destí millor per a l'home. D'aquesta manera, poden elevar la vida humana, expressada en una multiplicitat de formes, segons els temps i els països.

Per això cal treballar perquè els artistes se sentin compresos per l'Església en llur activitat i, fruit d'una llibertat ordenada, puguin entrar en relacions més fàcils amb la comunitat cristiana. L'Església ha de reconèixer també les noves tendències artístiques apropiades als nostres contemporanis segons el caràcter de les diverses nacions i

regions. Que siguin admeses en els edificis del culte quan, amb un llenguatge adequat i conforme a les exigències litúrgiques, enlairen l'esperit a Déu.

Així el coneixement de Déu es manifesta més bé i la predicació de l'Evangelí es fa més transparent a la intel·ligència humana i apareix com inseparable a les seves condicions de vida.

Que els fidels, doncs, visquin ben estretament units amb els altres homes contemporanis seus, i que en procurin conèixer a la perfecció les maneres de pensar i de sentir dels quals la cultura és expressió. Que sàpiguen harmonitzar el coneixement que tenen de les noves ciències i doctrines i de les troballes més recents amb la moral cristiana i els ensenyaments de la doctrina cristiana, a fi que la cultura religiosa i l'honestat avancin al mateix pas que el coneixement de les ciències i amb el continu progrés de la tècnica, de manera que siguin capaços de valorar i d'interpretar totes les coses amb un esperit íntegrament cristià.

Aquells que s'apliquen a les disciplines teològiques als seminaris i a les universitats han de mirar de col·laborar amb els homes versats en les altres ciències, posant en comú les energies i els punts de vista. La recerca teològica, al mateix temps, ha d'aprofundir en el coneixement de la veritat revelada i no ha de desentendre's gens del moment actual, per poder ajudar els homes competents en les diferents disciplines a un coneixement més ple de la fe. Aquesta col·laboració serà profitosa per a la formació dels ministres sagrats, els quals podran exposar als nostres contemporanis la doctrina de l'Església sobre Déu, l'home i el món, d'una manera més adequada, talment que acullin aquella paraula més de grat. Encara més, és de desitjar que molts laics rebin una formació adequada en les ciències sagrades i que molts d'ells cultivin aquests estudis i els aprofundeixin amb mitjans científics adequats. Però, perquè puguin fer bé llur missió, que hom reconegui als fidels, clergues o laics, la justa llibertat de recerca, de pensament i també d'expressió respectuosa i coratjosa en els camps en els quals són competents.

Cap. III. La vida economicosocial

63. (*La vida econòmica i alguns aspectes característics contemporanis.*) També en la vida economicosocial s'han de respectar i promoure la dignitat i la integral vocació de la persona humana i el bé de tota la societat. L'home, en efecte, és l'autor, el centre i el fi de tota la vida economicosocial.

L'economia d'avui, com en tot altre sector de la vida social, es distingeix per un domini creixent de l'home sobre la natura, per la multiplicació i per la intensificació de les relacions i de la interdependència entre ciutadans, grups i pobles, com també per una intervenció més freqüent del poder polític. Al mateix temps el progrés realitzat en les tècniques de producció i en els intercanvis de béns i de serveis ha fet de l'economia un instrument apte per a poder servir millor les necessitats creixents de la família humana.

No manquen tanmateix motius d'inquietud. Força gent, sobretot en els països econòmicament avançats, sembla com dominada pels afers econòmics, fins al punt que gairebé tota la vida personal i social és impregnada per una mentalitat economicista que es difon tant en les nacions que afavoreixen l'economia col·lectivista com en les altres. Justament en un temps que l'increment de la vida econòmica, si estigués dirigit i coordinat d'una manera raonable i humana, podria atenuar les desigualtats socials, massa sovint encara les enverina, o també en alguns llocs provoca un retrocés en la condició social dels febles i un menyspreu dels pobres. Mentre una gran multitud encara no té les coses necessàries, alguns, fins i tot en països menys desenvolupats, viuen opulentament o malgasten els béns. El luxe coexisteix amb la misèria. Mentre uns pocs disposen del més gran poder de decisió, molts d'altres es veuen privats de gairebé tota possibilitat d'actuar amb responsabilitat i iniciativa pròpies, i viuen sovint, a més, en condicions d'existència i de treball indignes de la persona humana.

Es noten semblants desequilibris econòmics i socials en l'agricultura, la indústria i els serveis, com també entre diverses regions d'una mateixa nació. Entre les nacions econòmicament més desenvolupades i les altres es crea una oposició cada vegada més greu, que pot posar en perill la pau del món.

Els nostres contemporanis reaccionen amb consciència cada dia més sensible enfront d'aquestes disparitats, ja que estan ben convençuts que les possibilitats tècniques i econòmiques més àmplies pròpies del món d'avui poden i han de corregir aquest lamentable estat de coses. Per això, però, calen moltes reformes en la vida economicosocial i un canvi de mentalitat i d'actitud per part de tot-hom. Amb aquesta finalitat, l'Església al llarg dels segles ha elaborat a la llum de l'Evangeli i, sobretot aquests darrers temps, ha presentat els principis de justícia i d'equitat que la recta raó demana, tant per a la vida individual i social com per a la vida inter-

nacional. El sagrat Concili vol reafirmar aquests principis segons les circumstàncies actuals i formular algunes orientacions, relatives sobretot a les exigències del progrés econòmic.

Secció 1: *Desenvolupament econòmic*

64. (*El desenvolupament econòmic al servei de l'home.*) Avui, més que mai, per fer front a l'augment de la població i per satisfer les aspiracions del gènere humà, hom vol amb tota raó incrementar la producció de l'agricultura i de la indústria i la prestació dels serveis. Per això cal afavorir el progrés tècnic, l'esperit de renovació, la creació o l'ampliació d'empreses, l'adaptació en els mètodes de producció, els esforços sostinguts de tots els productors, és a dir, tot allò que contribueix a aquest desenvolupament. Amb tot, la finalitat fonamental d'aquesta producció no és el simple augment dels béns productius, ni el guany o el domini, sinó el servei de l'home, de tot l'home, tenint en compte les seves necessitats materials i les exigències de la seva vida intel·lectual, moral, espiritual i religiosa, volem dir de cada home i de cada grup humà, sense distinció de raça o regió del món. L'activitat econòmica, doncs, s'ha d'exercir segons els seus propis mètodes i lleis i dintre els límits de l'ordre moral, de manera que es realitzi el pla de Déu sobre de l'home.

65. (*El desenvolupament econòmic sota el control de l'home.*) El desenvolupament econòmic ha de restar sota el control de l'home, i no s'ha de deixar al sol albir d'uns quants homes o grups que disposen d'un poder econòmic excessiu, ni de la sola comunitat política, ni d'algunes nacions més poderoses. Al contrari, cal que a tots els nivells com més homes millor i, quan es tracta de les relacions internacionals, totes les nacions participin activament en la seva direcció. Cal igualment que les aportacions espontànies dels individus i de les lliures associacions es coordinin i s'harmonitzin d'una manera coherent i ajustada amb els esforços de les autoritats públiques.

El desenvolupament econòmic no s'ha d'abandonar tampoc ni a les soles mans de l'autoritat pública ni al sol curs, en certa manera mecànic, de la mateixa activitat econòmica. Per això s'han de denunciar els errors tant de les doctrines que, en nom d'una falsa llibertat, s'oposen a les reformes necessàries, com de les que posposen els drets fonamentals de les persones concretes i dels grups a l'organització col·lectiva de la producció.

D'altra banda, que recordin els ciutadans que tenen el dret i el deure —que el mateix poder civil ha de reconèixer— de contribuir fins allà on puguin al veritable progrés de la pròpia comunitat. Sobretot als països econòmicament menys avançats, on és urgent que tots els recursos entrin en joc, perjudiquen greument el bé comú els qui retenen improductives les pròpies riqueses o bé —salvant el dret personal d'emigració— priven llur comunitat dels recursos materials o espirituals que necessita.

66. (*Cal eliminar les enormes diferències econòmicosocials.*) Per tal de donar satisfacció a les exigències de la justícia i de l'equitat, s'ha de treballar coratjosament perquè, salvaguardant els drets de les persones i l'índole pròpia de cada poble, se suprimeixin al més ràpidament possible les enormes desigualtats econòmiques existents i que sovint encara creixen, unides a la discriminació individual i social. Així mateix, en moltes regions, tenint presents les particulars dificultats de l'agricultura en la producció o en la venda dels béns, la gent del camp ha de ser ajudada, tant per augmentar la producció i vendre-la, com per introduir les necessàries evolucions i reformes, com per aconseguir una renda equitativa perquè no s'hagin de quedar en una condició de ciutadans de categoria inferior, cosa que passa sovint. Que els mateixos agricultors, però, i sobretot els joves, s'apliquin amb interès a perfeccionar la preparació professional, sense la qual no pot progressar l'agricultura.

La justícia i l'equitat demanen semblantment que la mobilitat, necessària per a una economia de desenvolupament, sigui regulada de tal manera que la vida dels individus i de llurs famílies no esdevingui insegura i precària. I, pel que fa a les condicions de remuneració i de treball, cal evitar acuradament qualsevol discriminació envers els treballadors que provenen d'un altre país o regió i que amb el treball contribueixen a la promoció econòmica d'un poble o zona diferent de l'originària. A més, tothom, començant pels poders públics, els han d'acollir com a persones, i no simplement com a purs instruments de producció, i han d'ajudar-los perquè puguin portar amb ells la família i procurar-se un habitatge decent, i també facilitar-los la integració en la vida social del poble o regió que els acull. Que es creïn, però, fonts de treball en les pròpies regions tant com sigui possible.

En les economies avui en fase de transformació, com passa en les noves formes de societat industrial en les quals, per exemple, avança l'au-

tomatització, s'ha de procurar que hi hagi un treball suficient i adaptat a cadascú junt amb la possibilitat d'una formació tècnica i professional adequada, i que quedin garantides la vida i la dignitat humana d'aquells qui, sobretot per edat o malaltia, es troben en greus dificultats.

Secció 2: *Alguns principis que regulen tota la vida econòmicosocial*

67. (*El treball, les condicions de treball i el lleure.*) El treball humà, que s'exerceix en la producció i l'intercanvi de béns i en la prestació de serveis econòmics, està per damunt dels altres elements de la vida econòmica, ja que aquests només tenen valor d'instruments.

En efecte, aquest treball, tant si és autònom com si és dependent, procedeix immediatament de la persona, la qual en certa manera marca amb el seu encuny les coses de la natura i les sotmet al seu voler. Amb el treball, l'home ordinàriament sosté la seva vida i la dels seus, s'uneix als seus germans i els serveix, pot practicar una veritable caritat i col·laborar en el perfeccionament de l'obra de la creació divina. Encara més: sabem que, oferint a Déu el treball, l'home s'associa a l'obra redemptora mateixa de Jesucrist, el qual, en treballar amb les pròpies mans a Natzarèt, va conferir al treball una dignitat eminent. D'aquí deriven per a cadascú tant el deure de treballar fidelment com el dret al treball; pertany, però, a la societat, d'acord amb les circumstàncies vigents, ajudar per la seva banda els ciutadans perquè puguin trobar l'oportunitat d'una ocupació suficient. El treball, en fi, s'ha de remunerar de tal manera que garanteixi a l'individu i a la seva família una vida digna en el pla material, social, cultural i espiritual, d'acord amb el tipus d'activitat i la productivitat de cadascú, i també la situació de l'empresa i el bé comú.

Ja que l'activitat econòmica és quasi sempre fruit del treball conjunt de molts homes, és injust i inhumà organitzar-la i regular-la en detriment de qualsevol dels treballadors. Però molt sovint s'esdevé, en canvi, fins i tot als nostres dies, que els treballadors resulten en certa manera esclaus de la pròpia activitat, la qual cosa no es justifica pas per les anomenades lleis econòmiques. Així doncs, convé adaptar tot el procés del treball productiu a les necessitats de la persona i als seus interessos vitals, començant per la seva vida domèstica, sobretot en relació a les mares de família, sempre

tenint en compte el sexe i l'edat. A més, ha de ser assegurada als treballadors la possibilitat de desplegar, en l'exercici mateix del treball, llurs qualitats i llur personalitat. Tot aplicant a aquest treball temps i energies amb sentit de responsabilitat, que frueixin tanmateix tots ells també del repòs i del lleure suficients per a cultivar la vida familiar, cultural, social i religiosa. I encara, que tinguin oportunitat de dedicar-se lliurement a aquelles capacitats i energies que potser no han pogut cultivar gaire en el treball professional.

68. (*Participació en l'empresa i en la gestió econòmica general, i conflictes laborals.*) En les empreses econòmiques s'associen persones, és a dir, homes lliures i autònoms, creats a imatge de Déu. Per tant, tenint en compte les tasques de cadascú —propietaris, empresaris, dirigents, o obrers— i salvada la necessària unitat de la direcció de l'obra, que es promogui, en formes a determinar de la manera adequada, la participació activa de tots en la vida de l'empresa. Però, com que molt sovint les decisions sobre les condicions econòmiques i socials —condicions de les quals depèn el futur dels treballadors i de llurs fills— no es decideixen en la mateixa empresa, sinó més amunt, en instàncies de nivell superior, els treballadors han de participar també en aquestes decisions, directament o per mitjà de delegats lliurement elegits.

Entre els drets fonamentals de la persona humana cal comptar el dret dels treballadors a fundar lliurement associacions que puguin representar-los de debò i contribuir a organitzar rectament la vida econòmica, i també el dret de participar lliurement i sense perill de represàlies en les activitats d'aquestes associacions. Gràcies a aquesta participació organitzada, unida a una creixent formació econòmica i social, creixerà cada vegada més en tots la consciència de la pròpia funció i responsabilitat, que els portarà, segons les capacitats i les aptituds personals de cadascú, a participar en tota l'obra del desenvolupament econòmic i social, com també a la construcció del bé comú universal.

Quan, però, es produeixen conflictes econòmicosocials, cal esforçar-se per arribar a una solució pacífica. I encara que sempre s'hagi de recórrer abans de tot a un diàleg sincer entre les parts, això no obstant, la vaga, àdhuc en les circumstàncies actuals, pot ser un mitjà necessari, bé que extrem, per a defensar els propis drets i satisfer les justes reivindicacions dels treballadors. Cal, però, cercar com més aviat millor els camins per a les negociacions i per a reprendre el diàleg conciliador.

69. (*Destinació dels béns de la terra a tothom.*) Déu ha destinat la terra amb tot el que conté a l'ús de tots els homes i pobles, talment que els béns creats han d'arribar equitativament a tothom sota el guiatge de la justícia acompanyada de la caritat. Per tant, siguin quines siguin les formes de propietat, adaptades a les legítimes institucions dels pobles segons les circumstàncies diverses i canviants, cal tenir en compte sempre aquesta destinació universal dels béns. Per això l'home, en usar-ne, ha de considerar les coses exteriors que legítimament posseeix, no solament com a pròpies d'ell, sinó també com a comunes, en el sentit que puguin aprofitar no tan sols a ell sinó també als altres. D'altra banda, pertoca a tothom el dret de tenir la part de béns suficient per a ell i la seva família. Així ho van creure els pares i doctors de l'Església, en ensenyar que els homes estaven obligats a socórrer els pobres, i no pas únicament amb els béns superflus. I el qui es troba en extrema necessitat té dret a procurar-se, de les riqueses d'altri, allò que li és necessari. Com que al món hi ha tanta gent oprimida per la fam, el sagrat Concili insta tothom, individus i autoritats, a recordar aquella sentència dels pares: «Dóna de menjar al qui es mor de fam, perquè, si no l'has alimentat, l'has matat», i, segons les possibilitats, a compartir realment i a esmerçar els béns sobretot prestant socors als individus i pobles per tal que puguin ajudar-se i desenvolupar-se ells mateixos.

En les societats econòmicament menys desenvolupades no rarament la destinació comuna dels béns se satisfà, en part, a través dels costums i tradicions propis de la comunitat, pels quals es dona a cada membre els béns més necessaris. Això no obstant, s'ha d'evitar que certs costums siguin considerats absolutament intangibles, si no responen ja a les noves exigències de la nostra època; d'altra banda, però, s'ha d'evitar també d'actuar imprudentment contra els costums tradicionals raonables, els quals, mentre s'adaptin bé a les circumstàncies d'avui, continuen essent molt útils. D'una manera semblant, en les nacions econòmicament molt desenvolupades, una xarxa d'institucions socials de previsió i d'assegurances pot en part contribuir a la destinació comuna dels béns. Cal desenvolupar encara més els serveis familiars i socials, principalment els que s'ocupen de l'educació i de la cultura. En organitzar totes aquestes realitats, s'ha de vigilar, però, que els ciutadans no es deixin portar per una mena de passivitat respecte a la societat o que abandonin les obligacions assumides o refusin el servei.

70. (*Inversions i gestió monetària.*) Les inversions, per la seva banda, han de contribuir a assegurar a la població d'avui i de demà possibilitats de treball i rendes suficients. Tots els responsables d'aquestes inversions i de l'organització de la vida econòmica —individus, grups o autoritats públiques— han de tenir presents aquests fins i, a més, admetre aquesta altra obligació greu: vetllar, d'una banda, perquè, tant els individus com tota la comunitat estiguin proveïts de les coses necessàries per a una vida digna; preveure, d'altra banda, el futur i assegurar un just equilibri entre les necessitats del consum actual, individual o col·lectiu, i les exigències d'inversions per a la generació vinent. Que es tinguin sempre presents, així mateix, les necessitats urgents de les nacions o regions econòmicament menys desenvolupades. I en la gestió monetària que hom eviti perjudicar el bé de la pròpia nació o de les altres. A més, cal prendre mesures perquè els econòmicament febles no sofreixin cap dany injust a conseqüència dels canvis en el valor de la moneda.

71. (*L'accés a la propietat i al domini privat dels béns. Els latifundis.*) Ja que la propietat i les altres formes de domini privat sobre els béns exteriors contribueixen a l'expressió de la persona i, a més, li donen ocasió d'exercir la seva aportació responsable en la societat i en l'economia, convé molt facilitar l'accés de tots, individus i comunitats, a un cert domini sobre els béns externs.

La propietat privada o un cert domini sobre els béns materials assegurin a cadascú un marge enterament necessari d'autonomia personal i familiar, i s'han de considerar com una extensió de la llibertat humana. En fi, com que estimulen més l'exercici dels drets i dels deures, constitueixen una de les condicions de llibertats cíviques.

Les formes d'un tal domini o propietat són avui variades i cada dia es van modificant. Totes, però, malgrat els fons socials, els drets i els serveis procurats per la societat, continuen essent una font gens menyspreable de seguretat. I això s'ha de dir no sols de les propietats dels béns materials, sinó encara dels béns immaterials, com ara les capacitats professionals.

El dret a la propietat privada, però, no suprimeix el dret que posseeixen les diverses formes de propietat pública. El transferiment dels béns privats a la propietat pública només pot ser fet per l'autoritat competent, d'acord amb les exigències i els límits del bé comú i amb una equitativa indemnització. A més, pertoca a l'autoritat pública impedir que hom abusi de la propietat privada en detriment del bé comú.

La mateixa propietat privada té per la seva naturalesa també una funció social que es fonamenta en la llei de la destinació comuna dels béns. Si es negligeix aquesta funció social, la propietat pot esdevenir molt sovint ocasió de cobdícies i de greus desordres, fins al punt de donar pretext als opositors a posar en dubte el mateix dret de propietat.

En moltes regions econòmicament menys desenvolupades hi ha grans o fins i tot enormes latifundis, mediocrement cultivats o deixats sense cultivar per motius d'especulació, mentre la major part de la població no té terres o posseeix només camps molt petits i, d'altra banda, l'increment de la producció agrícola presenta un caràcter d'urgència evident. Sovint, els qui són llogats pels amos o bé en conreen alguna parcel·la en qualitat d'arrendataris, no reben sinó una paga o altres formes de remuneració indignes de l'home, no disposen d'habitatge decent i són explotats pels intermediaris. Mancats de tota seguretat, viuen en una tal dependència personal que els treu gairebé tota possibilitat d'actuar amb llibertat i amb responsabilitat i se'ls prohibeix qualsevol promoció cultural i qualsevol participació en la vida social i política. S'imposen, doncs, segons els diferents casos, unes reformes encaminades a augmentar les rendes, millorar les condicions de treball, fer més segura la col·locació, estimular per actuar per iniciativa pròpia, i també repartir terres no prou conreades als capaços de fer-les rendir. En aquest darrer cas, els han de ser proporcionats els mitjans i els instruments necessaris, en particular els mitjans d'educació i les possibilitats per a una justa organització cooperativa. I sempre que el bé comú exigeixi una expropiació, cal avaluar la indemnització amb equitat tenint en compte totes les circumstàncies.

72. (*L'activitat economicosocial i el regne de Crist.*) Els cristians que prenen part activa en l'actual desenvolupament economicosocial i propugnen la justícia i la caritat han d'estar convençuts que poden contribuir molt a la prosperitat del gènere humà i a la pau del món. En aquestes activitats han de donar exemple, tant si actuen com a individus com si ho fan associadament. Adquirides la perícia i l'experiència absolutament indispensables, que mantinguin el recte ordre en les activitats temporals en fidelitat a Crist i al seu Evangeli, de manera que tota llur vida, individual i social, estigui impregnada de l'esperit de les benaurances, especialment de l'esperit de pobresa.

Tot aquell qui, obeint el Crist, busca primer el Regne de Déu, obté per això un amor més fort i

més pur per ajudar tots els seus germans i per dur a terme l'obra de la justícia sota l'impuls de la caritat.

Cap. IV. La vida de la comunitat política

73. (*La vida pública contemporània.*) Als nostres temps es noten transformacions profundes també en l'estructura i les institucions dels pobles, que són conseqüència de la evolució cultural, econòmica i social que han pres; aquestes transformacions exerceixen una gran influència en la vida de la comunitat política, sobretot pel que fa als drets i als deures de tothom en l'exercici de la llibertat civil i en la consecució del bé comú, i també pel que es refereix a les relacions dels ciutadans entre ells i amb l'autoritat pública.

D'una consciència més viva de la dignitat humana sorgeix, en diferents regions del món, l'esforç d'instaurar un ordre políticouridic en el qual siguin més ben tutelats en la vida pública els drets de la persona, com ara els drets de reunir-se lliurement, d'associar-se, d'expressar les pròpies opinions i de professar en privat i en públic la religió. En efecte, la defensa dels drets de la persona és condició necessària perquè els ciutadans, sols o associats, puguin participar activament en la vida i en la direcció de la cosa pública.

Junt amb el progrés cultural, econòmic i social, es fa més fort en molts el desig d'assumir més grans responsabilitats en l'organització de la vida de la comunitat política. Augmenta en la consciència de molts l'anhel de salvaguardar els drets de les minories d'una nació, sense que aquestes oblidin llurs deures envers la comunitat política. Creix, encara, cada vegada més el respecte envers els homes que professen una altra opinió o una altra religió. Al mateix temps, s'instaura una més ampla col·laboració per garantir a tots els ciutadans, i no sols a uns pocs privilegiats, l'efectiva fruïció dels drets personals.

Són reprovades, en canvi, totes les formes polítiques, vigents en algunes regions, que impedeixen la llibertat civil o religiosa, multipliquen les víctimes de les passions i dels crims polítics i desvien l'exercici de l'autoritat, del bé comú a les conveniències d'un grup o dels mateixos governants.

Per instaurar una vida política realment humana, res millor que cultivar el sentit interior de la justícia, de la benvolença i del servei al bé comú i afermar les conviccions fonamentals sobre la veritable natura de la comunitat política, i sobre la finalitat, el recte exercici i els límits de l'autoritat pública.

74. (*Natura i fi de la comunitat política.*) Els homes, les famílies i els diversos grups que formen la comunitat civil són conscients de la pròpia insuficiència per a crear vida plenament humana i veuen la necessitat d'una comunitat més àmplia, on tothom posi cada dia el seu esforç per a procurar cada vegada millor el bé comú. Per això constitueixen una comunitat política en les seves diverses formes. La comunitat política existeix precisament en funció d'aquell bé comú, en el qual troba plena justificació i significat, i del qual deriva el seu dret originari i propi. El bé comú, però, comprèn la suma d'aquelles condicions de vida social per mitjà de les quals els homes, les famílies i les associacions poden atènyer més plenament i més fàcilment la pròpia perfecció.

Ara bé, en la comunitat política es reuneixen homes, nombrosos i diferents, que legítimament poden decantar-se a parers diversos. Per tal que la comunitat política no es desfaci en seguir cadascú la pròpia opinió, cal una autoritat que dirigeixi les energies de tots els ciutadans vers el bé comú, no pas d'una manera mecànica ni despòtica, sinó principalment com una força moral que es basa en la llibertat i en la consciència de la tasca i de les obligacions que ha rebut.

És, doncs, evident que la comunitat política i l'autoritat pública es fonamenten en la natura humana i per això pertanyen a l'ordre preestablert per Déu, encara que la determinació del règim i la designació dels governants siguin deixats a la lliure decisió dels ciutadans.

Se segueix igualment que l'exercici de l'autoritat política, ja sigui per part de la comunitat com a tal, ja sigui per part dels organismes que representen l'Estat, s'ha de portar sempre a efecte dins els límits de l'ordre moral, per procurar el bé comú —i certament concebut dinàmicament— segons un ordre jurídic legítimament establert o que cal establir. Aleshores els ciutadans estan obligats en consciència a obeir. D'aquí es dedueix la responsabilitat, la dignitat i la importància dels governants.

I allí on una autoritat pública, anant més enllà de la seva competència, oprimeix els ciutadans, que aquests no refusen allò que objectivament demana el bé comú. Els és lícit, però, defensar els propis drets i els dels conciutadans contra l'abús d'aquesta autoritat, en el respecte dels límits marcats per la llei natural i evangèlica.

Ara, les modalitats concretes amb les quals una comunitat política organitza la pròpia estructura i l'exercici de l'autoritat pública poden variar segons la diversa manera de ser dels pobles i el pro-

grés de la història; sempre, però, han de servir per formar un home cultivat, pacífic i benèvol amb tothom, per al bé de tota la família humana.

75. (*La cooperació de tothom a la vida pública.*) S'adiu del tot amb la natura humana que es trobin estructures politicojurídiques que cada vegada més permetin efectivament a tots els ciutadans sense cap discriminació de participar lliurement i activament, en l'elaboració de les bases jurídiques de la comunitat política, en el govern de l'Estat i en la determinació del camp d'acció i dels límits dels diferents organismes, i en l'elecció dels governants. Que es recordin, doncs, tots els ciutadans del dret, que és alhora deure, d'usar del propi vot lliure per a promoure el bé comú. L'Església creu digna de lloança i de consideració l'acció dels qui es donen al servei dels homes en profit de la cosa pública, i n'accepten tota la responsabilitat.

Al nostre temps la complexitat dels problemes obliga ben sovint l'autoritat pública a intervenir en els afers socials, econòmics i culturals, a fi determinar les condicions més favorables que permetin als ciutadans i als grups a perseguir més eficaçment, amb llibertat, el bé complet de l'home. La relació entre la socialització i l'autonomia i el progrés de la persona pot ser entès d'una manera diferent segons les diverses regions i l'evolució dels pobles. Allà, però, on l'exercici dels drets és restringit per un temps a causa del bé comú, quan les circumstàncies han canviat, cal restablir la llibertat el més aviat possible. És inhumà, en canvi, que l'autoritat política assumeixi formes totalitàries o bé formes dictatorials contràries als drets de la persona o dels grups socials.

Que els ciutadans cultivin magnànimament i amb lleialtat, l'amor a la pàtria, però sense estretor d'esperit, és a dir, de tal manera que al mateix temps prenguin sempre en consideració el bé de tota la família humana, que està unida per diferents lligams entre races, pobles i nacions.

Que tots els cristians siguin conscients de la vocació particular i pròpia en la comunitat política. Han de donar en això un gran exemple, assumint conscientment el sentit de responsabilitat i la dedicació al bé comú; així mostraran amb els fets com l'autoritat és compatible amb la llibertat, la iniciativa personal amb la unió i la solidaritat de tot el cos social, l'adequada unitat amb l'avantajosa diversitat. Han d'admetre la legítima multiplicitat i diversitat de les opcions temporals i respectar els ciutadans que, també en grup, defensen de manera honesta el propi punt de vista. Els par-

tits han de promoure allò que els sembli que el bé comú demana; mai, però, no és lícit anteposar el propi interès al bé comú.

Convé prestar gran atenció a l'educació civil i política, avui tan necessària per al poble i principalment per als joves, a fi que tots els ciutadans puguin prendre part en la vida de la comunitat política. Els qui són o poden esdevenir idonis per a l'art de la política, difícil i al mateix temps nobilíssim, que s'hi preparin i que s'esforcin d'exercir-la sense buscar ni el propi interès ni avantatges materials. Que actuïn amb enteresa moral i prudència contra la injustícia i l'opressió, contra la dominació arbitrària i la intolerància d'un sol home o partit polític; i, en canvi, que es consagrin al bé de tothom amb sinceritat i equitat, més encara, amb amor i fortalesa política.

76. (*La comunitat política i l'Església.*) És d'una gran importància, sobretot on hi ha una societat pluralista, tenir un concepte just de la relació entre la comunitat política i l'Església, i distingir clarament entre allò que els cristians, separadament o en grup, fan pel seu compte com a ciutadans, moguts per la consciència cristiana, i allò que fan en nom de l'Església, en comunió amb els pastors.

L'Església, que per raó de la seva funció i de la seva competència no es confon per res amb la comunitat política ni està lligada a cap sistema polític és alhora signe i salvaguarda de la transcendència de la persona humana.

La comunitat política i l'Església són, cada una en el seu camp, autònomes i independents l'una de l'altra. Totes dues, bé que a títol divers, estan al servei de la vocació personal i social d'uns mateixos homes. Aquest servei l'acompliran més eficaçment en bé de tothom, com més l'una i l'altra cultivin una sana cooperació entre elles, ateses, a més, les circumstàncies de lloc i de temps. Perquè l'home no està limitat a l'horitzó merament temporal, sinó que, vivint en la història humana, conserva íntegra la seva vocació eterna. I l'Església, fonamentada en l'amor del Redemptor, ajuda a fer que la justícia i l'amor estiguin més amplament vigents en les relacions internacionals i al si de cada nació. Predicant la veritat de l'Evangeli i il·luminant tots els sectors de l'activitat humana per mitjà de la seva doctrina i del testimoniatge portat pels cristians, respecta també i promou la llibertat política i la responsabilitat dels ciutadans.

Els Apòstols amb els seus successors i els co-operadors d'aquests, com que són enviats perquè anunciïn als homes el Crist Salvador del món, en l'exercici de l'apostolat es fonamenten en el po-

der de Déu, el qual tot sovint manifesta la força de l'Evangeli a través de la feblesa dels testimonis. Efectivament, tots els qui es consagren al ministeri de la paraula de Déu cal que emprin els camins i els mitjans propis de l'Evangeli, els quals es diferencien en moltes coses dels mitjans de la ciutat terrenal.

Les coses terrenals i les que en la condició humana superen aquest món es troben estretament unides, i l'Església mateixa se serveix de les coses temporals en tant que la seva missió peculiar ho exigeix. Però no posa la seva esperança en els privilegis que l'autoritat civil li concedeix; més aviat renunciarà a l'exercici de certs drets legítimament adquirits, sempre que consti que el seu ús fa dubtar de la sinceritat del seu testimoniatge o que noves condicions de vida demanen una altra direcció. Que sempre i arreu, però, li sigui permès de predicar la fe amb veritable llibertat, d'ensenyar la seva doctrina sobre la societat, d'exercir sense obstacles entre els homes la seva missió i d'exposar el seu judici moral, fins i tot sobre coses que afecten l'ordre polític, quan ho exigeixin els drets fonamentals de la persona o la salvació de les ànimes, servint-se de tots i únicament d'aquells mitjans que són conformes a l'Evangeli i al bé comú.

Adherent-se fidelment a l'Evangeli i exercint la seva missió en el món, l'Església, a qui toca de promoure i d'elevat tot allò que en la comunitat humana hi ha de veritable, de bo i de bell, enrobusteix la pau entre els homes a glòria de Déu.

Cap. V. La promoció de la pau i de la comunitat dels pobles

77. (*Introducció.*) Aquests anys que continuen essent encara gravíssimes entre els homes les afliccions i les angoixes provinents de la realitat o de l'amenaça d'una guerra, tota la família humana ha arribat, en el procés de la seva maduresa, a un moment decisiu. Mentre de mica en mica s'unifica i arreu esdevé més conscient de la seva unitat, no podrà tanmateix portar a terme l'obra que l'espera, que és la construcció d'un món que sigui de debò més humà per a tots els homes arreu de la terra, si tots ells no es converteixen coratjosament cap a la veritat de la pau. Això farà que l'anunci de l'Evangeli, d'acord amb les aspiracions i els anhels més profunds del gènere humà, resplendeixi amb una nova llum en aquests nostres temps, alhora que proclama feliços els qui treballen per la pau, «perquè seran anomenats fills de Déu» (Mt 5,9).

El Concili, doncs, tot il·lustrant la veritable i nobilíssima noció de la pau i condemnant la monstrositat de la guerra, vol fer una crida ardent a tots els cristians perquè, amb l'ajut de Crist autor de la pau, col·laborin amb tots els homes per establir entre ells una pau fonamentada en la justícia i en l'amor mutu i per preparar els camins per arribar-hi.

78. (*Natura de la pau.*) La pau no és la simple absència de guerra, ni es redueix merament a crear un equilibri de forces oposades, ni és tampoc el resultat d'una despòtica dominació, sinó que és anomenada amb tota propietat «obra de la justícia» (Is 32,7). És el fruit de l'ordre assignat a la societat humana pel seu diví Fundador i que els homes, sempre sedejants d'una justícia més perfecta, han de fer fructificar. En efecte, ja que el bé comú del gènere humà és regulat, en la seva substància, primordialment per la llei eterna, però està sotmès a mutacions contínues al llarg del temps pel que fa a les seves aplicacions concretes, mai la pau no s'ha obtingut un cop per sempre, sinó que s'ha de construir sense parar. A més, com que la voluntat humana és fràgil i ferida pel pecat, la recerca de la pau exigeix a cadascú un domini constant de les passions i una vigilància per part de l'autoritat legítima.

Però això no basta. Aquesta pau no es pot atènyer aquí a la terra, si no és salvaguardat el bé de les persones i si els homes no es comuniquen espontàniament els uns als altres, amb confiança, les riqueses espirituals i intel·lectuals. La ferma voluntat de respectar els altres homes i pobles i llur dignitat, i l'assídua pràctica de la fraternitat són absolutament necessàries per a la construcció de la pau. D'aquesta manera la pau és fruit també de l'amor, que va més enllà del que la justícia pot aportar.

Ara bé, la pau terrenal, que neix de l'amor al proïsme, és figura i efecte de la pau de Crist, que procedeix de Déu Pare. Perquè el mateix Fill encarnat, príncep de la pau, reconcilià per mitjà de la seva creu tots els homes amb Déu i, restablint la unitat de tots en un sol poble i en un sol cos, matà en la seva pròpia carn l'odi, i, enaltit per la resurrecció, vessà el seu Esperit d'amor al cor dels homes.

Per això tots els cristians són cridats instantment a «practicar la veritat en la caritat» (Ef 4,15), i a unir-se amb els homes veritablement pacífics per implorar la pau i instaurar-la.

Empesos per aquest mateix esperit, no podem deixar d'elogiar aquells qui, renunciant a la violència de la reivindicació dels seus drets, recorren a mitjans de defensa que, d'altra banda, estan a

l'abast dels més febles, mentre això es pugui fer sense lesionar els drets i les obligacions d'altri o de la comunitat.

En tant que els homes són pecadors, els amenaça el perill de guerra, i els amenaçarà fins a la vinguda de Crist; en tant, però, que, units en l'amor, superen el pecat, són superades també les violències, fins que s'acompleixi aquella paraula: «Forjaran relles de les seves espases i falçs de les seves llances. Cap nació no empunyarà l'espasa contra una altra, ni s'entrenaran mai més a fer la guerra» (Is 2,4).

Secció 1: *Necessitat d'evitar la guerra*

79. (*Cal frenar l'atrocitat de les guerres.*) Malgrat que les guerres recents hagin causat al nostre món uns perjudicis gravíssims, tant materials com morals, encara en algun lloc de la terra cada dia la guerra fa els seus estralls. Més encara, la crueltat d'una guerra, quan s'usen armes científiques de tota mena, amenaça portar els belligerants a una barbàrie que ultrapassaria de molt la dels temps passats. Després, la complexitat de la situació actual i la complicació de les relacions internacionals fan possible que les guerres sordes es perllonguin amb nous mètodes, encara més insidiosos i subversius. En molts casos el recurs a mètodes terroristes és considerat també una nova forma de fer guerra.

Davant aquest estat de degradació de la humanitat, el Concili vol recordar abans de tot el valor permanent del dret natural de gents i dels seus principis universals. La mateixa consciència del gènere humà proclama amb més i més fermesa aquests principis. Les accions, per tant, que deliberadament s'oposen a aquests principis i també les ordres que prescriuen aquests actes són criminals, i ni una obediència cega no pot excusar aquells qui les acaten. Entre aquests actes cal posar en primer lloc els mètodes sistemàtics d'extermini d'un poble, d'una nació o d'una minoria ètnica, crims horribles que cal condemnar enèrgicament; en canvi, s'ha d'aprovar totalment el coratge dels qui no temen resistir obertament els qui els ordenen.

Hi ha, sobre la guerra, algunes convencions internacionals que un gran nombre de nacions ha subscrit perquè les accions militars i llurs conseqüències siguin menys inhumanes: són les convencions que es refereixen a la sort dels soldats ferits o presoners, i diferents estipulacions d'aquesta mena.

Aquests pactes s'han de complir; encara més: tot-hom, especialment les autoritats públiques i els experts en la matèria, té el deure d'aplicar-se a millorar-los tant com pugui, perquè així es prestin amb més facilitat i eficàcia a posar un fre a la crueltat de les guerres. Sembla just, a més, que les lleis prevenin humanament el cas dels qui, per un motiu de consciència, refusen l'ús de les armes, mentre, però, acceptin una altra manera de servir la comunitat humana.

Sens dubte, la guerra no està pas bandejada de la humanitat. I mentre hi hagi un perill de guerra i no existeixi una autoritat internacional competent i dotada dels poders necessaris, no es podrà negar tampoc als governs el dret legítim de defensa, un cop esgotats tots els mitjans d'un pacífic arranjament. Els caps d'Estat i els qui comparteixen la responsabilitat dels afers públics tenen, doncs, l'obligació de tutelar la salvació dels pobles que els han estat encomanats, tractant així amb greu sentit de responsabilitat uns problemes tan greus. Però una cosa és servir-se de les armes per defensar justament els pobles, i una altra cosa és voler sotmetre altres nacions. I tampoc la potència bèl·lica no legítima tot ús militar o polític. Com tampoc el fet d'haver esclatat ja dissortadament una guerra no vol dir que tot sigui lícit entre les parts en conflicte.

Aquells tanmateix que, donats al servei de la pàtria, formen part de l'exèrcit, s'han de considerar, ells també, servidors de la seguretat i de la llibertat dels pobles, i, mentre exerceixen honestament l'ofici, contribueixen a l'estabilització de la pau.

80. (*La guerra total.*) L'horror i l'atrocitat de la guerra augmenten enormement amb l'increment de les armes científiques, ja que amb l'ús d'aquestes armes les accions bèl·liques poden produir destruccions immenses i indiscriminades, que per això excedeixen de molt els límits d'una legítima defensa. Més i tot: si aquests enginyers, tal com ja se'n troben en l'arsenal de les grans potències, fossin emprats sense restricció, es produiria una matança quasi general i totalment recíproca d'ambdós bel·ligerants, sense comptar les múltiples devastacions que en derivarien en la resta del món i els efectes perniciosos que l'ús d'aquestes armes comportaria.

Tot això ens obliga a examinar el problema de la guerra amb una mentalitat completament nova. Que sàpiguen els homes del nostre temps que hauran de donar un compte severíssim de les accions bèl·liques, ja que el curs dels temps futurs dependrà molt de les decisions que prenen avui.

Tenint en compte tot això, fent-se seves les condemnes de la guerra total pronunciades ja pels recents summes Pontífexs, aquest sagrat Sínode declara:

Tota acció bèl·lica que tendeix a destruir indistintament ciutats senceres o grans regions amb llurs habitants és un crim contra Déu i contra l'home mateix, crim que ha de ser condemnat amb fermesa i sense cap vacil·lació.

El perill característic de la guerra moderna consisteix en el fet que dóna en certa manera peu als qui posseeixen les armes científiques més modernes a perpetrar aquests crims i, per una mena de connexió inexorable, pot impel·lir les voluntats dels homes a les decisions més atroces. Perquè això no passi mai en el futur, els bisbes reunits de tot el món demanen amb gran insistència a tothom, especialment als governants de les nacions i als caps militars, que no parin mai de sospesar aquesta responsabilitat tan gran davant de Déu i de tota la humanitat.

81. (*La cursa d'armaments.*) Les armes científiques, certament, no s'acumulen únicament per poder-les emprar en temps de guerra. En efecte, com que la solidesa de la defensa de cada belligerant s'estima que depèn de la capacitat fulminant de represàlies a l'adversari, aquesta acumulació d'armes, que augmenta any rere any, serveix de manera insòlita per atemorir els possibles adversaris. I això és considerat per molts com el mitjà més eficaç per assegurar una certa pau entre les nacions.

Pensi's el que es vulgui d'aquest mètode de dissuasió, els homes han de convèncer-se que la cursa d'armaments, en la qual un gran nombre de nacions es refugien, no és el camí segur per a conservar sòlidament la pau, ni tampoc l'anomenat equilibri que en deriva és una pau certa i veritable. Per això, no sols no s'eliminen les causes de guerra, sinó que més aviat amenacen d'agreujar-se progressivament. Mentre hom esmerça riqueses immenses en la fabricació d'armes sempre noves, no es pot donar un remei suficient a tantes misèries del món d'avui. En comptes de guarir de debò i radicalment les dissensions entre els pobles, acaben per contagiar també altres parts del món. Caldrà escollir nous camins, partint d'una mentalitat renovada, perquè sigui suprimit aquest escàndol i, alliberat el món de l'angoixa que l'ofega, pugui renèixer la pau veritable.

Per això cal declarar novament que la cursa d'armaments és una plaga gravíssima per a la humanitat i perjudica els pobres d'una manera intolerable. I és molt de témer que, si continua, produi-

rà un dia tota mena de desastres funestos, dels quals ja prepara el camí.

Advertits per les calamitats que el gènere humà ha fet possibles, aprofitem la pausa de què fruïm i que ens ha estat concedida de dalt, per esdevenir més conscients de la pròpia responsabilitat i trobar així els camins amb els quals puguem resoldre d'una manera més digna de l'home les nostres controvèrsies. La Providència divina ens demana amb insistència que ens alliberem nosaltres mateixos de l'antic esclavatge de la guerra. Que, si refusàvem de fer aquest esforç, no sabem on ens duria aquest camí dolent en què ens hem ficat.

82. (*La prohibició absoluta de la guerra i l'acció internacional per a evitar-la.*) Queda clar, doncs, que hem de posar tot el nostre esforç a preparar el temps en què les nacions s'avinguin a prohibir absolutament tota guerra. Això naturalment demana l'establiment d'una autoritat pública universal, reconeguda per tothom i dotada de poders eficaços per garantir a tothom la seguretat, el manteniment de la justícia i el respecte dels drets. Abans, però, que pugui instituir-se aquesta anhelada autoritat, cal que les actuals supremes instàncies internacionals s'apliquin intensament a la recerca dels mitjans més aptes per a procurar la seguretat general. Com que la pau ha de brollar de la mútua confiança dels pobles, més que no pas ser imposada a les nacions pel terror de les armes, tothom ha de treballar per fer cessar finalment la cursa d'armaments; de manera que el desarmament comenci de debò i procedeixi no de manera unilateralment sinó a un mateix ritme, de comú acord, assegurat amb garanties reals i eficaces. Mentrestant, no s'han d'infravalorar els intents que ja s'han fet i que continuen fent-se per allunyar el perill de guerra. Més aviat cal encoratjar la bona voluntat de molts que, afeixugats per les preocupacions incalculables de llurs alts càrrecs, moguts tanmateix per la gravíssima responsabilitat a què estan obligats, treballen per eliminar la guerra que detesten, encara que no puguin prescindir de la complexa realitat de les situacions. Cal demanar ardentment a Déu que els doni l'energia d'emprendre amb perseverança i de dur a terme amb coratge aquesta gran obra d'amor als homes amb la qual hom construeix virilment la pau. Això els exigeix avui certament que estenguin el pensament i el cor més enllà de les fronteres de la pròpia nació, que deposin l'egoisme nacional i l'ambició de supremacia sobre altres nacions i que alimentin un respecte profund a tota la humanitat que tan laboriosament ja s'encamina cap a una més gran unitat.

Les conferències sobre els problemes de la pau i del desarmament, ja portades a terme amb valentia i continuïtat, i els congressos internacionals que s'han ocupat d'aquests temes han de ser considerats com els primers passos per a resoldre uns problemes tan greus i han de ser promoguts en el futur amb més urgència per obtenir-ne resultats concrets. Amb tot, que es guardin els homes de refiar-se només dels esforços d'uns quants, sense preocupar-se dels propis sentiments. Perquè els qui governen els pobles, que són els garants del bé comú de la pròpia nació i alhora els promotors del bé de tot el món, depenen en gran manera de les opinions i dels sentiments de les multituds. No els serveix de res d'escarrassar-se a construir la pau, si mentrestant els sentiments d'hostilitat, de menyspreu i de desconfiança, odis racials i ideologies obstinades divideixen els homes i els oposen entre ells. Per això es fa absolutament necessària i urgent una reeducació dels esperits i una nova orientació de l'opinió pública. Els qui es dediquen a l'activitat educativa, especialment de la joventut, i els qui contribueixen a la formació de l'opinió pública han de considerar un deure gravíssim la preocupació de formar la mentalitat de tothom vers nous sentiments pacífics. Cal que tots canviem els nostres cors, mirant el món sencer i tots aquells deures que junts podem realitzar per tal que la humanitat progressi vers el bé.

I que no ens enganyi una falsa esperança. Perquè, si en el futur, renunciant a odís i a enemistats, no es conclouen uns fermes i honestos pactes de pau universal, la humanitat, que, tot i haver acomplert admirables conquestes en el camp científic, ja es troba en greu perill, potser serà empesa funestament cap a aquella hora fatal en què no experimentarà cap més pau que la pau horrible de la mort. Tot amb tot, en dir això, l'Església de Crist, que es troba enmig de l'angoixa del temps present, no deixa d'esperar amb gran fermesa. Vol presentar al nostre temps un cop i un altre, oportunament i importunament, el missatge de l'Apòstol: «Ara és el temps favorable» per transformar els cors, «ara és el dia de salvació».

Secció 2: *La construcció de la comunitat internacional*

83. (*Causes i remeis de les discòrdies.*) La construcció de la pau exigeix abans de tot, començant per les injustícies, que s'eliminin entre els homes les causes de discòrdia que alimenten les

guerres. No poques d'aquestes discòrdies provenen de les excessives desigualtats econòmiques, o encara del retard amb què arriba el remei necessari. D'altres neixen de l'esperit de dominació i del menyspreu de les persones i, si n'esbrinem les causes més profundes, de l'enveja humana, de la desconfiança, de la supèrbia i de les altres passions egoistes. Com que l'home no pot aguantar tants desgreuges, se'n segueix que, ni que la guerra no esclati, el món s'infesta de contínues baralles i violències entre els homes. A més, com que aquests mateixos mals es troben també en les relacions entre les nacions, és absolutament necessari que, per vèncer-los o prevenir-los i per reprimir les violències desfermades, les institucions internacionals col·laborin i es coordinin més estretament, i que s'estimuli infatigablement la creació d'organismes promotors de la pau.

84. (*La comunitat dels pobles i les institucions internacionals.*) Avui dia que augmenten i s'estrenyen els lligams de mútua dependència entre tots els ciutadans i els pobles de la terra, la recerca i l'assoliment més eficaç del bé comú universal demanen que, sense esperar més, la comunitat de les nacions es doni un ordre que respongui a les seves incumbències actuals, sobretot tenint en consideració aquelles nombroses regions que es troben encara en un estat d'intolerable misèria.

Per obtenir aquests fins, les institucions de la comunitat internacional han de proveir, per la part que els toca, a les diferents necessitats dels homes, tant en els camps de la vida social als quals pertanyen l'alimentació, la salut, l'educació, el treball, com en no poques situacions particulars que es poden presentar en algunes bandes, per exemple, la necessitat general d'estimular el progrés de les nacions en vies de desenvolupament, de posar remei a les dissorts dels refugiats escampats per tot el món, o encara d'ajudar els emigrants i llurs famílies.

Les institucions internacionals, universals o regionals, ja existents, han fet certament un bé al gènere humà. Són com els primers esforços per a posar els fonaments internacionals de tota la comunitat humana i resoldre els problemes més greus del nostre temps, amb el fi de promoure el progrés arreu de la terra i evitar la guerra en qualsevol de les seves formes. En tots aquests camps l'Església s'alegra de l'esperit de veritable fraternitat que floreix entre cristians i no cristians i vol que cada dia es facin esforços més intensos per a alleujar l'extremada misèria.

85. (*La cooperació internacional en el pla econòmic.*) La solidaritat actual del llinatge humà

exigeix també que s'estableixi una més gran cooperació internacional en el pla econòmic. Perquè, encara que gairebé tots els pobles han esdevingut autònoms, amb tot es troben molt lluny de ser lliures d'excessives desigualtats i de tota forma de dependència indeguda, i també de poder escapar a tot perill de greus dificultats internes.

El desenvolupament d'una nació depèn de les seves possibilitats humanes i financeres. Cada nació ha de preparar els seus ciutadans per als diferents càrrecs de la vida econòmica i social per mitjà de l'educació i de la formació professional. Per això cal l'ajut d'experts estrangers, els quals, en col·laborar, s'han de comportar no pas com a dominadors sinó com a auxiliars i cooperadors. No es podrà procurar l'ajut material a les nacions en vies de desenvolupament si no es modifiquen profundament els mètodes actuals del comerç mundial. D'altres recursos, encara, els hauran de venir de les nacions pròsperes, en forma de dons, de préstecs o d'inversions; cal fer tot això generosament i sense cupiditat, per una part, i cal rebre-ho amb tota rectitud, per l'altra.

Per establir un autèntic ordre econòmic universal, cal renunciar als beneficis exagerats, a les ambicions nacionals, a l'apetència de dominació política, als càlculs d'estratègia militar, al desig de propagar o d'imposar ideologies. Hom proposa diferents sistemes econòmics i socials, i és de desitjar que els experts hi puguin trobar unes bases comunes per a un sa comerç mundial; això serà més fàcilment, si cadascú, renunciant als propis prejudicis, es mostra disposat a entaular un diàleg sincer.

86. (*Algunes normes oportunes.*) De cara a aquesta cooperació semblen oportunes les normes següents:

a) Els pobles en vies de desenvolupament han de tendir sobretot a buscar, expressament i sense equívocs, com a fi de llur evolució, el ple perfeccionament humà dels ciutadans. Que es recordin que aquest progrés neix i creix principalment del treball i de l'enginy dels mateixos pobles, ja que ha de recolzar no sols en els ajuts externs, sinó abans de tot en el ple desplaçament dels propis i en el cultiu del propi enginy i de la pròpia tradició. En aquesta matèria, els qui exerceixen una influència més gran sobre els altres han de donar exemple.

b) És un deure gravíssim dels pobles més avançats d'ajudar les nacions en vies de desenvolupament a complir les obligacions esmentades. Per això han de realitzar en ells mateixos les adaptacions mentals i materials que són necessàries per a l'establiment d'aquesta cooperació universal.

Així, en el comerç amb les nacions més febles i menys afortunades, que mirin constantment el bé d'elles, ja que, per al seu sosteniment, necessiten els guanys provinents de la venda dels propis productes.

c) Pertoca a la comunitat internacional coordinar i estimular el desenvolupament, procurant, però, distribuir amb la màxima eficàcia i amb plena equitat els recursos que hi són destinats. Salvant el principi de subsidiarietat, li correspon també regular les relacions econòmiques arreu del món per tal que funcionin segons els imperatius de la justícia.

Que es creïn institucions capaces de promoure i de regular el comerç internacional, sobretot amb les nacions menys desenvolupades, i destinades a compensar els inconvenients que deriven de l'excessiva desigualtat de poder entre les nacions. Aquesta planificació, afegida a ajuts tècnics, culturals i financers, ha de proporcionar a les nacions que s'encaminen vers el progrés els recursos necessaris perquè puguin assolir el degut creixement de llur economia.

d) En molts casos és urgent i necessari revisar les estructures econòmiques i socials; però, cal guardar-se de les solucions tècniques prematures, especialment de les que, mentre ofereixen a l'home avantatges materials, s'oposen al seu caràcter i al seu profit espiritual. Perquè «l'home no viu només de pa; viu de tota paraula que surt de la boca de Déu» (Mt 4,4). Qualsevol parcel·la de la família humana porta en ella mateixa i en les seves millors tradicions alguna part del tresor espiritual que Déu ha confiat a la humanitat, tot i que molts en desconeixen l'origen.

87. (*La cooperació internacional pel que fa a l'augment demogràfic.*) La cooperació internacional és sobretot indispensable quan es tracta de pobles que avui, bastant sovint, entre moltes altres dificultats, sofreixen d'una manera especial les que deriven d'un ràpid augment de la població. És urgent i necessari estudiar, amb la plena i intensa cooperació de tots, sobretot de les nacions més riques, la manera de poder recollir i de posar a disposició de tota la comunitat humana els recursos necessaris per a la subsistència i per a l'adequada instrucció de cadascú. Alguns pobles podrien millorar molt el nivell de vida, si, instruits degudament, passessin dels vells mètodes de producció agrícola a les noves tècniques, aplicant-les amb la prudència que calgui a la situació pròpia, i instaurant a més un ordre social millor i un repartiment més just de la propietat de les terres.

Corresponen al govern drets i deures pel que fa als problemes de la població en llurs nacions i dins els límits de la pròpia competència; com, per exemple, pel que fa a la legislació social i familiar, la migració del camp a la ciutat, la informació sobre la situació i les necessitats de la nació. Com que aquest problema apassiona tant avui els esperits, és de desitjar igualment que experts catòlics, sobretot a les universitats, continuïn sobre totes aquestes matèries els estudis i les iniciatives i els desenrotllin encara més.

Com sigui, però, que molts afirmen que el creixement demogràfic en el món, o almenys en certes nacions, s'ha de frenar d'una manera absoluta per tots els mitjans i amb qualsevol tipus d'intervenció de l'autoritat pública, el Concili exhorta tothom a abstenir-se de solucions contràries a la llei moral, promogudes o a vegades imposades públicament o privadament. Perquè, d'acord amb el dret inalienable de l'home al matrimoni i a la generació de la prole, la determinació sobre el nombre de fills a tenir depèn del recte judici dels pares i no pot de cap manera ser deixat al judici de l'autoritat pública. Però com que el judici dels pares suposa una consciència ben formada, és d'una gran importància donar a tothom la possibilitat de cultivar una responsabilitat recta i autènticament humana que tingui en compte la llei divina, ateses les circumstàncies reals i dels temps. Tot això exigeix arreu una millora de les condicions pedagògiques i socials i sobretot que es faciliti una formació religiosa o, almenys, una sana formació moral. Cal també informar bé la gent sobre els progressos científics en la recerca dels mètodes que poden ajudar els esposos a determinar el nombre de fills, sempre que estigui ben comprovat que aquests mètodes són segurs i reconeguda llur conformitat amb l'ordre moral.

88. (*L'ajuda dels cristians als altres països.*) Que els cristians cooperin de grat i de tot cor en la construcció d'un ordre internacional en el respecte autèntic a les legítimes llibertats i amb amical fraternitat amb tothom, tant més que la major part del món sofreix encara una necessitat tan gran que sembla que el mateix Crist aixeca la veu en els pobres per provocar la caritat dels seus deixebles. Que no hagi de ser, doncs, un motiu d'escàndol per als homes el fet que algunes nacions, on sovint la majoria dels ciutadans s'anomenen cristians, tinguin una gran abundància de béns, mentre d'altres estan mancades del necessari per a viure i són turmentades per la fam, les malalties i tota mena de misèries. L'esperit de pobresa i d'amor són, en efecte, la glòria i el testimoni de l'Església de Crist.

Així, doncs, cal lloar i ajudar aquells cristians, particularment els joves, que espontàniament s'ofereixen a socórrer altres homes i pobles. Més encara, correspon a tot el poble de Déu, començant pels bisbes amb la paraula i l'exemple, alleujar tant com es pugui les misèries actuals, i això, segons l'ús antic de l'Església, no solament amb els béns superflus, sinó també amb els necessaris.

La recollida i la distribució d'aquests recursos, sense que hagin de ser organitzades d'una manera rígida i uniforme, han de fer-se en pla diocesà, nacional i mundial, on sembli oportú, en acció conjunta entre els catòlics i els altres germans cristians. L'esperit d'amor, en efecte, no s'oposa per res a l'exercici organitzat i provident de l'acció social i caritativa; més aviat l'imposa. Per això, els qui es volen consagrar al servei de les nacions en vies de desenvolupament cal que es formin bé en institucions especialitzades.

89. (*Presència eficaç de l'Església en la comunitat internacional.*) L'Església, quan en virtut de la seva missió divina predica l'Evangeli a tots els homes i n'escampa els tresors de gràcia, contribueix a afermar la pau arreu de la terra i a posar una base sòlida per a la convivència fraterna d'homes i pobles, és a dir, el coneixement de la llei divina i natural. Per això l'Església ha d'estar absolutament present en la mateixa comunitat dels pobles, per afavorir i estimular la cooperació entre els homes, tant a través de les seves institucions públiques com mitjançant la plena i lleial col·laboració de tots els cristians, inspirada només pel desig de servir tothom.

Per arribar més eficaçment a aquest terme, els fidels, conscients de llur responsabilitat humana i cristiana, han de treballar per desvetllar, començant pel propi ambient de vida, la voluntat de cooperar amb promptitud amb la comunitat internacional. Que es tingui una cura especial a formar els joves en aquest punt, tant en l'educació religiosa com en la civil.

90. (*Participació dels cristians en les institucions internacionals.*) Una forma excel·lent de compromís dels cristians en el camp internacional és sens dubte la col·laboració que individualment o associats presten en les institucions que s'han fundat o que s'han de fundar, per fomentar la cooperació entre les nacions. Poden també ajudar de moltes maneres a construir la comunitat dels pobles en la pau i la germanor les diverses associacions catòliques internacionals, les quals cal enfortir augmentant el nombre de cooperadors ben formats, els subsidis que necessiten i la conve-

nient coordinació de forces. Als nostres temps, en efecte, tant l'eficàcia de l'acció com la necessitat de diàleg exigeixen iniciatives associades. A més, aquestes associacions contribueixen no pas poc a desvetllar un sentit d'universalitat, molt convenient sense dubte per als catòlics, i a formar una consciència de solidaritat i responsabilitat veritablement universals.

És de desitjar, finalment, que els catòlics, per tal d'acomplir bé llur tasca en la comunitat internacional, vulguin cooperar activament i positivament, tant amb els germans separats que professen junt amb ells la caritat evangèlica com amb tots els homes assedegats de pau autèntica.

El Concili, tenint en compte les desventures immenses que encara afligeixen la major part de la humanitat, i a fi de fomentar arreu la justícia juntament amb l'amor de Crist envers els pobres, creu molt oportuna la creació d'algun organisme de l'Església universal per estimular el conjunt dels catòlics a promoure el progrés de les regions indigents i la justícia social entre les nacions.

Conclusió

91. (*Tasca de cada fidel i de les Esglésies particulars.*) Tot el que aquest sagrat Sínode proposa forma part del tresor doctrinal de l'Església i vol ajudar tots els homes del nostre temps, tant si creuen en Déu com si no el reconeixen explícitament, perquè, percebent més clarament llur vocació integral, creïn un món més conforme a la dignitat eminent de l'home, aspirin a una fraternitat universal més profundament fonamentada i, sota l'impuls de l'amor, amb un esforç generós i comú, responguin a les exigències més urgents de la nostra època.

Certament, davant la immensa varietat de situacions i de formes de cultura humana a través del món, aquesta proposta no presenta, en nombrosos punts, sinó un caràcter general. Encara més, tot i que representa una doctrina ja acceptada dins l'Església, com que es tracta, però, ben sovint de realitats sotmeses a una incessant evolució, caldrà encara continuar-la i ampliar-la. Confiem, però, que moltes de les coses que, basant-nos en la paraula de Déu i en l'esperit de l'Evangelí, hem exposat, podran ser d'un gran ajut per a tothom, sobretot després que els fidels, sota el guiatge dels pastors, les hagin adaptades de fet a cada poble i a cada mentalitat.

92. (*El diàleg entre tots els homes.*) L'Església, en virtut de la seva missió d'il·luminar tot el

món amb l'anunci de l'Evangelí i de reunir en un sol Esperit tots els homes de qualsevol nació, raça o cultura, esdevé un signe d'aquella fraternitat que permet i consolida el diàleg sincer.

Això exigeix que abans que res promoguem, en la mateixa Església, l'estima mútua, el respecte, la concòrdia, i reconeguem tota diversitat legítima, per tal de poder establir un diàleg cada cop més fructuós entre tots els qui formen l'únic poble de Déu, tant els pastors com els altres fidels cristians. Perquè allò que uneix els creients és més fort que allò que els divideix; que hi hagi, doncs, unitat en les coses necessàries, llibertat en les dubtoses i caritat en totes.

El nostre pensament s'adreça a la vegada als germans que no viuen encara en plena comunió amb nosaltres i a llurs comunitats, amb les quals, però, estem units en la confessió del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant i pel vincle de la caritat, perquè ens recordem que la unitat dels cristians avui és esperada i desitjada àdhuc per molts que no creuen en Crist. En efecte, com més aquesta unitat, sota la força poderosa de l'Esperit Sant, avançarà en la veritat i l'amor, més també esdevindrà per a tot el món un presagi d'unitat i de pau. Unint, doncs, les nostres energies i emprant mitjans avui cada vegada més adequats a l'assoliment eficaç d'aquest altíssim fi, esforcem-nos, amb una conformitat cada dia més gran a l'Evangelí, per col·laborar fraternalment al servei de la família humana, la qual és cridada a esdevenir, en Crist Jesús, la família dels fills de Déu.

Després, dirigim també el nostre pensament a tots els qui creuen en Déu i conserven en les pròpies tradicions preciosos elements religiosos i humans, tot desitjant que un diàleg obert ens porti tots a acollir i dur a terme amb fidelitat i coratge els impulsos de l'Esperit.

El desig d'establir un diàleg que sigui inspirat només per l'amor a la veritat i portat amb la deguda prudència, no exclou ningú per part nostra: ni aquells qui honoren uns alts valors humans sense que en reconeixin encara l'Autor, ni aquells qui s'oposen a l'Església i la persegueixen de diferents maneres. Essent Déu Pare el principi i el fi de totes les coses, tots som cridats a ser germans. I per tant, cridats a aquesta mateixa vocació humana i divina, podem i hem de treballar plegats, sense violències ni enganys, per construir el món sobre una pau veritable.

93. (*Un món a construir i a portar fins al seu fi.*) Els cristians, tot recordant aquelles paraules del Senyor «tothom coneixerà que sou deixebles meus

per l'amor que us tindreu entre vosaltres» (Jn 13,35), no poden desitjar res amb més ardor que servir cada dia més generosament i eficaçment els homes del món contemporani. Per això, fidels a l'Evangeli i plens de la seva força, units a tots aquells qui estimen la justícia i la practiquen, han emprès de dur a terme aquí a la terra una tasca immensa; n'hauran de donar compte a Aquell qui jutjarà tothom el darrer dia. Perquè no tots els qui diuen «Senyor, Senyor» entraran al Regne del cel, sinó aquells qui fan la voluntat del Pare i s'apliquen a obrar coratjosament. El que vol el Pare, doncs, és que reconeguem el Crist, germà nostre, en cada un

dels homes, i que els estimem eficaçment, tant de paraula com d'obra, tot donant d'aquesta manera testimoniatge a la veritat, i compartim amb els altres el misteri d'amor del Pare celestial. Així per tota la terra els homes renaixeran a una esperança viva, do de l'Esperit Sant, perquè siguin finalment admesos a la pau i a la felicitat supremes, a la pàtria tota radiant de la glòria del Senyor.

«Glòria a Déu, que amb la força que actua en nosaltres que pot fer infinitament més de tot el que som capaços de demanar o d'entendre. Glòria a ell en l'Església i en Jesucrist, de generació en generació pels segles dels segles. Amén» (Ef 3,20-21).

CONCILI VATICÀ II

DECRETS

DECRET «INTER MIRIFICA» SOBRE ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ SOCIAL*

1. (*Significat d'una expressió.*) Entre els meravellosos invents de la tècnica que, particularment avui, l'enginy de l'home, amb l'ajuda de Déu, ha tret a partir de les coses creades, la mare Església acull i segueix amb especial sollicitud aquells que més directament afecten l'esperit humà i han obert nous i fàcils camins per a comunicar, amb la màxima facilitat, notícies, idees i ensenyaments de tota mena. Entre aquests invents destaquen aquells instruments que, per llur natura, poden arribar a moure no solament les persones individuals, sinó també les multituds i la humanitat sencera, com ara la premsa, el cinema, la ràdio, la televisió i d'altres, que poden ser anomenats, amb raó, instruments de comunicació social.

2. (*Per què el Concili en tracta.*) La Mare Església reconeix que aquests instruments, usats rectament, proporcionen una vàlida ajuda al gènere humà, perquè contribueixen eficaçment a relaxar i a cultivar l'esperit, i fan que el Regne de Déu es propagui i es consolidi; sap, també, que els homes poden usar-los contra el pla del diví Creador i convertir-los en pròpia desgràcia; més encara, es dol, com a mare, per les calamitats que el mal ús d'aquests mitjans ha causat massa sovint a la societat humana.

Per tant, el sagrat Concili, continuant la vigilant preocupació dels Summes Pontífexs i dels bisbes en un tema tan important, considera un deure seu tractar els principals problemes relacionats amb els instruments de comunicació social. A més, confia que la seva doctrina i la seva disciplina, així presentades, seran útils no sols a la salvació dels fidels sinó també a tot el gènere humà.

Cap. I. Normes per al recte ús dels mitjans de comunicació social

3. (*Tasques de l'Església.*) L'Església catòlica, havent estat fundada per Crist, el Senyor, per portar la salvació a tots els homes, i essent, per tant, empesa a evangelitzar, creu que pertoca a la seva missió anunciar la salvació servint-se també dels instruments de comunicació social, i ensenyar-ne als homes el recte ús.

Així, doncs, l'Església, per dret natural, pot usar i posseir qualsevol d'aquests instruments en

la mesura que siguin necessaris i útils a la formació cristiana i a la salvació de les ànimes; però és cosa dels sagrats pastors instruir i dirigir els fidels, de manera que, amb l'ajuda també d'aquests instruments, tendeixin a la salvació i a la perfecció pròpia i de tota la família humana.

D'altra banda, és tasca dels laics infondre esperit humà i cristià a aquests instruments, per tal que responguin plenament a la gran esperança de tots els homes i al disegni diví.

4. (*La llei moral.*) Per usar rectament aquests instruments, cal absolutament que tots els qui se'n serveixin coneguin les normes de l'ordre moral i les apliquin fidelment en aquest camp. Que tinguin, doncs, presents els continguts que són comunicats segons la particular naturalesa de cada instrument; a més, han de tenir en compte les condicions o circumstàncies, és a dir, el fi, les persones, el lloc, el temps i altres coses, en les quals es realitza la comunicació mateixa i aquelles circumstàncies que poden modificar-ne el valor moral, o canviar-lo totalment. Entre aquestes, en particular, s'ha de considerar la manera d'actuar pròpia de cada instrument, o sigui, la influència, que pot ser tan gran que difícilment els homes, sobretot si estan desprevinguts, puguin adonar-se'n, dominar-la i, si convé, rebutjar-la.

5. (*Dret a la informació.*) Per tant, és particularment necessari que tots els interessats es formin una recta consciència de l'ús d'aquests instruments, sobretot a propòsit d'algunes qüestions avui més fortament debatudes.

La primera qüestió es refereix a la informació, o sia, a l'adquisició i la divulgació de notícies. És clar, certament, que la informació, a causa del progrés de la societat humana actual i de la interdependència més estreta entre els seus membres, resulta molt útil i molt sovint necessària. En efecte, la comunicació pública i oportuna dels esdeveniments i dels fets proporciona als individus una consciència més plena i contínua, de manera que puguin contribuir eficaçment al bé comú i promoguin tots junts amb més facilitat el progrés de tota la societat civil. Hi ha, per tant, en la societat humana, un dret a la informació sobre aquelles coses que convenen a les persones, tant individualment com col·lectivament, segons les respectives condicions. Això no obstant, el recte exercici d'aquest dret demana que la comunicació sigui, objectivament, sempre veritable i in-

* Promulgat el 4 de desembre de 1963.

tegra, sense faltar a la justícia i a la caritat; a més, la manera d'informar ha de ser honesta i convenient, o sigui, que observi escrupolosament les lleis morals, els legítims drets i la dignitat de l'home, tant en la recerca de les notícies, com en llur divulgació; perquè no tot coneixement aprofita, «mentre que la caritat edifica» (1Co 8,1).

6. (*Art i moral.*) La segona qüestió es refereix a les relacions que hi ha entre els anomenats drets de l'art i les normes de la llei moral. Donat que les controvèrsies creixents sobre aquest tema no rarament neixen de falses doctrines ètiques i estètiques, el Concili manifesta que la primacia de l'ordre moral objectiu ha de ser acceptada absolutament per tothom, perquè és l'únic que supera i vertebrada d'una manera convenient tots els altres ordres de les activitats humanes, per molt dignes que siguin, sense excloure'n l'art. Ja que només l'ordre moral afecta en la totalitat del seu ésser l'home, criatura de Déu dotada d'intel·ligència i cridada a un fi sobrenatural, i, si observa íntegrament i fidelment aquest ordre, el condueix a assolir plenament la perfecció i la felicitat.

7. (*Tractament del mal moral.*) En fi, la narració, la descripció i la representació del mal moral poden indubtablement, fins i tot per mitjà dels mitjans de comunicació social, contribuir a un estudi i a un coneixement més aprofundit de l'home, i a manifestar i a enaldir la grandesa de la veritat i del bé, tot obtenint d'altra banda efectes dramàtics més oportuns. Tanmateix, per tal que les ànimes no en treguin més perjudici que no pas avantatge, cal que respectin exactament les lleis morals, sobretot si es tracta de qüestions que exigeixen el degut respecte, o que inciten més fàcilment a les desordenades passions l'home, ferit pel pecat original.

8. (*L'opinió pública.*) Donat que les opinions públiques exerceixen avui una gran influència i pes en la vida privada i pública de tota mena de ciutadans, és necessari, també en aquest sector, que tots els membres de la societat compleixin els propis deures de justícia i de caritat; i, així, també amb l'ajut d'aquests mitjans, maldin per formar i difondre unes opinions públiques rectes.

9. (*Deures dels usuaris.*) Tots els usuaris —lectors, espectadors i oients— tenen uns deures particulars, perquè reben per elecció personal i lliure les notícies difoses per aquests mitjans de comunicació social. En efecte, una recta elecció demana fomentar tot allò que excel·leix en virtut, ciència i art, i, en canvi, evitar allò que pugui ser causa o ocasió de dany espiritual propi, o bé perill per als altres per mal exemple, o que obstaculitza les bones notícies

i promou les dolentes, cosa que passa sovint pagant a empresaris que només usen aquests instruments amb criteris de lucre.

Per tant, perquè els usuaris compleixin la llei moral, no han de passar per alt la missió d'informar-se oportunament dels criteris de l'autoritat competent en aquestes matèries, i de complir-los segons les normes de la recta consciència. Però, per tal que puguin oposar-se més fàcilment als atractius menys rectes i afavorir totalment els bons, que procurin dirigir i educar la pròpia consciència amb els mitjans convenients.

10. (*Deures dels joves i dels pares.*) Que els usuaris, sobretot els joves, mirin d'acostumar-se a un ús moderat i disciplinat d'aquests instruments. A més, que mirin d'entendre millor el que veuen, senten i llegeixen; que en parlin amb els educadors i amb persones competents, i aprenguin a formular-ne un judici recte. Que recordin els pares que és missió seva vigilar constantment que espectacles, revistes i coses semblants, que ofenen la fe i els costums, no entrin al si de la família, i que els fills no els trobin en altres llocs.

11. (*Deures dels productors.*) La principal responsabilitat moral per a un recte ús dels mitjans de comunicació social pertany als periodistes, als escriptors, als actors, als productors, als realitzadors, als empresaris, als directors i als venedors, als crítics i als altres que d'alguna manera participen en la preparació i la transmissió de les comunicacions. És evident, en efecte, quines són i quina importància tenen les responsabilitats de tots aquests en les actuals condicions humanes, donat que poden conduir el gènere humà al bé o al mal amb llurs informacions i pressions.

Així, doncs, hauran de regular els interessos econòmics polítics i artístics de manera que mai no vagin contra el bé comú. Per aconseguir-ho més fàcilment, cal que formin part d'aquelles associacions professionals que —fins i tot, si fos necessari, comproment-se a observar un codi moral— imposin als membres el respecte a les lleis morals en les activitats i els deures de llur professió.

I sempre han de recordar que la majoria dels lectors i dels espectadors està formada per joves que necessiten una premsa i uns espectacles que els ofereixin unes diversions honestes i que elevin l'esperit. A més, procurin que les matèries religioses es confiïn a persones dignes i preparades, i que es facin amb el degut respecte.

12. (*Deures de l'autoritat civil.*) L'autoritat civil té peculiars deures en aquesta matèria, per raó del bé comú al qual s'ordenen aquests instru-

ments. És propi de la seva autoritat, en el propi àmbit, defensar i protegir la veritable i justa llibertat d'informació que l'actual societat necessita totalment per al seu progrés, sobretot la premsa; també fomentar la religió, la cultura i les millors tècniques, i vetllar pels usuaris perquè puguin lliurement fruit dels legítims drets. A més, pertoca a l'autoritat civil donar suport a aquelles iniciatives que, encara que siguin sobretot útils al jovent, altrament no podrien ser realitzades.

Finalment, el mateix poder públic, que legítimament es preocupa per la salut física dels ciutadans, està obligat a vetllar amb tota justícia i zel, per la promulgació de les lleis i llur eficaç aplicació, que no s'originin greus perills per a la moralitat pública i per al progrés de la societat, pel mal ús d'aquests instruments. Amb aquesta atenta sollicitud no és conculcada la llibertat dels individus o dels grups, sobretot si arriben a mancar segures garanties per part dels qui, per específica professió, usen aquests mitjans.

Cal tenir una especial vigilància per defensar els joves de la premsa i dels espectacles que siguin nocius a llur edat.

Cap. II. Els mitjans de comunicació social i l'apostolat catòlic

13. (*Acció dels pastors i dels fidels.*) Tots els fills de l'Església s'han d'esforçar, de comú acord, a fi que els instruments de comunicació social s'utilitzin eficaçment, sense perdre temps i amb el màxim d'enginy, en les més variades formes d'apostolat, tal com ho exigeixen les circumstàncies, avançant-se, així, a les iniciatives nocives, sobretot en aquelles regions on el progrés moral i religiós demana una presència més urgent i activa.

Per això els sagrats pastors s'esforçaran per complir en aquest sector una missió íntimament lligada al deure ordinari de predicar. Que procurin, també els laics que utilitzen aquests instruments, donar testimoniatge de Crist, sobretot realitzant la pròpia missió amb competència i amb esperit apostòlic, i, a més, col·laborant directament a l'acció pastoral de l'Església cadascú segons les pròpies possibilitats tècniques, econòmiques, culturals i artístiques.

14. (*Iniciatives dels catòlics.*) En primer lloc, cal fomentar la premsa honesta. Però, per tal d'omplir plenament els lectors d'esperit cristià, cal suscitar i difondre una premsa específicament catòlica —tant si és promoguda i depèn directa-

ment de la mateixa autoritat eclesiàstica, com si ho és d'homes catòlics—, que es publiqui amb la intenció de formar, afirmar i promoure opinió pública conforme al dret natural, a la doctrina i a la moral catòliques, i de divulgar i fer conèixer recatament els fets relacionats amb la vida de l'Església. S'ha de persuadir els fidels de la necessitat de llegir i difondre la premsa catòlica per formar-se un judici cristià de tots els esdeveniments.

Cal promoure i assegurar per tots els mitjans eficaços la producció i la projecció de films destinats a l'honest esbarjo de l'esperit, útils a la cultura i a l'art, sobretot els destinats a la joventut. Això s'aconseguirà, sobretot, ajudant i, a la vegada, coordinant les realitzacions i les iniciatives dels productors i distribuïdors rectes, afavorint les pel·lícules que mereixen el suport dels crítics i els premis, fomentant i associant els cinemes d'empresaris catòlics i honorats.

Semblantment, s'han d'ajudar amb eficàcia els programes honestos de ràdio i de televisió, sobretot els de caràcter familiar. Han de fomentar-se amb interès les emissions catòliques que encaminen els oients i els espectadors a participar en la vida de l'Església i a assimilar les veritats religioses. On sigui oportú, cal promoure amb tota sollicitud emissores catòliques i procurar que les emissions es facin amb la convenient perfecció i eficàcia.

A més, s'ha de vetllar perquè el noble i antic art escènic, que tant propaguen avui els mitjans de comunicació social, contribueixi a la formació humana i moral dels espectadors.

15. (*La formació dels autors.*) Per tal de poder proveir a les necessitats abans exposades, els sacerdots, els religiosos i els laics han d'estar formats convenientment, per tal que puguin usar amb la deguda competència aquests mitjans per a finalitats d'apostolat.

Sobretot, s'han de preparar tècnicament, culturalment i moralment els laics, multiplicant escoles, facultats i instituts, on els periodistes, els guionistes de cinema, de ràdio, de televisió i altres interessats puguin adquirir una formació íntegra, impregnada d'esperit cristià, sobretot pel que fa a la doctrina social de l'Església. També els actors escènics han de ser formats i ajudats perquè llur art contribueixi vàlidament al bé de la societat humana. Finalment, han de preparar-se diligentment els crítics literaris, de cinema, de ràdio, de televisió, etc., per tal que dominin molt bé la professió i siguin instruïts i estimulats a posar sempre en el degut relleu, en llurs judicis, l'aspecte moral.

16. (*La formació dels usuaris.*) Com que el rec-te ús dels instruments de comunicació social, que són a disposició d'usuaris diversos per edat i cultura, exigeix una formació i una experiència adaptades i específiques, cal fomentar i multiplicar i dirigir, inspirades pels principis de la moral cristiana, les iniciatives aptes per a aquest fi —sobretot si van destinades al jovent—, a les escoles catòliques de qualsevol grau, als seminaris i a les associacions d'apostolat dels laics. Per obtenir-ho ben aviat, l'exposició i l'explicació de la doctrina i de la disciplina catòliques ha de fer-se en el catecisme.

17. (*Mitjans tècnics i econòmics.*) Com que no està gens bé que els fills de l'Església tolerin que la paraula de la salvació estigui lligada i obstaculitzada per dificultats tècniques o per les despeses, enormes certament, que aquests instruments demanen, aquest sant Concili recorda el deure de sostenir i d'ajudar els diaris catòlics, les revistes i les iniciatives cinematogràfiques, els estudis i les emissions de ràdio i de televisió, el principal fi dels quals sigui divulgar i defensar la veritat, i procurar la formació cristiana de la societat humana. Alhora convida insistentment les associacions i els individus que tinguin notables possibilitats econòmiques o tècniques a mantenir de grat i generosament, amb llurs mitjans i amb llur competència, aquests instruments, en la mesura que es proposen objectius genuïnament culturals i apostòlics.

18. (*La diada anual.*) Per reforçar més eficaçment el multiforme apostolat de l'Església en relació amb els mitjans de comunicació social, cal que, cada any, se celebri, a totes les diòcesis del món, a judici del bisbe, una diada en què els fidels siguin instruïts sobre llurs deures en aquest sector, siguin invitats a pregar per aquesta intenció i a fer almoïna per a aquest fi, almoïna que es destinarà religiosament a mantenir i a incrementar, segons les necessitats del món catòlic, les institucions i les iniciatives promogudes per l'Església.

19. (*L'Oficina de la Santa Seu.*) Per complir la seva suprema sol·licitud pastoral pel que fa als instruments de comunicació social, el Summe Pontífex té a la seva disposició una especial Oficina de la Santa Seu.

20. (*Competències dels bisbes.*) Els bisbes hauran de vigilar, a les pròpies diòcesis, les obres i les iniciatives d'aquest sector, promoure-les i, en la mesura que afectin l'apostolat públic, reglamentar-les, sense excloure'n les que depenen de religiosos exempts.

21. (*Les Oficines nacionals.*) Però, com que un apostolat eficaç per a tota una nació demana una unitat de parers i esforços, aquest sant Concili determina i mana que arreu s'estableixin i es mantinguin amb tots els mitjans Oficines nacionals per a la premsa, la ràdio i la televisió. Per tant, serà tasca principal d'aquestes Oficines procurar que la consciència dels fidels es formi recitament en l'ús d'aquests instruments, i també fomentar i reglamentar totes les iniciatives dels catòlics en aquest camp.

A cada nació, la direcció d'aquestes Oficines s'ha de confiar a una especial comissió de bisbes o a un bisbe delegat; han de formar-ne part també laics experts en doctrina catòlica i en aquestes tècniques.

22. (*Les associacions internacionals.*) A més, donat que l'eficàcia d'aquests mitjans supera els límits de cada nació i fa de les persones com ciutadans de tota la humanitat, les iniciatives nacionals en aquest sector s'han de coordinar també en el pla internacional. I que les Oficines esmentades al núm. 21 treballin de valent juntament amb la respectiva Associació catòlica internacional. Aquestes Associacions catòliques internacionals només són legítimament aprovades per la Santa Seu, i en depenen.

Conclusió

23. (*La Instrucció pastoral.*) Per a l'aplicació de tots els principis i normes d'aquest sant Concili sobre els instruments de comunicació social, per manament exprés del Concili, que sigui publicada una Instrucció pastoral, a cura de l'Oficina de la Santa Seu esmentada al n. 19, amb la col·laboració d'experts pertanyents a diverses nacions.

24. (*Exhortació final.*) Finalment, aquest sant Concili confia que aquesta seva exposició d'instruccions i de normes serà acollida de bon grat i observada santament per tots els fills de l'Església, els quals, àdhuc usant aquests mitjans, no sols no sofriran cap dany, sinó que com a sal i llum, assaonaran la terra i il·luminaran el món. A més, convida tots els homes de bona voluntat, sobretot els qui tenen a les mans aquests instruments, que vulguin usar-los únicament en bé de la societat, el destí de la qual depèn cada vegada més del recte ús que en facin. Així, doncs, com amb els antics monuments de l'art, que també amb aquests nous invents sigui glorificat el nom del Senyor, segons allò de l'Apòstol: «Jesucrist és el mateix ahir i avui i pels segles» (He 13,8).

DECRET «ORIENTALIUM ECCLESiarUM» SOBRE LES ESGLÉSIES ORIENTALS CATÒLIQUES*

Proemi

1. L'Església catòlica té en gran estima les institucions, els ritus litúrgics, les tradicions eclesials i la disciplina de la vida cristiana de les Esglésies orientals. En aquestes, en efecte, il·lustres com són per venerable antiguitat, resplendeix la tradició que deriva dels Apòstols a través dels Pares i que constitueix part del patrimoni divinement revelat i indivís de l'Església universal. Per això, aquest sant i ecumènic Concili, mostrant-se sol·lícit envers les Esglésies orientals, que d'aquesta tradició són testimonis vius, i desitjant que floreixin i que compleixin amb nou vigor apostòlic la missió que els ha estat confiada, a més d'allò que afecta tota l'Església, ha decidit d'establir alguns punts, tot deixant els altres a la cura dels Sínodes orientals i de la Seu Apostòlica.

Les Esglésies particulars o ritus

2. (*La varietat no perjudica la unitat.*) L'Església santa i catòlica, que és el Cos místic de Crist, es compon de fidels, que estan orgànicament units en l'Esperit Sant per la mateixa fe, pels mateixos sacraments i pel mateix govern i que unint-se en diversos grups, aplegats per la jerarquia, constitueixen les Esglésies particulars o ritus. Hi ha entre elles una admirable comunió, de manera que la varietat en l'Església no sols no en perjudica la unitat, sinó que, al contrari, la manifesta; en efecte, és intenció de l'Església catòlica que es mantinguin vigents i íntegres les tradicions de cada Església particular o ritu, i igualment vol adaptar el seu estil de vida a les variades necessitats dels temps i dels llocs.

3. (*Igual dignitat per a totes les Esglésies particulars.*) Aquestes Esglésies particulars, tant d'Orient com d'Occident, encara que en part siguin diferents entre elles per raó dels anomenats ritus, és a dir, per la litúrgia, per la disciplina eclesial i pel patrimoni espiritual, tanmateix són confiades de la mateixa manera al govern pastoral del Pontífex Romà, el qual, per voluntat divina, succeeix sant Pere en el primat sobre l'Església universal. Per tant, frueixen d'igual dignitat, de mane-

ra que cap d'elles no preval sobre les altres per raó del ritu, i frueixen dels mateixos drets i estan sotmeses a les mateixes obligacions, àdhuc pel que fa a la predicació de l'Evangelí a tot el món (cf. Mc 16,15), sota la direcció del Pontífex Romà.

4. (*Prescripcions canòniques.*) Cal, doncs, que a tot el món es protegeixin i creixin totes les Esglésies particulars i amb aquesta finalitat s'erigeixin parròquies i una jerarquia pròpia, on ho demani el bé espiritual dels fidels. I les jerarquies de les diverses Esglésies particulars, que tenen jurisdicció sobre el mateix territori, procuraran, amb el mutu intercanvi de parers en reunions periòdiques, promoure la unitat d'acció i, unint esforços, ajudar les obres comunes, per fer progressar més fàcilment el bé de la religió i tutelar més eficaçment la disciplina del clergat. Tots els clergues i aquells que accedeixen als ordes sagrats han de ser ben instruïts sobre els ritus i especialment sobre les normes pràctiques en matèries interrituals; més encara, també els laics tenen dret a rebre una formació catequètica sobre els ritus i llurs normes. En fi, tots i cadascun dels catòlics, i també els batejats de qualsevol Església o comunitat no catòlica que arriben a la plenitud de la comunió catòlica, han de conservar el propi ritu en qualsevol lloc, honorar-lo i, segons les possibilitats, observar-lo; sempre, però, es manté el dret de recórrer, en casos particulars de persones, comunitats o regions, a la Seu Apostòlica, la qual, com a àrbitre suprem en les relacions intereclesials, proveirà a les necessitats amb esperit ecumènic, ella mateixa o per mitjà d'altres autoritats, tot donant regles oportunes, decrets o rescriptes.

Patrimoni espiritual de les Esglésies orientals que ha de ser conservat

5. (*El patrimoni oriental, patrimoni de tota l'Església.*) La història, les tradicions i nombroses institucions eclesials demostren clarament els grans mèrits de les Esglésies orientals davant l'Església universal. Per això el sant Concili no en té prou de lloar i apreciar degudament aquest patrimoni eclesial i espiritual, sinó que, a més, el considera fermament patrimoni de tota l'Església del Crist. Per tant, declara solemnement que les Esglésies d'Orient i Occident tenen el dret i el

* Promulgat el 21 de novembre de 1964.

deure de governar-se segons les pròpies disciplines peculiars, ja que es troben recomanades per la venerable antiguitat, són les més adequades als costums dels seus fidels i semblen les més indicades per a assegurar el bé de les ànimes.

6. (*Fidelitat a mantenir el propi patrimoni.*) Que sàpiguen tots els orientals i n'estiguin ben certs que ells sempre poden i han de conservar els propis ritus litúrgics legítims i la disciplina, i que no han de ser introduïdes modificacions si no és per raó del propi progrés orgànic. Totes aquestes coses, doncs, els mateixos orientals les han d'observar amb la màxima fidelitat i adquirir-ne un coneixement cada vegada més aprofundit i una pràctica més perfecta. Si se n'haguessin apartat indedugament a causa de les circumstàncies de temps o de persones, que s'esforcin per retornar a les tradicions antigues. Els qui, per raó del càrrec o del ministeri apostòlic, tenen relacions freqüents amb les Esglésies orientals o amb llurs fidels, procuraran, segons la importància del càrrec que ocupen, obtenir acuradament un coneixement i una pràctica dels ritus, de la disciplina, de la doctrina, de la història i del caràcter dels orientals. A les cases religioses o a les associacions de ritu llatí que treballen en països orientals, se'ls recomana especialment que, tant com sigui possible, fundin cases o fins i tot províncies de ritu oriental, per a una major eficàcia de l'apostolat.

Els patriarques orientals

7. (*La institució patriarcal.*) La institució patriarcal existeix a l'Església des dels temps més antics i fou reconeguda pels primers Concilis ecumènics.

El nom de patriarca oriental designa el bisbe que té jurisdicció sobre tots els bisbes, sense excloure'n els metropolitans, la clerecia i els pobles del propi territori o ritu, d'acord amb el dret i salvat el primat del Romà Pontífex.

Si un jerarca d'un ritu determinat s'estableix fora dels límits del territori patriarcal, queda agregat a la jerarquia del patriarcat del mateix ritu, segons la norma del dret.

8. Els patriarques de les Esglésies orientals, si bé en el temps uns són posteriors als altres, són tots iguals en virtut de la dignitat patriarcal, salvada entre ells la precedència honorífica legítimament establerta.

9. (*L'àmbit de la jurisdicció patriarcal.*) Segons una antiquíssima tradició de l'Església, és reservat un especial honor als patriarques de les Esglésies

orientals, atès que cadascun presideix com a cap i pare el patriarcat. Per això aquest sant Concili estableix que en siguin restaurats els drets i els privilegis, segons les antigues tradicions de cada Església i els decrets dels Concilis ecumènics.

Aquests drets i privilegis són els que vigien al temps de la unió d'Orient i d'Occident, encara que convé adaptar-los una mica a les circumstàncies actuals.

Els patriarques amb els seus sínodes constitueixen la instància superior per a tots els afers del patriarcat, sense excloure el dret de crear noves eparquies i de nomenar bisbes del propi ritu dintre els límits del territori patriarcal, tot respectant el dret inalienable del Romà Pontífex d'intervenir en cada cas.

10. (*Els arquebisbes majors.*) Tot el que ha estat dit dels patriarques és vàlid també, d'acord amb el dret, per als arquebisbes majors que presideixen una Església particular o ritu.

11. (*Erecció de nous patriarcats.*) Com que la institució patriarcal és la forma tradicional de govern en les Esglésies orientals, el sant Concili ecumènic desitja que, on calgui, s'erigeixin nous patriarcats, la fundació dels quals tanmateix queda reservada al Concili ecumènic o al Romà Pontífex.

Disciplina dels sagraments

12. (*Restablir l'antiga disciplina dels sagraments.*) El sant Concili ecumènic confirma i lloa, i, si cal, desitja que sigui restablerta, l'antiga disciplina dels sagraments vigent a les Esglésies orientals, com també la manera com són celebrats i administrats.

13. (*La confirmació.*) Que sigui plenament restablerta la disciplina sobre el ministre del sant crisma vigent entre els orientals des de molt antic. Per tant, els preveres poden conferir aquest sagrament, usant un crisma beneït pel patriarca o pel bisbe.

14. Tots els preveres orientals poden administrar vàlidament aquest sagrament, juntament amb el baptisme o per separat, a tots els fidels de qualsevol ritu, fins i tot el llatí, observant per a la licitud les prescripcions del dret, tant comú com particular.

També els preveres de ritu llatí, en virtut de les facultats que tenen pel que fa a l'administració d'aquest sagrament, poden administrar-lo també a fidels de les Esglésies orientals, de qualsevol ritu que siguin, observant, però, les prescripcions del dret sobre la licitud, tant del comú com del particular.

15. (*El precepte festiu.*) Els fidels estan obligats, els diumenges i els dies de festa, a assistir a la divina litúrgia o, segons les prescripcions o costums del propi ritu, a la celebració de les lloances divines. Per tal que els fidels puguin complir aquesta obligació amb més facilitat, el temps apte per a l'acompliment d'aquest precepte va de les vespres del dia precedent fins a la fi del diumenge o de la festa. Es recomana insistentment als fidels de rebre la santa Eucaristia aquests dies, i més sovint encara, o fins i tot cada dia.

16. (*Llicències per a les confessions.*) Com que constantment els fidels de diverses Esglésies particulars es troben barrejats en una mateixa regió o territori oriental, la facultat d'oïr confessions donada als preveres de qualsevol ritu pels propis jerarques legítimament i sense cap restricció s'estén a tot el territori d'aquell qui l'atorga, i també als llocs i als fidels de qualsevol ritu en el mateix territori, fora del cas que la jerarquia de lloc l'hagi negada expressament pel que fa als llocs del seu ritu.

17. (*El sagrament de l'orde.*) Per tal de posar en valor en l'Església oriental l'antiga disciplina del sagrament de l'orde, aquest sant Concili desitja que la institució del diaconat permanent torni a vigir en els llocs on ha caigut en desús. Pel que fa al sotsdiaconat i als ordes inferiors, i a llurs drets i obligacions, l'autoritat legislativa de cada Església particular proveirà.

18. (*El sagrament del matrimoni.*) Quan els catòlics orientals contrauen matrimoni amb batejats orientals no catòlics, per evitar matrimonis invàlids i per protegir l'estabilitat i la santedat de les noces i la pau de la família, el sant Concili estableix que la forma canònica de la celebració d'aquests matrimonis es obligatòria només per a la licitud. Per a la validesa basta la presència del ministre sagrat; que s'observin, però, les altres normes del dret.

El culte diví

19. (*Els dies festius.*) D'ara endavant pertoca únicament al Concili ecumènic o a la Santa Seu instituir, traslladar o suprimir els dies festius comuns a totes les Esglésies orientals. En canvi, pel que fa a les festes de cada Església particular, a més de la Santa Seu, els sínodes patriarcals o arquebisbals poden instituir-los, traslladar-los o suprimir-los; sempre, però, tenint en compte tota la regió i les altres Esglésies particulars.

20. (*La Pasqua.*) Fins que entre tots els cristians no s'arribi al desitjat acord sobre la fixació d'un únic dia per a la comuna celebració de la festa de Pasqua, mentrestant, per tal d'afavorir la unitat dels cristians que viuen en la mateixa regió o nació, és confiat als patriarques o a les supremes autoritats eclesiàstiques locals de posar-se d'acord, amb consentiment unànime i amb intercanvi de parers dels interessats, per celebrar la festa de Pasqua el mateix diumenge.

21. (*La santificació de les festes.*) Cada fidel que es troba fora de la regió o territori del propi ritu, pel que fa a la llei sobre els temps sagrats, pot adaptar-se plenament a la disciplina vigent en el lloc on és. En les famílies de ritu mixt es pot observar aquesta llei segons un sol i mateix ritu.

22. (*L'Ofici diví.*) Els clergues i els religiosos orientals celebraran segons les prescripcions i les tradicions de la pròpia disciplina les lloances divines, que de molt antic han estat en gran honor en totes les Esglésies orientals. Que també els fidels, seguint l'exemple dels avantpassats, es donin a la lloança divina devotament i en la mesura de les possibilitats.

23. (*La llengua litúrgica.*) Correspon al patriarca amb el sínode o a la suprema autoritat de cada Església amb el consell dels jerarques reglamentar l'ús de les llengües en les sagrades accions litúrgiques i aprovar les traduccions a la llengua vernacle, després de fer-ne una relació a la Seu Apostòlica.

Relacions amb els germans de les Esglésies separades

24. (*Les Esglésies orientals i l'ecumenisme.*) Pertany sobretot a les Esglésies orientals en comunió amb la Seu Apostòlica de Roma l'especial tasca de promoure la unitat de tots els cristians, especialment dels orientals, segons els principis del decret «sobre l'ecumenisme» d'aquest sant Concili, i ho faran abans de tot amb la pregària, amb l'exemple de la vida, amb una fidelitat religiosa envers les antigues tradicions orientals, amb un millor coneixement mutu, amb la col·laboració i l'estima fraternal de les coses i dels esperits.

25. Quant als orientals separats que, sota l'influx de la gràcia de l'Esperit Sant, entren en la unitat catòlica, no se'ls exigirà més del que reclama la simple professió de fe catòlica. I com que entre ells s'ha conservat el sacerdoci vàlid, els clergues orientals que es fan catòlics podran exer-

cir el propi orde d'acord amb les normes establertes per l'autoritat competent.

26. (*Principis de la comunicació en les coses sagrades.*) La comunicació en les coses sagrades que atempta contra la unitat de l'Església o comporta una adhesió formal a l'error o el perill d'apartar-se de la fe, l'escàndol o l'indiferentisme, està prohibida per la llei divina. Però, pel que fa als germans orientals, la pràctica pastoral demostra que es poden i s'han de prendre en consideració diverses circumstàncies individuals quan, sense que la unitat de l'Església en pateixi ni hi hagi perills a evitar, la necessitat de la salvació i el bé espiritual de les ànimes les fan urgents. Per això, l'Església catòlica, d'acord amb les circumstàncies dels temps, dels llocs i de les persones, sovint ha adoptat i adopta una manera d'actuar més indulgent, oferint a tots els cristians els mitjans de la salvació i el testimoniatge de la caritat mitjançant la participació en els sagraments i en les altres funcions o coses sagrades. Davant de tot això, el sant Concili, «per tal de no ser obstacle per excessiva severitat envers els qui són salvats» i a fi de promoure cada vegada més la unió amb les Esglésies orientals separades de nosaltres, ha decidit d'establir la següent disciplina.

27. (*Aplicació pastoral de la comunicació en les coses sagrades.*) Sense abrogar els principis esmentats, es pot administrar als orientals que de bona fe estan separats de l'Església catòlica els sagraments de la penitència, l'Eucaristia i la unció dels malalts, si els demanen espontàniament i tenen les degudes disposicions. Més encara, també als catòlics els són permesos demanar aquests sagraments als ministres no catòlics en les Esglésies dels quals els sagraments són vàlids, sempre que la necessitat o una veritable utilitat espiritual ho

aconsellin i no sigui possible físicament o moralment d'acudir a un sacerdot catòlic.

28. D'acord amb els mateixos principis, la comunicació en les funcions, les coses i els llocs sagrats entre els catòlics i els germans orientals separats, és igualment permesa per un motiu raonable.

29. Aquesta forma més suau de comunicació en les coses sagrades amb els germans de les Esglésies orientals separades queda confiada a la vigilància i a l'autoritat dels jerarques del lloc, a fi que, després de canviar entre ells impressions i, si cal, després d'haver escoltat el parer dels jerarques de les Esglésies separades, regulin amb prescripcions i normes oportunes i eficaces les relacions entre els cristians.

Conclusió

30. El sant Concili s'alegra molt de la col·laboració fructuosa i activa de les Esglésies catòliques d'Orient i d'Occident, i al mateix temps declara que totes aquestes disposicions jurídiques són establertes per a les condicions actuals, fins que l'Església catòlica i les Esglésies orientals separades arribin a una plenitud de comunió.

Mentrestant, tots els cristians, orientals i occidentals, són ardentment invitats a adreçar a Déu pregàries fervoroses i assídues, o millor, diàries, per tal que, amb l'ajuda de la santíssima Mare de Déu, tots siguin u. Que preguin també perquè a tants cristians de totes les Esglésies que professen coratjosament el nom de Crist, però es troben en la prova i la sofrència, l'Esperit Sant defensor els atorgui la plenitud del seu confort i consol.

Estimem-nos afectuosament com a germans, avancem-nos mútuament a honorar-nos.

DECRET «UNITATIS REDINTEGRATIO» SOBRE L'ECUMENISME*

Proemi

1. Promoure el restabliment de la unitat entre tots els cristians és un dels fins principals que s'ha proposat el sagrat Concili Vaticà II. L'Església fundada per Crist el Senyor és una i única, per bé que són moltes les comunitats cristianes que es presenten als homes com la veritable herència de Jesucrist; totes es confessen deixebles del Senyor, però pensen diversament i segueixen camins diversos, com si Crist mateix fos dividit. Aquesta divisió contradiu obertament la voluntat de Crist i és un escàndol per al món i un obstacle a la santíssima causa de predicar l'Evangeli a tota la humanitat.

Amb tot, el Senyor dels segles, que amb saviesa i paciència continua el disegni de la seva gràcia envers nosaltres, els pecadors, aquests darrers temps ha començat a infondre més abundantment en els cristians desunits entre ells la compunció de l'esperit i l'anhel d'unió. Moltíssims homes han estat moguts arreu per aquesta gràcia, i fins i tot entre els nostres germans separats ha sorgit, per la gràcia de l'Esperit Sant, un moviment encaminat a restablir la unitat de tots els cristians. En aquest moviment d'unitat, anomenat ecumènic, participen els qui invoquen el Déu Tri i professen la fe en Jesús com a Senyor i Salvador; i això, ho fan no solament per separat, sinó també reunits en aquells grups en els quals reberen l'Evangeli i que cadascú anomena Església seva i de Déu. Gairebé tots, però, per bé que diversament, sospiren per una Església de Déu única i visible, que sigui veritablement universal i enviada a tot el món, a fi que el món es converteixi a l'Evangeli, i se salvi a glòria de Déu.

Aquest sagrat Concili, doncs, considerant amb goig tots aquests problemes, un cop exposada la doctrina sobre l'Església, impulsat pel desig de restablir la unitat entre tots els deixebles de Crist, vol proposar a tots els catòlics els mitjans, els camins i les formes amb què puguin respondre a aquesta vocació i gràcia divines.

Cap. I. Principis catòlics sobre l'ecumenisme

2. (*Unitat i unitat de l'Església.*) La caritat de Déu envers nosaltres es va manifestar en el fet que

el Fill unigènit de Déu fou enviat al món pel Pare a fi que, fet home, regenerés tot el gènere humà amb la redempció i l'aplegués en la unitat. Ell, abans d'oferir-se a si mateix a l'altar de la creu, com a víctima immaculada, va pregar el Pare pels creients dient: «Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells siguin u en nosaltres, perquè el món cregui que tu m'has enviat» (Jn 17,21), i va instituir en la seva Església l'admirable sagrament de l'Eucaristia, que significa i realitza la unitat de l'Església. Donà als deixebles el manament nou de l'amor mutu i els va prometre l'Esperit Defensor, que es quedaria amb ells per sempre com a Senyor que infon la vida.

Exalçat a la creu i glorificat, el Senyor Jesús va vessar l'Esperit que havia promès, pel qual va cridar i congregar en la unitat de la fe, de l'esperança i de la caritat el poble de la nova Aliança, que és l'Església, tal com ensenya l'Apòstol: «Un sol cos i un sol Esperit, com és també una de sola l'esperança que us dóna la vocació que heu rebut. Un sol Senyor, una sola fe, un sol baptisme» (Ef 4,4-5.) Ja que «tots els qui heu estat batejats en Crist us heu revestit de Crist...», tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,27-28.) L'Esperit Sant, que habita en els creients i omple tota l'Església i la governa, realitza aquesta admirable comunió dels fidels i els uneix tots tan íntimament en Crist, que ell mateix és el principi de la unitat en l'Església. Realitza la distribució de les gràcies i dels serveis, i enriqueix l'Església de Jesucrist amb la varietat de dons «preparant els qui formen el poble sant perquè exerceixin el ministeri d'edificar el cos de Crist» (Ef 4,12).

Per a l'establiment d'aquesta seva santa Església a tot arreu i fins a la fi dels temps, Crist va confiar al col·legi dels Dotze la funció d'ensenyar, de regir i de santificar. D'entre ells escollí Pere, sobre el qual, després de la seva confessió de fe, va decidir edificar la seva Església; li va prometre les claus del regne del cel i, després de la professió del seu amor, li confià totes les ovelles perquè les confirmés en la fe i les pasturés en la unitat perfecta, tot quedant per sempre, el mateix Jesucrist, la pedra angular i el pastor de les nostres ànimes.

Jesucrist vol que el seu poble creixi i realitza la seva comunió en la unitat per mitjà de la fidel predicació de l'Evangeli, de l'administració dels sacraments i del govern exercit en l'amor, duts a

* Promulgat el 21 de novembre de 1965.

terme pels Apòstols i els seus successors, és a dir, els bisbes amb el seu cap, el successor de Pere, sota l'acció de l'Esperit Sant: en la professió d'una sola fe, en la celebració comuna del culte diví i en la concòrdia fraterna de la família de Déu.

Així, l'Església, únic ramat de Déu, com un estendard alçat davant de tots els pobles, posant l'Evangelí de la pau al servei de tot el gènere humà, pelegrina plena d'esperança vers la pàtria celestial.

Aquest és el misteri sagrat de la unitat de l'Església en Crist i per mitjà de Crist, mentre l'Esperit Sant comunica la varietat del seus dons. El model suprem i el principi d'aquest misteri és la unitat d'un sol Déu en la Trinitat de les persones: Pare, Fill i Esperit Sant.

3. (*Relacions dels germans separats amb l'Església catòlica.*) En aquesta una i única Església de Déu ja des dels primers temps es van produir algunes escissions que l'Apòstol condemna severament; però en segles posteriors van sorgir discrepàncies més considerables, i grans comunitats es van desunir de la plena comunió de l'Església catòlica, a vegades no sense culpa per ambdues parts. Però els qui ara neixen i es nodreixen de la fe de Jesucrist dins d'aquestes comunitats no poden ser acusats del pecat de separació, i l'Església catòlica els abraça amb respecte i amor fraternals. Ja que els qui creuen en Crist i han rebut degudament el baptisme queden constituïts en una certa comunió, bé que imperfecta, amb l'Església catòlica. En efecte, a causa de les diverses discrepàncies existents entre ells i l'Església catòlica, ja sigui en el camp de la doctrina, i també a vegades de la disciplina, ja sigui respecte a l'estructura de l'Església, s'oposen a la plena comunió eclesiàstica no pocs obstacles, a vegades molt greus, que el moviment ecumènic intenta de superar. Amb tot, justificats per la fe en el baptisme, queden incorporats a Crist i, per això, reben el nom de cristians amb tot el dret i els fills de l'Església catòlica els reconeixen amb justícia com a germans en el Senyor.

A més, entre els elements o béns que en conjunt constitueixen i vivifiquen l'Església, alguns, més ben dit, molts i molt importants, poden trobar-se fora dels límits visibles de l'Església catòlica: la paraula de Déu escrita, la vida de la gràcia, la fe, l'esperança i la caritat, i altres dons interiors de l'Esperit Sant i elements visibles; tots aquests béns provenen de Crist i hi condueixen, pertanyen per dret a l'única Església de Crist.

També entre els germans separats tenen lloc molts actes de culte de la religió cristiana, els quals,

de diverses maneres, segons la diversa condició de cada Església o comunitat, poden sens dubte produir la vida de la gràcia, i cal dir que són aptes per a obrir l'accés a la comunió de la salvació.

Per tant, encara que creiem que les Esglésies i comunitats separades tenen mancances, no estan privades de sentit i de valor en el misteri de la salvació. Perquè l'Esperit de Crist no refusa de servir-se'n com de mitjans de salvació, el valor dels quals deriva de la mateixa plenitud de la gràcia i de la veritat que ha estat confiada a l'Església catòlica.

Els germans separats, amb tot, ja individualment, ja llurs comunitats i Esglésies, no frueixen d'aquella unitat que Jesucrist volgué donar als qui ha regenerat i vivificat en un cos i en una vida nova, tal com manifesten la Sagrada Escriptura i la Tradició venerable de l'Església. En efecte, solament per mitjà de l'Església catòlica de Crist, que és l'instrument general de la salvació, pot aconseguir-se la plenitud total dels mitjans salvífics. Creiem que el Senyor va confiar tots els béns de la nova Aliança únicament al col·legi apostòlic, presidit per Pere, per constituir l'únic cos de Crist a la terra, al qual s'han d'incorporar plenament tots els qui ja d'alguna manera pertanyen al poble de Déu. Poble que durant el seu pelegrinatge per la terra, encara que resti subjecte al pecat en els seus membres, creix en Crist, i és conduït suauement per Déu, segons els seus inescrutables dissenys, fins que arribi joiós a la total plenitud de la glòria eterna, a la Jerusalem celestial.

4. (*L'ecumenisme.*) Donat que avui, a molts indrets del món, per inspiració de la gràcia de l'Esperit Sant, es fan molts esforços, amb la pregària, la paraula i l'acció per tal d'arribar en aquella plenitud d'unitat que Jesucrist vol, aquest sagrat Concili exhorta tots els fidels catòlics perquè, reconeixent els signes dels temps, participin amb interès en la tasca ecumènica.

Per «moviment ecumènic» s'entenen les activitats i les iniciatives que, segons les diverses necessitats de l'Església i les circumstàncies dels temps, se susciten i s'ordenen a afavorir la unitat dels cristians, com ara: en primer lloc, tots els esforços per eliminar paraules, judicis i actes que no responguin, segons justícia i veritat, a la condició dels germans separats, i que, per tant, poden fer més difícils les relacions mútues amb ells; en segon lloc, el «diàleg» entaulat entre experts i tècnics en reunions de cristians de les diverses Esglésies o comunitats, i celebrades en esperit religiós, on cada un exposa amb tota profunditat la doctrina de la pròpia comunitat i en presenta clarament

les característiques. Mitjançant aquest diàleg tots adquireixen un coneixement més autèntic i una estima més justa de la doctrina i de la vida d'ambdues comunitats; les diverses comunitats aconseguen també una més àmplia col·laboració en qualsevol deure exigent per cada consciència cristiana amb vista al bé comú i, en tant que és possible, participen en la pregària unànime. Tots, finalment, examinen llur fidelitat a la voluntat de Crist respecte a l'Església i, com cal, emprenen amb coratge l'obra de renovació i de reforma.

Tot això, realitzat prudentment i amb paciència pels fidels de l'Església catòlica, sota la vigilància dels pastors, contribueix a promoure l'equitat i la veritat, la concòrdia i la col·laboració, l'amor fratern i la unió; a fi que a poc a poc per aquest camí, un cop superats tots els obstacles que impedeixen la perfecta comunió eclesial, tots els cristians s'apleguin en una única celebració de l'Eucaristia, amb vista a la unitat de l'una i única Església, que Crist va donar a la seva Església des del començament, i que creiem que subsisteix indefectible en l'Església catòlica i esperem que creixi dia rere dia fins a la consumació dels segles. És evident, amb tot, que l'obra de preparació i de reconciliació individuals dels qui desitgen la plena comunió catòlica és de naturalesa distinta de la tasca ecumènica; però no hi ha cap oposició, donat que totes dues procedeixen de l'admirable disposició de Déu. Els fidels catòlics, en la tasca ecumènica, han de ser sens dubte sol·lícits dels germans separats, pregant per ells, parlant-los de les coses de l'Església, fent els primers passos cap a ells. Però sobretot han de considerar amb sinceritat i diligència allò que cal renovar i fer en la mateixa família catòlica, per tal que la seva vida doni un testimoni més fidel i més clar de la doctrina i de les normes donades per Crist a través dels Apòstols.

Perquè, encara que l'Església catòlica hagi estat enriquida amb tota la veritat revelada per Déu i tots els mitjans de la gràcia, amb tot, els seus membres no viuen conseqüentment amb tot el fervor degut, talment que el rostre de l'Església resplendeix menys davant dels germans separats i de tot el món, i es retarda així el creixement del regne de Déu. Per tant, tots els catòlics han de tendir a la perfecció cristiana i esforçar-se, cada un segons la seva condició, perquè l'Església, portant en el seu cos la humilitat i la mort de Jesús, es purifiqui i es renovi cada dia, fins que Crist se la presenti a si mateix gloriosa, sense taca ni arruga.

Guardant la unitat en allò que és necessari, que tots en l'Església, cadascun segons la missió que

li ha estat encomanada, observin la deguda llibertat, tant en les diverses formes de vida espiritual i de disciplina com en la diversitat de ritus litúrgics, i fins i tot en l'elaboració teològica de la veritat revelada; però que en tot practiquin la caritat. Amb aquest comportament manifestaran cada dia més plenament l'autèntica catolicitat i alhora l'apostolicitat de l'Església.

D'altra banda, cal que els catòlics, amb goig, reconeixin i valorin els trossos veritablement cristians, procedents del patrimoni comú, que es troben en els nostres germans separats. És just i saludable de reconèixer les riqueses de Crist i les virtuts en la vida d'aquells qui donen testimoni de Crist, a vegades fins al vessament de la sang: perquè Déu és sempre admirable i digne d'admiració en les seves obres.

No es pot oblidar tampoc que tot allò que la gràcia de l'Esperit Sant obra en els germans separats pot conduir també a la nostra edificació. Allò que de veritat és cristià no pot oposar-se de cap manera als autèntics béns de la fe; al contrari, sempre poden fer que s'assoleixi més perfectament el mateix misteri de Crist i de l'Església.

Amb tot, les divisions dels cristians impedeixen que l'Església dugui a terme la seva pròpia plenitud de catolicitat en aquells fills que, trobant-se veritablement incorporats a ella pel baptisme, tanmateix, estan separats de la seva plena comunió. Més encara, a la mateixa Església li resulta molt difícil d'expressar, sota tots els aspectes, en la mateixa realitat de la vida, la plenitud de la catolicitat.

Aquest sagrat Concili s'adona amb goig que la participació dels fidels catòlics en la tasca ecumènica creix cada dia, i la confia als bisbes de tots el món, per tal que la promoguin amb diligència i la dirigeixin prudentment.

Cap. II. La pràctica de l'ecumenisme

5. (*La unió ha d'interessar tothom.*) La sollicitud per restablir la unió correspon a tota l'Església, tant els fidels com els pastors, cadascun segons la pròpia capacitat, tant en la vida diària cristiana com en les recerques teològiques i històriques. Aquest interès manifesta la unió fraterna ja d'alguna manera existent entre tots els cristians, i condueix a la unitat plena i perfecta, segons la benvolença de Déu.

6. (*La reforma de l'Església.*) Tota la renovació de l'Església consisteix essencialment en l'augment de la fidelitat a la seva vocació; aquesta

és, sens dubte, la raó del moviment vers la unitat. L'Església en camí és cridada per Crist vers aquesta perenne reforma, de la qual ella mateixa, en tant que institució humana i terrenal, té sempre necessitat; de manera que si quelcom, per les circumstàncies de les coses o dels temps, ha estat mantingut amb poc encert, ja sigui en els costums o en la disciplina eclesiàstica, o també en formes d'exposar la doctrina —cosa que cal distingir molt bé del mateix dipòsit de la fe—, sigui restablert rectament i adequadament al moment oportú.

Aquesta renovació, doncs, té una extraordinària importància ecumènica. Moltes de les formes de la vida de l'Església, a través de les quals ja es va aconseguint aquesta renovació —com ara el moviment bíblic i el litúrgic, la predicació de la paraula de Déu i la catequesi, l'apostolat dels laics, les noves formes de vida religiosa, l'espiritualitat del matrimoni, la doctrina i l'activitat de l'Església en el camp social—, cal considerar-les com a penyores i auguris que presagien feliçment els futurs progressos de l'ecumenisme.

7. (*La conversió del cor.*) El veritable ecumenisme no pot donar-se sense la conversió interior. En efecte, els anhels d'unitat sorgeixen i maduren de la renovació de l'ànima, l'abnegació de si mateix i de l'efusió generosa de la caritat. Per això hem d'implorar de l'Esperit Sant la gràcia de l'abnegació sincera, de la humilitat i de la mansuetud en el servei i de la fraterna generositat d'esperit envers els altres. «Ara jo, presoner per causa del Senyor —diu l'Apòstol de les nacions—, us demano que visqueu d'una manera digna de la vocació que heu rebut, amb tota humilitat i dolcesa, amb paciència, suportant-vos amb amor els uns als altres, procurant de conservar la unitat de l'Esperit amb el lligam de la pau» (Ef 4,1-13.) Aquesta exhortació es refereix, sobretot, als qui han estat elevats a l'orde sagrat per continuar la missió de Crist, que «no vingué a ser servit, sinó a servir» (Mt 20,28) entre nosaltres.

A les faltes contra la unitat poden aplicar-se les paraules de sant Joan: «Si afirmàvem que no hem pecat, el tindríem per mentider, i la seva paraula no estaria en nosaltres» (1Jn 1,10.) Humilment, doncs, demanem perdó a Déu i als germans separats, com nosaltres perdonem els nostres deutors.

Que recordin tots els fidels que més promouran i realitzaran la unió dels cristians, com més s'esforcin a dur una vida més pura, segons l'Evangelí. Perquè com més s'uneixin en estreta comunió amb el Pare, el Verb i l'Esperit, tant més íntimament i fàcilment podrà augmentar la mútua fraternitat.

8. (*La unió en la pregària.*) Aquesta conversió del cor i aquesta santedat de vida, juntament amb les pregàries privades i públiques per la unitat dels cristians, han de considerar-se com l'ànima de tot el moviment ecumènic i amb raó poden anomenar-se ecumenisme espiritual.

És freqüent entre els catòlics reunir-se sovint per a aquella pregària per la unitat de l'Església, que el mateix Salvador va adreçar arduosament al Pare la vigília de la seva mort: «Que tots siguin u» (Jn 17,21).

En algunes especials circumstàncies, com passa quan s'estableixen pregàries «per la unitat», i en les reunions ecumèniques, és lícit i àdhuc desitjable que els catòlics s'uneixin en la pregària amb els germans separats. Aquestes pregàries en comú són com un mitjà molt eficaç per a aconseguir la gràcia de la unitat i una expressió genuïna dels vincles amb què encara estan units els catòlics amb els germans separats. «Perquè on n'hi ha dos o tres de units en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells» (Mt 18,20).

Amb tot, no és lícit de considerar la comunicació en les coses sagrades com un mitjà que es pugui usar indiscriminadament per a restablir la unitat dels cristians. Aquesta comunicació depèn, sobretot, de dos principis: de la significació de la unitat de l'Església i de la participació en els mitjans de la gràcia. La significació de la unitat prohibeix sovint la comunicació. L'obtenció de la gràcia algunes vegades la recomana. L'autoritat episcopal local ha de determinar prudentment el mode d'obrar en concret, ateses les circumstàncies de temps, de lloc i de persones, llevat que la Conferència episcopal, d'acord amb els propis estatuts, o la Santa Seu proveeixin altrament.

9. (*El coneixement recíproc.*) Convé conèixer la disposició d'ànim dels germans separats. Per això cal l'estudi que cal dur a terme segons la veritat i amb ànim ben disposat. Cal que els catòlics, degudament preparats, adquireixin un millor coneixement de la doctrina i de la història, de la vida espiritual i cultural, de la psicologia religiosa i de la cultura pròpies dels germans. Per aconseguir-ho, hi ajuden molt les reunions, amb la participació d'ambdues bandes, destinades a discutir sobretot qüestions teològiques, on cadascú pot tractar els altres d'igual a igual, a condició que els qui hi prenen part, sota la vigilància dels prelatos, siguin veritablement experts. D'un diàleg així fins i tot es pot aclarir més quina és la veritable naturalesa de l'Església catòlica. D'aquesta forma es veurà més clarament el pensament dels

germans separats, i la nostra fe els serà exposada amb més precisió.

10. (*La formació ecumènica.*) Cal que l'ensenyament de la sagrada teologia i de les altres disciplines, sobretot les històriques, sigui fet també sota l'aspecte ecumènic, perquè respongui al màxim a la realitat.

És molt convenient que els futurs pastors i els sacerdots coneguïn bé la teologia elaborada d'aquesta forma amb molta cura, i no polèmica, sobretot pel que fa a les relacions dels germans separats amb l'Església catòlica, ja que de la formació dels sacerdots depèn essencialment la necessària instrucció i la formació espiritual dels fidels i dels religiosos.

És també convenient que els catòlics compromesos en obres misioneres en les mateixes terres on hi ha també altres cristians coneguïn, avui sobretot, els problemes i els fruits que en l'apostolat neixen de l'ecumenisme.

11. (*Maneres d'expressar i d'exposar la doctrina de la fe.*) El sistema d'exposició de la fe catòlica no ha de ser de cap manera un obstacle per al diàleg amb els germans. Cal absolutament que tota la doctrina sigui exposada amb claredat. Res no hi ha tan estrany a l'ecumenisme com el fals irenisme, amb el qual es desvirtua la puresa de la doctrina catòlica i se n'enfosqueix el genuí i veritable sentit.

Al mateix temps, la fe catòlica ha de ser exposada amb més profunditat i més exactitud, a fi que tant per la forma com pel llenguatge pugui ser ben entesa també pels germans separats.

A més, en el diàleg ecumènic, els teòlegs catòlics, fidels a la doctrina de l'Església, en investigar amb els germans separats els misteris divins, han de procedir amb amor a la veritat, amb caritat i amb humilitat. En confrontar les doctrines no oblidin que hi ha un ordre o «jerarquia» de les veritats en la doctrina catòlica, per raó de llur diferent nexa amb el fonament de la fe cristiana. Així es prepararà el camí en el qual, per mitjà d'aquesta emulació fraterna, tots seran estimulats vers un coneixement més profund i una exposició més clara de les incalculables riqueses de Crist.

12. (*La col·laboració amb els germans separats.*) Tots els cristians han de confessar davant el món sencer la fe en Déu i tri, en el Fill de Déu encarnat, Redemptor i Senyor nostre, i amb comú esforç en la mútua estima donin testimoniatge de la nostra esperança, que no enganya. Com que en aquests temps s'exigeix una col·laboració amplíssima en el camp social, tots els homes sense excepció són cridats en aquesta tasca comuna, sobretot

els qui creuen en Déu i encara més particularment tots els cristians pel fet de portar el nom de Crist. La cooperació de tots els cristians expressa vivament la unió que ja hi ha entre ells i presenta amb llum més radiant el rostre del Crist Servent. Aquesta cooperació, establerta ja en no poques nacions, s'ha d'anar perfeccionant més i més, sobretot en les regions desenvolupades socialment i tècnicament: en la valoració justa de la dignitat de la persona humana, en la promoció del bé de la pau, en l'aplicació social de l'Evangelí, en el progrés de les ciències i de les arts amb signe cristià, en l'ús de qualsevol gènere de remei contra els infortunis dels nostres temps, com són la fam i les calamitats, l'analfabetisme i la misèria, l'escassetat d'habitatge i la distribució injusta de les riqueses. Col·laborant així, tots els qui creuen en Crist podran aprendre fàcilment la manera de conèixer-se millor els uns als altres i d'estimar-se més i d'aplanar el camí vers la unitat dels cristians.

Cap. III. Esglésies i Comunitats eclesials separades de la Seu Apostòlica de Roma

13. (*Les diverses divisions.*) La nostra atenció es fixa en les dues categories principals d'escissions que afecten la túnica inconsútil de Crist.

Les primeres tingueren lloc a Orient, a conseqüència de la impugnació de les fórmules dogmàtiques dels concilis d'Efes i de Calcedònia, o, en temps posteriors, per la ruptura de la comunió eclesiàstica entre els Patriarcats orientals i la Seu Romana.

Les altres sobrevingueren més de quatre segles després a Occident pels esdeveniments designats ordinàriament amb el nom de Reforma. Des d'aleshores moltes Comunitats nacionals o confessionals quedaren disgregades de la Seu Romana. Entre les que conserven en part les tradicions i les estructures catòliques ocupa un lloc especial la Comunió anglicana.

Amb tot, aquestes diverses divisions difereixen molt entre elles, no sols per raó de l'origen, del lloc i del temps, sinó especialment per la naturalesa i la gravetat dels problemes referents a la fe i a l'estructura eclesiàstica. Per això aquest sagrat Concili, valorant escrupolosament les diverses condicions de cada un dels grups cristians, i tenint en compte els vincles existents entre ells malgrat la divisió, determina de proposar les consideracions següents per dur a terme una prudent acció ecumènica.

I. Especial consideració de les Esglésies orientals

14. (*Caràcter i història pròpia dels orientals.*)

Les Esglésies d'Orient i d'Occident durant molts segles van seguir el propi camí, unides per la comunió fraterna de la fe i de la vida sacramental, duent la Seu Romana la direcció amb consentiment comú, si sorgia entre elles cap dissentiment referent a la fe i a la disciplina. El sagrat Concili es complau a recordar a tothom, entre altres punts importants, que floreixen a Orient moltes Esglésies particulars o locals, entre les quals tenen el primer lloc les Esglésies patriarcalcs, de les quals no poques es glorien de ser fundades pels mateixos Apòstols. Per aquest motiu han prevalgut entre els orientals l'esforç i l'interès de conservar aquelles relacions fraternes, en la comunió de la fe i de la caritat, que ha d'haver-hi, com entre germanes, entre les Esglésies locals.

No s'ha d'oblidar tampoc que les Esglésies d'Orient tenen des del principi un tresor, del qual l'Església d'Occident ha pres molts elements en la litúrgia, en la tradició espiritual i en l'ordenament jurídic. I és d'un gran interès el fet que els dogmes fonamentals de la fe cristiana, el de la Trinitat, el del Fill de Déu encarnat de la Verge Maria, quedaren definits en els concilis ecumènics celebrats a Orient. I per conservar aquesta fe aquelles Esglésies que han sofert i sofreixen molt.

Però l'herència transmesa pels Apòstols fou rebuda de diverses formes i maneres i, en conseqüència, des dels mateixos orígens de l'Església fou explicada diferentment en una i altra part, també per la diversitat de mentalitat i de les condicions de vida. Tot això, a més de les causes externes, va motivar les separacions, també per la falta de comprensió i de caritat.

Per tant, el sagrat Concili exhorta tothom, però especialment aquells qui volen treballar per restablir la plena i desitjada comunió entre les Esglésies orientals i l'Església catòlica, que tinguin les degudes consideracions a aquesta especial condició de les Esglésies que neixen i es desenrotllen a Orient, i també al caràcter de les relacions que existien entre ells i la Seu Romana abans de la separació, i que es formin una opinió recta de tot plegat. Observar-ho acuradament servirà moltíssim per al diàleg que es busca.

15. (*Tradició litúrgica i espiritual dels orientals.*) Tothom sap amb quin amor els cristians orientals celebren el culte litúrgic, sobretot l'Eucaristia, font de la vida de l'Església i penyora de la glòria futura, per la qual els fidels units al bisbe

tenen accés davant de Déu Pare pel seu Fill, el Verb encarnat, que patí i fou glorificat, en l'efusió de l'Esperit Sant, i assoleixen la comunió amb la Santíssima Trinitat, fets «participants de la naturalesa divina» (1Pe 1,4.) Per tant, per la celebració de l'Eucarista del Senyor en cada una d'aquestes Esglésies, s'edifica i creix l'Església de Déu, i per la concelebració es manifesta la comunió entre ells. En aquest culte litúrgic els orientals, amb himnes bellíssims, glorifiquen Maria, sempre Verge, la qual el Concili ecumènic d'Efes va proclamar solemnement Mare de Déu, a fi que Crist fos reconegut, en sentit veritable i propi, com a Fill de Déu i Fill de l'home, segons les Escriptures; i honoren també molts sants, entre ells els pares de l'Església universal.

Donat que aquestes Esglésies, per bé que separades, tenen veritables sacraments i, sobretot, per la successió apostòlica, el sacerdoti i l'Eucaristia, pels quals encara romanen estretament units a nosaltres, no solament és possible, sinó que fins i tot s'aconsella, una certa comunió amb elles en les coses sagrades, en circumstàncies oportunes i amb l'aprovació de l'autoritat eclesiàstica.

També es troben a Orient les riqueses d'aquelles tradicions espirituals que sobretot va expressar el monaquisme. Allí, doncs, des dels temps gloriosos dels sants pares, va florir aquella espiritualitat monàstica que es va estendre després als pobles occidentals i de la qual procedeix, com de la seva font, la institució llatina de la vida religiosa, que fins i tot després prengué nou vigor a Orient. Per això es recomana moltíssim als catòlics que acudeixen amb més freqüència a aquestes riqueses espirituals dels pares d'Orient, que enlairen tot l'home a la contemplació de les coses divines.

Que tothom tingui present que conèixer, venerar, conservar i afavorir el riquíssim patrimoni litúrgic i espiritual dels orientals és d'una gran importància per a conservar fidelment la plenitud de la tradició cristiana i per a aconseguir la reconciliació dels cristians orientals i occidentals.

16. (*Disciplina pròpia dels orientals.*) Les Esglésies d'Orient, a més, des dels primers temps, segueixen les disciplines pròpies sancionades pels sants pares i pels concilis, fins i tot ecumènics. Donat que no s'oposa a la unitat de l'Església una certa varietat d'usos i de costums, sinó que n'augmenta millor la bellesa i contribueix al compliment més exacte de la seva missió, com abans hem dit, el sagrat Concili, per dissipar tot dubte, declara que les Esglésies orientals, conscients de

la necessària unitat de tota l'Església, tenen la facultat de regir-se segons les seves pròpies disciplines, ja que són més acomodades a la idiosincràsia dels fidels i més adequades per a promoure el bé de les ànimes. No sempre, certament, ha estat ben observat aquest principi tradicional, però la seva observança és una condició prèvia absolutament necessària per al restabliment de la unió.

17. (*Caràcter propi dels orientals en l'exposició dels misteris.*) El que abans hem dit sobre la legítima diversitat, ens plau de declarar-ho també de la diversa exposició de la doctrina teològica, donat que a Orient i a Occident s'han seguit mètodes i perspectives diversos en la investigació de la veritat revelada i en el coneixement i en l'exposició de les coses divines. No cal estranyar-se, doncs, que alguns aspectes del misteri revelat a vegades els hagin captat millor i els hagin exposat amb més claredat els uns que els altres, talment que es pot dir que les diverses fórmules teològiques, sovint més que no pas oposar-se entre elles, es completen i es perfeccionen les unes a les altres. Pel que fa a les autèntiques tradicions teològiques dels orientals, cal reconèixer que estan excel·lentment arrelades en la Sagrada Escriptura, es fomenten i s'envigoreixen amb la vida litúrgica, es nodreixen de la viva tradició apostòlica i dels ensenyaments dels pares i dels autors espirituals orientals i tendeixen a una recta ordenació de la vida, més encara, tendeixen vers una plena contemplació de la veritat cristiana.

Aquest sagrat Concili declara que tot aquest patrimoni espiritual i litúrgic, disciplinari i teològic, en les seves diverses tradicions, pertany a la plena catolicitat i apostolicitat de l'Església, tot donant gràcies a Déu perquè molts orientals fills de l'Església catòlica, que conserven aquesta herència i anhelens de viure-la en la seva plena puresa i integritat, viuen ja en comunió perfecta amb els germans que practiquen la tradició occidental.

18. (*Conclusió.*) Ben considerat tot el que precedeix, aquest sagrat Concili renova solemnement tot el que han declarat els sagrats Concilis anteriors i els Pontífexs Romans, és a dir, que per al restabliment i el manteniment de la comunió i de la unitat cal «no imposar cap més càrrega que la indispensable» (Ac 15,28.) Desitja també ardentment que d'ara endavant, en les diverses institucions i formes de vida de l'Església, tots els esforços s'adrecin a aconseguir la comunió i la unitat, especialment amb la pregària i el diàleg fratern sobre la doctrina i les necessitats actuals

més urgents del ministeri pastoral. Semblantment recomana als pastors i als fidels de l'Església catòlica el tracte amb aquells qui passen la vida no ja a Orient, sinó lluny de la pàtria, per incrementar la col·laboració fraterna amb ells amb esperit de caritat, bandejant tot ànim de controvèrsia i d'emulació. Si es promou amb tota l'ànima aquesta obra, el sagrat Concili espera que, enderrocat el mur que separa l'Església occidental i l'oriental, es farà una sola mansió, la pedra angular de la qual és Crist Jesús, que farà de les dues una sola cosa.

II. Esglésies i Comunitats eclesials separades a Occident

19. (*Característiques d'aquestes comunitats.*) Les Esglésies i les Comunitats eclesials que es van disgregar de la Seu Apostòlica romana en aquella gravíssima pertorbació que va començar a Occident ja a finals de l'Edat Mitjana, o bé en temps successius, estan unides amb l'Església catòlica per una afinitat i una relació particulars pel fet d'haver desenvolupat en els temps passats una vida cristiana multiseccular en comunió eclesiàstica.

Però, com que aquestes Esglésies i Comunitats eclesials, per la diversitat de l'origen, de la doctrina i de la vida espiritual, discrepen bastant no solament de nosaltres, sinó també entre elles, és una tasca molt difícil de descriure-les amb justesa, cosa que no pretenem fer aquí.

Per bé que encara no és universal el moviment ecumènic i el desig de pau amb l'Església catòlica, tenim, amb tot, l'esperança que aquest sentiment ecumènic i l'estima mútua aniran creixent a poc a poc en tots.

Cal reconèixer, certament, que entre aquestes Esglésies i Comunitats i l'Església catòlica hi ha importants discrepàncies no sols de caràcter històric, sociològic i psicològic i cultural, sinó sobretot d'interpretació de la veritat revelada. Malgrat aquestes dificultats, per poder entaular més fàcilment el diàleg ecumènic, a continuació intentarem oferir alguns punts que poden i han de ser fonament i estímul per a aquest diàleg.

20. (*La confessió de Crist.*) La nostra atenció s'adreça en primer lloc als cristians que reconeixen públicament Jesucrist com a Déu i Senyor i mitjancer únic entre Déu i els homes, a glòria de l'únic Déu, Pare, Fill i Esperit Sant. Sabem que existeixen greus divergències de la doctrina de l'Església catòlica, fins i tot respecte a Crist, Verb

de Déu encarnat i a l'obra de la redempció, i en conseqüència, al misteri i al ministeri de l'Església i de la funció de Maria en l'obra de la salvació. Ens alegrem, amb tot, veient que els germans separats tendeixen vers el Crist com a font i centre de la comunió eclesial. Moguts pel desig de la unió amb Crist, es veuen impulsats a buscar més i més la unitat i també a donar arreu testimoniatge de llur fe davant de tot el món.

21. (*Estudi de la sagrada Escripura.*) L'amor i la veneració, i gairebé el culte, a les sagrades Escripures, porten els nostres germans a l'estudi constant i sol·lícit de la Bíblia, ja que l'Evangeli «és poder de Déu per a salvar tots els qui creuen, primer els jueus, i després els grecs» (Rm 1,16).

Invocant l'Esperit Sant, busquen Déu en les mateixes sagrades Escripures, el qual, en certa manera, els parla en Crist, preanunciat pels profetes, Verb de Déu encarnat per nosaltres. Hi contempen la vida de Crist i tot allò que el Mestre diví va ensenyar i va fer per la salvació dels homes, sobretot els misteris de la seva mort i de la seva resurrecció.

Però quan els germans separats afirmen l'autoritat divina dels llibres sagrats, la pensen —cada un a la seva manera— diversament de nosaltres pel que fa a la relació entre les Escripures i l'Església, en la qual, segons la fe catòlica, el magisteri autèntic té un lloc especial en l'explicació i la predicació de la paraula de Déu escrita.

Amb tot, les sagrades Escripures són, en el diàleg mateix, instruments preciosos a la mà poderosa de Déu per a aconseguir aquella unitat que el Salvador presenta a tots els homes.

22. (*La vida sacramental.*) Pel sagrament del baptisme, degudament administrat segons la institució del Senyor i rebut amb la requerida disposició d'ànima, l'home és incorporat al Crist crucificat i gloriós, i és regenerat per participar de la vida divina, segons les paraules de l'Apòstol: «Pel baptisme heu estat sepultats amb Crist, i amb ell també heu ressuscitat, ja que heu cregut en l'acció poderosa de Déu que el va ressuscitar d'entre els morts» (Col 2,12.)

El baptisme, doncs, constitueix el poderós vincle sacramental d'unitat entre tots els qui amb ell han estat regenerats. Amb tot, el baptisme per si mateix és tan sols un principi i un començament, perquè tot ell s'adreça a aconseguir la plenitud de la vida en el Crist. Així, doncs, el baptisme s'ordena a la professió íntegra de la fe, a la plena incorporació als mitjans de salvació, determinats pel Crist i, finalment, a la incorporació íntegra en la comunió eucarística.

Les Comunitats eclesials separades de nosaltres, encara que els falti aquesta unitat plena amb nosaltres que brolla del baptisme, i encara que creguem que, sobretot per la manca del sagrament de l'orde, no han conservat la substància genuïna i íntegra del misteri eucarístic, amb tot, quan commemoren en la Santa Cena la mort i la resurrecció del Senyor, professen que en la comunió de Crist se significa la vida, i esperen el seu gloriós adveniment. Per tant, la doctrina sobre la Cena del Senyor, sobre els altres sagraments, sobre el culte i els ministeris de l'Església han de ser objecte de diàleg.

23. (*La vida en Crist.*) La vida cristiana d'aquests germans es nodreix de la fe en Crist i s'envigoreix amb la gràcia del baptisme i amb l'audició de la paraula de Déu. Es manifesta en l'oració privada, en la meditació bíblica, en la vida de la família cristiana, en el culte de la comunitat reunida per lloar Déu. A més, llur culte moltes vegades presenta elements clars de l'antiga litúrgia comuna.

La fe per la qual hom creu en Crist produeix fruits de lloança i d'acció de gràcies pels beneficis rebuts de Déu; s'hi afegeix també un viu sentiment de justícia i una caritat sincera envers el proïsme. Aquesta fe operant ha produït no poques institucions per a socórrer la misèria espiritual i corporal, per a perfeccionar l'educació de la joventut, per a fer més humanes les condicions socials de la vida, per a establir la pau en el món.

Però, si molts cristians no entenen sempre l'Evangeli en el seu aspecte moral de la mateixa manera que els catòlics, ni admeten les mateixes solucions als problemes més complexos de la societat moderna, amb tot, volen ser fidels, igual com nosaltres, a la paraula de Crist, com a font de virtut cristiana, i obeir el precepte de l'Apòstol: «Tot allò que feu, sigui de paraula, sigui d'obra, feu-ho en nom de Jesús, el Senyor, donant gràcies per mitjà d'ell a Déu Pare» (Col 3,17.) A partir d'aquí pot començar el diàleg ecumènic sobre l'aplicació moral de l'Evangeli.

24. (*Conclusió.*) Així, després d'exposar breument les condicions en què es desenrotlla l'acció ecumènica, i els principis pels quals s'ha de regir, dirigim confiadament els ulls al futur. Aquest sagrat Concili exhorta els fidels que s'abstinguin de tota lleugeresa o zel imprudent que puguin perjudicar el progrés de la unitat. Llur activitat ecumènica ha de ser plenament i sincerament catòlica, és a dir, fidel a la veritat rebuda dels Apòstols i dels pares, i conforme a la fe que sempre ha professat l'Església catòlica, tendint cons-

tantment vers la plenitud amb què el Senyor desitja que es perfeccioni el seu cos en el decurs del temps.

Aquest sagrat Concili desitja ardentment que les iniciatives dels fills de l'Església catòlica avancin en unió amb els projectes dels germans separats, sense que es posin obstacles als camins de la Providència i sense prejudicis contra els impulsos que puguin venir de l'Esperit Sant. A més,

declara ser conscient que aquest sant propòsit de reconciliar tots els cristians en la unitat de l'Església de Jesucrist, una i única, excedeix les forces i la capacitat humanes. Per això, posa tota la seva esperança en la pregària de Crist per l'Església, en l'amor del Pare envers nosaltres, en la força de l'Esperit Sant: «I l'esperança no enganya, perquè Déu, donant-nos l'Esperit Sant, ha vessat el seu amor en els nostres cors» (Rm 5,5).

DECRET «CHRISTUS DOMINUS» SOBRE LA FUNCIÓ PASTORAL DELS BISBES EN L'ESGLÉSIA*

Proemi

1. Crist, el Senyor, el Fill del Déu viu, que vingué per salvar dels pecats el seu poble i per santificar tots els homes, va enviar els seus Apòstols, tal com Ell havia estat enviat pel Pare, i, donant-los l'Esperit Sant, els va santificar perquè també ells glorifiquessin el Pare damunt la terra i salvessin els homes «per anar edificant el Cos de Crist» (Ef 4,12) que és l'Església.

2. En aquesta Església de Crist, el Romà Pontífex, com a successor de Pere, a qui el Crist va confiar les seves ovelles i els seus anyells perquè els pasturés, gaudeix, per institució divina, del poder suprem, ple, immediat i universal per a la cura d'ànimes. Per això, ell, havent estat enviat com a pastor de tots els fidels per procurar el bé comú de l'Església universal i el bé de les Esglésies particulars, té la primacia de la potestat ordinària sobre totes les Esglésies.

Però també els bisbes, posats per l'Esperit Sant, succeeixen els Apòstols com a pastors d'ànimes i, juntament amb el Summe Pontífex i sota la seva autoritat, han estat enviats a perpetuar l'obra de Crist, Pastor etern. Crist va donar als Apòstols i a llurs successors el manament i el poder d'ensenyar tots els pobles, de santificar els homes en la veritat i de pasturar-los. Els bisbes, doncs, per mitjà de l'Esperit Sant que els ha estat donat, han esdevingut veritables i autèntics mestres de la fe, pontífexs i pastors.

3. Aquesta funció pastoral, que han rebut per mitjà de la consagració episcopal, els bisbes, participant en la sollicitud de totes les Esglésies, l'exerceixen en comunió amb el Summe Pontífex i sota la seva autoritat, pel que fa al magisteri i al govern pastoral, tots units en el col·legi o cos episcopal envers l'Església de Déu en l'univers.

Cadascun d'ells l'exerceix respecte a la porció del ramat del Senyor que li ha estat confiada, tenint cura de l'Església particular assignada, o, a vegades, unint-se alguns d'ells per atendre certes necessitats comunes a diverses Esglésies.

Per això el sagrat Concili, considerades també les condicions de la societat humana que, als nostres dies, s'encamina cap a un nou ordre de coses, i volent determinar més particularment la funció pastoral dels bisbes, ha establert el que segueix.

Cap. I. Els bisbes i l'Església universal

I. *Funció dels bisbes envers l'Església universal*

4. (*Exercici de la potestat col·legial dels bisbes.*) Els bisbes, en virtut de la consagració sacramental i en comunió jeràrquica amb el cap i els membres del col·legi, són constituïts membres del cos episcopal. «Quant a l'orde dels bisbes, que succeeix el col·legi dels Apòstols en el magisteri i el govern pastoral i en el qual perdura sense interrupció el cos apostòlic, juntament amb el seu cap el Romà Pontífex, i mai sense ell, és subjecte també de la potestat suprema i plena sobre l'Església universal, potestat que no es pot exercir sense el consentiment del Romà Pontífex.» Aquesta potestat «és exercida d'una manera solemne en el concili ecumènic». Per això el sagrat Sínode estableix que tots els bisbes que són membres del col·legi episcopal tenen dret d'assistir al concili ecumènic.

«Aquesta mateixa potestat col·legial la poden exercir junt amb el Papa els bisbes escampats arreu del món, sempre que el cap del col·legi els criði a una acció col·legial, o almenys aprovi o accepti lliurement llur acció unida, talmunt que esdevingui un veritable acte col·legial.»

5. (*El sínode episcopal.*) Bisbes elegits de diverses regions del món, segons la forma i les normes que ha establert o establirà el Romà Pontífex, presten una col·laboració més eficaç al Pastor Suprem de l'Església en un consell anomenat *sínode episcopal*, el qual, representant tot l'episcopat catòlic, demostra, al mateix temps, que tots els bisbes, mitjançant la comunió jeràrquica, participen en la sollicitud de l'Església universal.

6. (*Els bisbes, participants en la sollicitud de totes les Esglésies.*) Els bisbes, com a legítims successors dels Apòstols i membres del col·legi episcopal, han de saber que sempre estan units entre ells i han de mostrar-se sol·licitos de totes les Esglésies, perquè, per institució de Déu i precepte de la funció apostòlica, cadascun d'ells és responsable de l'Església junt amb els altres bisbes. Cal que, sobretot, es preocupin d'aquelles regions de la terra on encara no ha estat anunciada la paraula de Déu, o, especialment per l'escàs nombre de sacerdots, els fidels es troben en perill d'abandonar la pràctica de la vida cristiana i, fins i tot, de perdre la fe.

Per això maldaran amb totes les forces perquè

* Promulgat el 28 d'octubre de 1965.

els fidels sostinguin i promoguin amb promptitud les obres d'evangelització i d'apostolat. Cal també que es preocupin de preparar bons ministres sagrats i auxiliars, tant religiosos com laics, no sols per a les missions, sinó també per a les regions que tenen penúria de clergat. Que procurin tant com puguin que alguns de llurs sacerdots vagin a les missions i a les diòcesis esmentades i hi exerceixin el sagrat ministeri per tota la vida o, almenys, per un temps definit.

Els bisbes, a més, tindran present que, en l'ús dels béns eclesiàstics, no sols cal tenir en compte les necessitats de la pròpia diòcesi, sinó també les d'altres Esglésies particulars, perquè són parts de l'única Església de Crist. I que, en la mesura de les pròpies forces, s'ocupin de posar remei als mals que afligeixen altres diòcesis o regions.

7. (*Caritat activa envers els bisbes perseguïts.*) Que envoltin, sobretot, amb afecte fratern i acompanyin amb caritat genuïna i activa aquells bisbes que, pel nom de Crist, són vexats amb calúmnies i maltractaments, es troben detinguts a la presó o es veuen impeditos d'exercir el ministeri, per tal que els siguin alleujats i mitigats els dolors per la pregària i les obres dels germans.

II. Els bisbes i la Seu Apostòlica

8. (*Poder de cada bisbe en la diòcesi.*) a) Als bisbes, com a successors dels Apòstols, els pertoca per naturalesa, en les diòcesis que els han estat encomanades, tot el poder ordinari, propi i immediat que demana l'exercici de la funció pastoral, salvant, però, sempre i en tot, la potestat que per raó del seu ofici té el Romà Pontífex de reservar algunes causes a la seva autoritat o a una altra.

b) Cada bisbe diocesà té facultat de dispensar de la llei general de l'Església, en un cas particular, els fidels sobre els quals exerceix autoritat segons la norma del dret, sempre que ho cregui convenient a llur bé espiritual, mentre no hi hagi una reserva especial per part de la suprema autoritat de l'Església.

9. (*Els dicasteris de la cúria romana.*) Per exercir el poder suprem, ple i immediat sobre tota l'Església, el Romà Pontífex se serveix dels dicasteris de la cúria romana, els quals, exerceixen la pròpia funció en nom d'ell i amb la seva autoritat en bé de les Esglésies i al servei dels pastors sagrats.

Això no obstant, desitgen els pares del sagrat Concili que aquests dicasteris, que han ofert sempre un ajut excel·lent al Romà Pontífex i als pastors de l'Església, se sotmetin a un nou ordenament, més adequat a les necessitats dels temps, de

les regions i dels ritus, principalment pel que fa al nombre, el nom, les competències, els procediments i la coordinació de les activitats. Desitgen també que, tenint en compte la funció pastoral pròpia dels bisbes, es determini amb precisió l'ofici dels legats del Romà Pontífex.

10. (*Els membres dels dicasteris.*) D'altra banda, havent estat constituïts aquests dicasteris en bé de l'Església universal, és de desitjar igualment que, tant com sigui possible, els membres, els oficials i els consultors, i també els legats del Romà Pontífex, siguin escollits més de les diverses regions de l'Església, a fi que els serveis o òrgans centrals de l'Església catòlica tinguin un caràcter veritablement universal.

Cal esperar també que seran nomenats, entre els membres dels dicasteris, alguns bisbes, especialment diocesans, els quals podran presentar més perfectament al Summe Pontífex la mentalitat, les aspiracions i les necessitats de totes les Esglésies.

Finalment, els pares del Concili creuen molt útil que aquests dicasteris escoltin més els laics que excel·leixen en virtut, ciència i experiència, a fi que també aquests prenguin la part que els correspon en les coses de l'Església.

Cap. II. Els bisbes i les Esglésies particulars o diòcesis

I. Els bisbes diocesans

11. (*Concepte de diòcesi i funció del bisbe diocesà.*) La diòcesi és una porció del poble de Déu, la cura pastoral de la qual és confiada al bisbe amb la cooperació del presbiteri, de tal manera que, unida al seu pastor i aplegada per ell en l'Esperit Sant per mitjà de l'Evangelí i de l'Eucaristia, constitueix una Església particular, en la qual hi ha de debò i actua l'Església de Crist, una, santa, catòlica i apostòlica.

Cada bisbe, a qui ha estat confiada la cura d'una Església particular, sota l'autoritat del Summe Pontífex, pastura les seves ovelles en nom del Senyor i exerceix envers elles la funció d'ensenyar, de santificar i de governar, com a pastor propi, ordinari i immediat. Però haurà de reconèixer els drets legítims dels patriarques o d'altres autoritats jeràrquiques.

Cal que els bisbes es captiguin en la missió apostòlica com a testimonis de Crist davant de tots els homes, no solament atenent els qui ja segueixen el Cap dels pastors, sinó també dedicant-se amb tota l'ànima al bé d'aquells qui s'han

allunyat d'alguna manera del camí de la veritat o ignoren l'Evangeli de Crist i la seva misericòrdia salvadora, fins que tots caminin «en tota mena de bondat, de justícia i de veritat» (Ef 5,9).

12. (*La funció d'ensenyar.*) En l'exercici de la funció d'ensenyar, anunciaran als homes l'Evangeli del Crist, que és un dels principals deus dels bisbes, i amb la força de l'Esperit els cridaran a la fe o els confirmaran en la fe viva; els proposaran íntegrament el misteri de Crist, és a dir, aquelles veritats que no es poden ignorar sense ignorar el Crist; i també el camí divinament revelat que porta a donar glòria a Déu i aconseguir, fent això, la felicitat eterna.

Que mostrin, encara, com les mateixes realitats terrenals i les institucions humanes, en el disseny de Déu creador, estan ordenades també a la salvació dels homes i, per tant, poden contribuir molt a l'edificació del cos de Crist.

Que ensenyin, doncs, segons la doctrina de l'Església, el valor de la persona humana, de la seva llibertat i de la mateixa vida del cos; el valor de la família, de la seva unitat i estabilitat, de la procreació i l'educació dels fills; el valor de la convivència civil, amb les seves lleis i les seves professions; el valor del treball i del descans, de les arts i dels invents de la tècnica; el valor de la pobresa i de l'abundància dels recursos materials. Finalment, que exposin les raons amb què cal donar solució als problemes gravíssims plantejats per la possessió, l'augment i la distribució justa dels béns materials, per la pau i la guerra i per la convivència fraterna de tots els pobles.

13. (*Mètodes per a ensenyar la doctrina cristiana.*) La doctrina cristiana l'han de proposar d'una manera adequada a les necessitats dels temps: o sigui, que respongui a les dificultats i als problemes que principalment oprimeixen i afligeixen els homes. Vetllaran també per aquesta doctrina tot ensenyant els mateixos fidels a defensar-la i a propagar-la. Cal que, en transmetre-la, mostrin la sol·licitud maternal de l'Església envers tots els homes, fidels i no fidels, i tinguin un interès particular envers els pobres i els més febles, a l'evangelització dels quals els ha enviat el Senyor.

Ja que escau a l'Església establir diàleg amb la societat humana, enmig de la qual viu, correspon en primer lloc als bisbes apropar-se als homes i entaular i promoure el diàleg amb ells. Però, per tal d'unir sempre la veritat amb la caritat i la intel·ligència amb l'amor, caldrà que es disposin a aquest diàleg de salvació no sols amb claredat en les paraules i, a la vegada, amb humilitat i mansuetud, sinó també amb la deguda prudència uni-

da a la confiança, la qual, ja que fomenta l'amistat, està destinada a unir els esperits.

En la difusió de la doctrina cristiana recorreran als diversos mitjans que avui s'ofereixen; és a dir: primerament, la predicació i la instrucció catequètica, que tenen sempre una importància capital; després, l'ensenyament de la doctrina a les escoles, a les universitats, a les conferències i reunions de tota mena; i, finalment, la difusió per mitjà de declaracions públiques fetes en ocasió de determinats esdeveniments, a través de la premsa i dels diversos mitjans de comunicació social, dels quals convé sens dubte servir-se per tal d'anunciar l'Evangeli de Crist.

14. (*La instrucció catequètica.*) Cal que vigilin perquè sigui donada amb tota cura, tant als infants i als adolescents com als joves i als adults, la instrucció catequètica, encaminada a fer viva, conscient i activa en els homes la fe, il·luminada per mitjà de la instrucció. Miraran que, en transmetre-la, se segueixi un ordre apropiat i un mètode adient no sols a la matèria tractada sinó també a la mentalitat, a les capacitats, a l'edat i a les condicions de vida dels oients. I que es basi en la sagrada Escriptura, en la Tradició, en la litúrgia, en el magisteri i en la vida de l'Església.

Han de procurar, a més, que els catequistes es preparin per a fer bé la feina: que coneguin a fons la doctrina de l'Església i aprenguin teòricament i pràcticament les lleis de la psicologia i les matèries pedagògiques.

S'esforçaran també per restablir la institució dels catecúmens adults o per adaptar-la convenientment.

15. (*La funció de santificar.*) Que recordin els bisbes que, en exercir la funció de santificar, han estat presos d'entre els homes i han estat constituïts a favor dels homes en les coses que es refereixen a Déu, per oferir dons i sacrificis pels pecats. Els bisbes tenen la plenitud del sagrament de l'orde, i d'ells depenen, en exercir llur poder, tant els preveres —els quals també han estat consagrats veritables sacerdots del Nou Testament per tal que siguin col·laboradors providents de l'orde episcopal—, com els diaques, que, ordenats per al ministeri, serveixen el poble de Déu en comunió amb el bisbe i el seu presbiteri. Els bisbes, doncs, són els principals dispensadors dels misteris de Déu i alhora també guies, promotors i guardians de tota la vida litúrgica en l'Església que els és encomanada.

Per això han de treballar constantment perquè els fidels, per l'Eucaristia, coneguin i visquin més profundament el misteri pasqual, de tal manera que formin un sol cos ben compacte en la unitat de la caritat de Crist. «Dedicats a pregar i a servir la

paraula» (Ac 6,4), s'han d'esforçar perquè tots aquells la cura dels quals els ha estat confiada s'apliquin unànimement a la pregària i perquè, rebent els sagraments, creixin en la gràcia i siguin testimonis fidels del Senyor.

Com a encarregats de portar a la perfecció, els bisbes procuraran promoure la santedat dels clergues, dels religiosos i dels laics, segons la vocació peculiar de cadascú, bo i recordant que ells mateixos estan obligats a donar exemple de santedat, en la caritat, la humilitat i la senzillesa de vida. Així santificaran les Esglésies que els són encomanades, perquè hi brilli plenament el sentit de l'Església universal de Crist. Per això, hi fomentaran tant com puguin les vocacions sacerdotals i religioses i, d'una manera especial, les vocacions misioneres.

16. (*La funció de governar i de pasturar.*) En l'exercici de la funció de pares i de pastors, els bisbes es comportaran enmig dels seus com els qui serveixen; bons pastors que coneixen les ovelles i són coneguts per elles; veritables pares que excel·leixen per l'esperit d'amor i de sollicitud envers tothom, i a l'autoritat dels quals, donada per Déu, tothom se sotmet de grat. Aplegaran i formaran l'entera família del seu ramat de tal manera que tots, conscients de les pròpies obligacions, visquin i actuïn en comunió de caritat.

Per tal de poder-ho realitzar amb eficàcia, els bisbes, «a punt per a tota obra bona» (2Tm 2,21) i «suportant-ho tot pel bé dels elegits» (2Tm 2,10), han d'orientar la vida d'acord amb les exigències dels temps.

Tractaran sempre els sacerdots amb una caritat especial, ja que participen en el treball i en la sollicitud episcopals i s'hi dediquen cada dia amb tant de zel. Els consideraran fills i amics, i per això estaran disposats a escoltar-los i a tractar-los amb confiança; i així es promourà tota l'activitat pastoral del conjunt de la diòcesi.

Es mostraran solícits de llurs situacions espirituals, intel·lectuals i materials, per tal que, amb una vida santa i piadosa, puguin exercir fidelment i amb fruit el ministeri. Per això, afavoriran iniciatives i reunions sacerdotals apropiades i periòdiques encaminades tant a la renovació de la vida, en tantes d'exercicis espirituals prolongades, com a l'aprofundiment de les ciències eclesiàstiques, principalment la Sagrada Escripura i la teologia, els problemes socials de més importància i els nous mètodes de pastoral. Seguiran amb atenta misericòrdia aquells sacerdots que per algun motiu es troben en perill o que en alguna cosa han defallit.

Per tal d'estar més preparats per aconseguir, segons la condició de cadascun, el bé dels fidels,

s'esforçaran a conèixer-ne les necessitats dintre les situacions socials en què viuen, tot recorrent amb aquesta finalitat a mitjans adequats, principalment d'investigació social. Es mostraran solícits amb tots, de qualsevol edat, condició o nacionalitat que siguin, tant si són els del país, com si són forasters o transeünts. En l'exercici d'aquesta sollicitud pastoral, que respectin les tasques corresponents als mateixos fidels en les coses de l'Església, bo i reconeixent-los també el deure i el dret de col·laborar activament a l'edificació del Cos místic de Crist.

Que estimin els germans separats i recomanin als fidels de tractar-los amb gran humanitat i caritat tot afavorint l'ecumenisme tal com l'entén l'Església. Que també tinguin al cor els no batejats, per tal que brilli igualment per a ells la caritat de Jesucrist, del qual els bisbes són testimonis davant tothom.

17. (*Formes particulars d'apostolat.*) Cal fomentar les diverses formes d'apostolat; i a tota la diòcesi, o a cadascuna de les seves zones, totes aquestes obres d'apostolat han de ser coordinades i íntimament unides entre elles sota la direcció del bisbe. D'aquesta manera, totes les iniciatives i les activitats catequètiques, misioneres, caritatives, socials, familiars, escolars i qualssevol altres que es proposin un fi pastoral obtindran una acció concorde, amb la qual al mateix temps brillarà més clarament la unitat de la diòcesi.

Cal inculcar insistentment l'obligació que tenen els fidels d'exercir l'apostolat, segons la condició i l'aptitud de cadascú. Se'ls recomanarà que participin i donin suport a les diverses obres de l'apostolat dels laics i principalment a l'Acció catòlica. Cal promoure també i fomentar les associacions que directament o indirectament tendeixen a fins sobrenaturals: és a dir, que treballen per aconseguir una vida més perfecta, o per anunciar a tothom l'Evangeli del Crist, o per fomentar la doctrina cristiana o l'increment del culte públic, o per assolir objectius socials, o per exercir obres de pietat o de caritat.

Aquestes formes d'apostolat han de ser convenientment adaptades a les necessitats actuals, tenint en compte les exigències modernes, no sols espirituals i morals, sinó també socials, demogràfiques i econòmiques. Per aconseguir-ho amb eficàcia i fruit, són de molta utilitat i vivament recomanades les recerques socioreligioses fetes per organismes de sociologia pastoral.

18. (*Sollicitud especial envers alguns grups de fidels.*) Cal tenir una atenció especial als fidels que, per les peculiars condicions de vida, no poden aprofitar-se prou de la cura pastoral, comuna

i ordinària, dels rectors de parròquia, o se'n veuen totalment privats, com són moltíssims emigrants, exiliats i pròfugs, gent del mar i del sector aeri, els nòmades i altres semblants categories de persones. Es promouran mètodes pastorals adequats per sostenir la vida espiritual dels turistes.

Les Conferències episcopals, sobretot les nacionals, estudiaran amb atenció els problemes més urgents que es refereixen a les categories esmentades, i amb mitjans i institucions aptes miraran d'atendre'n i de fomentar-ne l'assistència espiritual, amb concòrdia de voluntats i unió de forces, tenint presents en primer lloc les normes que la Seu Apostòlica ha establert o establirà, acomodades degudament a les condicions de temps, de llocs i de persones.

19. (*Llibertat dels bisbes i relacions amb les autoritats públiques.*) En l'exercici del ministeri apostòlic, que mira per la salvació de les ànimes, els bisbes tenen, d'ells mateixos, plena i perfecta llibertat i independència enfront de qualsevol poder civil. Per això, no és lícit d'impedir directament o indirectament l'exercici de llur ministeri eclesiàstic, ni tampoc de prohibir-los que es comuniquin lliurement amb la Seu Apostòlica, amb altres autoritats eclesiàstiques o amb els respectius súbdits.

D'altra banda, els sagrats pastors, quan s'ocupen del bé espiritual del ramat, de fet afavoreixen també el progrés i la prosperitat civil i social, unint amb aquest fi llur activitat, en l'esfera dels deures dels bisbes i tal com els escau, a l'acció de les autoritats públiques, i inculcant l'obediència a les lleis justes i el respecte als poders legítimament constituïts.

20. (*Llibertat en el nomenament dels bisbes.*) Ja que la funció apostòlica dels bisbes ha estat instituída per Crist, el Senyor, i té un fi espiritual i sobrenatural, el sagrat Concili ecumènic declara que el dret de nomenar i d'instituir bisbes és propi, peculiar i per ell mateix exclusiu de l'autoritat eclesiàstica competent.

Per aquest motiu, a fi de protegir degudament la llibertat de l'Església i de procurar el bé dels fidels d'una manera més adequada i expedita, és desig del sagrat Concili que d'ara endavant no tornin a ser concedits a les autoritats civils drets o privilegis d'elecció, de nomenament, de presentació o de designació per al càrrec episcopal. A aquelles autoritats civils que ara, en virtut d'un conveni o d'una consuetud, frueixen dels drets o dels privilegis esmentats, aquest sagrat Concili, mentre reconeix amb agraïment i aprecia sincerament la deferença mostrada envers l'Església, els prega de tot cor que vulguin renunciar-hi espontàniament, després de tractar-ho amb la Seu Apostòlica.

21. (*Renúncia dels bisbes al càrrec.*) Atès que la funció pastoral dels bisbes té tanta importància i comporta greus responsabilitats, són pregats amb insistència, els bisbes diocesans i tots aquells que en dret són equiparats, que presentin la renúncia al càrrec, ja espontàniament, ja per invitació de l'autoritat competent, sempre que, per l'edat avançada o per una altra causa greu, resultin poc aptes per a les funcions de llur ofici. L'autoritat competent, si accepta la renúncia, proveirà tant al sosteniment congru dels renunciants com al reconeixement dels drets especials que els pertocuin.

II. Els límits de les diòcesis

22. (*Revisió dels límits de les diòcesis.*) Per tal d'aconseguir el fi específic de la diòcesi, convé que la natura de l'Església es manifesti clarament en el poble de Déu que en forma part, els bisbes hi puguin acomplir eficaçment les tasques pastorals i administrada al més perfectament possible amb vista a la salut del poble de Déu.

Però això comporta tant una determinació convenient dels límits territorials de les diòcesis com una raonable distribució de clerecia i dels béns i adequada a les exigències de l'apostolat. Aquestes mesures no sols són beneficioses per als clergues i els fidels directament interessats, sinó també per a tota l'Església catòlica.

Així, doncs, en matèria de circumscripcions diocesanes, el sagrat Concili disposa que, quan ho reclami el bé de les ànimes, com més aviat millor se'n faci amb prudència l'oportuna revisió, dividint les diòcesis, desmembrant-les o unint-les, canviant-ne els límits o transferint a llocs més convenients les seus episcopals, o bé, finalment, sobretot si es tracta de diòcesis que tenen ciutats molt grans, donant-los una nova disposició interna.

23. (*Regles a observar.*) En la revisió de circumscripcions de les diòcesis, caldrà assegurar, primerament, la unitat orgànica de cada diòcesi, quant a les persones, als organismes i a les institucions, a la manera d'un cos que viu normalment. En cada cas, però, sospesant bé totes les circumstàncies, es tindran presents els criteris generals que segueixen:

1) En establir la circumscripció diocesana, cal tenir en compte, tant com sigui possible, la varietat de composició característica del poble de Déu, cosa que pot facilitar l'exercici de l'activitat pastoral. Es procurarà, a la vegada, conservar unides, si és possible, les aglomeracions demogràfiques d'aquest poble, junt amb els serveis civils i les institucions socials que en formen l'estructura or-

gànica. Per això, el territori de cada diòcesi caldrà que sigui continu.

Es tindran també en compte, si el cas ho demana, les circumscripcions civils i les circumstàncies especials de persones i de llocs, com és ara les condicions psicològiques, econòmiques, geogràfiques i històriques.

2) En general, l'extensió del territori diocesà i el nombre dels seus habitants han de permetre, per una part, que el bisbe, ni que sigui amb l'ajuda d'altri, pugui celebrar les funcions pontificals i fer degudament les visites pastorals, dirigir com cal i coordinar totes les obres d'apostolat en la diòcesi i principalment conèixer els propis sacerdots, i també els religiosos i els laics que treballen d'alguna manera en les activitats diocesanes; per altra part, cal proporcionar un camp suficient i idoni, en el qual tant el bisbe com els clergues puguin dedicar útilment totes les seves forces al ministeri, tenint presents les necessitats de l'Església universal.

3) Finalment, per tal d'exercir de la manera més apta el ministeri de la salvació dintre la diòcesi, se seguirà la regla que, almenys, hi hagi a cada diòcesi clergues suficients pel nombre i la idoneïtat, promptes per a pasturar com cal el poble de Déu; que no manquin organismes, institucions i obres propis de tota Església particular, que l'experiència mostri per al seu bon govern i per a l'apostolat; que hi hagi, en fi, mitjans per a mantenir les persones i les institucions o que, almenys, es prevegi prudentment que per alguna banda no en mancaran.

Amb aquesta mateixa finalitat, on hi hagi fidels de ritus diferents, el bisbe diocesà proveirà a llurs necessitats espirituals, ja sigui mitjançant sacerdots o parròquies d'aquells mateixos ritus, ja sigui a través d'un vicari episcopal amb facultats adequades —àdhuc posseint, si cal, caràcter episcopal—, ja sigui per mitjà d'ell mateix, fent els oficis d'ordinari de diversos ritus. Si, per motius especials, no es pot fer res d'això, a judici de la Seu Apostòlica, caldrà aleshores instituir jerarquia pròpia per a cada ritu.

Igualment, en circumstàncies semblants, caldrà atendre els fidels de diverses llengües amb sacerdots o parròquies de la mateixa llengua, o amb un vicari episcopal que sàpiga bé aquella llengua —i amb caràcter episcopal, si cal—, o, en fi, amb altres recursos més oportuns.

24. (*Consulta a les Conferències episcopals.*) Abans d'adoptar les innovacions i els canvis en les diòcesis, d'acord amb els nn. 22-23, deixant salvaguardada la disciplina de les Esglésies Orientals, convé que les Conferències episcopals competents examinin aquests afers, cadascuna en el seu propi

territori, tot servint-se també, si sembla oportú, d'una especial comissió episcopal, però escoltant sempre principalment el parer dels bisbes de les províncies o regions interessades; després proposaran els parers i els desigs a la Seu Apostòlica.

III. *Els cooperadors del bisbe diocesà en la funció pastoral*

1) *Els bisbes coadjutors i els auxiliars*

25. (*Normes sobre els coadjutors i els auxiliars.*) En el govern de les diòcesis, s'ha de proveir de tal manera a la funció pastoral dels bisbes que el bé del ramat del Senyor sigui sempre la raó suprema. Per aconseguir-ho millor, moltes vegades caldrà constituir bisbes auxiliars, perquè el bisbe diocesà, ja sigui per la considerable extensió de la diòcesi o pel nombre excessiu d'habitants, ja sigui per circumstàncies particulars de l'apostolat o altres causes diverses, no pot complir personalment tots els deures de la funció episcopal tal com exigeix el bé de les ànimes. Fins i tot, a vegades una necessitat especial demana que sigui donat al bisbe diocesà un bisbe coadjutor. A aquests bisbes coadjutors i auxiliars, els seran concedides les facultats adients que els permetin d'obrar amb eficàcia i els resti assegurada la dignitat pròpia dels bisbes, salvant sempre, tanmateix, la unitat del govern de la diòcesi i l'autoritat del bisbe diocesà.

Ara bé, els bisbes coadjutors i els auxiliars, pel fet que han estat cridats a participar de la sollicitud del bisbe diocesà, exerciran el ministeri de tal manera que, en tots els afers, procedeixin en perfecta harmonia amb ell. A més, sempre mostraran deferència i reverència envers el bisbe diocesà, el qual, recíprocament, tractarà els bisbes coadjutors o auxiliars amb caritat fraternal i els sostindrà amb estimació.

26. (*Facultats dels bisbes auxiliars i dels coadjutors.*) Quan ho demani el bé de les ànimes, el bisbe diocesà no tindrà dificultat de demanar a l'autoritat competent un o més auxiliars, els quals seran assignats a aquella diòcesi sense dret de successió.

Si les lletres de nomenament no ho haguessin establert, el bisbe diocesà constituirà l'auxiliar o els auxiliars, vicaris generals o, almenys, vicaris episcopals, els quals dependran únicament de la seva autoritat. Els consultarà sobre la solució dels afers de més importància, sobretot els de caràcter pastoral. Si no ho ha determinat d'altra manera l'autoritat competent, els poders i les facultats que el dret dóna als bisbes auxiliars no cessen amb el càrrec del bisbe diocesà. Més encara: és desitjable

que, durant la seva vacant, el bisbe auxiliar, o, si són molts, un dels auxiliars, sigui encarregat de governar la diòcesi, mentre raons greus no aconsellin altrament. El bisbe coadjutor, és a dir, el qui és nomenat amb dret de successió, ha de ser sempre constituït vicari general pel bisbe diocesà. En casos particulars, l'autoritat competent podrà concedir-li unes facultats més extenses.

Per tal d'afavorir al màxim el bé present i futur de la diòcesi, el bisbe diocesà i el coadjutor no deixaran de consultar-se mútuament en les coses de més importància.

2) *La cúria i els consells diocesans*

27. (*L'ordenament de la cúria diocesana i la institució del consell pastoral.*) L'ofici principal, a la cúria diocesana, és el de vicari general. Però sempre que ho demani el bon govern de la diòcesi, el bisbe podrà constituir un o més vicaris episcopals, els quals, per dret, en una part determinada de la diòcesi o en un determinat sector d'afers o respecte a un grup de fidels d'un ritú determinat, tindran la mateixa potestat que el dret comú dóna al vicari general.

Entre els principals col·laboradors del bisbe en el govern de la diòcesi, cal també comptar aquells preveres que formen el seu senat o consell, com són el capítol catedral, el col·legi dels consultors o altres consells, segons les circumstàncies i la manera de ser dels diversos llocs. Hom donarà, si cal, un nou ordenament, adequat a les exigències del nostre temps, a aquestes institucions, principalment als capítols catedrals.

Que els sacerdots i els laics que pertanyen a la cúria diocesana siguin ben conscients que col·laboren al ministeri pastoral del bisbe.

Cal ordenar de tal manera la cúria diocesana que sigui un instrument apte en mans del bisbe, no sols per a administrar la diòcesi, sinó també per a realitzar les obres d'apostolat.

És molt desitjable que s'institueixi a cada diòcesi un consell pastoral presidit pel bisbe diocesà mateix, en el qual prenguin part clergues, religiosos i laics especialment escollits. Serà propi d'aquest consell estudiar i examinar tot el que es refereix al treball pastoral, per tal de formular-ne conclusions pràctiques.

3) *La clerecia diocesana*

28. (*Els sacerdots diocesans.*) Tots els preveres, tant els diocesans com els religiosos, junt amb el bisbe, participen de l'únic sacerdoci de Crist i l'exerceixen, i per això són constituïts col·laboradors providents de l'orde episcopal. En l'exercici de la cura de les ànimes la principal

responsabilitat correspon als sacerdots diocesans, ja que, incardinats o adscrits a una Església particular, es dediquen plenament al seu servei, a fi de pasturar una sola porció del ramat del Senyor. Per això, constitueixen un únic presbiteri i una sola família, el pare de la qual és el bisbe. Aquest, per poder ordenar millor i amb més equitat els ministeris sagrats entre els seus sacerdots, ha de fruit de la llibertat necessària en la distribució d'oficis i beneficis. Caldrà, doncs, abolir els drets o privilegis que limiten d'alguna manera aquesta llibertat.

Les relacions entre el bisbe i els sacerdots diocesans han de basar-se principalment en els vincles de la caritat sobrenatural, de tal manera que la unitat d'intencions entre els sacerdots i el bisbe faci més fructuosa l'acció pastoral de tots plegats. A fi, doncs, d'afavorir més i més el servei de les ànimes, el bisbe convocarà els sacerdots a un diàleg, fins i tot comú, principalment sobre qüestions pastorals, no sols ocasionalment, sinó també periòdicament, si és possible.

A més, cal que tots els sacerdots diocesans es mantinguin units entre ells i, per tant, se sentin empesos per la sol·licitud pel bé espiritual de tota la diòcesi; i, recordant que els béns que han adquirit en ocasió del càrrec eclesial es relacionen amb el ministeri sagrat, ajudaran generosament, fins i tot les necessitats materials de la diòcesi, segons les possibilitats i d'acord amb les disposicions del bisbe.

29. (*Els sacerdots dedicats a obres supraparroquials.*) Són col·laboradors molt propers al bisbe també aquells sacerdots als quals encarrega una tasca pastoral o obres d'apostolat de caràcter supraparroquial, ja sigui per a un determinat territori de la diòcesi, ja sigui per a un grup especial de fidels, ja per a una certa classe d'activitats.

També presten una valuosa col·laboració aquells sacerdots als quals el bisbe ha confiat diversos ministeris d'apostolat, tant en les escoles, com en altres institucions o associacions. Igualment, hom recomana a una sol·licitud particular, principalment del bisbe en la diòcesi del qual habiten, aquells sacerdots que han estat assignats a obres supradiocesanes, ja que exerceixen importants activitats d'apostolat.

30. (*Els rectors.*) Però els principals col·laboradors del bisbe són els rectors de parròquia. Com a pastors propis, els és encomanada la cura d'ànimes en una determinada part de la diòcesi sota l'autoritat del bisbe.

1) En l'exercici d'aquesta cura, els rectors, amb els ajudants, acompliran la funció d'ensenyar, de santificar i de governar, de tal manera

que els fidels i les comunitats parroquials se sentin de debò membres de la diòcesi i de tota l'Església universal. Per això col·laboraran amb els altres rectors i amb els sacerdots que exerceixen ministeri pastoral dintre el territori (com ara els arxiprestes i els degans) o que es dediquen a obres de caràcter supraparroquial, per tal que la cura pastoral, dintre la diòcesi, no manqui d'unitat i sigui més eficaç.

A més, cal que la cura d'ànimes vagi plena d'esperit missioner, de tal manera que s'estengui degudament a tots els habitants de la parròquia. I si els rectors no poden arribar a certs grups de persones, recorreiran a l'ajut d'altres, fins i tot laics, perquè els sostinguin en tot allò que es refereix a l'apostolat.

Per tal de fer més eficaç aquesta cura d'ànimes, hom recomana amb insistència la vida en comú dels sacerdots, sobretot dels adscrits a la mateixa parròquia, perquè aquesta vida, en afavorir l'activitat apostòlica, dona als fidels un exemple de caritat i d'unitat.

2) Pel que fa a la funció d'ensenyar, els rectors han de predicar la paraula de Déu a tots els fidels, a fi que, arrelats en la fe, l'esperança i la caritat, creixin en Crist i la comunitat cristiana doni aquell testimoni de caritat que el Senyor va recomanar; i també, mitjançant la instrucció catequètica, apropiada a l'edat de cadascú, han de portar els fidels al ple coneixement del misteri de salvació. Per donar aquesta instrucció, no sols cercaran l'ajut dels religiosos, sinó també la col·laboració dels laics, fins i tot erigint la confraria de la Doctrina Cristiana.

En el ministeri de la santificació, els rectors procuraran que la celebració del sacrifici eucarístic sigui el centre i el cim de tota la vida de la comunitat cristiana. Que treballin també perquè els fidels s'alimentin espiritualment amb la recepció devota i freqüent dels sagraments i amb la participació conscient i activa en la litúrgia. Que tinguin, a més, ben present els rectors que el sagrament de la penitència contribueix màximament a fomentar la vida cristiana. Per això, es mostraran disposats a escoltar les confessions dels fidels, tot cridant amb aquest fi, si calgués, altres sacerdots coneixedors de diverses llengües.

En complir el deure de pastors, els rectors tindran cura, en primer lloc, de conèixer el propi ramat. I, ja que són servidors de totes les ovelles, miraran d'augmentar la vida cristiana tant en cada fidel com en les famílies, en les associacions, principalment les que es dediquen a l'apostolat, i en tota la comunitat parroquial. Visitaran, doncs, les cases i les escoles, segons que ho demani la

funció pastoral; tindran una cura especial dels adolescents i dels joves; envoltaran amb una caritat paternal els pobres i els malalts; dedicaran una atenció particular als obrers i estimularan els fidels a afavorir les obres de l'apostolat.

3) Els vicaris parroquials, col·laboradors com són dels rectors, donen diàriament un ajut important i actiu en el ministeri pastoral, sota l'autoritat del rector. Per tant, entre rector i vicari hi haurà un tracte fraternal, hi regnarà sempre la caritat i el respecte, i s'ajudaran mútuament amb consells i amb el suport i l'exemple, tot afrontant el treball parroquial amb unitat d'intencions i amb concòrdia d'esforços.

31. (*Nomenament, trasllat, remoció i renúncia dels rectors.*) Quan el bisbe ha de jutjar sobre la idoneïtat d'un sacerdot per a regir alguna parròquia, ha de tenir present no sols la seva doctrina, sinó també la pietat, el zel apostòlic i tots els altres dots i qualitats que són necessaris per a exercir degudament la cura d'ànimes.

D'altra banda, atès que tota la raó de ser del ministeri parroquial és el bé de les ànimes, a fi que el bisbe pugui procedir amb més facilitat i encert a la provisió de les parròquies, seran suprimits, salvat el dret dels religiosos, tots els drets de presentació, de nomenament o de reserva, i on existeixi, la llei del concurs, general o particular. Amb tot, els rectors, cadascun en la seva parròquia, hauran de tenir aquella estabilitat en el càrrec que el bé de les ànimes exigeix. Per això, abrogada la distinció entre rectors amovibles i inamovibles, ha de ser revisat i simplificat el sistema de procedir al trasllat i a la remoció de rectors, per tal que el bisbe, salvada l'equitat natural i canònica, pugui atendre més adequadament les necessitats del bé de les ànimes.

I els rectors que, per l'edat avançada o per una altra causa greu, ja no poden exercir com cal i amb fruit el càrrec són pregats amb insistència de renunciar-hi espontàniament o bé invitats pel bisbe. Aquest assegurarà la digna sustentació dels renunciants.

32. (*Erecció i supressió de parròquies.*) En fi, que sigui també la salvació de les ànimes el motiu pel qual es determinin i s'ajustin les ereccions i les supressions de parròquies o altres canvis semblants que el bisbe podrà realitzar en virtut de la seva pròpia autoritat.

4) Els religiosos

33. (*Els religiosos i les obres d'apostolat.*) Tots els religiosos, als quals en les matèries següents són equiparats els membres dels altres instituts que professen els consells evangèlics, se-

gons la vocació pròpia de cadascú, són obligats a treballar amb tota cura i diligència per l'edificació i l'augment de tot el Cos místic de Crist i pel bé de les Esglésies particulars.

Han de procurar aquests fins principalment amb la pregària, amb obres de penitència i amb l'exemple de la pròpia vida. El sagrat Concili els exhorta vivament a créixer en ells mateixos l'estima i el desig d'aquests elements. Però, salvaguardant el caràcter especial de cada institut, cal també que es dediquin amb més intensitat a les obres de l'apostolat exterior.

34. (*Els religiosos, col·laboradors del bisbe en l'apostolat.*) Els religiosos sacerdots, que han estat consagrats al servei presbiteral per tal de ser també ells providents col·laboradors de l'orde episcopal, avui poden oferir encara un auxili més útil que mai als bisbes a causa de l'augment de les necessitats de les ànimes. Per això, pel fet que participen en la cura d'ànimes i en les obres d'apostolat sota l'autoritat dels sagrats pastors, han de ser considerats amb fonament com a pertanyents a la clerecia de la diòcesi. També els altres religiosos, homes o dones, que igualment per raons especials pertanyen a la família diocesana, són de gran ajuda a la sagrada jerarquia, i cada dia poden ser-ho i han de ser-ho més, havent augmentat les necessitats de l'apostolat.

35. (*Principis sobre l'apostolat dels religiosos en la diòcesi.*) A fi que les obres d'apostolat es facin sempre de comú acord a cada diòcesi i resti assegurada la unitat de la disciplina diocesana, s'estableixen aquests principis fonamentals:

1) Tots els religiosos tractaran sempre amb deferència i respecte els bisbes, com a successors que són dels Apòstols. A més, sempre que siguin cridats legítimament a activitats apostòliques, hauran de complir llur obligació ajudant els bisbes i estant-los subjectes. Més encara: els religiosos secundaran amb promptitud i fidelitat les peticions i els desigs dels bisbes, per assumir responsabilitats cada vegada més grans en el ministeri de la salvació humana, amb respecte al caràcter i a les constitucions de cada institut, les quals, si és necessari, caldrà acomodar degudament a aquest fi, tenint en compte els principis d'aquest Decret del Concili. Atenent principalment les necessitats urgents de les ànimes i la manca de clergues diocesans, els instituts religiosos que no es dediquen exclusivament a la vida contemplativa poden ser cridats pels bisbes perquè prestin ajuda als diversos ministeris pastorals, d'acord, tanmateix, amb les característiques de cada institut. Els superiors, segons les possibilitats, afavoriran aquesta col·laboració,

fins i tot acceptant parròquies, encara que només sigui temporalment.

2) Que els religiosos dedicats a l'apostolat extern conservin l'esperit del propi institut i romanquin fidels a l'observança regular i a l'obediència envers els propis superiors; obligació en la qual els bisbes mateixos no han de deixar d'insistir.

3) L'exempció, en virtut de la qual els religiosos depenen del Summe Pontífex o d'una altra autoritat eclesiàstica i són sostrets a la jurisdicció dels bisbes, es refereix especialment a l'ordre intern dels instituts, per tal que totes les coses hi estiguin més ordenades i unides i concorrin a l'increment i a la perfecció de la vida religiosa i també perquè pugui disposar d'ells el Summe Pontífex en bé de tota l'Església, i l'altra autoritat competent en bé de les Esglésies sotmeses a la pròpia jurisdicció. Però aquesta exempció no impedeix que els religiosos, a cada diòcesi, estiguin subjectes a la jurisdicció dels bisbes, segons les normes del dret, en tant que ho demanen el compliment de la funció pastoral que aquests han d'exercir i la bona organització de la cura d'ànimes.

4) Tots els religiosos, tant els exempts com els no exempts, estan subjectes a la potestat dels ordinaris del lloc en allò que es refereix a l'exercici públic del culte diví —salvada la diversitat de ritus—, a la cura d'ànimes, a la sagrada predicació al poble, a l'educació religiosa i moral, a la instrucció catequètica i a la formació litúrgica dels fidels, especialment dels infants, i a la dignitat de l'estat clerical, així com a les diverses obres relatives a l'exercici del sagrat apostolat. També les escoles catòliques dels religiosos estan sotmeses als ordinaris del lloc, quant a l'ordenament general i a la vigilància, restant, però, en ferm el dret dels religiosos quant a llur direcció. Igualment, els religiosos han d'observar tot allò que els concilis o les Conferències episcopals hagin establert legítimament per a tothom.

5) Cal que es fomenti entre els diversos instituts religiosos i entre aquests i la clerecia diocesana una col·laboració ordenada. Cal que hi hagi, encara, una estreta coordinació de totes les obres i les activitats apostòliques; coordinació que depèn, sobretot, d'una actitud sobrenatural dels esperits i les intel·ligències arrelada i fonamentada en la caritat. Promoure aquesta coordinació per a tota l'Església pertoca a la Seu Apostòlica, i als sagrats pastors a cada diòcesi, i, en el territori corresponent, als Sínodes patriarcal i a les Conferències dels bisbes.

Els bisbes o les Conferències episcopals, els superiors religiosos o les Conferències dels superiors

majors procediran a l'ordenament de les obres de l'apostolat que han de realitzar els religiosos, després d'haver-s'ho consultat recíprocament.

6) Per tal de fomentar amb concòrdia i fruit les relacions mútues entre els bisbes i els religiosos, periòdicament i sempre que sembli oportú, es reuniran els bisbes i els superiors religiosos, per tractar els afers que, d'una manera general, afecten l'apostolat del territori.

Cap. III. Els bisbes que col·laboren al bé comú de diverses diòcesis

I. *Els sínodes, els concilis i, principalment, les Conferències episcopals*

36. (*Els sínodes i els concilis particulars.*) Des dels primers segles de l'Església, els bisbes, tot i presidir Esglésies particulars, en comunió de fraterna caritat i moguts per l'interès envers la missió universal confiada als Apòstols, aplegaren les voluntats i les forces per procurar el bé comú i el de cada Església. Per aquest motiu foren instituïts sínodes, concilis provincials i fins concilis plenaris, en els quals els bisbes decidiren per a les diverses Esglésies sistemes comuns a observar en l'ensenyament de les veritats de la fe i en l'ordenament de la disciplina eclesiàstica.

Aquest sant Concili ecumènic desitja que les venerables institucions dels sínodes i dels concilis frueixin de nou vigor, per tal de proveir d'una manera més convenient i amb més eficàcia l'augment de la fe i la conservació de la disciplina en les diverses Esglésies, segons les circumstàncies dels temps.

37. (*Les Conferències episcopals.*) Avui sobretot, els bisbes es troben que sovint no poden complir degudament i amb fruit les pròpies obligacions sense una col·laboració cada dia més estreta amb els altres bisbes. I com que les Conferències episcopals —establertes ja en moltes nacions— han donat proves magnífiques de fecunditat apostòlica, aquest sagrat Concili creu que és molt convenient que arreu del món els bisbes d'una mateixa nació o regió es constitueixin en un organisme i es reunixin periòdicament, a fi que, comunicant-se mútuament la llum de la prudència i de l'experiència i confrontant parers, assoleixin una santa unió de forces per al bé comú de les Esglésies. Per això, a propòsit de les Conferències episcopals, estableix les normes següents.

38. (*Definició, estructura, competència i col·laboració de les Conferències episcopals.*) 1) La

Conferència episcopal és un tipus d'assemblea, en la qual els bisbes d'alguna nació o territori determinat exerceixen junts algunes tasques pastorals, a fi de proveir al major bé que l'Església proporciona als homes, sobretot a través de les formes i dels modes d'apostolat apropiats a les circumstàncies dels temps.

2) Pertanyen a la Conferència episcopal tots els ordinaris del lloc, exceptuant els vicaris generals, de cada ritu, els bisbes coadjutors, els auxiliars i els altres bisbes titulars que exerceixen un càrrec especial designats per la Seu Apostòlica o per la Conferència episcopal. Els altres bisbes titulars i els legats del Pontífex Romà, per consideració a l'ofici especial que tenen en el territori, no són membres de dret de la Conferència.

Tenen vot deliberatiu els ordinaris del lloc i els coadjutors. Els estatuts de la Conferència decidiran si ha de ser deliberatiu o consultiu el vot dels auxiliars i dels altres bisbes que tenen dret a intervenir a la Conferència.

3) Cada Conferència episcopal ha d'elaborar els seus estatuts, que la Seu Apostòlica ha de revisar. Aquests estatuts —a més d'altres coses— determinaran els organismes que responen millor al fi desitjat, com és ara el consell permanent dels bisbes, les comissions episcopals i el secretariat general.

4) Les decisions de les Conferències episcopals, mentre hagin estat acordades legítimament i almenys per dues tercers parts dels sufragis dels prelats que pertanyen a la Conferència amb vot deliberatiu i hagin estat revisades per la Seu Apostòlica, tenen força d'obligar jurídicament només en els casos en què el dret comú ho preceptuï o així ho estableixi un manament especial de la Seu Apostòlica, donat *motu proprio* o a petició de la mateixa Conferència.

5) Quan ho demanin circumstàncies particulars, els bisbes de diverses nacions, amb l'aprovació de la Seu Apostòlica, podran constituir una sola Conferència.

Caldrà, a més, fomentar les relacions entre les Conferències episcopals de diverses nacions per promoure i conservar un bé major.

6) Es recomana amb insistència que els prelats de les Esglésies orientals, en promoure la disciplina de la pròpia Església en els sínodes i per afavorir amb més eficàcia les obres que es fan pel bé de la religió, tinguin també en compte el bé comú de tot el territori on hi ha Esglésies de diversos ritus, confrontant opinions en les assemblees interrituals, segons les normes que l'autoritat competent establirà.

II. *Les circumscripcions de les províncies eclesiàstiques i l'erecció de regions*

39. (*Principis per a la revisió de circumscripcions.*) El bé de les ànimes exigeix una circumscripció apropiada no sols de les diòcesis sinó també de les províncies eclesiàstiques, i aconsella, encara, d'erigir regions eclesiàstiques, per tal d'atendre millor les necessitats de l'apostolat segons les circumstàncies socials i locals i per fer més fàcils i fructífers els contactes dels bisbes entre ells, amb els metropolitans, amb els altres bisbes de la mateixa nació, i també les dels bisbes amb les autoritats civils.

40. (*Normes a seguir.*) Per tant, a fi d'assolir els fins esmentats, el sagrat Concili determina el que segueix:

1) Que siguin oportunament revisades les circumscripcions de les Províncies eclesiàstiques i es precisin amb normes noves adequades els drets i els privilegis dels metropolitans.

2) Es tindrà com a regla que totes les diòcesis i les altres circumscripcions territorials que en dret els són equiparades formin part d'alguna província eclesiàstica. Així, les diòcesis que actualment depenen immediatament de la Seu Apostòlica i no estan unides a cap altra diòcesi, hauran de formar totes juntes una província eclesiàstica nova, si és possible, o hauran d'agregar-se a la província més veïna o més convenient, i caldrà subjectar-les al dret metropolità de l'arquebisbe, segons les normes del dret comú.

3) Quan la utilitat ho aconselli, les províncies eclesiàstiques s'uniran en regions eclesiàstiques, a les quals serà donat un ordenament jurídic.

41. (*El parer de les Conferències episcopals.*) Convé que les competents Conferències episcopals estudiïn les qüestions relatives a les circumscripcions de les províncies o a l'erecció de les regions, segons les normes ja establertes en els nn. 23 i 24 sobre les circumscripcions de la diòcesis, i proposin llurs parers i propostes a la Seu Apostòlica.

III. *Els bisbes que tenen un càrrec interdiocesà*

42. (*Organismes interdiocesans i col·laboració entre els bisbes.*) Ja que les necessitats pastorals demanen cada vegada més que certes tasques pas-

torals siguin dirigides i realitzades de comú acord, és convenient que siguin constituïts alguns organismes al servei de totes o de diverses diòcesis d'una regió determinada o d'una nació, els quals podran encomanar-se també a bisbes.

Però el sant Concili recomana que entre els prelats o els bisbes posats al davant d'aquests organismes i entre els bisbes diocesans i les Conferències episcopals hi hagi sempre una comunió fraterna i una sincera col·laboració en la sol·licitud pastoral, les formes de les quals cal que siguin determinades pel dret comú.

43. (*Els vicariats castrenses.*) Atès que l'assistència espiritual dels militars requereix unes atencions molt delicades per les particulars condicions d'aquesta mena de vida, cal erigir, tant com es pugui, a cada nació, un vicariat castrense. Tant el vicari com els capellans es dedicaran abnegadament a aquesta obra difícil, en cordial entesa amb els bisbes diocesans. Per això, els bisbes diocesans cediran al vicari castrense un nombre suficient de sacerdots, aptes per a una tasca tan important, i al mateix temps afavoriran les iniciatives encaminades al bé espiritual dels militars.

Disposició general

44. El sagrat Concili mana que, en la revisió del Codi de dret canònic, s'estableixin lleis apropiades, segons les normes contingudes en els principis d'aquest Decret i tenint també en compte les observacions avançades per les comissions i els pares conciliaris.

Mana, encara, el sagrat Concili que es redactin directoris generals sobre la cura d'ànimes, a ús tant dels bisbes com dels rectors de parròquia, amb la finalitat d'oferir-los indicacions per a exercir amb tota facilitat i encert la funció pastoral.

Caldrà, a més, redactar tant un directori especial per a la cura pastoral de particulars grups de fidels, segons les diverses situacions de cada nació o regió, com també un altre directori sobre la instrucció catequètica del poble cristià, on es tracti dels principis fonamentals d'aquesta formació, del seu ordenament i de l'elaboració de llibres relatius a aquesta matèria. En la redacció d'aquests directoris es tindran igualment en compte les observacions formulades per les comissions i pels pares conciliaris.

DECRET «PERFECTAE CARITATIS» SOBRE L'ACTUALITZACIÓ DE LA VIDA RELIGIOSA*

1. (*Introducció.*) En la Constitució dogmàtica «Lumen Gentium» el sagrat Concili ja mostrà que l'assoliment de la caritat perfecta per mitjà dels consells evangèlics té origen en la doctrina i en els exemples del Diví Mestre i apareix com un signe preclar del Regne del cel. Ara, però, vol tractar de la vida i de la disciplina dels instituts, els membres dels quals professen castedat, pobresa i obediència, i proveir a llurs necessitats d'acord amb els nostres temps.

Ja des del començament de l'Església hi va haver homes i dones que per mitjà de la pràctica dels consells evangèlics es proposaren de seguir Crist amb més llibertat i d'imitar-lo més de prop, i portaren, cadascun a la seva manera, una vida consagrada a Déu. Molts d'aquests, impulsats per l'Esperit Sant, menaren vida solitària o bé suscitaren famílies religioses que l'Església, amb la seva autoritat, va acollir i aprovar de grat. Així, per desig de Déu, es desenvolupà una admirable varietat de comunitats religioses, que contribuïu molt a fer que l'Església no sols estigués a punt per a tota obra bona (cf. 2Tm 3,17) i preparada per a l'obra del ministeri per a l'edificació del cos de Crist (cf. Ef 4,12), sinó també que es presentés abillada amb diversitat de dons dels seus fills com una núvia engalanada per al seu espòs (cf. Ap 21,2), i fos coneguda per mitjà d'ella la multiforme saviesa de Déu (cf. Ef 3,10).

En una tan gran varietat de dons, tots els qui són cridats per Déu a la pràctica dels consells evangèlics i els professen fidelment, es consagren al Senyor d'una manera particular i segueixen Crist, el qual, essent verge i pobre (cf. Mt 8,10; Lc 9,58), va redimir i santificar els homes amb la seva obediència fins a una mort de creu (cf. Fl 2,8.) Impulsats així per l'amor que l'Esperit Sant vessa en els seus cors (cf. Rm 5,5), viuen més i més per a Crist i per al seu Cos que és l'Església (cf. Col 1,24.) I com més fervorosament s'uneixen a Crist amb aquesta donació de si mateixos que abraça tota la vida, més rica esdevé la vida de l'Església i més vigorosament fecund el seu apostolat.

Però per tal que l'excel·lent valor de la vida consagrada per la professió dels consells i la seva necessària missió en les circumstàncies actuals

contribueixin al més gran bé de l'Església, aquest sagrat Concili estableix els següents punts, que afecten només els principis generals de l'actualització de la vida i de la disciplina religioses com també, conservant cadascun el propi caràcter, les societats de vida comuna sense vots i els instituts seculars. Les normes particulars per a la seva recita exposició i aplicació, les haurà de determinar l'autoritat competent després del Concili.

2. (*Principis generals per a una actualització.*) L'actualització de la vida religiosa comporta el retorn continu a les fonts de tota vida cristiana i a la primera inspiració dels instituts i al mateix temps l'adaptació d'aquests a les noves condicions dels temps. Aquesta renovació, sota l'impuls de l'Esperit Sant i el guiatge de l'Església, cal que sigui promoguda d'acord amb els principis que segueixen:

- a) Com que la norma fonamental de la vida religiosa és el seguiment de Crist proposat en l'Evangelí, tots els instituts han de tenir aquesta norma com a regla suprema.
- b) Contribueix al bé mateix de l'Església que els instituts tinguin llur personalitat i llur missió particulars. Per tant, que siguin fidelment reconeguts i guardats l'esperit i les finalitats dels Fundadors, i també les sanes tradicions: tot això constitueix el patrimoni de cada institut.
- c) Que tots els instituts prenguin part en la vida de l'Església i que, conforme a la pròpia índole, es facin seus i en fomentin tant com puguin les iniciatives i els objectius, com ara els treballs bíblics, litúrgics, dogmàtics, pastorals, ecumènics, missioners i socials.
- d) Que els instituts promoguin en els seus membres un coneixement adequat de les condicions dels homes i dels temps i de les necessitats de l'Església; talment que, podent discernir assenyadament a la llum de la fe les circumstàncies del món actual, i abrindats de zel apostòlic, siguin capaços de prestar un ajut més eficaç als homes.
- e) Donat que la vida religiosa s'ordena abans de tot a fer que els seus membres segueixin Crist i s'uneixin a Déu mitjançant la profes-

* Promulgat el 28 d'octubre de 1965.

sió dels consells evangèlics, cal tenir ben present que les millors adaptacions fetes a les necessitats dels nostres temps no reeixiran, si no van animades d'una renovació espiritual, a la qual sempre caldrà donar la primacia, àdhuc si es tracta d'empreses externes.

3. (*Criteris pràctics per la renovació.*) Que la manera de viure, de pregar i de treballar s'adapti convenientment a les actuals condicions físiques i psíquiques dels religiosos, com també, d'acord amb l'índole de cada institut, a les necessitats de l'apostolat, a les exigències culturals, a les circumstàncies socials i econòmiques, a tot arreu, principalment en llocs de missions.

També el mode de governar dels instituts ha de ser sotmès a examen segons els mateixos criteris.

Per tant, que hom revisi convenientment les constitucions, els «directoris», els costumaris, els llibres de pregàries i de cerimònies i altres reculls per l'estil, i, suprimides aquelles prescripcions ja envellides, que siguin adaptades d'acord als documents d'aquest sagrat Concili.

4. (*Qui ha de fer la renovació.*) Un eficaç renovació i una recta acomodació no es poden aconseguir si no és amb la col·laboració de tots els membres de l'institut.

Determinar, però, les normes d'una actualització i establir lleis, com també donar lloc a un període de prova suficient i prudent, pertoca tan sols a les autoritats competents, sobretot als capítols generals, salvada, si cal, l'aprovació de la Santa Seu o dels Ordinaris de lloc, segons la norma del dret. Els superiors, amb tot, que consultin i escoltin els seus com convé en aquelles coses que afecten tot l'institut.

Pel que fa a l'actualització dels monestirs de monges, hom podrà també obtenir els parers i les consultes de les assemblees de federacions o d'altres reunions legítimament convocades.

Tothom, però, haurà de tenir present que l'anelhada renovació s'ha de posar més en l'observança molt diligent de la regla i de les constitucions que no pas en la multiplicació de les lleis.

5. (*Elements comuns a totes les formes de vida religiosa.*) Que tinguin present per damunt de tot els membres de cada institut que amb la professió dels consells evangèlics han donat resposta a la crida divina, talment que no sols morts al pecat (cf. Rm 6,11), sinó també renunciant al món, visquin tan sols per a Déu. Tota llur vida, en efecte, l'han dedicada al seu servei, la qual cosa consti-

tuïx certament una consagració del tot especial, que enfonsa les arrels en la consagració del baptisme i l'expressa més plenament.

Com sigui, però, que l'Església ha acceptat aquesta donació de si mateix, s'han de saber també lligats al servei de l'Església.

Aquest servei de Déu cal que estimuli i afavoreixi en ells l'exercici de les virtuts, principalment de la humilitat i de l'obediència, de la fortalesa i la castedat, per mitjà de les quals tenen part en l'anorreament de Crist (cf. Fl 2,7-8) i alhora en la seva vida en esperit (cf. Rm 8,1-13).

Que els religiosos, doncs, fidels a la professió i deixant-ho tot per causa de Crist (cf. Mc 10,28), el segueixin (cf. Mt 19,21) com l'única cosa necessària (cf. Lc 10,42), bo i escoltant les seves paraules (cf. Lc 10,39), preocupats per les coses del Senyor (cf. 1Co 7,32).

Per aquesta raó cal que els membres de cada institut, cercant per damunt de tot i únicament Déu uneixin la contemplació —per la qual se li adhereixen amb la ment i el cor— i aquell amor apostòlic amb què s'esforcen per associar-se a l'obra de la Redempció i dilatar el Regne de Déu.

6. (*Cal abans de tot cultivar la vida espiritual.*) Els qui professen els consells evangèlics han de buscar i estimar abans de tot Déu, que ha estat el primer d'estimar-nos (cf. 1Jn 4,10), i en totes les circumstàncies han de procurar fomentar la vida amagada amb Crist en Déu (cf. Col 3,3.) D'aquesta vida brolla i rep impuls l'amor del proïsme per a la salvació del món i l'edificació de l'Església. Aquesta caritat anima i regeix també la mateixa pràctica dels consells evangèlics.

Així, doncs, que els membres dels instituts cultivin amb un esforç constant l'esperit de pregària i la pregària mateixa, anant a pouar-los a les fonts genuïnes de l'espiritualitat cristiana. I primer de tot, que tinguin cada dia a les mans la Sagrada Escripura, per tal que amb la lectura i la meditació de les escriptures divines aprenguin «el coneixement suprem de Jesucrist» (cf. Fl 3,8.) Que amb el cor i els llavis i segons la ment de l'Església celebrin la sagrada litúrgia, principalment el misteri sacrosant de l'Eucaristia, i alimentin així la pròpia vida espiritual en aquesta font inestroncable.

Nodrits d'aquesta manera a la taula de la Llei divina i de l'altar sant, que estimin fraternalment els membres de Crist, envoltin de reverència i d'afecte amb cor filial els pastors, visquin i sentin més i més amb l'Església i es consagrin totalment a la seva missió.

7. (*Els instituts totalment contemplatius.*) Els instituts que estan totalment dedicats a la contemplació, de tal manera que llurs membres s'ocupen només de Déu en la solitud i el silenci, en la pregària assídua i en la penitència coratjosa, per molt urgent que sigui la necessitat d'un apostolat actiu, conserven sempre un lloc eminent en el Cos místic de Crist, en el qual «no tots els membres tenen la mateixa funció» (Rm 12,4.) Perquè ofereixen a Déu un exími sacrifici de lloança, enriqueixen el poble de Déu amb fruits esplèndids de santedat, l'esperonen amb l'exemple, i el fan créixer amb una misteriosa fecunditat apostòlica. Per això són honor de l'Església i una deu de gràcies celestials. Llur estil de vida, amb tot, que es revisi d'acord amb els principis i els criteris d'actualització esmentats abans, mantenint però amb tota santedat la separació del món i els exercicis propis de la vida contemplativa.

8. (*Els instituts dedicats a la vida apostòlica.*) Són molts dins l'Església els instituts, clericals o laïcals, lliurats a diferents obres d'apostolat, que tenen dons diferents segons la gràcia que els ha estat donada: si és el de servei, servint; si és el d'ensenyar, ensenyant; si és el d'exhortar, exhortant. El qui dóna, que ho faci amb senzillesa; el qui fa obres de misericòrdia, que les faci amb alegria (cf. Rm 12,5-8.) «Els dons són diversos, però l'Esperit és un de sol» (1Co 12,4.)

En aquests instituts, l'acció apostòlica i benèfica pertany a la mateixa natura de la vida religiosa, en tant que el ministeri sagrat i les obres pròpies de caritat, els han estat confiats per l'Església i els han d'exercir en nom seu. Per això tota la vida religiosa dels membres ha d'estar impregnada d'esperit apostòlic, i tota l'acció apostòlica ha d'estar informada d'esperit religiós. Per tal, doncs, que els religiosos corresponguin abans de tot a la vocació de seguir Crist i serveixin Crist mateix en els seus membres, cal que l'acció apostòlica brolli de l'íntima relació amb ell. Això farà que la mateixa caritat envers Déu i el proïsme en sigui estimulada.

Que aquests instituts, doncs, harmonitzin convenientment les observances i els usos amb les exigències de l'apostolat al qual es dediquen. Com sigui, però, que la vida religiosa donada a les obres apostòliques revesteix múltiples formes, cal que l'actualització tingui en compte aquesta diversitat i que en els diferents instituts la vida religiosa se sustenti amb mitjans propis i adients.

9. (*La vida monàstica i conventual.*) Que es

conservi fidelment i resplendeixi cada dia més en el seu autèntic esperit tant a l'Orient com a l'Occident la venerable institució de la vida monàstica, que s'ha guanyat insignes mèrits al llarg de la història, en l'Església i en la societat humana. El primer deure dels monjos és el servei humil i alhora noble a la divina Majestat dins el recinte del monestir, tant si es dediquen totalment al culte diví en una vida retirada, com si han assumit legítimament algunes obres d'apostolat o de caritat cristiana. Mantenint, doncs, el caràcter de la pròpia institució, que renovin les antigues benèfiques tradicions i les adaptin de tal manera a les necessitats actuals de les ànimes que els monestirs siguin com vivers d'edificació del poble cristià.

Semblantment, els instituts religiosos que, per regla o ordenament, associen íntimament la vida apostòlica a l'ofici coral i a les observances monàstiques, que harmonitzin de tal manera l'estil de vida amb les exigències de l'apostolat que els escau, que guardin fidelment la pròpia forma de vida, ja que és un gran bé per a l'Església.

10. (*La vida religiosa laïcal.*) La vida religiosa laïcal, tant per als homes com per a les dones, constitueix per ella mateixa un estat complet de professió dels consells evangèlics. Per això el sagrat Concili, que la té en gran estima pel fet de ser tan útil a l'activitat pastoral de l'Església en l'educació de la joventut, en la cura dels malalts i en la prestació d'altres serveis, confirma els membres en llur vocació i els exhorta a acomodar la vida a les exigències d'avui.

El sagrat Concili declara que res no impedeix que en les comunitats religioses de germans, tot i restant ferm llur caràcter laïcal, alguns dels seus membres, per disposició del Capítol general, rebin els ordes sagrats per tal d'atendre les necessitats del ministeri sacerdotal a les pròpies cases.

11. (*Els instituts seculars.*) Els instituts seculars, encara que no siguin instituts religiosos, compten tanmateix la veritable i completa professió dels consells evangèlics en el món, reconeguda per l'Església. Aquesta professió confereix una consagració als homes i a les dones, als laics i als clergues, que viuen en el món. Així doncs, aquests han de tendir per damunt de tot a dedicar-se totalment a Déu en la caritat perfecta, i que els instituts mateixos conservin el caràcter que els és propi i peculiar, o sigui, el secular, per tal que puguin realitzar eficaçment i arreu l'apostolat en el món i com del món estant, nascuts com són per exercir aquest apostolat.

Han de saber bé, però, que no poden dur a terme una missió tan gran, si no eduquen acuradament els seus membres en les disciplines divines i humanes, talment que esdevinguin un ferment en el món amb vista a envigorir i a fer créixer el Cos de Crist. Que els responsables, doncs, es preocupin seriosament de la iniciació, sobretot espiritual, dels seus, com també de la formació ulterior.

12. (*La castedat.*) La castedat «per causa del Regne del cel» (Mt 19,12), que els religiosos professen, ha de ser apreciada com un insigne do de la gràcia. En efecte, allibera d'una manera especial el cor de l'home (cf. 1Co 7,32-35) per inflamar-lo en un amor més fort envers Déu i tots els homes, i per tant és un senyal particular dels béns celestials i un mitjà molt adequat pel qual els religiosos poden dedicar-se coratjosament al servei diví i a les obres d'apostolat. D'aquesta manera evoquen davant de tots els cristians aquell admirable connubi establert per Déu i que s'ha de manifestar plenament en l'altra vida, en el qual l'Església té com a únic espòs el Crist.

Cal, doncs, que els religiosos, esforçant-se per mantenir-se fidelment a la seva professió, tinguin fe en les paraules del Senyor i, confiant en l'ajut de Déu, no es refiïn massa de les pròpies forces, sinó que practiquin la mortificació i la guarda dels sentits. Que no deixin de banda tampoc els mitjans naturals, que afavoreixen la salut mental i corporal. Això farà que no es deixin impressionar per les falses doctrines que sostenen que la continència perfecta és impossible o perjudicial al desplegament humà, i que rebutgin per una mena d'instint espiritual tot allò que posa en perill la castedat. Que es recordin també tots, especialment els superiors, que la castedat es guarda més bé si entre els religiosos i en la vida de comunitat regna un veritable amor fratern.

Com que l'observança de la continència perfecta toca íntimament les més profundes inclinacions de la natura humana, els aspirants no s'atansin ni siguin admesos a la professió de la castedat, sinó després d'una prova realment suficient i amb la deguda maduresa psicològica i afectiva. Que no solament siguin advertits dels perills que es presenten a la castedat, sinó que siguin formats de tal manera que assumeixin el celibat consagrat a Déu també com un bé per al desenvolupament integral de la pròpia persona.

13. (*La pobresa.*) La pobresa voluntària per causa del seguiment de Crist, del qual és, sobretot avui, un senyal molt estimat, que sigui dili-

gentment cultivada pels religiosos i, si cal, fins i tot expressada amb noves formes. Per ella hom participa de la pobresa de Crist, el qual, tot i ser ric, es féu pobre per nosaltres, per tal que ens enriquéssim amb la seva pobresa (cf. 2Co 8,9; Mt 8,20).

Pel que fa, però, a la pobresa religiosa no basta sotmetre's als superiors en l'ús dels béns, sinó que cal que els religiosos siguin pobres de fet i en esperit i guardant tresors al cel (cf. Mt 6,20).

Que cada religiós se senti en el propi ofici compromès a la llei comuna del treball, i, mentre així es procuren els mitjans necessaris per a la sustentació i per a les activitats, que allunyin tota indeguda preocupació i s'abandonin a la Providència del Pare celestial (cf. Mt 6,25).

Les congregacions religioses poden permetre en llurs constitucions que hom renunciï als béns patrimonials adquirits o que poden adquirir.

Que els instituts mateixos, ateses les circumstàncies de cada lloc, s'esforcin a donar un testimoniatge de pobresa en certa manera col·lectiu i donin de bon grat alguna part dels propis béns per a les altres necessitats de l'Església i el sosteniment dels pobres, els quals tots els religiosos han d'estimar en les entranyes del Crist (cf. Mt 19,21; 25,34-46; Jm 2,15-16; 1Jn 3,17.) Que les províncies i les cases dels instituts comparteixin les unes amb les altres els béns temporals, de manera que les que posseeixen més ajudin les altres que passen necessitat.

Per bé que els instituts, salvant les regles i les constitucions, tinguin dret de posseir totes les coses necessàries per a la vida corporal i les obres, que evitin tanmateix tota aparença de luxe, de guany immoderat i d'acumulació de béns.

14. (*L'obediència.*) Els religiosos, mitjançant la professió d'obediència, ofereixen a Déu, com un sacrifici de si mateixos, la total dedicació de la pròpia voluntat, i per mitjà d'aquest sacrifici s'uneixen d'una manera més constant i més segura a la voluntat salvadora de Déu. Per això, seguint l'exemple de Jesucrist, que va venir a fer la voluntat del Pare (cf. Jn 4,34; 5,30; He 10,7; Sl 39,9) i, «prenent la condició d'esclau» (Fl 2,7), va aprendre pels seus propis sofriments l'obediència (cf. He 5,8), els religiosos, moguts per l'Esperit Sant, se sotmeten amb fe als superiors, representants de Déu, i per mitjà d'ells són portats a servir tots els germans en Crist, talment com el mateix Crist per la seva submissió envers al Pare va servir els germans i va donar la vida en rescate per una

multitud (cf. Mt 20,28; Jn 10,14-18.) D'aquesta manera, estan més estretament vinculats al servei de l'Església i es proposen d'arribar al complet desenrotllament del Crist (cf. Ef 4,13).

Que els religiosos, doncs, prestin, en esperit de fe i d'amor envers la voluntat de Déu, una humil obediència als superiors de conformitat amb la regla i les constitucions. Que posin les energies de la ment i i de la voluntat com també els dons de gràcia i de natura en l'execució dels manaments i en el compliment dels encàrrecs que els hagin estat confiats, sabent que col·laboren en l'edificació del Cos de Crist segons el pla de Déu. Així, l'obediència religiosa, lluny de disminuir la dignitat de la persona humana, la fa arribar a la maduresa, perquè li augmenta la llibertat dels fills de Déu.

Quant els superiors, que han de donar compte de les ànimes a ells encomanades (cf. He 13,17), dòcils a la voluntat de Déu en el compliment del deure, que exerceixin l'autoritat amb esperit de servei envers els germans, talment que expressin l'amor amb què Déu els estima. Que governin els súbdits com a fills de Déu i amb respecte a la persona humana, tot fent que llur submissió sigui voluntària. Per tant, que els deixin especialment la deguda llibertat pel que fa al sagrament de la penitència i a la direcció de consciència. Que procurin que els religiosos, en les tasques que exerceixen i en les iniciatives que emprenen, cooperin amb una obediència activa i responsable. Que els escoltin, doncs, amablement i estimulin l'esforç comú per al bé de l'institut i de l'Església, tot restant ferma, però, llur autoritat de decidir i de manar allò que s'hagi de fer.

Que els capítols i els consells compleixin fidelment la missió que els ha estat confiada en el govern i, cadascun a la seva manera, expressin la participació i l'interès de tots els religiosos pel bé de tota la comunitat.

15. (*La vida en comú.*) Seguint l'exemple de la primitiva Església en la qual la multitud dels creients no tenia sinó un sol cos i una sola ànima (cf. Ac 4,32), que la vida en comunitat es nodreixi de la doctrina evangèlica, de la sagrada litúrgia i sobretot de l'Eucaristia, i perseveri així en l'oració i en la comunió d'un mateix esperit (cf. Ac 2,42.) Que els religiosos, com a membres de Crist, s'avancin a honorar-se mútuament en la convivència fraterna (cf. Rm 12,10) i es portin les càrregues els uns als altres (cf. Ga 6,2.) En efecte, amb l'amor de Déu que ha estat vessat als cors per

l'Esperit Sant (cf. Rm 5,5) la comunitat, com una veritable família unida en nom del Senyor, frueix de la seva presència (cf. Mt 18,20.) I la caritat és la plenitud de la llei (cf. Rm 13,10) i vincle de perfecció (cf. Col 3,14), i a través d'ella sabem que hem passat de la mort a la vida (cf. 1Jn 3,14.) Encara més: la unitat dels germans manifesta la vinguda de Crist (cf. Jn 13,35; 17,21), i és d'ella que prové una gran eficàcia apostòlica.

Per tal que entre els religiosos sigui més fort el vincle de fraternitat, que siguin estretament integrats amb la vida i les activitats de la comunitat els anomenats conversos, cooperadors o amb altres denominacions. Fora del cas que les circumstàncies aconsellin realment una altra cosa, s'ha de mirar que en els instituts femenins s'arribi a una sola categoria de germanes. En aquest cas, que es conservi només aquella diversitat de persones que exigeix la distinció de les diverses activitats a què les germanes són destinades o per una especial vocació de Déu o per una especial aptitud.

Els monestirs i els instituts masculins no merament laïcals poden admetre, segons el seu caràcter i d'acord amb les constitucions, clergues i laics, amb el mateix estil de vida i amb els mateixos drets i obligacions, llevat d'aquelles coses que romanen de l'orde sagrat.

16. (*La clausura de les monges.*) La clausura papal ha de vigir per a les monges de vida exclusivament contemplativa, però que se'n suprimeixin aquells costums ja antiquats i s'adapti segons les circumstàncies de temps i de lloc i tenint en compte els desigs dels mateixos monestirs.

Quant a les altres monges pertanyents a un institut que es dedica a les obres externes d'apostolat, han de ser eximides de la clausura papal, a fi que puguin complir millor la missió apostòlica que hom els ha confiat, tot guardant tanmateix la clausura d'acord amb les constitucions.

17. (*L'hàbit religiós.*) L'hàbit religiós, ja que és un signe de consagració, que sigui senzill i modest, pobre i alhora escaient, i, a més, apropiat a les exigències de la salut i adaptat a les circumstàncies de temps i de lloc i a les necessitats del servei. L'hàbit, tant d'homes com de dones, que no s'ajusta a aquestes normes, s'ha de modificar.

18. (*La formació dels membres.*) L'actualització dels instituts depèn principalment de la formació dels membres. Per tant, ni els religiosos no clergues ni les religioses no han de ser destinats a les obres d'apostolat immediatament després del

noviciat, sinó que la formació religiosa a apostòlica, doctrinal i tècnica, cal prolongar-la convenientment en cases apropiades, amb l'assoliment fins i tot de títols específics.

I per tal que l'adaptació de la vida religiosa a les exigències del nostre temps no sigui merament externa, i que els destinats pel mateix caràcter de l'institut a l'apostolat exterior no es vegin incapacitats, que siguin instruits convenientment sobre els costums de la vida social d'avui dia i les maneres de pensar i de sentir, d'acord amb les capacitats intel·lectuals i l'índole personal de cadascú. La formació a través de la fusió harmònica dels seus elements s'ha de portar a terme de tal manera que contribueixi a la unitat de vida dels membres.

Que ells procurin perfeccionar diligentment aquesta cultura espiritual, doctrinal i tècnica durant tota la vida, i que els superiors els proporcionin per això l'oportunitat, el temps i l'ajuda tant com puguin.

És també un deure dels superiors procurar que els directors, els mestres d'esperit i els professors siguin escollits entre els millors i rebin una preparació acurada.

19. (*Fundació de nous instituts.*) En la fundació de nous instituts se n'ha de sospesar seriosament la necessitat o almenys la gran utilitat i també la possibilitat de creixença, per tal que no sorgeixin imprudentment instituts inútils o mancats de prou vigor. D'una manera particular en les Esglésies de nova fundació cal promoure i cultivar les formes de vida religiosa que tenen en consideració el tarannà i el comportament de la gent del país com també els costums i les condicions locals.

20. (*Conservar, adaptar i abandonar obres pròpies de l'institut.*) Que els instituts conservin i realitzin fidelment les obres pròpies, i, tenint en compte la utilitat de l'Església universal i de les diòcesis, les adaptin a les necessitats dels temps i dels llocs, emprant mitjans oportuns ni que siguin nous i deixant les activitats que avui ja no corresponen a l'esperit i al caràcter genuí de l'institut.

Cal que l'esperit missioner sigui mantingut plenament en els instituts religiosos i s'adapti a les condicions d'avui segons l'índole de cada un d'ells, de manera que la predicació de l'Evangeli esdevingui més eficaç a tots els pobles.

21. (*Instituts i monestirs decadents.*) En canvi, els instituts i monestirs que, atès el parer dels Or-

dinaris de lloc interessats, no ofereixen, a judici de la Santa Seu, una esperança fundada de tornar a florir, que no se'ls permeti de rebre novicis en endavant, i, si és possible, que s'uneixin a un altre institut o monestir més florent que no difereixi molt en els objectius i en l'esperit.

22. (*Unió entre els instituts.*) Que els instituts i els monestirs independents, segons l'oportunitat i amb l'aprovació de la Santa Seu, promoguin entre ells federacions, si és que pertanyen d'alguna manera a la mateixa família religiosa; o bé unions, si tenen gairebé iguals les constitucions i els usos i estan animats pel mateix esperit, sobretot si són massa petits; o encara, associacions, si es lliuren a les mateixes o semblants activitats exteriors.

23. (*Conferències de superiors majors.*) Cal afavorir les conferències o els consells dels superiors majors erigits per la Santa Seu, els quals poden contribuir molt a atènyer més plenament al fi de cada un dels instituts, a fomentar una més eficaç col·laboració per al bé de l'Església, a distribuir d'una forma més equitativa els obrers de l'Evangeli en un territori determinat, i encara a tractar els afers comuns dels religiosos, sense que hi manqui, però, la deguda coordinació i cooperació amb les Conferències episcopals pel que fa a l'exercici de l'apostolat.

Aquestes conferències poden també crear-se per als instituts seculars.

24. (*Les vocacions religioses.*) Que els sacerdots i els educadors cristians facin seriosos esforços perquè mitjançant les vocacions religioses, degudament i acuradament seleccionades, es doni un nou increment que respongui plenament a les necessitats de l'Església. Que també en la predicació ordinària es tracti sovint dels consells evangèlics i de l'opció per l'estat religiós. Que els pares, en educar els fills en els costums cristians, cultivin i protegeixin la vocació religiosa en llurs cors.

És lícit als instituts de fer-se conèixer a la gent per tal de fomentar les vocacions, i de buscar candidats, sempre que això es faci amb la deguda prudència i complint les normes donades per la Santa Seu i per l'Ordinari del lloc.

Amb tot, han de recordar els religiosos que l'exemple de la pròpia vida és la millor recomanació del seu institut i una invitació a abraçar la vida religiosa.

25. (*Conclusió.*) Que els instituts per als quals decretem aquestes normes d'actualització

responguin promptament a la vocació divina i a la missió que avui tenen dins l'Església. El sagrat Concili, en efecte, té en gran estima llur gènere de vida, virginal, pobre i obedient, del qual el mateix Crist Senyor és el model, i posa la ferma esperança en llur obra amagada i manifesta tan fecunda. Que tots els religiosos, doncs, escampin per tot el món la bona nova de Crist, i això animats amb una fe íntegra, amb caritat en-

vers Déu i el proïsme, amb amor a la creu i amb l'esperança de la glòria futura, per tal que llur testimoniatge sigui manifest a tothom i el nostre Pare del cel sigui glorificat (cf. Mt 5,16.) D'aquesta manera, per la intercessió de la dolcíssima Verge Maria Mare de Déu «la vida de la qual és un ensenyament per a tothom», progressaran cada dia més i aportaran fruits de salvació més abundants.

DECRET «OPTATAM TOTIUS» SOBRE LA FORMACIÓ SACERDOTAL*

Proemi

El sant Concili, ben conscient que la desitjada renovació de tota l'Església depèn en gran part del ministeri dels sacerdots, animat per l'Esperit de Crist, proclama la gran importància de la formació sacerdotal i en declara alguns principis fonamentals per tal de confirmar les lleis ja experimentades a través dels segles i introduir-hi les innovacions que estiguin d'acord amb les Constitucions i els Decrets d'aquest sant Concili i amb les noves circumstàncies del temps. Aquesta formació sacerdotal, per raó de la unitat del sacerdoti catòlic, és necessària a tots els sacerdots diocesans i regulars i de tots els ritus. Per això, aquestes prescripcions, adreçades directament als sacerdots diocesans, han de ser adaptades a tots els candidats, amb les modificacions que calgui.

I. Pla de formació sacerdotal a cada nació

1. Com que amb tanta diversitat de pobles i de regions només es poden donar lleis generals, a cada nació o ritu s'establirà un particular «Pla de formació sacerdotal», que serà elaborat per les Conferències episcopals, revisat periòdicament i aprovat per la Seu Apostòlica. Amb aquest reglament les lleis universals s'adaptaran a les particulars circumstàncies de temps i de lloc, de manera que la formació sacerdotal respongui sempre a les necessitats pastorals d'aquelles regions en què ha d'exercir-se el ministeri.

II. Necessitat d'afavorir les vocacions sacerdotals

2. Tota la comunitat cristiana té el deure de fomentar les vocacions sobretot mitjançant una vida plenament cristiana.

Hi contribueixen en primer lloc les famílies que, animades per un esperit de fe, de caritat i de pietat són com el primer seminari, i també les paròquies de la vida fecunda de les quals participen els adolescents. Els mestres i tots aquells que d'alguna manera tenen cura de la formació dels in-

fants i dels joves, sobretot les associacions catòliques, han de procurar formar els adolescents que tenen encomanats de manera que siguin capaços de percebre la vocació divina i de seguir-la gustosament. Tots els sacerdots han de mostrar zel apostòlic sobretot en el foment de les vocacions i han d'atreure els joves cap al sacerdoti amb la pròpia vida humil, treballadora, viscuda amb joia interior, i també amb la mútua caritat sacerdotal i la col·laboració fraterna.

Els bisbes han d'estimular el propi ramat a fomentar les vocacions i procurar amb aquesta finalitat l'estreta unió de forces i d'iniciatives; han d'ajudar, com a pares, sense escatimar sacrificis, aquells que hauran judicat que han estat cridats a l'heretat del Senyor.

Aquest anhel viu de tot el poble de Déu per afavorir les vocacions respon a l'acció de la Providència de Déu, que dona les qualitats necessàries als escollits per Ell a participar del sacerdoti jeràrquic de Crist i els ajuda amb la seva gràcia; al mateix temps confia als ministres legítims de l'Església la tasca de cridar els candidats que aspiren a una missió tan important amb recta intenció i plena llibertat, després d'haver-ne reconegut i provat la capacitat, i de consagrar-los amb el segell de l'Esperit Sant al culte de Déu i al servei de l'Església.

El sant Concili recomana, en primer lloc, els mitjans tradicionals d'aquesta cooperació comuna, com ara l'oració fervent, la penitència cristiana i una més profunda formació dels fidels que cal impartir amb la predicació i la catequesi o també amb els diversos mitjans de comunicació social, de manera que quedi palesa la necessitat, la naturalesa i l'excel·lència de la vocació sacerdotal. Disposa, a més, que les Obres de les vocacions, ja establertes o a establir a cada diòcesi, regió o nació d'acord amb els documents pontificis, organitzin i promoguin, amb zel i discreció, tota l'acció pastoral per al foment de les vocacions, sense oblidar cap dels recursos útils que donen les ciències modernes psicològiques i sociològiques.

Cal que l'Obra de les vocacions transcendeixi amb amplitud de mires les fronteres de les diòcesis, nacions, famílies religioses i ritus, i, tenint en compte les necessitats de l'Església universal, ofereixi el seu ajut precisament a aquelles regions on els treballadors són cridats amb més urgència a la vinya del Senyor.

* Promulgat el 28 d'octubre de 1965.

3. (*Els seminaris menors.*) En els seminaris menors, erigits per cultivar els gèrmens de la vocació, els alumnes s'han de preparar, per mitjà d'una formació religiosa peculiar i sobretot d'una direcció espiritual convenient, per seguir Crist Redemptor amb esperit generós i cor pur. Sota la direcció paternal dels superiors, amb la col·laboració oportuna dels pares, portaran una vida adequada a l'edat, a l'esperit i a l'evolució dels adolescents i conforme en tot a les normes de la sana psicologia, sense passar per alt una adequada experiència de les coses humanes i la relació amb la pròpia família. Cal adaptar també al seminari menor, mentre ho permetin la seva finalitat i la seva natura, tot allò que a continuació es dirà sobre els seminaris majors. Convé organitzar els estudis de manera que els alumnes puguin continuar-los sense perjudici en un altre lloc si volen abraçar un altre gènere de vida.

Semblantment convé fomentar les llavors de la vocació dels adolescents i dels joves en aquells instituts peculiars que, segons les condicions del lloc, serveixen també per a les finalitats dels seminaris menors, i també les dels qui són formats en altres escoles o amb altres mètodes d'educació; i es promouran amb tot l'interès instituts i altres iniciatives per a aquells que segueixen la vocació divina en una edat més avançada.

III. Organització dels seminaris majors

4. (*Formació de caràcter pastoral.*) Els seminaris majors són necessaris per a la formació sacerdotal. Tota l'educació dels alumnes ha de tendir a l'objectiu de formar veritables pastors d'ànimes a exemple de nostre Senyor Jesucrist, Mestre, Sacerdot i Pastor. Que siguin doncs, preparats: per al ministeri de la paraula, de manera que entenguin cada vegada més la paraula de Déu revelada, la facin pròpia per la meditació i l'expressin pel seu llenguatge i la vida; per al ministeri del culte i de la santificació, és a dir, que tot pregant i celebrant les funcions litúrgiques, han d'exercir l'obra de la salvació per mitjà del sacrifici eucarístic i dels sagraments; per al ministeri pastoral: que els homes vegin en ells el Crist, que «no ha vingut a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat per tothom» (Mc 10,45; cf. Jn 13,12-17) i, fets esclaus de tothom, en guanyint com puguin (cf. 1Co 9,19).

Per tant, tots els aspectes de la formació, l'espiritual, l'intel·lectual i el disciplinari, han d'adreçar-se conjuntament vers aquest fi pastoral, i, per

assolir-lo, tots els superiors i els professors han de dirigir els esforços amb diligència i de comú acord, obeint fidelment l'autoritat del bisbe.

5. (*L'elecció dels superiors i del professorat.*) Ja que la formació dels alumnes depèn d'una normativa assenyada i sobretot d'uns bons educadors, els superiors i els professors dels seminaris han de ser escollits d'entre els millors degudament preparats per una sòlida doctrina, una convenient experiència pastoral i una formació espiritual i pedagògica especial. Cal, doncs, estimular instituts destinats a aquest fi, o almenys preparar cursos ben planificats i fins i tot reunions periòdiques de superiors de seminaris.

Els superiors i els professors han de tenir present que l'èxit de la formació dels alumnes depèn en gran manera de llur manera de pensar i d'obrar. Sota el guiatge del rector han de procurar aconseguir una unitat d'esperit i d'acció, tot mirant de formar entre ells mateixos i amb els alumnes una família que respongui a la pregària del Senyor: «Que siguin u» (Jn 17,11) i alimentin en els alumnes la joia de la pròpia vocació. I el bisbe, amb predilecció contínua i amorosa, que estimuli aquells que treballen en el seminari i es portin envers els alumnes com un veritable pare en Crist. En fi, que tots els sacerdots considerin el seminari el cor de la diòcesi i li prestin de grat el propi ajut.

6. (*Qualitats dels candidats.*) Cal examinar escrupolosament, segons l'edat i el progrés de cadascú, la recta intenció i la lliure voluntat, la idoneïtat espiritual, moral i intel·lectual, la convenient salut física i psíquica, considerades també les eventuais disposicions hereditàries. S'examinarà, a més, la capacitat dels candidats per a portar les càrregues sacerdotals i exercir els deures pastorals. En tota la selecció dels alumnes i en la prova necessària, convé mostrar sempre fermesa d'esperit, fins i tot en el cas de penúria de sacerdots, perquè Déu no permeti que la seva Església es vegi mancada de ministres si s'elegeixen els dignes, i els no aptes són orientats oportunament i paternalment vers altres ocupacions i ajudats perquè, conscients de la seva vocació cristiana, es dediquin amb generositat a l'apostolat laical.

7. (*Seminaris interdiocesans.*) Si hi ha diòcesis que no poden tenir degudament un seminari propi, que s'exigeixin i es fomentin seminaris interdiocesans o regionals o nacionals, a fi de procurar més eficaçment una formació sòlida als alumnes, la qual en aquest camp cal considerar com a llei suprema. Aquests seminaris, si són re-

gionals o nacionals, s'han de regir segons les normes establertes pels bisbes interessats i aprovades per la Seu Apostòlica.

En els seminaris on hi ha molts alumnes, conservant sempre la unitat de la direcció i de la formació científica, els alumnes seran distribuïts convenientment en petits grups, a fi d'assegurar millor la formació personal de cadascú.

IV. Necessitat d'intensificar la formació espiritual

8. (*Vida espiritual.*) La formació espiritual ha d'anar estretament unida amb la formació doctrinal i pastoral i, especialment amb l'ajut del director espiritual, ha de ser impartida de tal manera que els alumnes aprenguin a viure en contínua comunió i familiaritat amb el Pare pel seu Fill Jesucrist en l'Esperit Sant. Destinats, per l'ordenació sagrada, a ser configurats a Crist Sacerdot, que s'acostumin a unir-se-li, com a amics, en íntima unió de vida. Que visquin el misteri pasqual de manera que sàpiguen fer-lo viure al poble que els serà confiat. Que se'ls ensenyi a cercar Crist en la fidel meditació de la paraula de Déu; en l'activa participació en els sagrats misteris de l'Església, sobretot en l'Eucaristia i en l'ofici diví; en el bisbe que els envia i en els homes als quals són enviats, especialment en els pobres, en els petits, en els malalts, en els pecadors i en els incrèduls. Que estimin i venerin amb confiança filial la benaurada Verge Maria, que fou donada al deixeble com a mare per Jesucrist en morir a la creu.

S'han de fomentar vivament els exercicis de pietat recomanats per la venerable tradició de l'Església; però convé procurar que la formació espiritual no consisteixi únicament en aquests exercicis, ni es fomenti sols el sentiment religiós. Els alumnes aprendran més aviat a viure segons l'ideal de l'Evangeli, a arrelar-se en la fe, l'esperança i la caritat, per tal que, a través de l'exercici d'aquestes virtuts adquireixin l'esperit de pregària, enforteixin i protegeixin la vocació, obtinguin la solidesa de les altres virtuts i creixin en el zel de guanyar els homes per a Crist.

9. (*Educació al sentit d'Església.*) Que els alumnes s'impregnin del misteri de l'Església, explicat per aquest sant Concili, de manera que, units amb caritat humil i filial al vicari de Crist, un cop sacerdots estiguin adherits com a fidels cooperadors al propi bisbe i col·laborin amb els germans; així donen testimoniatge d'aquella unitat que atreu

els homes a Crist. Amb cor ben ample han d'aprendre a participar de la vida de tota l'Església, segons allò de sant Agustí: «Cadascú posseeix l'Esperit Sant en la mesura que estima l'Església de Crist». Els alumnes han de comprendre bé que no estan destinats a dominar o a ser honorats, sinó que s'han de posat totalment al servei de Déu, i al ministeri pastoral. Amb particular sollicitud han de ser educats en l'obediència sacerdotal, en un estil de vida pobre, en l'esperit d'abnegació de si mateixos, de manera que s'acostumin a renunciar amb promptitud a allò que, tot i ser lícit, no és convenient, i també a configurar-se amb Crist crucificat.

Els alumnes han de prendre consciència de les càrregues que han d'acceptar, i que no se'ls amagui cap de les dificultats que comporta la vida sacerdotal; però que no es fixin únicament en l'aspecte perillós del seu futur apostolat, sinó que més aviat siguin formats per a una vida espiritual que sàpiga treure la seva força principal de l'acció pastoral.

10. (*Educació a la castedat.*) Els alumnes que, d'acord amb les lleis santes i fermes del propi ritu, segueixen la venerable tradició del celibat sacerdotal, han de ser diligentment educats amb vista a aquest estat, en el qual, renunciant a la vida conjugal pel regne del cel (cf. Mt 19,12), s'uneixen al Senyor amb un amor indivís i, d'acord íntimament amb el Nou Testament, donen testimoniatge de la resurrecció en el món futur (cf. Lc 20,36) i aconseguen una ajuda molt eficaç per a exercir contínuament aquella caritat perfecta que els permetrà de fer-se tot per a tots en el ministeri sacerdotal. Que sentin profundament amb quina gratitud han d'acceptar aquest estat no tan sols en tant que precepte de la llei eclesial, sinó en tant que do preuat de Déu que cal demanar amb tota humilitat i al qual, estimulats i ajudats per la gràcia de l'Esperit Sant, han de correspondre lliurement i generosament.

Els alumnes han de conèixer degudament els deures i la dignitat del matrimoni cristià, que representa l'amor de Crist i de l'Església (cf. Ef 5,32 s.); però també han de comprendre l'excel·lència de la virginitat consagrada a Crist, de manera que es lliurin generosament al Senyor, després d'una opció seriosament pensada i amb donació total de cor i ànima.

Han de ser advertits dels perills que surten al pas de la seva castedat, sobretot en la societat d'avui; ajudats amb auxilis divins i humans oportunament, que aprenguin a integrar la renúncia al matrimoni de tal manera que la vida i l'activitat no solament no resultin perjudicials a causa del celi-

bat, sinó que aconseguixin un domini més perfecte de l'ànima i del cos i una maduresa més completa i percebin millor la felicitat de l'Evangeli.

11. (*Objectius pedagògics.*) Les normes d'educació cristiana han de ser observades escrupolosament, i convenientment completades amb les darreres adquisicions de la sana psicologia i de la pedagogia. Per tant, per mitjà d'una formació asseynadament organitzada, que es cultivi en els alumnes també la maduresa humana, particularment comprovada en una certa estabilitat d'esperit, en la facultat de prendre resolucions ponderades i en un recte judici sobre els esdeveniments i els homes. Que els alumnes s'acostumin a perfeccionar com cal el propi caràcter, siguin formats en una fortaleza d'esperit i aprenguin a apreciar en general les virtuts més valorades entre els homes i que recomanen per elles mateixes el ministre de Crist, com ara la sinceritat, el respecte constant de la justícia, la fidelitat a la paraula donada, la gentilesa en l'actuació i la discreció i la caritat en el parlar.

Convé valorar la disciplina del seminari no tan sols com un suport eficaç de la vida comuna i de la caritat, sinó com un element necessari de tota la formació per a adquirir el domini de si mateix, per a procurar una maduresa sòlida de la personalitat i per a formar aquelles disposicions de l'ànim que ajuden molt a una activitat fructuosa i ordenada de l'Església. Amb tot, aquesta disciplina ha de servir per formar en els alumnes una actitud interna que els farà acceptar l'autoritat dels superiors per una convicció íntima o per deure de consciència (cf. Rm 13,5) i per motius sobrenaturals. Les normes de disciplina han d'aplicar-se segons l'edat dels alumnes, de manera que, mentre s'habituen gradualment al domini de si mateixos, s'acostumin alhora a usar asseynadament la llibertat, a obrar amb iniciativa i constància i a col·laborar amb els germans i amb els laics.

Tot el funcionament del seminari, impregnat d'amor a la pietat i al silenci i d'interès a ajudar-se els uns als altres, ha d'ordenar-se de tal manera que sigui una iniciació a la vida que després haurà de portar el sacerdot.

12. (*Aprentatge pastoral.*) Per tal que la formació espiritual es fonamenti en raons ben sòlides i els alumnes abracin la vocació després d'haver-s'hi pensat i d'haver-ho madurat, els bisbes poden establir un termini convenient per a una formació espiritual més intensa. Igualment els pertoca veure l'oportunitat de determinar una interrupció dels estudis o d'instituir un cert aprenentatge pastoral per provar millor els candidats al sacerdot. Tam-

bé són els bisbes els qui, d'acord amb les condicions de cada regió, han de decidir si cal retardar l'edat exigida actualment pel dret comú per als ordes sagrats i han de resoldre també l'oportunitat d'establir que els alumnes, un cop acabat l'estudi de la teologia, exerceixin durant un cert temps el diaconat abans de ser promoguts al sacerdoti.

V. Revisió dels estudis eclesiàstics

13. (*Els estudis humanístics.*) Abans que els alumnes comencin els estudis eclesiàstics pròpiament dits rebran una formació humanística i científica semblant a la que tenen els joves de cada país per poder començar els estudis superiors; a més, han d'adquirir el coneixement de la llengua llatina necessari per a comprendre les fonts de tantes ciències i els documents de l'Església i per a poder-se'n servir. Cal considerar obligatori en cada ritu l'estudi de la llengua litúrgica pròpia, i convé fomentar molt el coneixement de les llengües de la Sagrada Escripura i de la Tradició.

14. (*Objectius dels estudis.*) En la revisió dels estudis eclesiàstics cal mirar abans que tot de coordinar millor els estudis de filosofia i de teologia, i de fer-los convergir concordement a la progressiva intel·ligència dels alumnes vers el misteri de Crist, que abasta tota la història del gènere humà, influeix contínuament en l'Església i actua principalment mitjançant el misteri sacerdotal.

Aquesta visió ha de ser comunicada als alumnes des de l'inici de la formació. Per això els estudis eclesiàstics han de començar amb un curs d'introducció que podrà ser convenientment allargat. Que en aquesta iniciació als estudis el misteri de la salvació sigui proposat de tal manera que els alumnes en vegin el sentit, l'estructura i el fi pastoral, se sentin alhora ajudats a fonamentar i aprofundir amb la fe tota la pròpia vida i quedin convençuts d'abraçar la vocació amb donació pastoral i amb esperit alegre.

15. (*Els estudis filosòfics.*) Cal ensenyar la filosofia de manera que els alumnes se sentin portats abans que tot a un coneixement sòlid i coherent de l'home, del món i de Déu, fonamentats en el patrimoni filosòfic sempre vàlid, tenint en compte igualment els corrents filosòfics moderns, especialment els que influeixen més en el propi país, i també els progressos més recents de les ciències, i així els alumnes, si coneixen bé la mentalitat moderna, es podran preparar millor per al diàleg amb els homes del propi temps.

Cal ensenyar la història de la filosofia de manera que els alumnes, mentre aprenen els principis fonamentals dels diversos sistemes, retinguin allò que hi ha de veritable i puguin descobrir les arrels dels errors i refutar-los.

En la manera d'ensenyar, cal desvetllar en els alumnes l'amor de cercar la veritat amb tot rigor, d'observar-la i de demostrar-la, tot acceptant honradament els límits del coneixement humà. Convé tenir en compte les relacions entre la filosofia i els veritables problemes de la vida i les inquietuds que preocupen als alumnes; se'ls ajudarà també a descobrir els lligams que hi ha entre els temes filosòfics i els misteris de la salvació que en teologia s'estudien sota la llum superior de la fe.

16. (*Els estudis teològics.*) Que la teologia sigui ensenyada, a la llum de la fe i sota el guiatge del Magisteri de l'Església, de tal manera que els alumnes puguin acuradament de la Revelació divina la doctrina catòlica, la penetrin amb profunditat, en facin aliment de la pròpia vida espiritual i estiguin preparats per a anunciar-la, exposar-la i defensar-la en el ministeri sacerdotal.

Els alumnes han de ser formats diligentment en l'estudi de la Sagrada Escripura, que ha de ser com l'ànima de tota la teologia; després d'una introducció convenient, que siguin iniciats acuradament als mètodes de l'exegesi, estudiïn els temes més importants de la Revelació divina i trobin estímul i aliment en la lectura diària i la meditació de la Sagrada Escripura.

En la sistematització de la teologia dogmàtica s'han d'exposar en primer lloc els temes bíblics; després, la contribució que els pares de l'Església d'orient i d'occident han aportat a la fidel transmissió i explicació de cada veritat revelada, i també la ulterior història del dogma —considerada fins i tot en relació amb la història general de l'Església—. A més, per il·lustrar íntegrament i al màxim els misteris de la salvació, que els alumnes aprenguin a aprofundir-los i a veure'n el lligam recíproc per mitjà de l'especulació, seguint el mestratge de sant Tomàs. Que se'ls ensenyi a veure'ls sempre presents i operants en les accions litúrgiques i en tota la vida de l'Església, a buscar les solucions dels problemes humans a la llum de la Revelació, a aplicar les veritats eternes a la condició variable de les coses humanes i a comunicar-les d'una manera adequada als contemporanis.

Totes les altres disciplines teològiques també seran renovades a base d'un contacte més viu amb el misteri de Crist i amb la història de la sal-

vació. Sobretot cal perfeccionar la teologia moral, l'exposició científica de la qual, més fonamentada en la Sagrada Escripura, ha d'explicar la grandesa de la vocació dels fidels en Crist i l'obligació que tenen de produir fruit en la caritat per a la vida del món. Semblantment, en l'exposició del dret canònic i en l'ensenyament de la història eclesiàstica cal tenir present el misteri de l'Església, tal com ha estat explicat en la Constitució dogmàtica «De Ecclesia», promulgada per aquest sant Concili. La sagrada litúrgia, que ha de ser considerada com la font primera i necessària de l'esperit veritablement cristià, s'ensenyarà segons l'esperit dels articles 15 i 16 de la Constitució sobre la sagrada litúrgia.

Tenint oportunament en compte les condicions de les diverses regions, els alumnes han de ser conduïts a conèixer bé les Esglésies i les comunitats eclesials separades de la Seu Apostòlica de Roma, per tal que puguin contribuir al restabliment de la unitat entre tots els cristians, seguint les prescripcions d'aquest sant Concili.

Els alumnes seran, a més, introduïts al coneixement de les altres religions més difoses a cada regió, perquè coneguin millor allò que, per disposició de Déu, tenen de bo i de veritable i aprenguin a rebutjar els errors i estiguin preparats per a comunicar la plena llum de la veritat als qui no la tenen.

17. (*Revisió dels mètodes i necessitat de síntesi.*) Ja que l'ensenyament doctrinal no ha de tendir solament a una simple comunicació de nocions sinó a una veritable formació interna dels alumnes, s'han de revisar els mètodes didàctics, tant pel que fa a lliçons, col·loquis i exercicis com pel que toca la promoció de l'estudi dels alumnes, en privat o en petits grups. S'ha de procurar especialment la unitat i la solidesa de tota la formació, evitant l'excés d'assignatures i de classes i deixant de banda les qüestions que no tenen importància o que cal reservar per als estudis acadèmics superiors.

18. (*Els estudis superiors.*) Els bisbes s'han de preocupar que els joves capacitats per caràcter, virtut i talent siguin enviats a Instituts especialitzats, a Facultats o a Universitats, a fi que en les ciències sagrades o en les que semblen convenients es preparin sacerdots proveïts d'una formació científica més profunda, capaços de satisfer les diverses necessitats de l'apostolat; sense, però, negligir-ne de cap manera la formació espiritual i pastoral, sobretot si encara no són sacerdots.

VI. Foment de la formació estrictament pastoral

19. (*Dimensió pastoral.*) La sollicitud pastoral que ha d'informar totalment la formació dels alumnes, exigeix també que siguin diligentment instruïts en aquelles coses que es refereixen d'una manera especial al ministeri sagrat, especialment en la catequesi i en la predicació, en el culte litúrgic i en l'administració dels sagraments, en les obres de caritat, en el deure d'ajudar els qui van errats o no tenen fe i en els altres ministeris pastorals. Sobretot que siguin formats en l'art de dirigir ànimes, a fi que puguin educar tots els fills de l'Església, sobretot per a una vida cristiana plenament conscient i apostòlica i per al compliment dels deures del propi estat; amb una semblant sollicitud han d'aprendre a ajudar els religiosos i les religioses a perseverar en la pràctica de la pròpia vocació i a progressar segons l'esperit dels diversos instituts.

En general s'han de cultivar en els alumnes les aptituds que contribueixen moltíssim al diàleg amb els homes, com ara la capacitat d'escoltar els altres i d'obrir-se amb esperit de caritat a les diverses circumstàncies de la convivència humana.

20. (*Coneixement de les formes d'apostolat.*) Que se'ls ensenyi també a usar dels mitjans que poden oferir les disciplines pedagògiques, psicològiques o sociològiques, seguint els bons mètodes i les normes de l'autoritat eclesiàstica. Semblantment han de ser instruïts sobre la manera de suscitar i d'afavorir l'acció apostòlica dels laics, i de promoure les diverses i més eficaces formes d'apostolat; i que posseeixin aquell esperit veritablement catòlic que els acostumarà a anar més enllà dels límits de la pròpia diòcesi, nació o ritu i a ajudar les necessitats de tota l'Església, sempre preparats per a predicar arreu l'Evangelí.

21. (*Exercicis de pràctica pastoral.*) Com que és necessari que els alumnes aprenguin a exercir l'art de l'apostolat no solament en la teoria, sinó també en la pràctica, i es facin aptes per a treballar amb responsabilitat pròpia i en col·laboració amb els altres, han d'iniciar-se a la pràctica pastoral

durant l'època dels estudis i també durant les vacances a base d'exercicis oportuns. Aquests, però, proporcionalment a l'edat dels alumnes i a les condicions locals, s'han de realitzar metòdicament i sota la direcció d'homes experimentats en la pastoral comptant amb el judici prudent del bisbe; sempre tenint present la superior eficàcia dels mitjans sobrenaturals.

VII. Perfeccionament de la formació després dels estudis

22. És un fet que cal continuar i completar la formació sacerdotal després d'haver acabat el cicle dels estudis en els seminaris, a causa sobretot de les circumstàncies de la societat moderna. Per tant, les Conferències episcopals se serviran en cada nació dels mitjans més adequats, com són els instituts pastorals en col·laboració amb parròquies oportunament escollides, les reunions periòdiques, els exercicis apropiats, gràcies als quals els joves clergues siguin introduïts gradualment en la vida sacerdotal i en l'activitat apostòlica sota els aspectes espiritual, intel·lectual i pastoral, i es capacitin cada vegada més per a renovar i perfeccionar la vida i l'activitat esmentades.

Conclusió

Els pares d'aquest sant Concili, continuant l'obra començada pel Concili de Trento, mentre confien als superiors i als professors dels seminaris la missió de formar els futurs sacerdots de Crist segons l'esperit de renovació que ha estimulat aquest sant Concili, exhorten vivament els qui es preparen per al ministeri sacerdotal a adonar-se que els és confiada l'esperança de l'Església i la salvació de les ànimes. Que acceptin, doncs, de bon grat les normes d'aquest Decret i arribin a produir fruits fecunds que restin per sempre.

DECRET «APOSTOLICAM ACTUOSITATEM» SOBRE L' APOSTOLAT DELS LAICS*

Proemi

1. El sagrat Concili, volent intensificar l'activitat apostòlica del poble de Déu, es gira sol·licit envers els fidels cristians laics, el paper específic i absolutament necessari dels quals ja ha recordat en altres llocs. Efectivament, perquè deriva de llur mateixa vocació cristiana, mai no es podrà prescindir a l'Església de l'apostolat dels laics. La mateixa sagrada Escripura mostra abundantment (cf. Ac 11,19-21; 18,26; Rm 16,1-16; Fl 4,3) com fou d'espontània i fructífera aquesta activitat als inicis de l'Església.

Els nostres temps no exigeixen pas menys zel per part dels laics; al contrari, les circumstàncies actuals els demanen un apostolat encara més intens i més extens. En efecte, l'augment constant de la població, el progrés científic i tècnic, les relacions cada vegada més estretes entre els homes no sols han eixamplat infinitament els camps de l'apostolat dels laics, en gran part només accessibles a ells, sinó que també han suscitat nous problemes, que els demanen un compromís i un zel diligents. Aquest apostolat esdevé més urgent, pel fet que ha crescut tant, com és natural, l'autonomia de nombrosos sectors de la vida humana, a vegades, però, amb un cert afebliment de l'ordre ètic i religiós i amb gran perill per a la vida cristiana. A més, en moltes regions els sacerdots són bastant pocs o, com passa a vegades, es veuen mancats de la indispensable llibertat per a exercir el ministeri, fins al punt que, sense la tasca dels laics, l'Església amb prou feines podria romandre present i activa. D'aquesta necessitat urgent i múltiple és signe l'acció evident de l'Esperit Sant, que avui fa cada vegada més conscients els laics de la pròpia responsabilitat i arreu els empeny a servir el Crist i l'Església.

En aquest decret el Concili es proposa il·luminar la naturalesa, les característiques i la varietat de l'apostolat dels laics i també enunciar els principis fonamentals i donar suggeriments pastorals per a un exercici eficaç més gran; tot això podrà servir de norma per a la revisió del dret canònic, en tot el que afecta l'apostolat dels laics.

Cap. I. La vocació dels laics a l'apostolat

2. (*Participació dels laics en la missió de l'Església.*) L'Església ha nascut per fer participants, gràcies a la difusió del regne de Crist per tota la terra a glòria de Déu Pare, tots els homes en la redempció salvífica i per ordenar a través d'ells efectivament cap al Crist tot el món. Tota l'activitat del cos místic ordenada vers aquest fi rep el nom d'apostolat, i l'Església el realitza de diverses maneres a través de tots els seus membres; en efecte, la vocació cristiana és per naturalesa vocació a l'apostolat. Així com en el conjunt d'un cos viu, cap membre no té una funció purament passiva, sinó que tots participen alhora de la vida i de l'activitat de tot el cos, semblantment en el cos de Crist que és l'Església, tot el cos «d'acord amb l'energia distribuïda segons la mesura de cada membre, va creixent» (Ef 4,16.) Més encara: fins a tal punt arriba la interdependència i la unió en aquest cos (Ef 4,16), que un membre que no contribueix al creixement del cos segons les seves possibilitats ha de ser considerat inútil tant a tota l'Església com a si mateix. Hi ha en l'Església diversitat de ministeri, però unitat de missió. Els Apòstols i llurs successors han rebut de Crist la funció d'ensenyar, de santificar i de governar en nom seu i amb la seva autoritat. Però els laics, fets participants de la funció sacerdotal, profètica i reial de Crist, compleixen tant en l'Església com en el món la part que els correspon en la missió de tot el poble de Déu. Exerceixen concretament l'apostolat lliurant-se a l'evangelització i a la santificació dels homes, i amaran i perfeccionant amb l'esperit evangèlic l'ordre de les realitats temporals, fins al punt que llur activitat en aquest camp sigui un clar testimoni de Crist i serveixi per a la salvació dels homes. Com que és propi de la condició dels laics viure enmig del món i de les tasques temporals, són cridats per Déu a accomplir, plens d'esperit cristià, l'apostolat en el món, a manera de llevat.

3. (*Fonaments de l'apostolat dels laics.*) Els laics tenen el dret i el deure de fer apostolat, a causa de la mateixa unió amb Crist, el cap. Efectivament, inserits en el cos místic de Crist per mitjà del baptisme, enfortits pel vigor de l'Esperit Sant a través de la confirmació, són qualificats per a l'apostolat pel Senyor mateix. Han estat consagrats per formar un sacerdoci reial i una nació

* Promulgat el 18 de novembre de 1965.

santa (cf. 1Pe 2,4-10), per oferir sacrificis espirituals a través de totes les activitats i donar arreu testimoniatge de Crist. A més, amb els sagraments, sobretot amb la sagrada eucaristia, és comunicada i alimentada aquella caritat que és com l'ànima de tot apostolat.

L'apostolat s'exerceix en la fe, l'esperança i la caritat que l'Esperit Sant vessa en els cors de tots els membres de l'Església. Encara més, el precepte de la caritat que és el més gran manament del Senyor, empeny tots els fidels a procurar la glòria de Déu per la vinguda del seu regne i la vida eterna a tothom, perquè reconegui l'únic Déu veritable i el seu enviat, Jesucrist» (cf. Jn 17,3).

A tots els fidels, doncs, és encomanada la noble obligació de treballar per tal que el missatge diví de la salvació sigui conegut i acceptat per tots els homes arreu de la terra.

Per exercir aquest apostolat, l'Esperit Sant, que santifica el poble de Déu mitjançant el ministeri i els sagraments, dóna als fidels també dons particulars (cf. 1Co 12,7) «distribuint-los a cadascú, tal com ell vol» (1Co 12,11) per tal que «tots, segons la gràcia rebuda, distribuint-la els uns als altres» contribueixin també aquests «com a bons administradors d'una múltiple gràcia de Déu» (1Pe 4,10), per construir en la caritat tot el cos (cf. Ef 4,16.) Pel fet d'haver rebut aquests carismes, ni que siguin els més simples, neix per a cada creient el dret i el deure d'exercir-los, al si de l'Església i del món, pel bé dels homes i per a l'edificació de l'Església, en la llibertat de l'Esperit Sant «que bufa allà on vol» (Jn 3,8), i alhora en la comunió amb els germans en Crist, particularment amb els propis pastors, que tenen la missió de jutjar-ne l'autenticitat i l'ús ordenat, no certament per extingir l'Esperit sinó per examinar-ho tot i retenir el que és bo (cf. 1Te 5,12,19,21).

4. (*Espiritualitat dels laics amb vista a l'apostolat.*) Com que la font i l'origen de tot apostolat de l'Església és Crist, enviat pel Pare, és evident que la fecunditat de l'apostolat dels laics depèn de llur unió vital amb Crist, perquè el Senyor diu: «Aquell qui està en mi i jo en ell, dóna molt de fruit, perquè sense mi no podeu fer res» (Jn 15,5.) Aquesta vida d'íntima unió amb el Crist s'alimenta en l'Església amb els ajuts espirituals comuns a tots els fidels, sobretot amb la participació activa a la sagrada litúrgia. Els laics han d'usar-los de tal manera que, mentre aconsegueixen com cal les tasques del món enmig de les condicions ordinàries de la vida, no separin de la pròpia vida la unió amb Crist; ben al contrari, hi creixin molt, tot acomplint

aquestes activitats segons la voluntat de Déu. Convé que per aquest camí els laics avancin en santedat amb cor amatent i joiós, mirant de superar les dificultats inevitables amb prudència i paciència. Ni les preocupacions familiars ni les altres tasques seculars no han de romandre estranyes a l'enfocament espiritual de la vida, tal com diu l'Apòstol: «Tot allò que feu, sigui de paraula, sigui d'obra, feu-ho en nom de Jesús, el Senyor, donant gràcies per mitjà d'ell a Déu Pare» (Col 3,17).

Una vida d'aquesta mena exigeix un continu exercici de la fe, de l'esperança i de la caritat.

Només a la llum de la fe i per la meditació de la paraula de Déu, és possible sempre i arreu reconèixer Déu en el qual «vivim, ens movem i som» (Ac 17,28), cercar la seva voluntat en qualsevol esdeveniment, veure el Crist en tothom, pròxim o estrany, i jutjar rectament sobre l'autèntic sentit i el valor de les realitats temporals, en elles mateixes i en ordre al fi de l'home.

Els qui tenen una fe com aquesta, viuen en l'esperança de la revelació dels fills de Déu, tot recordant-se sempre de la creu i de la resurrecció del Senyor.

Durant el pelegrinatge d'aquesta vida, amagats amb Crist en Déu i lliures de l'esclavitud de les riqueses, en la recerca dels béns que duren sempre, es lliuren del tot i generosament a entendre el regne de Déu i a impregnar i a perfeccionar amb esperit cristià tot l'ordre temporal. En les dificultats d'aquesta vida troben la fortalesa en l'esperança, recordant que «els sofriments del món present no són res comparats amb la glòria que s'ha de revelar en nosaltres» (Rm 8,18).

Empesos per la caritat que ve de Déu, obren el bé envers tothom, sobretot envers els germans en la fe (cf. Ga 6,10), eliminant «tota maldat i tot engany, i tota mena d'hipocresies, enveges i murmurations» (1Pe 2,1) atraient així els homes a Crist. I l'amor de Déu, que «ha estat vessat en els nostres cors per l'Esperit Sant que ens ha estat donat» (Rm 5,5), fa capaços els laics d'expressar concretament en la vida l'esperit de les benaurances. Seguint Jesús pobre, no els aclapara la manca de béns temporals ni l'abundància els omple d'orgull; imitant Crist humil, no ambicionen una glòria efímera (cf. Ga 5,26), sinó que malden per plaure a Déu més que als homes, sempre disposats a deixar-ho tot per Crist (cf. Lc 14,26) i a sofrir persecució a causa de la justícia (cf. Mt 5,10), tot recordant-se de la paraula del Senyor: «Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi» (Mt 16,24.)

Cultivant entre ells l'amistat cristiana, són amants a ajudar-se en totes les necessitats.

Aquest estil de vida espiritual dels laics ha d'assumir uns trets especials segons l'estat de matrimoni i de família, de celibat o de viudetat, la situació de malaltia, l'activitat professional i social. Que no deixin, doncs, de cultivar assíduament les qualitats i els dons rebuts en correspondència a aquestes condicions de vida, i d'emprar els propis dons rebuts de l'Esperit Sant.

A més, els laics que, seguint la pròpia vocació, s'han inscrit en alguna associació o institut aprovat per l'Església, han d'esforçar-se igualment a deixar-se amamar de la peculiar característica d'espiritualitat pròpia d'aquests.

Que també tinguin cura de la competència professional, del sentit de família i del sentit cívic i de les virtuts pròpies de les relacions socials: la lleialtat, l'esperit de justícia, la sinceritat, la humanitat, la fermesa de caràcter, sense les quals no és possible la vida cristiana.

D'aquesta vida espiritual i apòstòlica, n'és model perfecte la benaurada Verge Maria, reina dels Apòstols. Mentre vivia a la terra va menar una vida molt semblant a la nostra, plena de la sollicitud familiar i dels treballs ordinaris, però estava sempre íntimament unida al seu Fill i col·laborà d'una manera excepcional en l'obra del Salvador. Assumpta al cel, «amb el seu amor matern té cura dels germans del seu Fill que encara pelegrinen i que es troben enmig de perills i angoixes, fins que arribin a la pàtria feliç». Tots, doncs, han de venerar-la amb gran devoció i confiar a la seva cura maternal la pròpia vida i el propi apostolat.

Cap. II. Els fins a atènyer

5. (*Introducció.*) L'obra de la redempció de Crist, que comporta essencialment la salvació dels homes, abraça també la renovació de tot l'ordre temporal. Per això, la missió de l'Església no consisteix sols a portar als homes el missatge de Crist i la seva gràcia, sinó també a amamar i a perfeccionar amb l'esperit evangèlic l'ordre de les realitats temporals. Els laics, doncs, acomplint aquesta missió de l'Església, exerceixen l'apostolat en l'Església i en el món tant en l'ordre espiritual com en l'ordre temporal. Aquestes dues dimensions, tot i que són distintes, estan, però, tan lligades en l'únic disseny de Déu que Déu mateix es proposa recapitular, en Crist, el món sencer per formar una nova criatura, d'una manera incipient aquí a la ter-

ra i plenament el darrer dia. El laic, que és alhora fidel i ciutadà, ha de fer-se guiar en aquests dos ordres per l'única consciència cristiana.

6. (*L'apostolat d'evangelització i de santificació.*) La missió de l'Església és la salvació dels homes, que s'obté per la fe en Crist i per la seva gràcia. Per això, l'apostolat de l'Església i de tots els seus membres, cerca sobretot de fer conèixer al món el missatge de Crist amb paraules i fets, i comunicar-li la seva gràcia. Això s'acompleix principalment mitjançant el ministeri de la paraula i dels sacraments, confiat d'una manera especial a la clerecia, en el qual els laics, però, hi tenen una part molt important a fer, per tal de ser «col·laboradors de la veritat» (Jn 3,8.) Sobretot en aquest ordre, l'apostolat dels laics i el ministeri pastoral es complementen mútuament.

Són innombrables les ocasions ofertes als laics d'exercir l'apostolat de l'evangelització i de la santificació. El testimoniatge mateix de la vida cristiana i les bones obres acomplertes amb esperit sobrenatural tenen la força d'atreure els homes a la fe i a Déu; diu, en efecte, el Senyor: «Que brilli igualment la vostra llum davant la gent; així veuran les vostres bones obres i glorificaran el vostre Pare del cel» (Mt 5,16).

Aquest apostolat, però, no consisteix solament en el testimoniatge de la vida; el veritable apòstol cerca les ocasions d'anunciar Crist amb la seva paraula tant als no creients per conduir-los a la fe, com als fidels per instruir-los, afermar-los i animar-los a una vida més ardent: «Perquè la caritat de Crist ens empeny» (2Co 5,14); i al cor de tothom han de ressonar aquelles paraules de l'Apòstol: «Ai de mi, si no predico l'Evangeli» (1Co 9,16).

Com que en el nostre temps es plantegen nous problemes i es propaguen errors molt greus, que a fi de comptes pretenen el capgirament dels fonaments de la religió, de l'ordre moral i fins i tot de la societat humana, el sant Concili encoratja vivament els laics a col·laborar activament, cadascun segons les qualitats i els coneixements, en l'aprofundiment, la defensa i la recta aplicació dels principis cristians segons el pensament de l'Església als problemes del nostre temps.

7. (*L'animació cristiana de l'ordre temporal.*) I pel que fa al món, el disseny de Déu és que els homes, amb un mateix impuls fraternal, restaurin i perfeccionin cada vegada més l'ordre de les realitats temporals.

Tot el que constitueix l'ordre temporal: els béns de la vida i de la família, la cultura, l'economia, les arts i les professions, les institucions de la

comunitat política, les relacions internacionals i altres coses semblants, i també llur desenvolupament i progrés, no són solament mitjans en relació amb el fi últim de l'home, sinó que tenen un valor propi que els ve de Déu; i això, tant si aquestes realitats les considerem en si mateixes com si formessin part de l'ordre temporal. «Déu veié que tot el que havia fet era molt bo» (Gn 1,31.) Aquesta bondat natural que tenen rep una dignitat especial pel fet de la relació amb la persona humana al servei de la qual foren creades. Finalment, ha plagut a Déu d'unificar en Jesucrist totes les coses, les naturals i les sobrenaturals, «perquè ell ha de ser en tot el primer» (Col 1,18.) Aquesta destinació, tanmateix, no priva l'ordre temporal de la seva autonomia, dels seus propis fins, lleis, mitjans, de la seva importància pel bé del homes, sinó que més aviat el perfecciona en la seva consistència i la seva dignitat, i al mateix temps l'adequa a la vocació integral de l'home damunt la terra.

Al llarg de la història, l'ús de les coses temporals ha estat profanat amb greus abusos, perquè els homes, afectats pel pecat original, sovint han caigut en moltíssims errors referents al Déu veritable, a la natura de l'home i als principis de la llei moral; d'aquí prové la corrupció dels costums i de les institucions humanes i no rarament el menyspreu de la persona humana. Fins i tot als nostres dies, no pocs, posant una excessiva confiança en els progressos de les ciències naturals i de les tècniques, cauen en una mena d'idolatria de les coses temporals, de manera que n'esdevenen més aviat esclaus que no pas senyors.

Pertoca a tota l'Església procurar que els homes esdevinguin capaços d'organitzar sanament tot l'ordre temporal i d'orientar-lo a Déu pel Crist. Correspon als pastors la tasca d'enunciar clarament els principis sobre el fi de la creació i l'ús del món, i fornir els ajuts morals i espirituals per tal de renovar en el Crist l'ordre les realitats temporals.

Però aquesta renovació de l'ordre temporal l'han d'assumir els laics com a funció pròpia i complir-la d'una manera directa i concreta, guiats per la llum de l'Evangeli i pel pensament de l'Església i moguts per la caritat cristiana; convé que com a ciutadans treballin amb els conciutadans segons l'específica competència i amb la pròpia responsabilitat, i que cerquin, per tot i en tot, el Regne de Déu i la seva justícia. Cal aconseguir aquesta renovació de l'ordre temporal de manera que, en el respecte integral de les seves lleis pròpies, esdevinguin conforme als principis més elevats de la vida cristiana i adaptat a les diverses condicions de lloc,

de temps i de pobles. Entre les activitats més destacades d'un apostolat així, hi té el primer lloc l'acció social dels cristians, i el sant Concili desitja que s'estengui a tot l'àmbit temporal, inclosa la cultura.

8. (*L'acció caritativa.*) Tot el treball de l'apostolat ha de trobar la font i la força en la caritat; però, certes activitats, les que Crist Senyor volgué que fossin signes de la seva missió messiànica (cf. Mt 11,4-5), per naturalesa són més escaients per a esdevenir una expressió més colpidora de la caritat.

El manament més gran de la llei és estimar Déu amb tot el cor, i el proïsme com un mateix (cf. Mt 22,37-40.) D'aquest manament de la caritat envers al proïsme, Crist n'ha fet el seu propi manament, i l'ha enriquit amb un nou significat en voler identificar-se amb els germans com a objecte de la caritat, dient: «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu» (Mt 25,40.) Perquè, efectivament, assumint la nostra naturalesa humana, amb una solidaritat sobrenatural, ha unit a si mateix tot el gènere humà com una família, i ha fet de la caritat el distintiu dels seus deixebles amb aquestes paraules: «Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres» (Jn 13,35).

La santa Església, així com des dels inicis, unint l'ágape a la cena eucarística, es manifestava tota ella congregada en el vincle de la caritat entorn de Crist, així també sempre s'ha donat a conèixer pel signe de l'amor, i mentre s'alegra de les iniciatives dels altres, reivindica les obres de caritat com un deure propi i un dret inalienable. Per tant, cal tenir en gran honor dins l'Església la misericòrdia envers els indigents i els malalts, i també les anomenades obres caritatives o d'ajuda mútua, destinades a alleujar les diverses sofrències humanes.

Avui dia, essent els mitjans de comunicació més ràpids, eliminades en certa manera les distàncies entre els homes i essent els habitants del món com membres d'una única família, aquestes activitats i aquestes obres han esdevingut més urgents i més universals. Avui, l'acció caritativa pot i ha d'abraçar tots els homes i totes les necessitats. Arreu on hi hagi gent mancada d'aliment i de beguda, de vestit, de casa, de medicaments, de treball, d'instrucció, de mitjans necessaris per a portar una vida veritablement humana, persones afligides per la dissort o la malaltia, o que pateixin exili o presó, la caritat cristiana els ha de cercar i trobar-los, confortar-los amb atenta sollicitud i portar-los els ajuts necessaris. Aquest deure afecta en primer lloc tots els qui, individus o pobles, frueixen de prosperitat.

Per tal que aquest exercici de la caritat es mantingui per damunt de qualsevol sospita i sigui vist com a tal, cal considerar en el proïsme la imatge de Déu, segons la qual ha estat creat, i Crist, el Senyor, a qui en realitat és ofert tot el que és donat a l'indigent; que es respecti amb una gran delicadesa la llibertat i la dignitat de la persona que rep ajuda; mai no ha d'embrutar-se la puresa d'intenció per cap mena de recerca del propi profit ni per cap desig de domini; que es comenci primer de tot per satisfer les exigències de justícia no fos cas que, amb l'excusa de la caritat, es donés el que simplement és un deure de justícia; que s'eliminin les causes dels mals, no sols els efectes; que es distribueixi l'ajut de manera que els qui se'n beneficien puguin de mica en mica alliberar-se d'aquesta dependència d'altri i esdevinguin autosuficients.

Els laics, doncs, han d'estimar profundament i de sostenir, segons les pròpies possibilitats, les obres de caritat i les iniciatives d'assistència social, privades o públiques, incloses les internacionals amb les quals es dona una ajuda eficaç als individus i als pobles més dissortats, bo i col·laborant en això amb tots els homes de bona voluntat.

Cap. III. Els diversos camps d'apostolat

9. (*Introducció.*) Els laics exerceixen llur múltiple apostolat tant en l'Església com en el món. En aquests dos fronts, són diversos els camps que s'obren a l'activitat apostòlica; ens proposem recordar aquí els més importants. Són: les comunitats eclesials, la família, els joves, l'ambient social, l'ordre nacional i l'internacional. I com que als nostres dies les dones prenen una part cada vegada més activa en la vida social, és molt important també que tinguin una més gran participació en els diversos camps de l'apostolat de l'Església.

10. (*Les comunitats eclesials.*) En tant que participants de la funció de Crist sacerdot, profeta i rei, els laics tenen una part activa en la vida i en l'acció de l'Església. Al si de les comunitats eclesials, llur acció és talment indispensable que sense ella l'apostolat dels pastors no pot gairebé mai atènyer tot el seu efecte. De fet, els laics que tenen veritable esperit apostòlic, com aquells homes i aquelles dones que ajudaven Pau en l'Evangeli (cf. Ac 18,18.26; Rm 16,3), completen el que manca als germans i reconforten el cor dels pastors i de la resta del poble fidel (cf. 1Co 16,17-18.) Nodrits per la participació activa en la vida litúr-

gica de la pròpia comunitat, col·laboren amb generositat en els seus treballs apostòlics; fan entrar en contacte amb l'Església gent que potser en viu allunyada; col·laboren amb dedicació en la transmissió de la paraula de Déu, sobretot a través de la catequesi; posant a disposició la pròpia competència, fan més eficaç la cura d'ànimes i també l'administració dels béns de l'Església.

La parròquia ofereix un lluminós exemple d'apostolat comunitari pel fet que aplega en la unitat totes les diversitats humanes que hi troba i les insereix en la universalitat de l'Església. Que els laics s'habituin a treballar a la parròquia íntimament units als sacerdots; a exposar a la comunitat eclesial els propis problemes i els del món i les qüestions que afecten la salvació dels homes, per tal que siguin examinats i resolts amb l'aportació de tothom; a donar, segons les possibilitats, la pròpia contribució a tota iniciativa apostòlica i missionera de la família parroquial.

Que cultivin constantment el sentit de la diòcesi, de la qual la parròquia és com una cèl·lula, sempre disposats, a invitació del pastor, a servir les iniciatives diocesanes. A més, per atendre les necessitats de les ciutats i del camp, que no limitin la col·laboració als límits de la parròquia o de la diòcesi, sinó que procurin eixamplar-la a l'àmbit interparroquial, nacional i internacional, sobretot perquè els creixents moviments de població, la interdependència més i més estreta i la facilitat de les comunicacions no permeten a cap sector de la societat de continuar tancat en ell mateix. Que siguin, doncs, sol·licitos de les necessitats del poble de Déu escampat arreu de la terra. Primer de tot, que es facin seves les obres missioneres prestant ajuts materials o també personals. Perquè és un deure i un honor per als cristians de tornar a Déu una part dels béns rebuts d'ell.

11. (*La família.*) El Creador de totes les coses ha constituït la comunitat conjugal principi i fonament de tota la societat humana, i per la seva gràcia n'ha fet un misteri, gran en Crist i en l'Església (cf. Ef 5,32.) D'aleshores ençà, l'apostolat conjugal i familiar té una importància particular, tant per a l'Església com per a la societat civil.

Els esposos cristians són col·laboradors de la gràcia i testimonis de la fe mútuament i també envers els fills i els altres familiars. Són els primers missatgers i educadors de la fe dels fills; els formen a la vida cristiana i apostòlica amb la paraula i l'exemple, amb seny els ajuden en l'elecció d'una vocació i afavoreixen amb tota diligència la crida sagrada, eventualment detectada.

Sempre ha estat deure dels esposos, però avui constitueix la part principal de llur apostolat: manifestar i demostrar, amb l'exemple de la pròpia vida, la indissolubilitat i la santedat del vincle matrimonial; afirmar rotundament el dret i el deure, dels pares i dels tutors, a educar cristianament els fills; defensar la dignitat i la legítima autonomia de la família. Els pares, doncs, com els altres fidels, han de col·laborar amb tots els homes de bona voluntat perquè siguin respectats aquests drets en la legislació civil; en l'organització de la societat cal tenir en compte les necessitats de les famílies pel que fa a l'habitatge, a l'educació dels infants, a les condicions de treball, a la seguretat social i als impostos, i que, en les migracions humanes, la convivència domèstica sigui sempre preservada.

La família mateixa ha rebut de Déu aquesta missió de ser la primera cèl·lula vital de la societat. Durà a terme aquesta missió, si, mitjançant el mutu afecte dels membres i la pregària feta a Déu en comú, es presenta com un santuari domèstic de l'Església; si tota la família s'insereix en el culte litúrgic de l'Església; si, finalment, la família ofereix una hospitalitat sol·licita i promou la justícia i altres bones obres en servei de tots els germans que es troben en necessitat. Entre les activitats característiques de l'apostolat familiar es poden comptar aquestes: adoptar infants abandonats, acollir afectuosament els forasters, participar en la gestió de les escoles, assistir els adolescents amb el consell i amb mitjans econòmics, ajudar els promesos en la preparació del matrimoni, col·laborar a la catequesi, sostenir els esposos i les famílies en dificultats materials o morals, proveir als vells no sols del que és necessari sinó també fer-los participar equitativament dels fruits del progrés econòmic.

Les famílies cristianes que tota la vida es mostren coherents amb l'Evangelí i donen l'exemple d'una llar cristiana fan present al món un valuós testimoni de Crist, sempre i arreu, però d'una manera especial als països on tot just es comença a plantar la llavor de l'Evangelí, o l'Església es troba encara als seus inicis o es veu greument amenaçada.

Per poder assolir més fàcilment aquest programa d'apostolat, pot ser oportú que les famílies s'apleguin en associacions.

12. (*Els joves.*) Els joves representen una força extraordinàriament important en la societat d'avui. Han canviat molt les circumstàncies de la vida, la mentalitat i fins les relacions amb els pares. Sovint passen amb massa rapidesa a noves situacions

socials i econòmiques. Però, en la mesura en què creix llur importància social i fins i tot política, es troben poc preparats per a afrontar adequadament les noves tasques.

Aquest pes creixent que tenen en la societat els demana una corresponent activitat apostòlica, a la qual, d'altra banda, el mateix temperament els predisposa. Quan madura la consciència de la pròpia personalitat, desbordant vitalitat i dinamisme, assumeixen la pròpia responsabilitat i desitgen prendre el lloc que els correspon en la vida social i cultural; aquesta aspiració, si és impregnada de l'esperit de Crist i animada per l'obediència i l'amor als pastors de l'Església, permet esperar fruits abundosos. Ells han d'esdevenir els primers i immediats apòstols dels joves, tot practicant aquest apostolat entre ells i per ells mateixos, tenint en compte el medi social en què viuen.

Els adults miraran d'establir un diàleg amical amb els joves, que permeti, superant la distància de l'edat, de conèixer-se mútuament i de comunicar-se recíprocament les pròpies riqueses interiors. Que els adults estimulin els joves a l'apostolat sobretot amb l'exemple i, quan es doni el cas, amb consell prudent i amb ajut vàlid. I els joves han de tenir consideració i confiança envers els adults; i, encara que naturalment estiguin inclinats a les novetats, que apreciïn tanmateix les bones tradicions.

També els infants tenen una activitat apostòlica pròpia. Segons les possibilitats, són testimonis vius de Crist enmig dels companys.

13. (*L'ambient social.*) L'apostolat en l'ambient social, és a dir, el compromís d'informar d'esperit cristià la mentalitat i els costums, les lleis i les estructures de la comunitat en què un viu, és fins a tal punt una tasca i una responsabilitat dels laics, que ningú com ells no pot acomplir com cal. En aquest camp els laics poden desenvolupar l'apostolat de contacte personal, que completa el testimoniatge de la vida amb el de la paraula. En tots aquests camps: treball, professió, estudis, barri, esbargiments, associacions, ells són els més qualificats per a poder ajudar els germans.

Aquesta missió de l'Església en el món, els laics l'acompleixen primer de tot amb aquella coherència de la vida amb la fe, que els fa ser llum del món; amb l'honestat en qualsevol activitat capaç d'arrossegar tothom a l'amor de la veritat i del bé, i en definitiva a Crist i a l'Església; amb la caritat fraterna que els fa participar de les condicions de vida, dels treballs, de les sofrències i de les aspiracions dels germans; disposen de mica en mica els cors entorn de tots a l'acció de la gràcia

que salva; amb plena consciència de la pròpia responsabilitat en l'edificació de la societat per la qual s'esforcen per desplegar l'activitat domèstica, social, professional, amb cristiana magnanimitat. Així aquesta manera de fer penetra de mica en mica tot l'ambient de vida i de treball. Aquest apostolat ha d'abraçar tots els qui s'hi troben i no ha d'excloure cap bé, espiritual o temporal, que puguin aportar. Però els autèntics apòstols, no contents amb aquesta sola activitat, cerquen d'anunciar el Crist al proïsme fins i tot amb paraules. En efecte, molts homes només poden escoltar l'Evangeli i conèixer Crist pels laics que tenen al costat.

14. (*L'ordre nacional i internacional.*) Un camp immens d'apostolat s'obre en l'ordre nacional i internacional, on especialment els laics són els propagadors de la saviesa cristiana. En l'amor envers la nació i en el fidel compliment dels deures civils, els catòlics han de sentir-se obligats a promoure el bé comú i han de fer valer el pes de la pròpia opinió per tal que el poder civil sigui exercit amb justícia i les lleis corresponguin als preceptes morals i al bé comú. Els catòlics experts en qüestions públiques i, com cal, sòlidament ancorats en la fe i en la doctrina cristiana, no han de rebutjar càrrecs públics, perquè, dignament exercits, els seran una ocasió de contribuir a la recerca del bé comú i al mateix temps d'obrir el camí a l'Evangeli.

Els catòlics han d'esforçar-se a col·laborar amb tots els homes de bona voluntat per promoure tot el que hi ha de veritable, de just, de sant i d'amable (cf. Fl 4,8.) Que dialoguin amb ells, anant-los a trobar amb tota prudència i delicadesa, i estudiïn com les estructures socials i públiques poden millorar segons l'esperit de l'Evangeli.

Entre els signes del nostre temps, un dels més notables actualment és la consciència creixent i inaturoable de solidaritat de tots els pobles, que pertoca a l'apostolat dels laics promoure i transformar en sincer i autèntic afecte fratern. Els laics, a més, han de prendre consciència de l'ordre internacional i de les qüestions i solucions, teòriques o pràctiques, que s'hi plantegen, especialment en tot allò que afecta els pobles en via de desenvolupament.

Tots els qui treballen en altres nacions o hi presten ajut sempre han de recordar que les relacions entre els pobles han de ser un intercanvi fratern, en què tots dos hi reben tant com donen. I els qui viatgen per activitats internacionals o per negoci o esbarjo, han de recordar que arreu són també heralds itinerants de Crist i han de comportar-se realment com a tals.

Cap. IV. Les diverses formes d'apostolat

15. (*Introducció.*) Els laics poden exercir l'activitat apostòlica individualment o units en diverses comunitats o associacions.

16. (*Importància i multiplicitat de l'apostolat individual.*) L'apostolat que cadascú ha de fer personalment brolla abundantment de la font d'una vida veritablement cristiana (cf. Jn 4,14); és la primera forma i la condició que qualsevol apostolat dels laics, incloent-hi l'associat, i és insubstituïble.

A un apostolat d'aquesta mena, sempre i arreu profitós, però en determinades situacions, l'únic apte o possible, tots els laics de qualsevol condició hi són cridats i obligats, encara que els manqui l'ocasió i la possibilitat de col·laborar en les associacions.

Són nombroses les formes d'apostolat amb les quals els laics edifiquen l'Església, santifiquen el món i l'animen en Crist.

Una forma particular d'apostolat individual i signe molt adaptat a la nostra època, ja que manifesta Crist viu en els seus fidels és el testimoniatge de tota la vida laical inspirada per la fe, l'esperança i la caritat. I amb l'apostolat de la paraula, en alguns casos absolutament necessari, els laics anuncien Crist, expliquen la seva doctrina, la difonen segons la pròpia condició i capacitat i fidelment la professen.

A més, com a ciutadans d'aquest món, col·laborant en tot el que es refereix a la construcció i a la gestió de l'ordre temporal, els laics han de procurar en la vida familiar, professional, cultural i social cercar a la llum de la fe motius d'obrar encara més alts, i fer-los conèixer oportunament als altres, concients que són cooperadors de Déu creador, redemptor i santificador, i glorificar-lo.

Finalment, la caritat ha de vivificar la vida dels laics, i, segons les possibilitats, l'ha d'expressar amb les obres.

Tots tindran present que el culte públic i la pregària, la penitència i l'acceptació voluntària dels treballs i les sofrances de la vida, amb què esdevenen conformes a Crist sofrent (cf. 2Co 4,10; Col 1,24) poden arribar a tothom i contribuir a la salvació de tot el món.

17. (*L'apostolat individual en algunes situacions.*) Aquest apostolat individual té una urgència particular en els països on la llibertat de l'Església es troba greument obstaculitzada. En aquestes difícils circumstàncies, suplint els laics com poden els sacerdots, arriscant la pròpia llibertat i a vegades la vida, ensenyen la doctrina cristiana als qui tenen al

voltant, els instrueixen en la vida religiosa i l'esperit catòlic i els encoratgen a rebre sovint els sagraments i a cultivar la pietat, sobretot l'eucarística. El sagrat Concili, mentre de tot cor dóna gràcies a Déu perquè, també en els nostres temps, no deixa de suscitar laics d'heroica fortalesa enmig de les persecucions, els abraça amb afecte paternal i amb agraïment.

Aquest apostolat individual troba un camp d'acció molt escaient en el paísos on els catòlics són pocs i dispersos. Els laics que hi compleixen, doncs, l'apostolat únicament individual, pels motius esmentats o per especials raons derivades també de l'activitat professional, oportunament tanmateix s'apleguen en petits grups, sense cap forma estrictament institucionalitzada ni organitzada, de manera que aparegui sempre als de fora que són un signe de la comunitat eclesial i un autèntic testimoni d'amor. D'aquesta manera, per l'amistat i l'intercanvi d'experiències, ajudant-se els uns als altres espiritualment, s'enforteixen per superar els inconvenients d'una vida i d'una activitat massa isolades i per produir fruits d'apostolat cada vegada més abundants.

18. (*Importància de l'apostolat organitzat.*) Els fidels són cridats personalment a fer apostolat en les pròpies condicions de vida; que recordin, però, que l'home és naturalment sociable i que ha plagut a Déu de reunir els qui creuen en Crist en el poble de Déu (cf. 1Pe 2,5-10) i en un sol cos (cf. 1Co 12,12.) L'apostolat associat s'avé, doncs, de bon grat a les exigències humanes i cristianes dels fidels i alhora es manifesta com un signe de la comunió i de la unitat l'Església en Crist, que digué: «On n'hi ha dos o tres de units en el meu nom, jo sóc allí enmig d'ells» (Mt 18,20.) Per això, els fidels han d'exercir l'apostolat amb esperit d'unitat. Que siguin apòstols al bell mig de la comunitat familiar, de la parròquia, de la diòcesi, que justament manifesten aquest caràcter comunitari de l'apostolat, com també en les lliures institucions en què es voldran reunir.

L'apostolat associat és de gran importància també perquè a les comunitats eclesials o en els diversos ambients, sovint l'apostolat demana ser exercit amb una acció comuna. En efecte, les associacions organitzades per a un objectiu apostòlic comú són un ajut per als propis membres, i els formen a l'apostolat, en coordinen i dirigeixen l'acció apostòlica, per tal que puguin esperar-se fruits molt més abundants que si els individus treballaven separatament.

I en les circumstàncies actuals és molt necessari que en l'ambient de treball dels laics es consolidi la

forma d'apostolat associada i organitzada; efectivament, sols l'estreta unió de les forces pot atènyer del tot els objectius que s'ofereixen avui a l'apostolat i defensar-ne vàlidament els valors. En aquest camp, convé d'una manera particular que l'apostolat influeixi també les mentalitats col·lectives i les condicions socials d'aquells a qui s'adreça; altrament sovint restarien en inferioritat enfront de la pressió de l'opinió pública i de les institucions.

19. (*Les diverses formes d'apostolat organitzat.*) Hi ha molta varietat en les associacions d'apostolat; algunes es proposen el fi apostòlic general de l'Església; altres més particularment els fins de l'evangelització i de la santificació; altres treballen en l'animació cristiana de l'ordre temporal; altres finalment donen testimoniatge de Crist lliurant-se d'una manera especial a les obres de misericòrdia i de caritat.

D'entre totes aquestes associacions cal considerar primerament les que afavoreixen i promouen l'íntima unitat entre la vida pràctica dels membres i la fe. Aquestes associacions no són pas un fi en elles mateixes, més aviat han de posar-se al servei de l'acompliment de la missió de l'Església en el món; llur incidència apostòlica depèn de la conformitat amb els fins de l'Església i del testimoniatge cristià i de l'esperit evangèlic de cada membre i de tota l'associació.

El compliment universal de la missió de l'Església, si ens fixem alhora en el desenvolupament de les institucions i en la ràpida evolució de la societat actual, demana que les iniciatives apostòliques dels catòlics perfeccionin cada vegada més les formes associades a nivell internacional. Les organitzacions catòliques internacionals podran atènyer més fàcilment els objectius, si hi ha una unió més íntima entre les associacions que en formen part i els membres d'aquests grups.

Mentre es respecti degudament la relació amb l'autoritat eclesiàstica, els laics tenen el dret de crear i de dirigir associacions i d'inscriure's a les fundades. Amb tot, cal evitar la dispersió de les forces, que hi ha quan es promouen noves associacions o obres sense motiu suficient, o si es conserven més del que cal associacions o mètodes superats; ni sempre serà recomanable que formes instituídes en una nació siguin transferides indiscriminadament en altres.

20. (*L'Acció catòlica.*) D'uns decennis ençà, a moltes nacions, els laics, lliurant-se cada vegada més a l'apostolat, s'han aplegat en diverses formes d'activitats i d'associacions, que, mantenint un lligam més estret amb la jerarquia s'han propo-

sat i es proposen objectius pròpiament apostòlics. Entre aquestes institucions o altres de semblants més antigues cal recordar les que, tot i seguir mètodes d'acció diferents, han produït abundantíssims fruits per al regne de Crist, i recomanades i afavorides de bon grat pels summes Pontífexs i molts bisbes, n'han rebut el nom d'Acció catòlica i molt sovint han estat configurades com una col·laboració dels laics a l'apostolat de la jerarquia.

Aquestes formes d'apostolat, amb el nom d'Acció catòlica o qualsevol altre, que avui realitzen un apostolat precíus, són constituïdes pels trets que conjuntament les defineixen:

- a) El fi immediat d'aquestes organitzacions és el fi apostòlic de l'Església, és a dir, evangelitzar i santificar els homes i formar cristianament la consciència, de manera que arribin a impregnar d'esperit evangèlic les diverses comunitats i els diversos ambients.
- b) Els laics, col·laborant amb la jerarquia segons l'estil que els és propi, aporten l'experiència i prenen les responsabilitats en la direcció d'aquestes organitzacions, en la ponderació de les condicions en les quals cal desenvolupar l'acció pastoral de l'Església, i en l'elaboració i l'execució del programa d'acció.
- c) Els laics actuen units com un cos orgànic de tal manera que sigui expressada d'una forma més apta la comunitat de l'Església i l'apostolat resulti més eficaç.
- d) Els laics, tant si s'ofereixen espontàniament com si han estat invitats a l'acció o a la col·laboració directa amb l'apostolat jeràrquic, actuen sota la direcció de la jerarquia mateixa, que fins i tot pot avalar aquesta col·laboració amb un mandat explícit.

Les organitzacions en què, segons judici de la jerarquia, poden donar-se simultàniament aquestes notes, han de ser considerades Acció catòlica, encara que, per exigències de llocs o de pobles, prenguin noms i formes diferents.

El sagrat Concili recomana vivament aquestes institucions que a molts països responen certament a les necessitats de l'apostolat de l'Església: invita els sacerdots i els laics que hi treballen a fer cada vegada més efectius els trets recordats abans i a cooperar sempre fraternalment en l'Església en totes les altres formes d'apostolat.

21. (*Valoració de les organitzacions.*) Totes les associacions d'apostolat han de ser justament estimades; i aquelles que la jerarquia, tenint en

compte les necessitats dels temps i dels llocs, ha lloat o recomanat, o ha decidit d'instituir com a més urgents, els sacerdots, els religiosos i els laics les han de tenir en la màxima consideració i de desenvolupar, cadascuna d'elles en la seva línia pròpia. Entre aquestes avui cal esmentar molt especialment les associacions o grups internacionals dels catòlics.

22. (*Els laics dedicats d'una manera especial al servei de l'Església.*) Són especialment dignes d'estimació i d'encoratjament en l'Església aquells laics, cèlibes o casats, que perpètuament o durant un cert temps es posen al servei de les institucions o de les obres amb la pròpia competència professional. És per a ella una gran joia veure créixer el nombre dels laics que ofereixen el propi servei a les associacions i a les obres d'apostolat, tant a l'interior de la pròpia nació com en el pla internacional, o fins i tot més especialment en les comunitats catòliques de les missions o de les Esglésies noves.

Els pastors de l'Església acolliran amb joia i gratitud aquests laics. Procuraran que llurs condicions de vida s'adaptin a les exigències de la justícia, de l'equitat i de la caritat, sobretot pel que fa a l'honest sosteniment i al de la família, i que frueixin de la formació indispensable, de l'ajut espiritual i de l'encoratjament.

Cap. V. L'ordre a observar

23. (*Introducció.*) L'apostolat dels laics, acomplert individualment o per grups de fidels associats, cal que sigui harmoniosament inserit en el conjunt de l'apostolat de l'Església; i fins la unió amb aquells que l'Esperit Sant ha posat per regir l'Església de Déu (cf. Ac 20,28) és un element essencial de l'apostolat cristià. No és menys necessària la col·laboració de les diverses iniciatives d'apostolat, que ha de ser convenientment ordenat per la jerarquia.

En efecte, per promoure l'esperit d'unitat, a fi que la caritat fraterna resplendeixi en qualsevol apostolat de l'Església, es puguin atènyer els fins comuns i siguin allunyades les gelosies perniciososes, s'exigeix una estima mútua entre totes les menes d'apostolat en l'Església i una convenient coordinació, tot respectant la manera pròpia de cadascuna. Això és summament convenient, quan una activitat peculiar en l'Església demana l'harmonia i la col·laboració apostòlica d'ambdós clergats, dels religiosos i dels laics.

24. (*Relacions amb la jerarquia.*) Pertoca a la jerarquia promoure l'apostolat dels laics, posar-hi els principis i els ajuts espirituals, orientar l'exercici d'aquest apostolat cap al bé comú de l'Església i vetllar pel respecte de la doctrina i de l'ordre.

L'apostolat dels laics admet diverses modalitats en les relacions amb la jerarquia, segons les diferents formes adoptades i els diversos objectius d'aquest apostolat.

En efecte, són moltes en l'Església les iniciatives apostòliques constituïdes per lliure iniciativa dels laics i dirigides segons llur prudent criteri. En certes circumstàncies, mitjançant aquestes iniciatives la missió de l'Església pot ser més ben acompanyada, i per això no és rar que la jerarquia les lloï i les recomani. Però cap iniciativa no pot reivindicar per a ella la denominació de catòlica sense el consentiment de la legítima autoritat eclesiàstica.

La jerarquia reconeix explícitament, de diverses maneres, algunes formes d'apostolat dels laics.

A més, l'autoritat eclesiàstica, per exigències del bé comú de l'Església, entre les associacions i les iniciatives apostòliques pot escollir-ne d'una manera particular i promoure'n algunes per a les quals assumeix una responsabilitat especial. Així la jerarquia, ordenant de diverses maneres l'apostolat, segons les circumstàncies, uneix més estretament algunes seves formes a la pròpia missió apostòlica, però respectant-ne la naturalesa pròpia, i per tant, la distinció de l'una i de l'altra, sense treure per això als laics la necessària llibertat d'acció. Aquest acte de la jerarquia en diversos documents eclesials és anomenat mandat. En fi, la jerarquia confia als laics certs càrrecs que encara estan més íntimament lligats amb els deures dels pastors: l'exposició de la doctrina cristiana, en alguns actes litúrgics, en la cura d'ànimes. Per a l'exercici d'aquestes funcions i en virtut d'aquesta missió, els laics estan plenament subjectes a la direcció superior eclesiàstica. Pel que fa a obres i a institucions d'ordre temporal, la funció de la jerarquia de l'Església consisteix a ensenyar i a interpretar autènticament els principis morals que han de regir les coses temporals; té també el dret de jutjar, ben sospesades les coses i amb l'ajut d'experts, la conformitat de determinades obres i institucions amb els principis morals i establir el que és necessari per a conservar i promoure els béns d'ordre sobrenatural.

25. (*L'ajuda que ha d'aportar la clerecia a l'apostolat dels laics.*) Els bisbes, els rectors i els altres sacerdots, d'ambdós clergats, han de recordar que el dret i el deure de fer apostolat és patrimoni comú de tots els fidels, clergues i laics, i que també

els laics tenen tasques pròpies en l'edificació de l'Església. Han de treballar, doncs, fraternalment amb els laics en l'Església i per l'Església, i tenir una cura especial d'ells en les obres apostòliques.

Cal escollir amb diligència els sacerdots idonis i ben formats per ajudar les diverses formes d'apostolat dels laics. Els qui es lliuren a aquest ministeri, un cop rebuda la missió de la jerarquia, la representen en l'acció pastoral; han d'afavorir les degudes relacions entre els laics i la jerarquia, sempre adherint-se fidelment a l'esperit i a l'ensenyament de l'Església; han de dedicar-se ells mateixos a alimentar la vida espiritual i el sentit apostòlic de les associacions catòliques que tenen encomanades; han d'assistir-les, com a bons consellers, en l'activitat apostòlica i a afavorir-ne les iniciatives. Establint un constant diàleg amb els laics, que cerquin atentament les formes més aptes per a l'eficàcia de l'acció apostòlica; que promoguin l'esperit d'unitat a l'interior de l'associació mateixa, com també igualment entre aquesta i les altres.

En fi, que els religiosos i les religioses valorin les obres apostòliques dels laics; segons l'esperit i les normes de llurs instituts, que es lliurin de grat a promoure les obres dels laics; que procurin sostenir, ajudar i completar les tasques dels sacerdots.

26. (*Mitjans útils per a la mútua cooperació.*) En tant que sigui possible, hi ha d'haver a les diòcesis consells que ajudin el treball apostòlic de l'Església, ja sigui en el camp de l'evangelització i de la santificació, ja sigui en el pla caritatiu, social, etc., en els quals col·laborin convenientment clergues i religiosos amb laics. Aquests consells podran ser útils per a la mútua coordinació de les diverses associacions i iniciatives dels laics, respectant sempre el caràcter específic i l'autonomia de cadascuna.

Si pot ser, aquests consells s'han d'organitzar també a nivell parroquial o interparroquial, interdiocesà, i també a escala nacional i internacional.

Semblantment, s'instituirà a la Santa Seu un secretariat especial per servir i impulsar l'apostolat dels laics, com un centre que informará amb els mitjans apropiats sobre les diverses iniciatives apostòliques dels laics, instituirà recerques entorn als problemes plantejats avui en aquest camp, i ajudarà amb els seus consells la jerarquia i els laics en les obres apostòliques. Formaran part d'aquest secretariat els moviments i les iniciatives de l'apostolat dels laics existents a tot el món i hi col·laborin amb els laics també clergues i religiosos.

27. (*Cooperació amb els altres cristians i amb els no cristians.*) El patrimoni evangèlic comú i,

per tant, el consegüent deure comú del testimoniatge cristià recomanen i sovint exigeixen la col·laboració dels catòlics amb els altres cristians, que ha de venir dels individus i de les comunitats eclesials, tant en activitats com en associacions, a nivell nacional i internacional.

Els valors humans comuns reclamen també no rarament una semblant cooperació dels cristians que es lliuren a tasques apostòliques amb aquells que no profesen el cristianisme però que reconeixen aquests valors.

Amb aquesta cooperació dinàmica i prudent que és tan important en les activitats temporals, els laics donen testimoniatge de Crist, salvador del món, i de la unitat de la família humana.

Cap. VI. La formació a l'apostolat

28. (*Necessitat de la formació a l'apostolat.*) L'apostolat només pot atènyer plena eficàcia si es fonamenta en una formació multiforme i integral; la qual és exigida no solament pel continu progrés espiritual i doctrinal del laic, sinó també per les diverses circumstàncies de situacions, persones i obligacions a les quals la seva activitat s'ha d'adaptar. Aquesta formació a l'apostolat ha de fonamentar-se en les bases que aquest sagrat Concili ha confirmat i declarat en altres moments. Ultra la formació comuna a tots els cristians, a causa de la varietat de les persones i de les circumstàncies, no poques formes d'apostolat exigeixen una formació específica i particular.

29. (*Principis de la formació apostòlica dels laics.*) Ja que els laics participen d'una manera pròpia en la missió de l'Església, llur formació apostòlica ha d'adquirir una característica especial pel mateix caràcter secular i propi del laicat i per la seva particular espiritualitat.

La formació a l'apostolat suposa una formació humana integral adaptada al caràcter i a les condicions de cadascú. Efectivament, el laic, amb una visió exacta del món actual, ha de ser membre de la pròpia societat i al nivell de la cultura d'aquesta.

El laic, primer de tot, haurà de complir la missió de Crist i de l'Església, vivint de la fe en el misteri diví de la creació i de la redempció, mogut per l'Esperit Sant que infon vida al poble de Déu i impulsa tots els homes a estimar Déu Pare, i el món i els homes en ell. Aquesta formació ha de ser considerada el fonament i la condició de qual-sevol apostolat fecund.

A més de la formació espiritual, cal una sòlida preparació doctrinal: teològica, ètica, filosòfica, segons les edats, les condicions de vida i la intel·ligència. No s'ha de negligir de cap manera la importància de la cultura general i de la formació pràctica i tècnica.

Per cultivar bones relacions humanes convé afavorir els autèntics valors humans, sobretot l'art de conuiu fraternalment i de col·laborar i d'establir diàleg.

Ja que la formació a l'apostolat no pot limitar-se a un pur ensenyament teòric, que els laics, progressivament i amb prudència, des de bon principi, aprenguin a veure, a jutjar i a actuar en tot a la llum de la fe; a formar-se i a perfeccionar-se amb els altres per mitjà de l'acció, i a entrar així en el servei eficaç de l'Església. Aquesta formació, que ha de ser sempre perfeccionada per la creixent maduració de la persona humana i per l'evolució de la problemàtica, exigeix un coneixement cada cop més aprofundit i una acció sempre més adequada. Tot cercant de respondre a les múltiples exigències de la formació, s'ha de tenir sempre present la unitat i la integritat de la persona humana, per tal que la seva harmonia i el seu equilibri quedin preservats i creixin.

D'aquesta manera, el laic s'insereix a fons i activament en la mateixa realitat de l'ordre temporal i participa eficaçment en les activitats com a membre viu i testimoni de l'Església, la fa present i operant al cor mateix de les realitats temporals.

30. (*Qui ha de formar a l'apostolat.*) La formació a l'apostolat ha de començar des de la primera educació dels infants. Però els adolescents i els joves, caldrà iniciar-los d'una manera especial en l'apostolat i omplir-los del seu esperit. Aquesta formació ha de ser perfeccionada al llarg de tota la vida, segons les exigències de les tasques noves assumides. És clar, doncs, que aquells a qui pertoca l'educació cristiana estan obligats a lliurar-se a la formació a l'apostolat.

En la família, pertoca als pares de preparar els fills des de petits per descobrir l'amor de Déu envers tots els homes i a ensenyar-los de mica en mica, sobretot amb l'exemple, l'atenció a les necessitats materials i espirituals del proïsme. Tota la família, doncs, i la seva vida en comú ha d'esdevenir com un aprenentatge de l'apostolat.

Cal també ensenyar els infants a superar els límits de la família i a obrir-se a les comunitats eclesials i temporals. Que siguin acollits en la comunitat parroquial local de manera que esdevinguin conscients que són membres vius i actius del poble de Déu. Els sacerdots, en la catequesi i en el

ministeri de la paraula, en la direcció espiritual i en els altres ministeris pastorals, tindran sempre cura de la formació a l'apostolat.

A les escoles, als col·legis i a les altres institucions catòliques educatives, els pertoca també de promoure en els joves el sentit catòlic i l'acció apostòlica. Si mancava aquesta formació, o perquè els joves no freqüenten aquestes escoles o per qualsevol altra raó, els pares, els pastors espirituals i els moviments apostòlics se n'hauran de preocupar més. Pel que fa als mestres i els educadors, que per vocació i professió exerceixen una forma eminent d'apostolat dels laics, els caldrà amarar-se de la doctrina i de la pedagogia necessàries per tal de poder impartir eficaçment aquesta formació.

Semblament, els grups i les associacions de laics que tenen per objectiu l'apostolat o altres finalitats sobrenaturals, segons els propis fins i les possibilitats, han d'afavorir diligentment i assíduament la formació a l'apostolat. Ells són sovint el camí ordinari de la convenient formació apostòlica. Donen, de fet, una formació doctrinal, espiritual i pràctica. Llurs membres, amb companys i amics, en petits grups, reflexionen sobre els mètodes i els fruits de l'activitat apostòlica i examinen a la llum de l'evangeli l'estil de vida quotidiana.

Cal organitzar aquesta formació de manera que es tingui en compte tot l'apostolat dels laics, que no ha de limitar-se als contactes entre els diversos grups de les associacions, sinó que ha de practicar-se en totes les circumstàncies de la vida, sobretot professional i social. Més encara, cadascú s'ha de responsabilitzar de preparar-se activament per a l'apostolat, cosa particularment urgent en l'edat adulta. En efecte, amb el pas dels anys l'esperit s'eixampla més i així cadascú pot adonar-se més acuradament dels talents amb què Déu ha enriquit la seva ànima, i esmerçar millor els carismes que l'Esperit Sant li ha concedit pel bé dels seus germans.

31. (*Adaptació de la formació als diversos tipus d'apostolat.*) Les diverses formes d'apostolat demanen igualment una formació més particularment adequada.

a) Pel que fa l'apostolat per a l'evangelització i la santificació dels homes, cal formar particularment els laics perquè sàpiguen dialogar amb els altres, creients o no creients, a fi de manifestar a tothom el missatge de Crist.

Però com que en el nostre temps s'escampen arreu diverses menes de materialisme, fins i tot entre els catòlics, cal que els laics, no sols s'apliquin diligentment a la doctrina catòlica, sobretot en els punts controvertits, sinó que, contra qualse-

vol forma de materialisme, ofereixin també un testimoniatge de vida evangèlica.

b) Pel que fa a la instauració cristiana de l'ordre de les realitats temporals, els laics han de ser instruïts sobre el veritable sentit i el valor dels béns temporals, considerats tant en ells mateixos com respecte a totes les finalitats de la persona humana; han d'acostumar-se a usar rectament de les coses i a prendre part en l'organització de les institucions, atents sempre al bé comú segons els principis de la doctrina moral i social de l'Església. Els laics han d'aprendre sobretot els principis de la doctrina social i les seves conclusions; talment que esdevinguin capaços tant de col·laborar per part d'ells en el seu desenvolupament com d'aplicar-la degudament en els casos particulars.

c) Ja que les obres de caritat i de misericòrdia ofereixen un magnífic testimoniatge de vida cristiana, la formació apostòlica ha de conduir igualment a practicar-les per tal que els fidels aprenguin des de petits a compartir les sofrències dels germans i a socórrer-ls generosament quan ho necessiten.

32. (*Els mitjans.*) Els laics lliurats a l'apostolat tenen ja a disposició molts mitjans: sessions, congressos, recessos, exercicis espirituals, encontres freqüents, conferències, llibres i comentaris, per tal d'aprofundir en el coneixement de la sagrada Escripura i de la doctrina catòlica, per alimentar la vida espiritual, per conèixer la situació del món i per descobrir i emprar els mètodes més adients.

Aquests mitjans de formació han de tenir en compte les diverses formes d'apostolat en els ambients on s'exerceix.

Amb aquesta finalitat s'han creat igualment centres o instituts superiors que ja han donat fruits molt excel·lents.

El sagrat Concili s'alegra d'aquestes iniciatives, que prosperen en alguns llocs i desitja que es promoguin també arreu on calgui.

S'han de crear, a més, centres de documentació i d'estudi no solament de teologia sinó també d'antropologia, de psicologia, de sociologia, de metodologia, per afavorir millor les aptituds dels laics, homes i dones, joves i adults, en tots els camps de l'apostolat.

Exhortació

33. El sagrat Concili, per tant, demana ardentment en el Senyor a tots els laics, que responguin de bon grat, amb un esperit generós i un cor ben

disposat a la veu de Crist, que en aquesta hora els invita amb major insistència, i a l'impuls de l'Esperit Sant. Que prenguin consciència els joves que aquesta crida els és adreçada de manera molt especial, i que l'acullin amb entusiasme i ben de cor. Perquè és el Senyor mateix qui, a través d'aquest sant Sínode, invita novament tots els laics perquè s'uneixin més íntimament a ell i, sentint com a pròpies les seves coses (cf. Fl 2,5), s'as-

sociïn a la seva missió de salvació; una vegada més, els envia a cada ciutat i a cada lloc on ell mateix ha d'anar (cf. Lc 10,1); per tal que s'ofereixin com a col·laboradors en l'únic apostolat de l'Església, en les diverses formes i mitjans, en constant adaptació a les noves necessitats dels temps, treballant sempre generosament en l'obra del Senyor, sabent que llurs esforços no són inútils en el Senyor (cf. 1Co 15,58).

DECRET «AD GENTES» SOBRE L'ACTIVITAT MISSIONERA DE L'ESGLÉSIA*

1. (*Introducció.*) Enviada per Déu a les nacions perquè sigui «el sagrament universal de salvació», l'Església, per les exigències més íntimes de la seva catolicitat i obeint les ordres del seu Fundador, s'esforça per anunciar l'Evangelí a tots els homes. Els mateixos Apòstols, damunt dels quals l'Església fou fundada, tot seguint l'exemple de Crist, «van predicar la paraula de la veritat i engendraren les Esglésies». És deure, doncs, de llurs successors continuar aquesta obra a fi que «la paraula de Déu es difongui i sigui glorificada» (2Te 3,1), i el Regne de Déu sigui anunciat i establert per tota la terra.

Però davant la situació actual, de la qual neix una nova condició de la humanitat, l'Església, sal de la terra i llum del món, és cridada amb més urgència a renovar i a salvar tota creatura, a fi que tot sigui instaurat en Crist i els homes formin en ell una sola família i un sol poble de Déu.

Per això, aquest sant Sínode, mentre dóna gràcies a Déu per les obres realitzades per l'esforç generós de tota l'Església, desitja esbossar els principis de l'activitat missionera i unir les forces de tots els fidels per tal que el poble de Déu, que va avançant pel camí estret de la creu, difongui arreu el Regne de Crist, Senyor i escrutador dels segles, i prepari els camins per a la seva vinguda.

Cap. I. Principis doctrinals

2. (*Designi del Pare.*) L'Església pelegrina és missionera per naturalesa, ja que té l'origen en la missió del Fill i en la de l'Esperit Sant segons el disseny de Déu Pare.

Aquest disseny prové de «l'amor fontal» o sigui de la caritat de Déu Pare, el qual, essent principi sense principi, del qual és engendrat el Fill i procedeix l'Esperit Sant pel Fill, per la seva immensa i misericordiosa benignitat ens va crear lliurement i encara ens va cridar gratuïtament a participar en la vida i en la glòria amb ell. Va vessar generosament la divina bonesa i no deixa de vessar-la, de manera que el Creador de totes les coses a la fi ho serà «tot en tots» (1Co 15,28), procurant alhora la seva glòria i la nostra felicitat. Però Déu no volgué cridar els homes un per un a participar de la seva vida, excloent tota mena de

connexió mútua, sinó que els constituí en un poble per aplegar-hi els seus fills dispersos.

3. (*Missió del Fill.*) Aquest disseny universal de Déu de salvar tot el gènere humà arriba al seu terme no tan sols secretament en l'esperit dels homes o mitjançant iniciatives, fins i tot religioses, que els fan cercar Déu de moltes maneres «per si arriben a atènyer-lo o trobar-lo, perquè ell no és lluny de ningú de nosaltres» (Ac 17,27): aquestes iniciatives, en efecte, necessiten ser il·luminades i guarides, encara que, segons la benigna disposició de Déu provident, a vegades poden ser considerades una pedagogia vers el Déu veritable o una preparació per a l'Evangelí. Déu, per establir la pau o la comunió amb ell i crear una unió fraterna entre els homes, que són pecadors, va determinar entrar d'una manera nova i definitiva en la història dels homes enviant el seu Fill en la nostra carn, per sostreure els homes, per mitjà d'ell, del poder de les tenebres i de Satanàs i reconciliar en ell tot el món amb si mateix. A ell, doncs, pel qual va fer també el món, el constituí hereu de totes les coses, a fi de reunir totes les coses en ell.

En efecte, Jesucrist fou enviat al món com a mitjancer veritable entre Déu i els homes. Déu com és, «en ell resideix corporalment tota la plenitud de la divinitat» (Col 2,9); i segons la naturalesa humana, nou Adam, és cap de la humanitat renovada, «ple de gràcia i de veritat» (Jn 14,14.) Per tant, el Fill de Déu va seguir els camins d'una veritable encarnació per tal de fer els homes participants de la naturalesa divina, i tot i ésser ric, es féu pobre per nosaltres per tal d'enriquir-nos amb la seva pobresa. El Fill de l'home no vingué a ser servit, sinó a servir i a donar la seva vida com a rescat per a una multitud, és a dir, per a tothom. Els sants pares afirmen constantment que no fou guarit allò que Crist no assumí. Però assumí la naturalesa humana íntegra, tal com es troba en nosaltres, miserables i pobres, encara que sense pecar. De si mateix, en efecte, Crist, «que el Pare santificà i envià al món» (Jn 10,36), digué: «L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum» (Lc 4,18.) I també: «El Fill de l'home ha vingut a buscar i salvar allò que s'havia perdut» (Lc 19,10).

El que el Senyor va predicar una vegada o que fou acomplert en ell per a la salvació del gènere

* Promulgat el 7 de desembre de 1965.

humà ha de ser proclamat i propagat fins a l'extrem de la terra, començant per Jerusalem, de manera que allò realitzat una vegada per a tothom amb vista a la salvació, en tothom obtingui el seu resultat, a través dels temps.

4. (*Missió de l'Esperit Sant.*) I, per realitzar-ho del tot, Crist envià des del Pare l'Esperit Sant, perquè complís la seva obra salvadora des de dins i impulsés l'Església a expandir-se. Sens dubte, l'Esperit Sant actuava ja en el món abans que Crist fos glorificat. Però la diada de la Pentecosta davallà sobre els deixebles per quedar-se amb ells per sempre; l'Església es manifestà públicament davant la multitud, començà la difusió de l'Evangeli per la predicació, i finalment fou prefigurada la unió dels pobles en la catolicitat de la fe, per l'Església de la Nova Aliança, que parla totes les llengües i les comprèn i les abraça totes en la caritat, i així supera la dispersió de Babel. Des de la Pentecosta començaren «els fets dels Apòstols», de la mateixa manera que quan l'Esperit Sant vingué sobre la Verge Maria Crist va ser concebut, i quan el mateix Esperit Sant va baixar sobre ell mentre pregava Crist fou impulsat a començar el seu ministeri. I el mateix Senyor Jesús, abans de donar lliurement la vida pel món, disposà el ministeri apostòlic i prometé d'enviar l'Esperit Sant, de manera que tots dos estiguessin associats per portar a terme l'obra de salvació sempre i arreu. A través de tots els temps l'Esperit Sant «unifica en la comunió i en el servei, i proveeix de diversos dons jeràrquics i carismàtics» tota l'Església, vivificant, com una ànima, les institucions eclesiaàstiques i instil·lant en els cors dels fidels aquell esperit missioner que impulsà el mateix Crist. A vegades fins i tot prevé visiblement l'acció apostòlica i mai no deixa d'acompanyar-la i de dirigir-la de diverses maneres.

5. (*L'Església, enviada per Crist.*) Des del començament del seu ministeri el Senyor Jesús «va cridar els qui va voler..., i en designà dotze perquè estiguessin amb ell, i per enviar-los a predicar» (Mc 3,13.) Així els Apòstols foren alhora la llavor del nou Israel i l'origen de la jerarquia sagrada. Després, un cop completats en si mateix, per la mort i la resurrecció, els misteris de la nostra salvació i de la restauració del món, el Senyor, que havia rebut tot poder al cel i a la terra, abans de pujar cap al cel va fundar la seva Església com a sagrament de salvació, va enviar els seus Apòstols per tot el món tal com ell havia estat enviat pel Pare, tot manant-los: «Aneu, doncs, a tots els pobles, i feu-los deixebles meus, batejant-los en el

nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot el que us he manat» (Mt 28,19-20.) «Aneu per tot el món, i anuncieu la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat. Els qui creuran i seran batejats se salvaran, però els qui no creuran es condemnaran» (Mc 16,15.) D'aquí deriva per a l'Església el deure de propagar la fe i la salvació de Crist, tant en virtut del manament exprés que l'orde episcopal, assistit pels preveres i unit amb el successor de Pere i pastor suprem de tota l'Església, ha heretat dels Apòstols, com en virtut de la vida que Crist comunica als seus membres: «Per ell tot el cos es manté unit harmoniosament gràcies a tota mena de juntures que el sostenen; així, d'acord amb l'energia distribuïda segons la mesura de cada membre, tot el cos va creixent i edificant-se en l'amor» (Ef 4,16.) La missió de l'Església es realitza, doncs, mitjançant l'activitat per la qual, tot obeint el mandat de Crist i moguda per la gràcia i la caritat de l'Esperit Sant, es fa present i actua plenament en tots els homes o pobles, per portar-los, amb l'exemple de la vida i la predicació, amb els sagraments i els altres mitjans de gràcia, a la fe, a la llibertat i a la pau de Crist, de manera que els sigui obert un camí lliure i segur per a participar plenament del misteri de Crist.

Ja que aquesta missió continua i desenrotlla en el curs de la història la missió de Crist mateix, que fou enviat per anunciar als pobres la bona nova, l'Església, sota l'impuls de l'Esperit de Crist, ha d'avançar pel mateix camí seguit per Crist, és a dir, pel camí de la pobresa, de l'obediència, del servei i de la immolació de si mateix fins a la mort, de la qual va sortir victoriós per la resurrecció. En efecte, tots els Apòstols caminaren en l'esperança, ells que amb moltes tribulacions i patiments van completar el que manca als sofriments del Crist en bé del seu cos, que és l'Església. Sovint també la sang dels cristians fou llavor.

6. (*L'activitat missionera.*) Aquesta tasca, que ha de ser acomplerta per l'orde dels bisbes presidit pel successor de Pere, amb la pregària i la col·laboració de tota l'Església, és una de sola i idèntica arreu i en tota situació, encara que no sigui exercida de la mateixa manera per raó de les circumstàncies. Les diferències, doncs, que cal reconèixer en aquesta activitat de l'Església no provenen de la naturalesa íntima de la missió, sinó de les condicions en les quals aquesta és exercida.

Aquestes condicions depenen tant de l'Església com fins i tot dels pobles, grups o persones als quals s'adreça la missió. De fet, l'Església, encara que contingui la totalitat o la plenitud dels mitjans

de salvació, ni sempre ni immediatament actua o pot actuar segons tots els mitjans; en l'acció per la qual s'esforça a portar a terme el pla de Déu experimenta començaments i graus; més encara, a vegades es veu obligada, després d'un inici feliç, a deplorar novament una regressió, o si més no a romandre en un estat de semiplenitud o d'insuficiència. Pel que fa als homes, als grups i als pobles, només progressivament els ateny i els penetra, i els assumeix així en la plenitud catòlica. A qualsevol situació o estat, han de correspondre-hi activitats apropiades i instruments adequats.

Les iniciatives peculiars amb què els predicadors de l'Evangeli enviats per l'Església, en anar per tot el món, compleixen la tasca de predicar l'Evangeli i d'implantar l'Església enmig dels pobles o grups que encara no creuen en Crist, són normalment anomenades «missions»; es realitzen per l'activitat missionera i generalment són dutes a terme en determinats territoris reconeguts per la Santa Seu. La finalitat pròpia d'aquesta activitat missionera és l'evangelització i la implantació de l'Església en els pobles o grups en els quals encara no ha arrelat. Així, de la llavor de la paraula de Déu, les Esglésies particulars autòctones han de créixer prou establertes arreu del món, dotades de recursos i maduresa propis, per tal que, proveïdes de jerarquia pròpia unida al poble fidel i de mitjans apropiats per a portar una vida plenament cristiana, contribueixin al bé de tota l'Església. El mitjà principal per a aquesta implantació és la predicació de l'Evangeli de Jesucrist; per anunciar-lo, el Senyor envià els deixebles al món sencer, a fi que els homes, renascuts mitjançant la paraula de Déu, siguin agregats pel baptisme a l'Església, la qual, en tant que cos del Verb encarnat, s'alimenta i viu de la paraula de Déu i del pa eucarístic.

En aquesta activitat missionera de l'Església, es presenten diverses situacions a vegades barrejades: primer, de començament o d'implantació; després, de novetat o de joventut. Però, acabades aquestes fases, l'acció missionera de l'Església no cessa: pertoca més aviat a les Esglésies particulars ja constituïdes continuar-la i predicar l'Evangeli als qui encara són fora. A més, els grups entre els quals viu l'Església sovint canvien completament per raons diverses, de manera que poden produir-se situacions noves. L'Església ha d'examinar aleshores si aquestes situacions exigeixen altre cop la seva activitat missionera.

I encara, a vegades les circumstàncies es presenten de tal manera que, per un temps, fan impossible proposar directament i immediatament el

missatge evangèlic; llavors els missioners poden i han de donar amb paciència i prudència, i també amb gran confiança, almenys el testimoniatge de la caritat benefactora de Crist i preparar així els camins del Senyor i fer-lo en certa manera present.

És clar que l'activitat missionera prové directament de la naturalesa mateixa de l'Església; en propaga la fe que salva, en perfecciona la unitat catòlica tot dilatant-la, és sostinguda per la seva apostolicitat, exerceix l'afecte col·legial de la jerarquia, en testimonia, en propaga i en procura la santedat. Així, l'activitat missionera enmig dels gentils difereix tant de l'acció pastoral envers els fidels com de les iniciatives a emprendre per restablir la unitat dels cristians. De tota manera, totes dues van estretament lligades amb l'activitat missionera de l'Església: en efecte, la divisió dels cristians perjudica la santíssima causa de predicar l'Evangeli a tothom i tanca a molts l'accés a la fe. Per això, la necessitat de la missió crida tots els batejats a aplegar-se en un sol ramat, a fi de poder donar unànimement testimoniatge de Crist, el Senyor, davant les nacions. Si encara no poden testimoniar plenament una sola fe, cal que almenys estiguin mútuament animats per una mateixa estimació i caritat.

7. (*Causes i necessitat de l'activitat missionera.*) La raó d'aquesta activitat missionera prové la voluntat de Déu, que «vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat. Hi ha un sol Déu; hi ha també un sol mitjancer entre Déu i els homes, l'home Jesucrist, que es donà a si mateix com rescat per a tothom» (1Tm 2,4-6); «i en ningú més no hi ha salvació» (Ac 4,12.) Cal, doncs, que tothom es converteixi a ell, conegut per la predicació de l'Església, i que sigui incorporat pel baptisme a ell i a l'Església, que és el seu Cos. Perquè Crist mateix, «en inculcar amb paraules ben clares la necessitat de la fe i del baptisme, va confirmar al mateix temps la necessitat de l'Església, en la qual entren els homes pel baptisme com per una porta. Per aquesta raó, no es podrien salvar aquells homes que, sabent que l'Església catòlica va ser fundada per Déu per mitjà de Jesucrist com a necessària, amb tot o no volguessin entrar-hi o no volguessin restar-hi». Encara que Déu pot, pels camins que ell sap, portar a la fe sense la qual és impossible d'agradar a Déu, persones que ignoren l'Evangeli sense culpa pròpia, tanmateix correspon a l'Església la necessitat, i alhora el dret sagrat, d'evangelitzar; d'aquí que l'activitat missionera conserva íntegra, avui com sempre, la seva validesa i la seva necessitat.

A través d'ella, el cos místic de Crist reuneix i

coordina incessantment les forces amb vista al seu propi creixement. Per portar a bon terme aquesta activitat, els membres de l'Església senten l'impuls de la caritat, que els fa estimar Déu i els fa desitjar de compartir amb tothom els béns espirituals de la vida present i de la futura. En fi, per aquesta activitat missionera, Déu és plenament glorificat, pel fet que els homes acullen conscientment i plenament la seva obra de salvació que ha aconpleert en Crist. Així per ella es realitza el pla de Déu, que Crist serví amb obediència i amor a glòria del Pare que l'envià, per tal que tot el gènere humà formi un sol poble de Déu, s'aplegui en únic cos de Crist i s'edifiqui en l'únic temple de l'Esperit Sant; això, pel fet que reflecteix la concòrdia fraterna, respon al desig íntim de tots els homes. Finalment, així es realitzarà de debò el disegni del Creador, que formà l'home a la seva imatge i semblança, quan tots els qui participen de la naturalesa humana, regenerats en Crist per l'Esperit Sant, podran dir, contemplant unànimement la glòria de Déu: «Pare nostre».

8. (*L'activitat missionera en la vida de la humanitat.*) L'activitat missionera té una íntima connexió amb la naturalesa humana i les seves aspiracions. En efecte, pel fet de manifestar Crist, l'Església revela als homes la genuïna veritat de llur condició i de llur vocació integral, perquè Crist és el principi i el model d'aquesta humanitat renovada, amarada d'amor fratern, de sinceritat, d'esperit pacífic, a la qual tohom aspira. Crist i l'Església, que en dóna testimoniatge per la predicació evangèlica, transcendeixen tot particularisme de raça o de nació, de manera que mai no poden ser considerats estranys ni a ningú ni enlloc. Crist mateix és la veritat i el camí que la predicació de l'Evangelí descobreix a tothom quan els fa arribar a les orelles les paraules de Crist: «Convertiu-vos i creieu en la bona nova» (Mc 1,15.) I com que el qui no creu ja ha estat jutjat, les paraules de Crist són a la vegada paraules de judici i de gràcia, de mort i de vida. Perquè només fent morir allò que és vell podem arribar a la vida nova; això val sobretot per a les persones, però també per als diversos béns d'aquest món, marcats alhora pel pecat de l'home i per la benedicció de Déu: «Tots, en efecte, van pecar i es troben privats de la glòria de Déu» (Rm 3,23.) Ningú no és alliberat del pecat per si mateix o pels seus propis esforços, ningú no queda totalment lliure de la seva feblesa ni de la seva solitud ni del seu esclavatge, sinó que tots tenen necessitat de Crist, model, mestre, alliberador, vivificador. Certament, en la història huma-

na, fins i tot en la temporal, l'Evangelí ha estat un ferment de llibertat i de progrés i es presenta sempre com un ferment de fraternitat, d'unitat i de pau. Amb raó, doncs, Crist és honorat pels fidels com a «esperança i salvador de les nacions».

9. (*Caràcter escatològic de l'activitat missionera.*) Per tant, el temps de l'activitat missionera se situa entre la primera vinguda del Senyor i la segona, en la qual, talment com la sega, l'Església serà aplegada dels quatre vents per al Regne de Déu. Perquè abans que el Senyor vingui, cal que la bona nova sigui proclamada a totes les nacions.

L'activitat missionera és ben bé la manifestació del disegni de Déu, la seva epifania i el seu aconpleiment en el món i en la història, en la qual Déu duu obertament a terme, per mitjà de la missió, la història de la salvació. Per la paraula de la predicació i per la celebració dels sagraments, dels quals la santíssima Eucaristia és el centre i el cim, fa present el Crist, autor de la salvació. Tot el que hi havia de veritat i de gràcia entre les nacions com per una presència secreta de Déu, l'Església ho allibera dels contagis malignes i ho restitueix a Crist, que n'és l'autor, el qual derroca l'imperi del diable i allunya la multiforme malícia dels pecats. Per tant, tot el que es descobreix de bo sembrat en el cor i en la ment dels homes o en els ritus particulars i en les cultures dels pobles, no solament no desapareix, sinó que és purificat, elevat i perfeccionat per a glòria de Déu, confusió del dimoni i felicitat de l'home. Així l'activitat missionera tendeix a la plenitud escatològica: gràcies a ella, segons els temps i els moments que el Pare ha fixat amb la seva autoritat, es dilata el poble de Déu, del qual s'ha dit profèticament: «Eixampla la teva tenda, que estenguin els teus envelats! No ho impedeixis!» (Is 54,2); per ella augmenta el cos místic fins a trobar-se en el complet desenrotllament del Crist i el temple espiritual, on Déu és adorat en esperit i en veritat, creix i és construït «sobre el fonament dels apòstols i els profetes, i té el mateix Jesucrist per pedra angular» (Ef 2,20).

Cap. II. L'obra missionera en ella mateixa

10. (*Introducció.*) L'Església que Crist ha enviat a manifestar i a comunicar la caritat de Déu a tots els homes i a totes les nacions, comprèn que li queda a fer una obra missionera enorme. En efecte, dos mil milions d'homes, el nombre dels quals augmenta cada dia més, units en agrupaments grans i determinats per vincles estables de la vida cultural,

per antigues tradicions religioses i per lligams sòlids de les relacions socials, encara no han sentit el missatge evangèlic o a penes l'han sentit; uns segueixen alguna de les grans religions, d'altres es mantenen estranys al coneixement de Déu mateix i d'altres en neguen expressament l'existència i a vegades l'ataquen. L'Església, per poder presentar a tots el misteri de la salvació i la vida portada per Déu, s'ha d'inserir en tots aquests grups d'acord amb el mateix moviment pel qual Crist, per la encarnació, es lligà a determinades condicions socials i culturals dels homes amb els quals visqué.

Art. 1. El testimoniatge cristià

11. (*Testimoniatge de vida i diàleg.*) L'Església ha de fer-se present en aquests grups humans a través dels seus fills que viuen entre ells o hi són enviats. Tots els fidels, arreu on viuen, per l'exemple de la vida i el testimoniatge de la paraula, han de manifestar l'home nou, que han revestit pel baptisme, i la força de l'Esperit Sant, que els ha enfortit per mitjà de la confirmació, de tal manera que els altres, tot veient llurs bones obres, glorifiquin el Pare i percebin amb més plenitud el sentit autèntic de la vida humana i el lligam universal de comunió dels homes.

Perquè puguin donar amb fruit aquest testimoniatge de Crist, han d'unir-se amb aquests homes per l'estimació i la caritat, s'han de reconèixer membres del grup humà en el qual viuen, han de participar en la vida cultural i social a través dels diversos intercanvis i afers de la vida humana; s'han de familiaritzar amb les tradicions nacionals i religioses; han de descobrir amb joia i respecte les llavors del Verb que hi ha amagades; al mateix temps, han de seguir atentament la transformació profunda que es produeix entre les nacions i procurar que els homes del nostre temps, massa sensibles a la ciència i a la tecnologia del món modern, no s'allunyin de les coses de Déu; ben al contrari, que s'obrin a un desig més ardent de la veritat i de la caritat revelades per Déu. Així com Crist mateix escrutà el cor dels homes i els portà a la llum divina a través d'un diàleg veritablement humà, així els seus deixebles, profundament amarat de l'Esperit de Crist, han de conèixer els homes enmig dels quals viuen i establir-hi contactes, a fi que coneguin en un diàleg sincer i pacient les riqueses que Déu, en la seva generositat, ha dispensat als pobles; però alhora s'han d'esforçar per il·luminar aquestes riqueses amb la llum de l'Evangelí, alli-

berar-les i portar-les al domini de Déu Salvador.

12. (*Presència de la caritat.*) La presència dels fidels en els grups humans ha d'estar animada per la caritat amb què ens ha estimat Déu, que vol que també nosaltres ens estimem els uns als altres amb la mateixa caritat.

La caritat cristiana s'estén realment a tothom, sense distinció de raça, de condició social o de religió; no n'espera cap profit ni agraïment. Així com Déu ens ha estimat amb un amor gratuït, així també els fidels han de preocupar-se per l'home, tot estimant-lo amb el mateix sentiment amb què Déu l'ha cercat. Tal com Crist recorria totes les viles i tots els pobles guarint malalties i xacres de tota mena com a signe de la vinguda del Regne de Déu, semblantment l'Església a través dels seus fills entra en contacte amb els homes de qualsevol condició, però sobretot amb els pobres i els afligits, i es prodiga per ells de tot cor. En comparteix, en efecte, les joies i les penes, en coneix les aspiracions i els enigmes de la vida, sofreix amb ells en les angoixes de la mort. Als qui busquen la pau desitja respondre amb un diàleg fraternal, tot aportant-los la pau i la llum de l'Evangelí.

Els fidels, doncs, han de treballar i col·laborar amb tots els altres a organitzar rectament els afers econòmics i socials. S'han de lliurar amb una cura especial a l'educació dels infants i dels adolescents per mitjà de les escoles de diferents tipus, que cal considerar no solament un mitjà privilegiat per a formar i educar una joventut cristiana, sinó també un servei de gran valor per als homes, sobretot per a les nacions en via de desenvolupament, amb vista a elevar la dignitat humana i a preparar unes condicions més humanes. Més encara: han de participar dels esforços dels pobles que, lluitant contra la fam, la ignorància i les malalties, pretenen crear millors condicions de vida i establir la pau en el món. En aquesta activitat, els fidels han de col·laborar prudentment en les iniciatives promogudes per les institucions privades o públiques, pels governs, pels organismes internacionals, per les diverses comunitats cristianes i per les religions no cristianes.

L'Església, però, no vol de cap manera ingerir-se en el govern de la ciutat terrenal. No reivindica per a si mateixa altra autoritat sinó la de servir amb l'ajut de Déu els homes amb amor i fidelitat.

Els deixebles de Crist, íntimament units als homes en la vida i en l'activitat, esperen presentar-los un veritable testimoniatge de Crist i treballar per llur salvació, fins i tot allí on no poden anunciar plenament el Crist. Perquè no cerquen pas el

progrés i la prosperitat merament material dels homes, sinó que en promouen la dignitat i la unió fraternal, tot ensenyant les veritats religioses i morals que Crist ha esclarit amb la seva llum, i així obren de mica en mica un accés més ple cap a Déu. D'aquesta manera els homes són ajudats a obtenir la salvació mitjançant la caritat envers Déu i el pròxim i comença a resplendir el misteri de Crist, en el qual ha aparegut l'home nou, creat segons Déu, i en el qual es revela la caritat de Déu.

Art. 2. La predicació de l'Evangeli i l'aplegament del poble de Déu

13. (*Evangelització i conversió.*) Allí on Déu obre una porta a la predicació per proclamar el misteri del Crist a tots els homes amb franquesa i constància, ha de ser anunciat el Déu viu, i aquell que ha enviat per a la salvació de tots, Jesucrist, a fi que els no cristians, tot obrint-los el cor de l'Esperit Sant, creguin i es converteixin lliurement al Senyor i s'uneixin sincerament a ell que, essent «el camí, la veritat i la vida» (Jn 14,6), els omple tots els anhels espirituals i els supera infinitament.

Certament, aquesta conversió s'ha d'entendre com una conversió inicial, però suficient perquè l'home s'adoni que, un cop apartat del pecat, és introduït en el misteri de l'amor de Déu, que el crida a establir una relació personal amb ell en Crist. De fet, sota l'acció de la gràcia de Déu, el nou convertit emprèn un itinerari espiritual pel qual, estant ja en comunió amb el misteri de la mort i de la resurrecció per la fe, passa de l'home vell a l'home nou que té la perfecció en Crist. Aquest pas, que comporta un canvi progressiu de la mentalitat i dels costums, ha de manifestar-se amb les seves conseqüències socials i desenvolupar-se progressivament durant el catecumenat. I com que el Senyor en el qual creu és signe de contradicció, no rarament el convertit experimenta ruptures i separacions, però també el goig que Déu dona sense mesura.

L'Església prohibeix severament de forçar ningú a abraçar la fe o d'incloure'l-hi o d'atreure'l-hi amb pràctiques importunes, tal com també reclama amb energia el dret que ningú sigui apartat de la fe per vexacions iníquies.

Segons un costum antiquíssim de l'Església, cal examinar els motius de la conversió i, si convé, purificar-los.

14. (*Catecumenat i iniciació cristiana.*) Els qui han rebut de Déu, per mediació de l'Església, la fe en Crist han de ser admesos amb unes cerimònies

litúrgiques al catecumenat. Aquest no és una simple exposició de dogmes i de preceptes, sinó una formació de tota la vida cristiana i un aprenentatge degudament prolongat, pels quals els deixebles s'uneixen a Crist, el Mestre. Els catecúmens, doncs, han de ser convenientment iniciats al misteri de la salvació i a la pràctica dels costums evangèlics i han de ser introduïts, mitjançant els ritus sagrats a celebrar en temps successius, a la vida de la fe, de la litúrgia i de la caritat del poble de Déu.

A més, alliberats, gràcies als sacraments de la iniciació cristiana, del poder de les tenebres, morts, sepultats i ressuscitats amb Crist, reben l'Esperit de fills adoptius i celebren amb tot el poble de Déu el memorial de la mort i de la resurrecció del Senyor.

És de desitjar una restauració de la litúrgia del temps quaresmal i pasqual que prepari els cors dels catecúmens a la celebració del misteri pasqual, durant les solemnitats del qual són regenerats pel baptisme en Crist.

Aquesta iniciació cristiana durant el catecumenat ha de ser obra no sols dels catequistes o dels sacerdots, sinó de tota la comunitat de fidels, i sobretot dels padrins, de manera que des del començament els catecúmens sentin que pertanyen al poble de Déu. I com que la vida de l'Església és apostòlica, els catecúmens han d'aprendre també a cooperar activament, pel testimoniatge de vida i la professió de fe, a l'evangelització i a l'edificació de l'Església.

En fi, l'estatut jurídic dels catecúmens ha de ser fixat clarament en el nou Codi. En efecte, ja són units a l'Església, ja pertanyen a la casa del Crist i sovint ja porten una vida de fe, d'esperança i de caritat.

Art. 3. La formació de la comunitat cristiana

15. (*La comunitat cristiana.*) L'Esperit Sant, que, per mitjà de les llavors del Verb i la predicació de l'Evangeli, crida tothom cap a Crist i suscita en els cors l'adhesió de la fe, quan engendra a nova vida en el si de la font baptismal els qui creuen en Crist, els aplega en un sol poble de Déu, que és «llinatge escollit, sacerdoci reial, nació santa, poble que Déu s'ha reservat» (1Pe 2,9).

Els missioners, doncs, col·laboradors de Déu, han de fer sorgir assemblees de fidels que, tot portant una vida digna de la vocació a la qual han estat cridats, exerceixin les funcions sacerdotal, profètica i reial que Déu els ha confiat. Així la comunitat

cristiana esdevé signe de la presència de Déu en el món: pel sacrifici eucarístic, en efecte, passa constantment al Pare amb Crist; alimentada diligentment per la paraula de Déu, dóna testimoniatge de Crist; camina en la caritat i s'inflama d'esperit apostòlic. Per això, una comunitat cristiana des del començament ha de ser constituïda de tal manera que pugui, en tant que sigui possible, atendre ella mateixa les pròpies necessitats.

Aquesta congregació de fidels, dotada de les riqueses de la cultura de la pròpia nació, ha d'estar profundament arrelada en el poble: hi han de florir famílies penetrades de l'esperit evangèlic i han de ser ajudades per escoles apropiades; s'hi han d'organitzar associacions i agrupacions per mitjà dels quals l'apostolat dels laics pugui amarar d'esperit evangèlic tota la societat. En fi, la caritat entre catòlics de ritu diferent hi ha de resplendir.

També cal afavorir l'esperit ecumènic entre els neòfits, els quals han de considerar de debò que els germans que creuen en Crist són deixebles de Crist, regenerats en el baptisme i participants de nombrosos béns del poble de Déu. En tant que ho permetin les condicions religioses, cal promoure una acció ecumènica de tal manera que, exclosa tota espècie d'indiferentisme, de confusionisme i de proselitisme desconsiderat, els catòlics col·laborin fraternament amb els germans separats, segons les disposicions del Decret sobre l'ecumenisme, a través de la professió comuna de fe en Déu i en Jesucrist davant de les nacions, en tant que sigui possible, i per la cooperació tant en el camp social i tècnic, com en el cultural i religiós. Que col·laborin sobretot per la causa de Crist, Senyor de tots: que el seu nom els uneixi! Convé establir aquesta col·laboració no tan sols entre les persones privades, sinó també, a parer de l'ordinari del lloc, entre les Esglésies o comunitats eclesials i llurs obres.

Els fidels, aplegats de tots els pobles en l'Església, «no es distingeixen dels altres homes ni pel país, ni per la llengua, ni per les institucions polítiques de la vida»; per això han de viure per a Déu i per a Crist segons la manera honesta de ser del propi poble; que cultivin com a bons ciutadans un sincer i efectiu amor a la pàtria, i que evitin tota forma de racisme i de nacionalisme exacerbats i promouin l'amor universal dels homes.

Per assolir aquests resultats, tenen una gran importància i són dignes d'especial atenció els laics, és a dir, els fidels que, incorporats a Crist pel baptisme, viuen en el món. Els pertoca, penetrats per l'Esperit de Crist, animar des de dins les realitats

temporals i ordenar-les de tal manera que sempre siguin segons Crist.

Amb tot, no n'hi ha prou que el poble cristià es trobi present i establert en un país; tampoc no basta que exerceixi l'apostolat de l'exemple. Es constitueix, és present per tal d'anunciar el Crist amb la paraula i l'acció als conciutadans no cristians i per ajudar-los a rebre plenament el Crist.

A més, per a la implantació de l'Església i el creixement de la comunitat cristiana, calen diversos ministeris, els quals, suscitats per la vocació divina en el si mateix de l'assemblea dels fidels, han de ser fomentats i cultivats per tothom sol·lícitament; entre ells hi ha les funcions dels sacerdots, dels diaques i dels catequistes, i l'Acció catòlica. Semblantment, els religiosos i les religioses aconsegueixen, tant per la pregària com per l'activitat, una tasca indispensable per a arrelar i consolidar el regne de Crist en els cors, i estendre'l més i més.

16. (*La clerecia local.*) Amb immensa joia l'Església dóna gràcies pel do inepreciable de la vocació sacerdotal que Déu ha concedit a tants joves entre els pobles recentment convertits a Crist. L'Església, en efecte, arrela més profundament en cada grup humà quan les diverses comunitats de fidels tenen d'entre els propis membres els ministres de la salvació en l'orde dels bisbes, dels preveres i dels diaques, al servei dels germans, de manera que les joves Esglésies adquireixen de mica en mica l'estructura de diòcesi amb clerecia pròpia.

Tot allò que aquest Concili ha decidit sobre la vocació i la formació sacerdotal ha de ser observat religiosament allà on l'Església comença a implantar-se, i en les Esglésies noves. Convé tenir en compte molt especialment allò dit sobre l'íntima connexió de la formació espiritual amb la doctrinal i la pastoral, sobre la vida que s'ha de portar segons l'Evangeli sense consideració de les conveniències personals o familiars i sobre l'aprofundiment del sentit íntim del misteri de l'Església. Aprendran així d'una manera meravellosa a consagrar-se sense reserves al servei del Cos de Crist i a l'obra de l'Evangeli, a unir-se amb el propi bisbe com a fidels col·laboradors i a cooperar amb els germans.

Per aconseguir aquest fi general, tota la formació dels alumnes ha de ser organitzada a la llum del misteri de la salvació tal com és presentat en les Escriptures. Que descobreixin i visquin aquest misteri de Crist i de la salvació humana present en la litúrgia.

Aquestes exigències comunes de la formació sacerdotal, i fins i tot pastoral i pràctica, s'han de

combinar, segons les disposicions del Concili, amb l'interès d'adaptar-se a la manera particular de pensar i d'actuar de la pròpia nació. La ment dels alumnes ha de ser oberta i capaç de conèixer bé i de valorar la cultura del país; en els estudis filosòfics i teològics han de saber veure les relacions que hi ha entre les tradicions i la religió pàtries i la religió cristiana. Semblantment, la formació sacerdotal ha de tenir presents les necessitats pastorals de la regió; els alumnes han d'aprendre la història, les finalitats i el mètode de l'acció missionera de l'Església, com també les particulars condicions socials, econòmiques i culturals del propi poble. Han de ser educats en l'esperit ecumènic i preparats com cal per al diàleg fratern amb els no cristians. Tot això demana que els estudis per al sacerdoti siguin fets, tant com es pugui, amb comunicació i convivència amb la gent del propi país. Que es procuri finalment una formació per a l'administració eclesiàstica ordenada, i fins i tot per a l'econòmica.

Convindrà també escollir sacerdots capacitats que, després d'una certa pràctica pastoral, perfeccionin els estudis superiors en universitats àdhuc estrangeres, sobretot a Roma, i en altres instituts científics, de manera que les joves Esglésies tinguin a disposició un clergat local i dotat de ciència i d'experiència convenients per a complir les funcions eclesiàstiques més àrdues.

Allí on les Conferències episcopals ho creguin oportú, serà establert l'orde del diaconat com a estat permanent de vida, segons les disposicions de la Constitució sobre l'Església. És convenient, en efecte, que els homes que exerceixen un ministeri realment diaconal, ja sigui predicant la paraula de Déu com a catequistes, ja sigui governant en nom del rector i del bisbe comunitats cristianes allunyades o bé practicant la caritat a través d'obres socials i caritatives, siguin enfortits amb la imposició de mans transmesa des dels Apòstols, i siguin units més estretament a l'altar, perquè puguin acomplir més eficaçment el ministeri per mitjà de la gràcia sacramental del diaconat.

17. (*Formació dels catequistes.*) També és digne d'elogi aquell estol, tan meritíssim en l'obra de missions entre els gentils, compost d'homes i dones catequistes, els quals, animats d'esperit apostòlic, amb gran esforç donen un ajut singular i absolutament necessari per a l'expansió de la fe i de l'Església.

En el nostre temps, davant el nombre insuficient de clergues per a evangelitzar tantes multituds i acomplir el ministeri pastoral, la tasca dels catequistes té la màxima importància. Llur formació,

doncs, ha de ser tan ben portada i acomodada al progrés cultural que puguin exercir, com més perfectament millor, com a col·laboradors eficaços de l'orde sacerdotal, la tasca cada vegada més agreujada amb noves i majors obligacions.

Cal, doncs, multiplicar les escoles diocesanes i regionals en les quals els futurs catequistes aprendran tant la doctrina catòlica, sobretot en matèria bíblica i litúrgica, com també el mètode catequètic i la praxi pastoral i es formaran en la moral cristiana, en un esforç constant per cultivar la pietat i la santedat de vida. Igualment hi haurà sessions o cursets per actualitzar-se periòdicament els catequistes en les matèries i els instruments útils al ministeri i per nodrir i envigorir la vida espiritual. A més, per als qui es dediquen totalment a aquesta tasca, convindrà garantir amb una justa remuneració unes decoroses condicions de vida i la seguretat social.

És desitjable proveir convenientment a la formació i al manteniment dels catequistes gràcies als subsidis especials de la S. Congregació de Propaganda fide. Si sembla necessari i oportú, es fundarà una obra per als catequistes.

Que les Esglésies reconeixin amb gratitud el treball generós dels catequistes auxiliars, l'ajuda dels quals necessitaran. Ells presideixen les pregàries i transmeten la doctrina en les comunitats. Cal preocupar-se, doncs, degudament per llur formació doctrinal i espiritual. També és de desitjar que, allà on sembli oportú, la missió canònica sigui confiada públicament durant una acció litúrgica als catequistes que hagin rebut una formació suficient, a fi que estiguin al servei de la fe entre el poble amb una autoritat més gran.

18. (*La vida religiosa.*) Des del començament de la implantació de l'Església, convé promoure la vida religiosa, perquè no solament aporta ajuts preciosos i totalment necessaris a l'activitat missionera, sinó que per la més íntima consagració a Déu, feta en l'Església, manifesta clarament i significa la naturalesa íntima de la vocació cristiana.

Els instituts religiosos que treballen per la implantació de l'Església, posseint en ells mateixos les riqueses místiques que són la glòria de la tradició religiosa de l'Església, han d'esforçar-se per expressar-les i lliurar-les segons el geni i el caràcter de cada nació. Han de considerar atentament com les tradicions ascètiques i contemplatives, els gèrmens de les quals Déu ha escampat en les antigues cultures, a vegades ja abans de la predicació de l'Evangelí, poden ser assumides en la vida religiosa cristiana.

En les Esglésies noves cal promoure les diverses formes de vida religiosa, perquè mostrin els diversos aspectes de la missió de Crist i de la vida de l'Església, es lliurin a les diverses obres pastorals i preparin adequadament els propis membres a exercir-les. Amb tot, que els bisbes vetllin en la Conferència per tal que no es multipliquin les congregacions que tenen la mateixa finalitat apostòlica, en detriment de la vida religiosa i de l'apostolat.

Són dignes de menció especial les diverses iniciatives amb vista a establir la vida contemplativa, amb les quals alguns, tot mantenint els elements essencials de la institució monàstica, malden per implantar la riquíssima tradició del propi orde, i d'altres retornen a les formes més simples del monaquisme antic; tanmateix, tots s'han d'esforçar per cercar una real adaptació a les condicions locals. Ja que la vida contemplativa pertany a la plenitud de la presència de l'Església, cal que sigui establerta arreu.

Cap. III. Les Esglésies particulars

19. (*Les noves Esglésies.*) L'obra de la plantació de l'Església en una determinada societat humana ateny una meta precisa quan la comunitat dels fidels, ja arrelada en la vida social i configurada d'alguna manera a la cultura local, frueix d'una certa estabilitat i fermesa: és a dir, tenint els seus recursos propis, ni que siguin insuficients, de sacerdots, religiosos i laics, s'enriqueix amb els ministeris i les institucions necessaris per a conduir i desenvolupar la vida del poble de Déu sota el guiatge del bisbe propi.

En aquestes noves Esglésies la vida del poble de Déu ha de madurar en tots els camps de la vida cristiana, que cal renovar segons les normes d'aquest Concili. Els grups de fidels esdevenen més i més conscientment comunitats vives de fe, de litúrgia i de caritat. Per l'activitat civil i apostòlica, els laics s'esforcen per establir en la societat un ordre de caritat i de justícia. Els mitjans de comunicació social són emprats d'una manera oportuna i prudent. Gràcies a una vida autènticament cristiana, les famílies esdevenen planters d'apostolat laical i de vocacions sacerdotals i religioses. En fi, la fe és ensenyada per mitjà d'una catequesi adequada, és celebrada en una litúrgia d'acord amb el tarannà del poble, i per una legislació canònica convenient és introduïda en les sanes institucions i en els costums locals.

Els bisbes, cadascun amb el propi presbiteri, sempre més i més penetrats pel sentit de Crist i de l'Església, han de sentir i viure amb l'Església universal. Ha de romandre ben íntima la comunió de les noves Esglésies amb tota l'Església, els elements tradicionals de la qual han d'afegir a la pròpia cultura per augmentar, mitjançant un cert intercanvi mutu d'energies, la vida del Cos místic. Convé, doncs, cultivar els elements teològics, psicològics i humans que poden contribuir a afavorir el sentit de comunió amb l'Església universal.

Aquestes Esglésies, situades molt sovint en els indrets més pobres del món, ordinàriament pateixen una gravíssima insuficiència de sacerdots i una manca de mitjans materials. Per això necessiten molt que una ininterrompuda acció missionera de tota l'Església els procuri els mitjans que serveixen sobretot per al desenvolupament de l'Església local i per a la maduresa de la vida cristiana. Aquesta acció missionera ha d'estendre també la seva ajuda a les Esglésies que, tot i essent de fundació antiga, es troben en un estat de regressió o de feblesa.

Amb tot, aquestes Esglésies han de renovar el zel pastoral comú i les obres oportunes a fi d'augmentar en nombre, seleccionar amb més seguretat i cultivar més eficaçment les vocacions per a la clerecia diocesana o els instituts religiosos, de manera que de mica en mica puguin proveir-se elles mateixes i aportar ajut a d'altres.

20. (*Activitat missionera de les Esglésies particulars.*) L'Església particular, havent de representar de la manera més perfecta possible l'Església universal, ha de tenir plena consciència que ha estat enviada també a aquells qui no creuen en Crist i conviuen en el mateix territori, per constituir pel testimoniatge de vida de cadascun dels fidels i de tota la comunitat un signe que els mostri el Crist.

A més, el ministeri de la paraula és indispensable perquè l'Evangelí pugui arribar a tothom. El bisbe ha de ser abans que res predicador de la fe, per portar a Crist nous deixebles. Per complir degudament aquesta noble tasca, ha de conèixer a fons la situació del seu ramat, les opinions íntimes dels seus conciutadans sobre Déu, tot tenint en compte els canvis introduïts per la urbanització, l'emigració i l'indiferentisme religiós.

En les Esglésies noves els preveres locals han d'emprendre amb ardor l'obra de l'evangelització, col·laborant amb els missioners estrangers amb els quals formen un únic presbiteri reunit sota el bisbe, no solament per pasturar els fidels i celebrar el culte diví, sinó també per predicar

l'Evangeli als qui estan fora. Han de mostrar promptitud i, si es presenta l'ocasió, s'han d'oferir generosament al bisbe per emprendre el treball missioner a les regions allunyades i abandonades de la pròpia diòcesi o d'altres diòcesis.

Aquest mateix zel és el que ha d'abusar els religiosos i les religioses, com també els laics respecte als propis conciutadans, sobretot els més pobres.

Les Conferències episcopals han de procurar que periòdicament siguin organitzats cursos d'actualització bíblica, teològica, espiritual i pastoral, per tal que la clerecia, enmig dels variats canvis de les situacions, adquireixi un coneixement més ple de la ciència teològica i dels mètodes pastorals.

D'altra banda, que sigui observat religiosament tot el que aquest Concili ha decidit, especialment en el Decret sobre el ministeri i la vida dels preveres.

Per tal que aquesta obra missionera d'una Església particular pugui ser portada a bon terme, calen ministres idonis, que seran preparats amb temps de la forma adequada a la situació de cada Església. Davant el fet que els homes es reuneixen cada vegada més en associacions, és del tot convenient que les Conferències episcopals estableixin criteris comuns sobre el diàleg a entaular amb aquests grups. Però si en certes regions hi ha grups de persones que es resisteixen a acceptar la fe catòlica, pel fet que no es poden adaptar a la forma particular que l'Església ha adoptat allí, és de desitjar que sigui atesa d'una manera especial aquesta situació, fins que tots els cristians puguin ser aplegats en una sola comunitat. Si la Seu Apostòlica disposa de missioners preparats per a aquesta finalitat, cada bisbe els cridarà a la seva diòcesi o els rebrà de bon grat, tot mirant d'afavorir-ne eficaçment les iniciatives.

A fi que aquest zel missioner floreixi entre els nadius, és molt convenient que com més aviat millor les noves Esglésies participin efectivament en la missió universal de l'Església tot enviant elles mateixes missioners a anunciar l'Evangeli per tota la terra, encara que sofreixin escassetat de clergat. La comunió amb l'Església universal serà en certa manera consumada quan també elles participaran activament a l'acció missionera envers altres nacions.

21. (*L'apostolat dels laics.*) L'Església no queda realment fundada, no viu plenament i no és signe perfecte de Crist entre els homes si no hi ha un laicat autèntic que treballi amb la jerarquia. Perquè l'Evangeli no pot arrelar profundament en la mentalitat, en la vida, en el treball d'un poble sense presència activa dels laics. Per tant, des de

la fundació d'una Església, cal procurar sobretot constituir un laicat cristià madur.

En efecte, els fidels laics pertanyen a la vegada al poble de Déu i a la societat civil; pertanyen a la nació en què han nascut; per mitjà de l'educació han començat a participar dels seus tresors culturals; estan lligats a la seva vida per multiformes vincles socials; en senten com a seus els problemes i s'esforcen a resoldre'ls; pertanyen també a Crist, perquè han estat regenerats en l'Església per la fe i el baptisme a fi de ser de Crist, renovats en la vida i en l'acció, per tal que en Crist tot sigui sotmès a Déu i Déu ho sigui tot en tots.

El principal deure d'ells, homes i dones, és el testimoniatge de Crist, que han de donar amb la vida i la paraula en la família, en el grup social i en l'àmbit professional. En ells, doncs, ha d'aparèixer l'home nou creat segons Déu en la justícia i santedat de la veritat. Han d'expressar aquesta novetat de vida en l'ambient social i cultural de la pròpia pàtria, segons les tradicions nacionals. Han de conèixer aquesta cultura, purificar-la, conservar-la, desenrotllar-la segons les noves condicions, i, en fi, perfeccionar-la en Crist, per tal que la fe de Crist i la vida de l'Església ja no siguin estranyes a la societat en què viuen, sinó que comencin a penetrar-la i a transformar-la. Han d'estar al costat de llurs conciutadans amb una caritat sincera, a fi que en el tracte amb ells aparegui un nou lligam d'unitat i de solidaritat universal que brolli del misteri de Crist. Han d'escampar també la fe de Crist entre aquells amb els quals estan lligats per la vida i la professió; aquesta obligació es fa més urgent pel fet que molts homes no poden conèixer l'Evangeli i el Crist si no és a través dels laics que els són veïns. Més encara: allà on sigui possible, els laics han d'estar disposats, per una col·laboració més immediata amb la jerarquia, a complir una missió especial per anunciar l'Evangeli i comunicar la doctrina cristiana, per donar més vigor a l'Església naixent.

Els ministres de l'Església han d'apreciar l'apostolat actiu dels laics. Han de formar els laics perquè, com a membres de Crist, prenguin consciència de llur responsabilitat en relació a tots els homes. Han d'instruir-los profundament en el misteri de Crist, introduir-los en els mètodes pràctics, ajudar-los en les dificultats, segons les normes de la Constitució sobre l'Església i el Decret sobre l'apostolat dels laics.

En el ple respecte de les funcions i de les responsabilitats específiques dels pastors i dels laics, tota l'Església jove dóna un sol testimoniatge viu

i ferm de Crist, a fi d'esdevenir un signe lluminós de la salvació que ens ve en Crist.

22. (*Diversitat en la unitat.*) La llavor que és la paraula de Déu, quan germina en una bona terra i és regada per la rosada divina, absorbeix la saba, la transforma i l'assimila per produir finalment un fruit abundant. Certament, d'una manera semblant a l'economia de l'encarnació, les noves Esglésies arrelades en Crist i edificades sobre el fonament dels Apòstols absorbeixen per un meravellós intercanvi totes les riqueses de les nacions que han estat donades a Crist en heretatge. Dels costums i de les tradicions, de la saviesa i de la doctrina, de les arts i de les disciplines dels pobles, en reben tot el que pot contribuir a confessar la glòria del Creador, a fer aparèixer la gràcia del Salvador i a ordenar com cal la vida cristiana.

Per obtenir aquest propòsit, cal que en cada àrea sociocultural s'encoratgi una reflexió teològica de manera que, a la llum de la Tradició de l'Església universal, els fets i els mots revelats per Déu, consignats en la sagrada Escripura, explicats pels Pares de l'Església i pel Magisteri, siguin sotmesos a una nova investigació. Així es veurà més clarament per quins camins la fe, tot tenint en compte la filosofia i la saviesa dels pobles, pot buscar la intel·ligència, i com els costums, el sentit de la vida i l'ordre social poden compaginar-se amb la moral que la revelació divina manifesta. Així s'obriran els camins que porten a una més profunda adaptació en tot l'àmbit de la vida cristiana. D'aquesta manera quedarà exclosa tota aparença de sincretisme i de fals particularisme, i la vida cristiana s'adaptarà al geni i al caràcter de cada cultura, i les tradicions particulars amb les activitats pròpies de cada família de pobles, il·luminades per la llum de l'Evangeli, seran assumides en la unitat catòlica. En fi, les noves Esglésies particulars, enriquides per llurs tradicions, ocuparan el propi lloc en la comunió eclesial, bo i quedant intacte el primat de la càtedra de Pere que presideix tota l'assemblea de la caritat.

És, doncs, desitjable, o millor, molt convenient, que les Conferències episcopals, dintre els límits de cada àrea sociocultural, s'uneixin de tal manera que puguin continuar aquest objectiu de l'adaptació de comú acord i en una comunitat de parers.

Cap. IV. Els missioners

23. (*La vocació missionera.*) Encara que a qualsevol deixeble de Crist li pertoca difondre la

fe d'acord amb les seves possibilitats, Crist el Senyor crida sempre entre la multitud dels seus deixebles els qui vol perquè estiguin amb ell i per enviar-los a predicar als pagans. Per això, per mitjà de l'Esperit Sant, que distribueix a cadascú, tal com ell vol, els carismes per a la utilitat, inspira la vocació missionera en el cor dels individus i suscita al mateix temps en l'Església instituts que assumeixen com a pròpia la tasca d'evangelització que pertany a tota l'Església.

En efecte, estan marcats per una vocació especial aquells qui, proveïts d'un adequat tarannà natural i dotats de qualitats i d'intel·ligència, estan preparats per a assumir la tasca missionera, tant si són autòctons com si són estrangers: sacerdots, religiosos, laics. Enviats per l'autoritat legítima, amb fe i obediència se'n van cap als qui estan lluny de Crist, separats per a l'obra a què han estat cridats com a ministres de l'Evangeli, «perquè l'ofrena que són els pagans esdevingui agradable, santificada per l'Esperit Sant» (Rm 15,16).

24. (*L'espiritualitat missionera.*) Ara bé, al Déu que el crida, l'home li ha de respondre de tal manera que, sense fer cas ni de la carn ni de la sang, es lliuri tot ell a l'obra de l'Evangeli. I aquesta resposta no es pot donar sense la invitació i la força de l'Esperit Sant. L'enviat, en efecte, entra en la vida i la missió d'Aquell qui «es va fer no res, prenent la forma d'esclau» (Fl 2,7.) Ha d'estar, doncs, disposat a mantenir-se tota la vida en la seva vocació, a renunciar a si mateix i a tot el que ha posseït fins llavors i a fer-se tot per a tots.

Anunciant l'Evangeli entre els pobles, ha de fer conèixer amb confiança el misteri de Crist, del qual és ambaixador, de manera que en ell hi hagi el coratge de parlar quan calgui sense avergonyir-se de l'escàndol de la creu. Seguint les petjades del seu mestre, bo i humil de cor, ha de mostrar que el seu jou és suau, i la seva càrrega, lleugera. Per una vida veritablement evangèlica, per una gran constància, per la magnanimitat, per la dolcesa i per una caritat no fingida, ha de donar testimoniatge del seu Senyor, si cal, fins a vessar la sang. Obtindrà de Déu coratge i força per a conèixer l'abundància de joia que hi ha en la múltiple experiència de la tribulació i en la profunda pobresa que experimenta. Ha d'estar convençut que l'obediència és la virtut distintiva del ministre de Crist, que amb la seva obediència rescatà tot el gènere humà.

Els predicadors de l'Evangeli, per tal de no negligir la gràcia que hi ha en ells, s'han de renovar dia a dia espiritualment. Els ordinaris i els superiors

reuniran periòdicament els missioners per tal que siguin enfortits en l'esperança de la vocació i renovellats en el ministeri apostòlic, fins i tot establint cases apropiades per a això.

25. (*Formació espiritual i moral.*) El futur missioner ha d'estar preparat per a aquesta tasca tan noble amb una especial formació espiritual i moral. Ha d'estar disposat a prendre iniciatives, ser constant a portar a felicitat terme les obres i perseverant en les dificultats, pacient i fort a suportar solitud, cansament i treball infructuós. Es presentarà als homes amb esperit obert i amb cor ben ample; acollirà de grat les tasques encomanades; s'adaptarà generosament també als costums estrangers dels pobles i a les situacions canviants; amb plena harmonia i amb caritat recíproca aportarà la seva col·laboració als germans i a tots els qui es consagren al mateix treball, de manera que, juntament amb els fidels, a exemple de la comunitat apostòlica, siguin un sol cor i una sola ànima.

Ja durant el temps de formació convindrà exercir diligentment aquestes disposicions d'ànim, cultivar-les, educar-les i alimentar-les mitjançant la vida espiritual. Penetrat d'una fe viva i d'una esperança indefectible, el missioner ha de ser home de pregària; ha d'estar inflammat d'un esperit de fortalesa, d'amor i de domini de si mateix; ha d'aprendre a considerar suficient el que té; amb esperit de sacrifici ha de portar sempre en el cos la mort de Jesús, a fi que la vida de Jesús es manifesti a aquells als quals és enviat; pel zel de les ànimes de bon grat ho ha de donar tot, i àdhuc ell mateix pel bé d'elles, fins al punt que «amb l'exercici quotidià del seu ofici, creixi en l'amor de Déu i del proïsme». Així, tot obeint la voluntat del Pare amb Crist, continuarà la missió d'aquest sota l'autoritat jeràrquica de l'Església i col·laborarà al misteri de la salvació.

26. (*Formació doctrinal i apostòlica.*) Els qui seran enviats als diversos pobles, com a bons ministres de Crist, s'han de nodrir «amb les paraules de la fe i de la bona doctrina» (1Tm 4,6), que aniran a cercar primer de tot en la sagrada Escriptura, tot aprofundint el misteri de Crist del qual són predicadors i testimonis.

Per això, tots els missioners —sacerdots, germans, germanes, laics— han de ser preparats i formats segons la pròpia condició, a fi d'estar a l'alçada de les exigències del treball futur. Des del començament, llur formació doctrinal ha de ser organitzada de tal manera que tingui present la universalitat de l'Església i la diversitat de les na-

cions. Això val per a totes les disciplines que els preparen per a exercir el ministeri, com també per a les altres ciències amb les quals estaran útilment instruïts per a un coneixement general dels pobles, de les cultures, de les religions, orientat no sols vers el passat, sinó també vers el present. En efecte, el qui ha d'entrar en contacte amb un altre poble ha d'apreciar-ne molt el patrimoni, les llengües i els costums. És, doncs, absolutament necessari al futur missioner donar-se als estudis missionològics, és a dir, conèixer la doctrina i les normes de l'Església relatives a l'activitat missionera, saber quins camins han recorregut els missatgers de l'Evangelí a través dels segles, i també la situació actual de les missions i els mètodes considerats avui més eficaços.

Si bé aquesta formació integral ha d'estar plena de zel pastoral, cal també donar una especial i ordenada formació apostòlica, tant doctrinal com pràctica.

Convé que el major nombre de germans i de germanes siguin ben instruïts i preparats en l'art de la catequesi, a fi que puguin col·laborar encara més a l'apostolat.

Fins i tot aquells qui només temporalment prenen part en l'activitat missionera han d'adquirir una formació adequada a llur situació.

Totes aquestes formes de preparació han de ser completades en els països als quals són enviats, de manera que els missioners coneguin a fons la història, les estructures socials, els costums dels pobles, aprofundeixin l'ordre moral, els preceptes religiosos i també les idees profundes que han adquirit segons llurs tradicions sagrades sobre Déu, el món i l'home. Han d'aprendre les llengües de manera que les puguin utilitzar amb facilitat i correcció, i així arribaran més fàcilment a l'esperit i al cor de la gent. A més, convé que siguin iniciats a les necessitats pastorals particulars.

Que alguns siguin preparats d'una manera més profunda en instituts de missionologia o en altres facultats i universitats, a fi que puguin complir més eficaçment les tasques especials i prestar servei, amb llur ciència, als altres missioners en l'exercici del treball missional que, sobretot avui dia, presenta tantes dificultats i oportunitats. A més, és del tot desitjable que les Conferències episcopals regionals tinguin a disposició un bon nombre d'aquests experts i que usin amb fruit llur ciència i experiència en les necessitats del propi càrrec. Tampoc no poden faltar experts en l'ús dels mitjans tècnics i de la comunicació social, la importància dels quals tothom ha d'apreciar molt.

27. (*Instituts que treballen a les missions.*) Tot això, absolutament necessari a tots els missioners, pot ser a penes realitzat pels individus. L'obra missionera, tal com ensenya l'experiència, no pot ser realitzada tampoc per particulars; per això una vocació comuna els ha reunit en instituts en els quals, tot posant els esforços en comú, podran rebre una formació adaptada i complir aquesta obra en nom de l'Església i segons la voluntat de l'autoritat jeràrquica. De fa molts segles aquests instituts han portat el pes del dia i de la calor, perquè es dediquen totalment o parcialment al treball missioner. Sovint la Santa Seu els ha confiat immensos territoris a evangelitzar; hi han aplegat per a Déu un nou poble, una Església local unida als seus propis pastors. Les Esglésies que han estat fundades per llurs suors, i encara més per llur sang, en rebran ajuda gràcies al zel i a l'experiència en una col·laboració fraternal, o bé perquè ells prendran cura de les ànimes o bé perquè compliran funcions especials amb vista al bé comú.

De vegades, convindrà que assumeixin, per a tota una regió, certes tasques més urgents, com ara l'evangelització de grups o de pobles que per diverses raons encara no han rebut el missatge evangèlic o que fins ara hi han fet resistència.

Si cal, han d'estar disposats a formar i a ajudar amb l'experiència els qui es consagren a l'activitat missionera només per un temps.

Per aquestes raons i perquè encara hi ha molts pobles que cal portar a Crist, els instituts continuen essent absolutament necessaris.

Cap. V. L'organització de l'activitat missionera

28. (*Introducció.*) Els fidels, pel fet que tenen dons diferents, han de col·laborar a l'Evangeli cadascú segons les seves possibilitats, els seus mitjans, el seu carisma i el seu ministeri. Per tant, tots els qui sembren i els qui segueixen, els qui planten i els qui reguen, han de formar una sola cosa, de manera que, «tendint lliurement i ordenadament a un mateix fi», dediquin unànimement les forces a la construcció de l'Església.

Per això, el treball dels predicadors de l'Evangeli i l'ajut dels altres fidels han de ser dirigits i lligats els uns amb els altres de tal manera que «tot es faci amb ordre» (1Co 14,40) en tots els camps de l'activitat i de la cooperació missionera.

29. (*Organització general.*) El deure d'anunciar l'Evangeli per tota la terra pertany en primer lloc al cos episcopal; per això, el Sínode dels

bisbes o «Consell estable de bisbes per a l'Església universal» entre els afers d'importància general ha de tenir una cura especial de l'activitat missionera, que és el deure suprem i santíssim de l'Església.

Per a totes les missions i per a tota l'activitat missionera cal que no hi hagi més que un dicasteri competent, el «De Propaganda fide», el qual ha de dirigir i coordinar en tot el món tant l'obra missional com la cooperació missionera, salvat tanmateix el dret de les Esglésies orientals.

Per bé que l'Esperit Sant suscita de diverses maneres l'esperit missioner en l'Església de Déu i moltes vegades l'acció de l'Esperit s'anticipa a la dels qui governen la vida de l'Església, amb tot, també aquest dicasteri, per la seva banda, ha de promoure la vocació i l'espiritualitat missionera, el zel i la pregària per les missions i proporcionar sobre la matèria informacions autèntiques i convenients. Ha de suscitar i repartir, segons les necessitats més urgents de les regions, els missioners. Ha d'elaborar un pla orgànic d'acció, dictar normes directrius i principis adequats amb vista a l'evangelització, donar impulsos. És tasca seva llançar i coordinar el recull eficaç de recursos que seran distribuïts segons la necessitat o la utilitat i també l'extensió del territori, el nombre de fidels i d'infidels, les obres i els instituts, els auxiliars i els missioners.

En unió amb el Secretariat per a la unitat dels cristians, ha de cercar els camins i els mitjans per a procurar i organitzar la col·laboració fraternal i la convivència amb les iniciatives missioneres d'altres comunitats cristianes, a fi que l'escàndol de la divisió sigui suprimit tant com es pugui.

Cal que aquest dicasteri sigui un instrument d'administració i un òrgan de direcció dinàmica, que usi els mètodes científics i els mitjans adaptats a les condicions del nostre temps, és a dir, que tingui en compte les actuals recerques teològiques, metodològiques i de pastoral missionera.

En la direcció d'aquest dicasteri han de tenir part activa, amb vot deliberatiu, representants escollits d'entre tots els qui col·laboren en l'obra de les missions: bisbes de tot el món, escoltades les Conferències episcopals, directors d'Instituts i d'Obres pontifícies, segons les modalitats i els mètodes que seran establerts pel Romà Pontífex. Tots aquests, convocats periòdicament, portaran, sota l'autoritat del Summe Pontífex, l'organització suprema de tota l'obra missionera.

Aquest dicasteri tindrà a disposició una comissió permanent d'experts consultors, de ciència o d'experiència reconegudes, que entre altres fun-

cions tindran la de recollir les notícies oportunes tant sobre la situació local de les diverses regions i la mentalitat dels diversos grups humans com sobre els mètodes d'evangelització a emprar, i de proposar conclusions científicament fundades per a l'obra i la cooperació missionera.

Els instituts de religioses, les obres regionals per a les missions, les organitzacions de laics, sobretot les internacionals, han de ser representats de manera convenient.

30. (*Organització local a les missions.*) A fi que en l'exercici de l'obra missionera es puguin obtenir els fins i assolir els resultats, tot els qui treballen per a les missions han de tenir «un sol cor i una sola ànima» (Ac 4,32).

És cosa del bisbe, com a cap i centre de la unitat en l'apostolat diocesà, promoure l'activitat missionera, dirigir-la i coordinar-la, però de manera que quedi salvaguardada i encoratjada l'espontaneïtat dels qui participen en aquesta obra. Tots els missioners, incloent-hi els religiosos exempts, depenen d'ell en les diverses obres que fan referència a l'apostolat sagrat. Amb vista a una millor coordinació, el bisbe ha de constituir, mentre sigui possible, un consell pastoral, del qual formaran part clergues, religiosos i laics per mitjà de delegats escollits. Ha de procurar, a més, que l'activitat apostòlica no quedi limitada només als convertits, sinó també que una part convenient d'operaris i de recursos sigui destinada a l'evangelització dels no cristians.

31. (*Coordinació regional.*) Les Conferències episcopals han de tractar de comú acord les qüestions més greus i els problemes més urgents, sense negligir les diferències locals. Per no malgastar els escassos recursos de persones i de mitjans i no multiplicar sense necessitat les iniciatives, es recomana fundar conjuntament obres que serviran per al bé de tots, com són els seminaris, les escoles superiors i tècniques, els centres pastorals, catequètics i litúrgics, i els de mitjans de comunicació social.

Una cooperació semblant ha de ser establerta, segons l'oportunitat, també entre les diverses Conferències episcopals.

32. (*Organització de les activitats dels instituts.*) És útil també coordinar les activitats realitzades pels instituts o per les associacions eclesiaístiques. Tots aquests, siguin del gènere que siguin, han de dependre de l'ordinari del lloc, pel que fa a l'activitat missionera en ella mateixa. Per tant, serà molt útil d'establir convencions particulars que regulin les relacions entre l'ordinari del lloc i el superior de l'institut.

Quan un territori ha estat confiat a un institut, el superior eclesiaístic i l'institut tindran ben present d'encaminar-ho tot a fer que la nova comunitat cristiana creixi fins a esdevenir Església local, que, al seu temps, serà dirigida pel propi pastor amb la seva clerecia.

Quan cessa el mandat sobre un territori, neix aleshores una nova situació. Llavors les Conferències episcopals i els instituts han d'establir de comú acord les normes que han de regular les relacions entre els ordinaris del lloc i els instituts. Pertoca a la Santa Seu d'esbossar els principis generals segons els quals les convencions regionals o fins i tot particulars han de ser establertes.

Per bé que els instituts estiguin disposats a continuar l'obra començada, tot col·laborant al ministeri ordinari de la cura d'ànimes, no obstant això, a mesura que creixi la clerecia local, caldrà prendre les mesures convenients per tal que els instituts, d'acord amb el propi fi, es mantinguin fidels a la diòcesi, tot assumint-hi generosament obres especials o alguna regió.

33. (*Coordinació entre els instituts.*) Convé que els instituts que en un mateix territori s'apliquen a l'activitat missionera trobin els camins i les maneres per coordinar les obres. Per això són de gran utilitat les Conferències de religiosos i les Unions de religioses, en les quals participen tots els instituts d'una mateixa nació o regió. Aquestes Conferències han de buscar el que es pot fer amb un esforç comú. Han de mantenir, a més, estretes relacions amb les Conferències episcopals.

Semblantment, convé estendre tot això a la col·laboració entre instituts missioners en els països d'origen, de manera que les qüestions i les iniciatives comunes puguin ser fàcilment resoltes i amb menys despeses, com ara la formació doctrinal dels futurs missioners, els curssets per a missioners, les relacions amb les autoritats públiques o amb els organismes internacionals i supranacionals.

34. (*Coordinació entre els instituts científics.*) L'exercici regular i ordenat de l'activitat missionera demana que els operaris evangèlics estiguin preparats científicament per a llurs tasques, particularment per al diàleg amb les religions i les cultures no cristianes, i que en l'execució siguin eficaçment ajudats; es desitja, doncs, que a favor de les missions col·laborin fraternalment i generosament entre ells tots els instituts científics que cultiven la missionologia i altres disciplines o arts útils per a les missions, com són l'etnologia, la lingüística, la història i la ciència de les religions, la sociologia, la pastoral i altres per l'estil.

Cap. VI. La cooperació

35. (*Introducció.*) Com que tota l'Església és missionera i l'obra de l'evangelització és deure fonamental del poble de Déu, el sagrat Sínode invita tothom a una profunda renovació interior, a fi que, tenint una viva consciència de la pròpia responsabilitat en la difusió de l'Evangelí, prenguin part en l'obra missionera entre els gentils.

36. (*Deure missioner de tot el poble de Déu.*) Com a membres de Crist viu, incorporats i configurats amb ell pel baptisme, la confirmació i l'Eucaristia, tots els fidels tenen obligació de cooperar a l'expansió i al desenvolupament del seu cos per portar-lo com més aviat millor a la seva plenitud.

Per això, tots els fills de l'Església han de tenir una consciència viva de llur responsabilitat envers el món, han de fomentar en ells un esperit veritablement catòlic i esmerçar les forces en l'obra de l'evangelització. Que sàpiguen tots, però, que el deure primer i més important pel que fa a la difusió de la fe és el de viure profundament una vida cristiana. Perquè el fervor que mostrin en el servei de Déu i la caritat envers els altres portaran un nou alè espiritual a tota l'Església, la qual apareixerà com «l'estendard alçat sobre les nacions», «la llum del món» (Mt 5,14) i «la sal de la terra» (Mt 5,13). Aquest testimoniatge de vida aconseguirà més fàcilment el seu efecte si és donat conjuntament amb els altres grups cristians, segons les normes del Decret sobre l'ecumenisme.

Aquest esperit renovat portarà a oferir esponjàniament a Déu pregàries i obres de penitència perquè ell fecundi amb la seva gràcia l'obra dels missioners, sorgiran vocacions missioneres i en derivaran els recursos que les missions necessiten.

A fi que tots els fidels i cadascun d'ells coneixin exactament la situació actual de l'Església en el món i sentin la veu de les multituds que criden: «Ajuda'ns», cal facilitar-los notícies missioneres, usant fins i tot els mitjans moderns de comunicació social, de tal manera que sentin com a pròpia l'activitat missionera, obrin el cor davant les immenses i profundes necessitats dels homes i els puguin ajudar.

També és necessària la coordinació d'aquestes notícies i la cooperació amb els organismes nacionals i internacionals.

37. (*Deure missioner de les comunitats cristianes.*) Però com que el poble de Déu viu en comunitats, sobretot diocesanes i parroquials, i en certa manera s'hi fa visible, els correspon també donar testimoniatge de Crist davant les nacions.

La gràcia de la renovació no pot créixer en les comunitats si cadascuna d'elles no dilata els espais de la caritat fins als extrems de la terra i no té envers els qui són lluny una sollicitud semblant a la que mostra als seus propis membres.

Així tota la comunitat prega, coopera, exerceix una activitat entre els pagans per mitjà dels seus fills que Déu ha escollit per a una missió tan excel·lent.

Sense deixar de banda l'obra missionera universal, serà molt útil mantenir contacte amb els missioners sortits de la mateixa comunitat, o amb una parròquia o una diòcesi de missions, a fi que sigui visible la comunió entre les comunitats i serveixi per a l'edificació mútua.

38. (*Deure missioner dels bisbes.*) Tots els bisbes, en tant que membres del Cos episcopal que succeeix el col·legi dels Apòstols, han estat consagrats no solament per a una diòcesi, sinó per a la salvació de tot el món. El manament de Crist de predicar l'Evangelí a tota criatura els afecta primàriament i immediatament, amb Pere i sota Pere. D'aquí neix aquella comunió i cooperació entre les Esglésies, avui dia tan necessària per a continuar l'obra de l'evangelització. En virtut d'aquesta comunió, cadascuna de les Esglésies porta la sollicitud de totes les altres, s'informen recíprocament sobre les pròpies necessitats, es comuniquen mútuament els béns, ja que l'extensió del Cos de Crist és deure de tot el col·legi episcopal.

Animant, promovent i dirigint l'obra missionera en la seva diòcesi, amb la qual forma una sola cosa, el bisbe fa presents i gaurebé visibles l'esperit i l'ardor missioners del poble de Déu, de manera que tota la diòcesi esdevé missionera.

És funció del bisbe suscitar en el seu poble, sobretot entre els malalts i els afligits, ànimes que ofereixin a Déu amb cor generós pregàries i obres de penitència per a l'evangelització del món; encoratjar de bon grat les vocacions de joves i de clergues per als instituts missioners, i acceptar amb agraïment que Déu n'elegeixi alguns perquè s'incorporin a l'activitat missionera de l'Església; exhortar les congregacions diocesanes i ajudar-les a prendre la pròpia part en les missions; promoure entre els seus fidels les obres dels instituts missioners, i particularment les Obres missioneres pontificies. En efecte, a aquestes obres cal donar amb raó el primer lloc, perquè són mitjans per a infondre en els catòlics, ja des de la infantesa, un esperit veritablement universal i missioner i per a afavorir una recollida eficaç de mitjans econòmics en

profit de totes les missions segons les necessitats de cadascuna.

I com que cada dia augmenta més la necessitat d'operaris en la vinya del Senyor, i també els sacerdots diocesans desitgen tenir un paper cada cop més gran en l'evangelització del món, el sant Sínode anhela que els bisbes, considerant la gravíssima manca de sacerdots que impedeix l'evangelització de moltes regions, enviïn, degudament preparats, alguns dels millors sacerdots que s'ofereixin per a l'obra missionera, a les diòcesis mancades de clerecia, per exercir-hi, almenys temporalment, amb esperit de servei, el ministeri missioner.

Per tal que l'activitat missionera dels bisbes pugui ser exercida més eficaçment en profit de tota l'Església, convé que les Conferències episcopals regulin els afers relatius a l'organitzada cooperació de la pròpia regió.

En les Conferències dels bisbes han de tractar: de quins sacerdots diocesans cal dedicar a l'evangelització de les nacions; de la contribució fixa, proporcionada als propis ingressos, que cada diòcesi ha de donar cada any a l'obra de les missions; de la direcció i de l'organització de les formes i mitjans de socórrer directament les missions; de l'ajut a oferir als instituts missioners i als seminaris del clergat diocesà per a les missions i, si cal, llur fundació; de la manera de fomentar lligams més estrets amb aquests instituts i les diòcesis.

També és cosa de les Conferències episcopals establir i promoure les obres que permeten acollir fraternalment i assistir pastoralment els qui, per raons de treball i d'estudi, emigren de les terres de missió. Gràcies a ells, els pobles allunyats es fan en certa manera propers, i les comunitats cristianes antigues tenen l'ocasió de dialogar amb les nacions que encara no han sentit l'Evangeli i de mostrar-los, en el servei d'amor i d'ajut, l'autèntic rostre de Crist.

39. (*Deure missioner dels preveres.*) Els preveres representen el Crist i són col·laboradors de l'orde episcopal en la triple funció sagrada que, per la seva natura, es refereix a la missió de l'Església. Han d'estar, doncs, profundament convençuts que llur vida també ha estat consagrada al servei de les missions. I ja que pel ministeri propi—que consisteix principalment en l'Eucaristia que dóna a l'Església la seva perfecció— estan en comunió amb Crist el Cap i porten els altres a aquesta comunió, no poden deixar de sentir el molt que manca a la plenitud del cos, i per tant el molt que caldria fer perquè vagi creixent de dia en dia. Organitzaran, doncs, la cura pastoral de

manera que serveixi per a l'expansió de l'Evangeli entre els no cristians.

En la cura pastoral, els preveres estimularan i mantindran entre els fidels el zel per l'evangelització del món, tot instruint-los per la catequesi i la predicació sobre la missió que té l'Església d'anunciar Crist als pagans; ensenyant a les famílies cristianes la necessitat i l'honor de cultivar vocacions missioneres entre llurs fills i filles; fomentant entre els joves de les escoles i associacions catòliques el fervor missioner, de manera que sorgeixin d'entre ells els futurs predicadors de l'Evangeli. Han d'ensenyar els fidels a pregar per les missions, i no s'han d'avergonyar de demanar-los almoines, fets mendicants per Crist i la salvació de les ànimes.

Els professors dels seminaris i de les universitats ensenyaran als joves la veritable situació del món i de l'Església, a fi que la necessitat d'una evangelització més intensa dels no cristians aparegui davant d'ells i alimenti llur zel. En l'ensenyament de les disciplines dogmàtiques, bíbliques, morals i històriques posaran a llum els aspectes missioners que hi ha continguts, a fi de formar una consciència missionera en els futurs sacerdots.

40. (*Deure missioner dels instituts de perfecció.*) Els instituts religiosos de vida contemplativa i activa han tingut fins ara i encara tenen una part molt important en l'evangelització del món. El sagrat Concili els reconeix els mèrits de tot cor i dóna gràcies a Déu per tants sacrificis acceptats per a la glòria de Déu i el servei de les ànimes. Els exhorta a perseverar sense defallir en l'obra començada, ja que saben que la virtut de la caritat, que han de practicar d'una manera més perfecta a causa de la vocació, els empeny i els obliga a un esperit i un treball veritablement catòlics.

Els instituts de vida contemplativa, per les pregàries, les obres de penitència, les tribulacions, tenen una gran importància en la conversió de les ànimes, ja que Déu, quan li és demanat, envia obrers a la sega, obre els cors dels no cristians perquè escoltin l'Evangeli i fecunda en llurs cors la paraula de salvació. Més encara, aquests instituts són convidats a fundar cases en els territoris de missions, com ja ho han fet molts, per tal que, vivint-hi d'una manera adaptada a les tradicions autènticament religioses dels pobles, donin entre els no cristians un magnífic testimoniatge de la majestat i de la caritat de Déu i de la unió en Crist.

Els instituts de vida activa, tant si tenen un fi estrictament missioner com si no, s'han de plantejar sincerament davant Déu la qüestió de saber si

poden estendre l'activitat amb vista a l'expansió del regne de Déu entre els pagans; si poden deixar a d'altres certs ministeris per dedicar energies a les missions; si poden emprendre una activitat en les missions tot adaptant, si cal, les Constitucions, sempre, però, segons l'esperit del fundador; si llurs membres prenen part segons les pròpies forces en l'activitat missionera; si llur manera habitual de viure és un testimoniatge de l'Evangelí, adaptat al caràcter i a la condició del poble.

Com que, sota la inspiració de l'Esperit Sant, augmenten cada dia més en l'Església els instituts seculars, llur ajut, sota l'autoritat del bisbe, pot ser fructuós en les missions de moltes maneres com un signe de donació total a l'evangelització del món.

41. (*Deure missioner dels laics.*) Els laics cooperen a l'obra d'evangelització de l'Església i participen com a testimonis i alhora instruments vius en la seva missió salvífica, sobretot si, cridats per Déu, són assumits pels bisbes per a aquesta obra.

En les terres ja cristianes els laics cooperen a l'obra d'evangelització tot desenvolupant en ells mateixos i en els altres el coneixement i l'amor per les missions, fent néixer vocacions en la pròpia família, en les associacions catòliques i en les escoles, oferint mitjans de tota mena a fi que el do de la fe, que han rebut gratuïtament, pugui ser concedit a d'altres.

En els territoris de missions els laics, estrangers o nadius, han d'ensenyar en les escoles, portar la gestió dels afers temporals, col·laborar a l'activitat parroquial i diocesana, establir i promoure les diverses formes d'apostolat dels laics, a fi que els fidels de les joves Esglésies puguin assumir com més aviat millor la pròpia part en la vida de l'Església.

En fi, els laics han d'aportar de bon grat llur cooperació economicosocial als pobles en vies de desenvolupament. Aquesta cooperació és sobretot més digna de lloança precisament com més s'orienta a fundar instituts que afecten les estructures fonamentals de la vida social o són destinats

a la formació dels qui tenen la responsabilitat dels afers públics.

Són dignes de lloança especial els laics que, en les universitats i els instituts científics, promouen amb les recerques històriques o científicoreligioses el coneixement dels pobles i de les religions, i ajuden així els predicadors de l'Evangelí i preparen el diàleg amb els no cristians.

Que col·laborin fraternalment amb els altres cristians, amb els no cristians, sobretot amb els membres de les associacions internacionals, tenint sempre present que «la construcció de la ciutat terrena es fonamenti sempre en el Senyor i a ell vagi encaminada».

Per complir totes aquestes tasques, els laics necessiten una indispensable preparació tècnica i espiritual, que ha de ser donada en instituts especialitzats, a fi que llur vida sigui un testimoniatge de Crist entre els no cristians segons les paraules de l'Apòstol: «No sigueu mai ocasió d'escàndol, ni per als jueus, ni per als grecs, ni per l'Església de Déu. Feu com jo, que procuro de complaure tots en tot, no cercant el meu propi bé, sinó el bé de tots, perquè se salvin» (1Co 10,32-33).

Conclusió

42. Els Pares del Concili, en unió amb el Romà Pontífex, sentint molt profundament el deure d'estendre arreu el regne de Déu, saluden amb el màxim afecte tots els predicadors de l'Evangelí, sobretot aquells que pel nom de Crist sofreixen la persecució, i s'associen a llurs sofriments.

També ells se senten abrandats amb el mateix amor amb què s'abusava Crist pels homes. I conscients que és Déu qui fa que el seu regne vingui sobre la terra, preguen amb tots els fidels perquè, per la intercessió de la Verge Maria, reina dels Apòstols, els pobles arribin com més aviat millor al coneixement de la veritat i la glòria de Déu que resplendeix en el rostre de Crist comenci a brillar per a tots per l'Esperit Sant.

DECRET «PRESBYTERORUM ORDINIS» SOBRE EL MINISTERI I LA VIDA DELS PREVERES*

Proemi

1. Diverses vegades aquest sagrat Sínode ha recordat a tothom l'excel·lència de l'orde dels preveres en l'Església. Però, ja que aquest orde té funcions extremament importants i cada vegada més difícils en la renovació de l'Església de Crist, ha semblat de màxima utilitat un tractament més extens i més aprofundit referent als preveres. El que es diu aquí s'aplica a tots els preveres, especialment als que es dediquen a la cura d'ànimes, fetes les degudes adaptacions al cas dels preveres religiosos. Els preveres, en virtut de la sagrada ordenació i de la missió que reben dels bisbes, són promoguts al servei de Crist mestre, sacerdot i rei, participen en el seu ministeri per al qual l'Església aquí a la terra és incessantment edificada com a poble de Déu, cos de Crist i temple de l'Esperit Sant. Per tal que en les actuals circumstàncies pastorals i humanes, tan radicalment canviades, els preveres puguin trobar un suport més vàlid a llur ministeri, i per atendre millor llur vida, aquest sagrat Sínode declara i estableix el que segueix.

Cap. I. El presbiterat en la missió de l'Església

2. (*Natura del presbiterat.*) Jesús, el Senyor, «a qui el Pare consagrà i envià al món» (Jn 10,36), fa participar tot el seu cos místic de la unió amb la qual ha estat consagrat. En efecte, en ell tots els fidels esdevenen un sacerdoti sant i reial, ofereixen a Déu víctimes espirituals per mitjà de Jesucrist, i anuncien les grandeses d'aquell que els ha cridat de les tenebres a la seva llum admirable. No hi ha, doncs, cap membre que no tingui part en la missió de tot el cos, sinó que cadascun ha de santificar Jesús en el seu cor, i donar testimoniatge de Jesús amb esperit de profecia.

Però el mateix Senyor, per tal que els fidels formessin un sol cos, en el qual «no tots els membres tenen la mateixa funció» (Rm 12,4), constituí alguns entre ells com a ministres, que en la comunitat dels fidels tinguessin la sagrada potestat de l'orde per oferir el sacrifici i perdonar els pecats, i exercissin públicament per als homes el sacerdoti en nom de Crist. Per tant, després d'ha-

ver enviat els Apòstols tal com ell mateix havia estat enviat pel Pare, Crist, per mitjà dels mateixos Apòstols, féu participants de la seva consagració i missió llurs successors, és a dir, els bisbes, la funció dels quals fou transmès en grau subordinat als preveres, a fi que aquests, constituïts en l'orde dels presbiterats, fossin cooperadors de l'orde episcopal per a realitzar adequadament la missió apostòlica confiada per Crist.

La funció dels preveres, en tant que estretament unida a l'orde episcopal, participa de l'autoritat amb la qual Crist mateix fa créixer, santifica i governa el seu cos. Per aquest motiu, el sacerdoti dels preveres, tot i pressuposar els sacraments de la iniciació cristiana, és conferit per aquell particular sacrament pel qual els preveres, per la unió de l'Esperit Sant, són marcats amb un especial caràcter que els configura a Crist sacerdot, de manera que puguin actuar en la persona de Crist cap.

Pel fet que els preveres participen en l'ofici dels Apòstols per la part que els correspon, Déu els confereix la gràcia de ser ministres de Jesucrist entre els pobles, mitjançant el sagrat ministeri de l'Evangeli, a fi que l'oblació dels pobles sigui acceptada i santificada en l'Esperit Sant. En efecte, per l'anunci apostòlic de l'Evangeli, el poble de Déu és convocat i aplegat, de manera que tots els qui pertanyen a aquest poble, santificats en l'Esperit Sant, s'ofereixin ells mateixos com «una víctima viva, santa i agradable a Déu» (Rm 12,1). I a través del ministeri dels preveres el sacrifici espiritual dels fidels es realitza perfectament en unió amb el sacrifici de Crist, únic mitjancer, sacrifici que és ofert, per les mans dels preveres i en nom de tota l'Església, en l'Eucaristia d'una manera incruenta i sacramental, fins a la vinguda del Senyor. A això tendeix i en això troba acompliment el ministeri dels preveres. Efectivament, aquest ministeri, que comença amb l'anunci de l'Evangeli, obté la pròpia força i eficàcia pel sacrifici de Crist, i té per finalitat que «tota la ciutat dels redimits, és a dir, la reunió i la comunitat dels sants, s'ofereixi a Déu com un sacrifici universal per mitjà del gran sacerdot, el qual s'ofereix ell mateix per nosaltres en la seva passió, per fer-nos esdevenir cos d'un cap tan excels».

Per tant, el fi que cerquen els preveres amb el ministeri i la vida és la glòria de Déu Pare en Crist. Aquesta glòria es realitza quan els homes

* Promulgat el 7 de desembre de 1965.

acullen conscientment, lliurement i amb agraïment l'obra de Déu realitzada en Crist i la manifesten en tota llur vida. Per això, els preveres, tant si es dediquen a la pregària i a l'adoració, com si prediquen la Paraula, com si ofereixen el sacrifici eucarístic i administren els altres sagraments, com si exerceixen altres ministeris al servei dels homes, sempre contribueixen a augmentar la glòria de Déu i al mateix temps a fer progressar els homes en la vida divina. Totes aquestes coses, ja que brollen de la Pasqua de Crist, trobaran acompliment en la vinguda gloriosa del mateix Senyor, quan lliurà el Regne a Déu Pare.

3. (*Condició dels preveres en el món.*) Els preveres, presos d'entre els homes i constituïts en bé dels homes en allò que es refereix a Déu, per oferir dons i sacrificis pels pecats, viuen enmig dels altres homes com entre germans. Així també Jesús, el Senyor, Fill de Déu, home enviat pel Pare als homes, visqué entre nosaltres i volgué en tot fer-se semblant als germans, encara que sense pecar. Els sants Apòstols ja l'imitaren, i sant Pau, doctor dels pagans, «escollit per a anunciar l'Evangeli de Déu» (Rm 1,1), declara haver-se fet tot a tots, per salvar-los tots. Així els preveres del Nou Testament, en virtut de la crida i l'ordenació, són en certa manera posats a part a l'interior del poble de Déu: no pas per romandre separats d'aquest poble, o de qualsevol persona, sinó al contrari, per consagrar-se totalment a l'obra per a la qual el Senyor els ha pres. No podrien ser ministres de Crist si no fossin testimonis i dispensadors d'una vida diversa de la terrenal; però tampoc no podrien servir els homes si fossin estranys a la vida i a l'ambient d'aquests. Pel ministeri mateix tenen a títol especial el deure de no conformar-se als criteris del món; però al mateix temps tenen el deure de viure en aquest món entre els homes, a conèixer bé, com a bons pastors, les pròpies ovelles, i a cercar de «reconduir també les que no són d'aquest ramat», a fi que també aquestes escoltin la veu de Crist, i hi hagi un sol ramat i un sol pastor. A obtenir aquest objectiu, hi ajuden molt aquelles virtuts que amb raó són molt apreciades en la societat humana, com ara la bonesa, la sinceritat, la fermesa d'esperit i la constància, l'assídua sollicitud per la justícia, la cordialitat i les altres qualitats que l'apòstol Pau recomana quan diu: «Interesseu-vos per tot allò que és autèntic, respectable, pur, amable, lloable, tot allò que sigui virtuós i digne d'elogi» (Fl 4,8).

Cap. II. El ministeri dels preveres

I. Funcions dels preveres

4. (*Ministres de la paraula de Déu.*) El poble de Déu és aplegat sobretot per mitjà de la paraula del Déu viu, la qual certament hi ha dret a esperar dels llavis dels sacerdots. Perquè, ja que ningú no es pot salvar si abans no ha cregut, els preveres com a col·laboradors dels bisbes tenen per deure primer el d'anunciar a tothom l'Evangeli de Déu, de manera que, seguint el manament del Senyor: «Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova de l'Evangeli a tota la humanitat» (Mc 16,15), puguin constituir i augmentar el poble de Déu. De fet, en virtut de la paraula salvadora es desvetlla en el cor dels no creients i s'alimenta en el dels creients la fe, amb la qual comença i creix la comunitat dels fidels, segons la paraula de l'apòstol: «La fe ve de sentir la predicació, i la predicació és l'anunci de la paraula de Crist» (Rm 10,17). Els preveres, doncs, són deutors de tothom, en el sentit que a tothom han de comunicar la veritat de l'Evangeli, de la qual es beneficien en el Senyor. Per tant, quan amb el testimoniatge d'una vida exemplar porten la gent a donar glòria a Déu; quan anuncien el misteri de Crist als no creients amb una predicació explícita; quan transmeten la catequesi cristiana o expliquen la doctrina de l'Església; quan s'apliquen a tractar a la llum de Crist els problemes actuals; en cada cas la funció que tenen és d'ensenyar no una saviesa pròpia, sinó la paraula de Déu i d'invitar tothom amb insistència a la conversió i a la santedat. La predicació sacerdotal, però, sovint prou difícil, en les actuals circumstàncies del món, per poder moure millor les ànimes dels oients no pot limitar-se a exposar la paraula de Déu en termes generals i abstractes, sinó que ha d'aplicar la perenne vitalitat de l'Evangeli a les circumstàncies concretes de la vida.

El ministeri de la paraula és exercit de maneres variades, en relació amb les diverses necessitats dels oients i els carismes dels predicadors. A les regions i en els ambients no cristians, sobretot per a aquells que semblen no entendre o no creure prou allò que practiquen, necessiten la predicació de la paraula per al ministeri mateix dels sagraments, perquè es tracta de sagraments de la fe, que neix de la paraula i se n'alimenta; i això val sobretot en el cas de la litúrgia de la paraula en la celebració de la missa, en què es realitza una inseparable unitat entre l'anunci de la mort i de la resurrecció del Senyor, la resposta del poble que escolta, i l'ofrena mateixa amb la qual Crist ha

confirmat en la seva sang la nova aliança: ofrena a la qual s'uneixen els fidels tant amb el desig com rebent el sagrament.

5. (*Ministres dels sagraments i de l'Eucaristia.*) Déu, l'únic sant i santificador, ha volgut escollir homes com a companys i col·laboradors perquè serveixin humilment l'obra de la santificació. Per això, els preveres pel ministeri del bisbe són consagrats per Déu, de manera que, fets participants d'una manera especial del sacerdoti de Crist, en les sagrades celebracions actuen com a ministres d'aquell que en la litúrgia exerceix ininterrompudament el seu ofici sacerdotal a favor nostre per mitjà del seu Esperit. En efecte, amb el baptisme introdueixen els homes en el poble de Déu; amb el sagrament de la penitència reconcilien els pecadors amb Déu i amb l'Església, amb l'oli dels malalts alleugen els pacients; i sobretot amb la celebració de la missa ofereixen sacramentalment el sacrifici de Crist. Com ja al temps de la primitiva Església ho testimfica sant Ignasi màrtir, en conferir tots els sagraments els preveres estan vinculats jeràrquicament amb el bisbe de diverses maneres, i així el fan en un cert sentit present en cada comunitat dels fidels. Tots els sagraments, com d'altra banda tots els ministeris eclesiàstics i les obres d'apostolat, són estretament connexos amb la sagrada Eucaristia i s'hi encaminen. En efecte, en la santíssima Eucaristia hi ha inclòs tot el bé espiritual de l'Església, és a dir, Crist mateix, la nostra Pasqua i pa viu que, mitjançant la seva carn vivificada i vivificant en l'Esperit Sant, dona vida als homes; i aquests són invitats i conduïts a oferir-se ells mateixos, el propi treball i totes les coses creades junt amb Crist. L'Eucaristia resulta així font i cim de tota l'evangelització, ja que els catecúmens són gradualment introduïts a la participació de l'Eucaristia, i els fidels, ja marcats pel sagrat baptisme i per la confirmació, per mitjà de l'Eucaristia són plenament inserits en el cos de Crist.

La celebració eucarística és, doncs, el centre de la comunitat dels fidels presidida pel prevere. Per tant, els preveres instrueixen els fidels a oferir a Déu Pare la víctima divina en el sacrifici de la missa, i a fer en unió amb aquesta l'ofrena de la pròpia vida; en l'esperit de Crist pastor els disposen a sotmetre amb cor contrit els propis pecats a l'Església en el sagrament de la penitència, per a poder-se convertir al Senyor recordant-se de les seves paraules: «Convertiu-vos, que el regne del cel és a prop» (Mt 4,17); instrueixen, a més, els fidels a participar a les celebracions litúrgiques fins a arribar també per mitjà d'aquestes a una autèntica pregària; els condueixen a practicar l'esperit de pregària, cada vegada més perfecte al

llarg de tota la vida, segons les gràcies i les necessitats de cadascú; i inviten tothom a complir els deures del propi estat, i els més avançats a practicar els consells evangèlics en la forma apropiada a cadascú. Instrueixen, doncs, els fidels a poder cantar a ple cor al Senyor himnes i càntics espirituals, tot donant contínuament gràcies per tot a Déu Pare en el nom de nostre Senyor Jesucrist. Les lloances i les accions de gràcies que adrecen en la celebració de l'Eucaristia, els preveres les estenen a les diverses hores del dia quan fan l'ofici diví, pel qual, en nom de l'Església, preguen Déu per tot el poble que tenen encomanat i fins i tot pel món sencer.

La casa de pregària —en la qual és celebrada i conservada la santíssima Eucaristia, es reuneixen els fidels, és venerada, per a ajut i consoll dels fidels, la presència del Fill de Déu Salvador nostre, ofert per nosaltres a l'altar del sacrifici— ha de ser neta i adaptada a la pregària i a les sagrades celebracions. Els pastors i els fidels hi són invitats a respondre amb agraïment al do d'aquell que contínuament mitjançant la seva humanitat infon la vida divina en els membres del seu cos. Els preveres han de procurar de cultivar adequadament la ciència i l'art litúrgic, a fi que, pel ministeri litúrgic, les comunitats cristianes que tenen confiades elevin una lloança cada vegada més perfecta a Déu, Pare, Fill i Esperit Sant.

6. (*Dirigents del poble de Déu.*) Exercint la funció de Crist cap i pastor, segons la part d'autoritat que els correspon, els preveres, en nom del bisbe, reuneixen la família de Déu com a fraternitat animada en la unitat, i per mitjà de Crist la condueixen al Pare en l'Esperit Sant. Per a aquest ministeri, com per a les altres tasques, és conferida al prevere una potestat espiritual, concedida justament per a edificar. Però en aquesta edificació de l'Església els preveres han de tractar tothom amb una exquisida humanitat, seguint l'exemple del Senyor. Han de comportar-se amb ells no segons els gustos dels homes, sinó d'acord amb les exigències de l'ensenyament i de la vida cristiana, instruint-los i amonestant-los com a fills molt estimats, segons les paraules de l'Apòstol: «Insisteix quan és oportú i quan no ho és, reprèn, interpel·la, exhorta, com un que té molta paciència i sap ensenyar» (2Tm 4,2).

Per això, pertoca als sacerdots, com a educadors en la fe, procurar, personalment o per mitjà d'altres, que cada fidel sigui portat, en l'Esperit Sant, a desplegar la pròpia vocació específica segons l'Evangelí, a practicar una caritat sincera i operant, a exercir aquella llibertat amb què Crist ens ha alliberat. De bon poca cosa serviriem les cerimònies

més belles o les associacions més ufanes, si no s'encaminaven a educar els homes a assolir la maduresa cristiana. Per promoure aquesta maduresa, els preveres els ajudaran a saber descobrir en els esdeveniments mateixos, grans o petits, què cal fer, quina és la voluntat de Déu. A més, han d'educar els cristians a no viure només per a si mateixos, sinó segons les exigències de la nova llei de la caritat, la qual demana que cadascú administri a favor del proïsme la mesura de gràcia que ha rebut, i de tal manera tots exerceixen cristianament les pròpies tasques en la comunitat humana.

Encara que els preveres es deuen a tothom, tenen tanmateix encomanats d'una manera especial els pobres i els més febles, envers els quals el Senyor es mostra particularment solidari, i l'evangelització dels quals és indicada com un signe messiànic. També han d'acompanyar amb atenció especial els joves, i igualment els esposos i els pares; és desitjable que aquests es reuneixin en grups d'amistat per poder-se ajudar recíprocament a viure més fàcilment com a cristians en les circumstàncies sovint difícils en què es troben. Els preveres han de recordar, a més, que tots els religiosos, homes i dones, ja que formen un grup d'especial dignitat a la casa del Senyor, mereixen una atenció especial amb vista al progrés espiritual pel bé de tota l'Església. En fi, que tinguin la màxima sollicitud pels malalts i els moribunds, bo i visitant-los i confortant-los en el Senyor.

La tasca de pastor no es limita, però, a l'atenció de cada fidel; s'estén per ella mateixa a la formació d'una autèntica comunitat cristiana. Per fomentar degudament l'esperit comunitari, aquest ha d'estendre's no sols a l'Església local sinó també a l'Església universal. La comunitat local no ha de preocupar-se només dels propis fidels; animada de zel missioner, ha d'obrir també a tots els homes el camí que porta a Crist. Els correspon un especial deure envers els catecúmens i els neòfits, que són gradualment educats al coneixement i a la pràctica de la vida cristiana.

Una comunitat cristiana no pot formar-se si no té per arrel i eix la celebració de la santíssima Eucaristia, en la qual per això ha d'inspirar-se qualsevol educació a l'esperit comunitari. La celebració eucarística, recíprocament, per tal de ser sincera i plena ha de conduir tant a les diverses obres de caritat i a l'ajut mutu, com a l'acció missionera i a les diverses formes de testimoniatge cristià.

Mitjançant la caritat, la pregària, l'exemple i les obres de penitència, la comunitat eclesial exerceix també una veritable acció materna envers les ànimes per conduir-les a Crist. Aquesta, en efecte,

ve a ser, per a qui encara no creu, un instrument eficaç per a indicar o aplanar el camí que porta a Crist i a la seva Església; i per al qui ja creu és estímul, aliment i suport per al combat espiritual.

En l'edificació de la comunitat cristiana, els preveres no s'han de posar mai al servei d'una ideologia o facció humana, sinó que, com a heralds de l'Evangelí i pastors de l'Església, han de dedicar-se a aconseguir el creixement espiritual del cos de Crist.

II. *Relacions dels preveres amb els altres*

7. (*Relacions entre els bisbes i els preveres.*)
Tots els preveres, junt amb els bisbes, participen del mateix i únic sacerdocí i ministeri de Crist, de tal manera que la mateixa unitat de consagració i de missió exigeix llur comunió jeràrquica amb l'orde dels bisbes; aquesta comunió l'expressen algunes vegades plenament en la concelebració litúrgica, i la professen en celebrar en unió amb ells la sinaxi eucarística. Els bisbes, per tant, a causa del do de l'Esperit conferit als preveres en la sagrada ordenació, els tenen com a col·laboradors necessaris i consellers en el ministeri i en la tasca d'instruir, de santificar i de pasturar el poble de Déu. Així ho declaren des de l'antigor de l'Església els documents litúrgics, quan imploren sollemnment de Déu sobre el qui ha de ser ordenat prevere la infusió de l'Esperit «de la gràcia i del consell per ajudar i governar el poble amb cor pur», tal com al desert l'esperit de Moïses fou transmès a setanta homes prudents, «amb l'ajut dels quals pogué governar fàcilment la innombrable multitud del poble». Per a aquesta comunió en el mateix sacerdocí i ministeri els bisbes tenen, doncs, els preveres com a germans i amics, i han de buscar de cor, segons les possibilitats, llur benestar material i especialment l'espiritual. Als bisbes, en efecte, pertoca sobretot la greu responsabilitat de la santedat dels sacerdots; han de posar, doncs, la màxima cura a la formació contínua del propi presbiteri. Que els escoltin de grat, o millor, prenguin ells mateixos la iniciativa de consultar-los i de dialogar amb ells sobre el que pertoca a les necessitats del treball pastoral i al bé de la diòcesi. Perquè això sigui possible a la pràctica, que hi hagi —de la manera més adequada a les actuals circumstàncies i necessitats, en la forma i segons normes jurídiques a establir— un grup o senat de sacerdots, en representació del presbiteri, el qual amb els seus consells pugui ajudar eficaçment el bisbe en el govern de la diòcesi.

I que els preveres, tenint present que els bisbes estan investits de la plenitud del sagrament de l'orde, venerin en ells l'autoritat de Crist, pastor suprem. Que estiguin, doncs, units al propi bisbe amb sincera caritat i obediència. Aquesta obediència sacerdotal, amarada d'esperit de col·laboració, es fonamenta en la participació mateixa al ministeri episcopal, conferida als preveres a través del sagrament de l'orde i la missió canònica.

La unió entre els preveres i els bisbes és particularment requerida als nostres dies perquè avui, per diversos motius, les iniciatives apostòliques no sols han de revestir formes múltiples, sinó també ultrapassar els límits d'una parròquia o d'una diòcesi. Cap prevere, doncs, no es troba en condicions de realitzar plenament la pròpia missió si actua sol o per compte propi, i si no uneix les pròpies forces a les dels altres preveres, sota el guiatge dels qui presideixen l'Església.

8. (*Unió i cooperació fraterna dels preveres entre ells.*) Tots els preveres, constituïts en l'orde del presbiterat mitjançant l'ordenació, estan íntimament units entre ells per la fraternitat sacramental; però d'una manera especial aquests formen un únic presbiteri en la diòcesi al servei de la qual estan dedicats sota la direcció del propi bisbe. En efecte, encara que s'ocupin de tasques diferents, exerceixen tanmateix un únic ministeri a favor dels homes. Tots els preveres, en efecte, tenen la missió de contribuir a una mateixa obra, tant si exerceixen el ministeri parroquial o supra-parroquial, com si es dediquen a la recerca científica o a l'ensenyament, com si exerceixen un ofici manual —compartint les condicions de vida dels obrers, quan això resulti convenient i tingui l'aprovació de l'autoritat competent—, com si, en fi, exerceixen altres obres d'apostolat o encaminades a l'apostolat. Tots treballen per la mateixa causa, és a dir, per a l'edificació del cos de Crist, la qual sobretot en aquests nostres temps exigeix tasques múltiples i noves adaptacions. Per això, és molt important que tots els preveres, tant els diocesans com els religiosos, s'ajudin mútuament a ser sempre col·laboradors de la veritat. Cadascun, doncs, està unit als altres membres d'aquest presbiteri per particulars vincles de caritat apostòlica, de ministeri i de fraternitat: això s'expressa litúrgicament des dels temps antics en el ritu en què els preveres presents són invitats a imposar les mans al nou elegit, junt amb el bisbe que l'ordena, i quan concelebre la sagrada Eucaristia units de cor. Cadascun dels preveres, doncs, està unit als seus germans amb el vincle de la caritat, de la pregària i de la incondicionada col·laboració, mani-

festant així aquella unitat que Crist volgué que es consumís perfectament entre els seus, a fi que el món conegués que el Fill ha estat enviat pel Pare.

Per aquests motius, els més ancians han de tractar veritablement com a germans els més joves, tot ajudant-los en les primeres activitats i responsabilitats del ministeri, esforçant-se també de comprendre'n la mentalitat, encara que sigui diversa de la pròpia, i mirant amb simpatia llurs iniciatives. Que els joves, recíprocament, tinguin respecte per l'edat i l'experiència dels ancians, s'hi aconsellin sobre els problemes referents a la cura d'ànimes, i col·laborin amb ells de grat.

Animats d'esperit fraterne, que els preveres no oblidin l'hospitalitat, practiquin la beneficència i la comunió de béns, especialment sol·lícits dels qui estan malalts, afligits, sobrecarregats de treball, sols, o exiliats, i també dels qui sofreixen persecució. Que es reuneixin de grat també per passar junts amb alegria moments de distensió, recordant les paraules amb què el Senyor mateix invitava els Apòstols fatigats: «Veniu ara vosaltres sols en un lloc despoblat i reposeu una mica» (Mc 6,31). A més, per tal que els preveres trobin ajut recíproc per a fomentar la vida espiritual i intel·lectual, i puguin col·laborar més eficaçment en el ministeri i evitar els perills que poden venir eventualment de la soledat, cal afavorir entre ells algunes modalitats de vida en comú, o una certa compartició de vida; aquesta pot prendre diverses formes segons les diferents exigències personals o pastorals: si és possible, viure junts, menjar junts o trobar-se sovint i periòdicament. Són també tingudes en gran consideració i diligentment promogudes les associacions que, a partir d'estatuts reconeguts per l'autoritat eclesiàstica competent, fomenten —gràcies a un estil de vida adequat i convenientment aprovat i a l'ajut fraterne— la santedat dels sacerdots en l'exercici del ministeri, i volen d'aquesta manera servir tot l'orde dels preveres.

En fi, a causa de la mateixa comunió en el sacerdoti, els preveres s'han de sentir especialment obligats envers els qui passen alguna dificultat; que procurin ajudar-los a temps, també amb discretes advertències quan calgui. Quant als qui en algun moment han fallat, que els tractin sempre amb caritat fraterna i magnanimitat, preguin per ells assíduament i es comportin amb ells en tota ocasió com a veritables germans i amics.

9. (*Relacions dels preveres amb els laics.*) Els sacerdots del Nou Testament, encara que en virtut del sagrament de l'orde exerceixen la funció importantíssima i necessària de pare i de mestre en el poble i per al poble de Déu, són tanmateix, junt

amb tots els altres fidels, deixebles del Senyor, fets participants del seu Regne per la crida de Déu. Junt amb tots els qui foren regenerats en l'aigua del baptisme, els preveres són germans entre germans, com a membres del mateix i únic cos de Crist, l'edificació del qual és confiada a tots.

En presidir la comunitat, els preveres, no buscant els propis interessos sinó als de Jesucrist, han d'unir llurs esforços als dels fidels laics, comportant-se enmig d'ells com el Mestre, que entre els homes «no vingué a ser servit, sinó a servir, i a donar la seva vida com a rescat per tothom» (Mt 20,28). Els preveres han de reconèixer i promoure sincerament la dignitat dels laics i llur paper específic en la missió de l'Església. Que tinguin, a més, el màxim respecte per la justa llibertat que pertoca als laics en la ciutat terrestre. Que escoltin de grat el parer dels laics, considerant-ne amb interès fraterne les aspiracions i reconeixent-ne l'experiència i la competència en els diversos camps de l'activitat humana, per poder reconèixer junt amb ells els signes dels temps. Provant els esperits per si són de Déu, han de descobrir amb sentit de fe els carismes, tant els humils com els sublïms, concedits sota múltiples formes als laics, els han de reconèixer amb joia i fomentar amb diligència; entre els diversos dons de Déu que es troben abundantment entre els fidels, mereixen una especial atenció els que atreuen no pas pocs a una vida espiritual més elevada. Que no dubtin a confiar als laics càrrecs al servei de l'Església, bo i deixant-los llibertat d'acció i marge, i fins i tot convidant-los oportunament a emprendre activitats també per pròpia iniciativa.

Els preveres, finalment, són posats enmig dels laics per portar-los tots a la unitat de la caritat, «estimant-se afectuosament com a germans, avançant-se a honorar-se els uns als altres» (Rm 12,10). Els correspon, doncs, d'harmonitzar les diverses mentalitats de manera que ningú, en la comunitat dels fidels, se senti estrany. Són defensors del bé comú, que tutelen en nom del bisbe, i al mateix temps esforçats anunciadors de la veritat, per tal que els fidels no siguin emportats per qualsevol vent de doctrina. Han de tenir una especial sollicitud envers els qui han abandonat la pràctica dels sagraments o potser fins i tot la fe, i com a bons pastors no han de descurar d'anar a trobar-los.

Tenint presents les disposicions sobre l'ecumenisme, que no oblidin els germans que no participen amb nosaltres de la plena comunió eclesial.

Que considerin, a més, confiats a la pròpia cura els qui no reconeixen Crist com a Salvador.

I els fidels han de tenir consciència del deute envers els preveres, i han de tractar-los per això amb amor filial, com a pastors i pares; i, compartint-ne les preocupacions, han d'ajudar tant com puguin els preveres amb la pregària i amb l'acció, de manera que aquests puguin superar més fàcilment les pròpies dificultats, i acomplir els propis deures amb més fruit.

III. *Distribució dels preveres i vocacions sacerdotals*

10. (*Distribució dels preveres.*) El do espiritual que els preveres han rebut en l'ordenació no els prepara a una missió limitada i restringida, sinó al contrari a una vastíssima i universal missió de salvació, «fins als extrems de la terra» (Ac 1,8), atès que qualsevol ministeri sacerdotal participa de la mateixa dimensió universal de la missió confiada per Crist als Apòstols. En efecte, el sacerdoti de Crist, del qual els preveres són fets realment participants, s'adreça necessàriament a tots els pobles i a tots els temps, i no admet cap límit de raça, de nació o d'edat, com ja és prefigurada misteriosament en Melquisedec. Que recordin, doncs, els preveres que han de portar al cor la sollicitud per totes les Esglésies. Per tant, que els preveres de les diòcesis més riques de vocacions es facin de grat disponibles per a exercir el propi ministeri, amb consentiment o a invitació del propi ordinari, en aquelles regions, missions o obres que sofreixen més escassetat de clergat.

A més, cal revisar les normes d'incardinació i d'excardinació de manera que, quedant en vigor aquesta antiga institució, respongui millor a les actuals necessitats pastorals. On ho demanin motius d'apostolat, es facilitarà no sols una distribució funcional dels preveres, sinó també la realització d'específiques iniciatives pastorals a favor de diversos grups socials, per donar vida a certes regions o nacions o àdhuc tot el món. Amb aquesta finalitat podrà ser útil crear seminaris internacionals, diòcesis peculiars o prelatures personals, i altres institucions per l'estil, a les quals podran ser adscrits o incardinats preveres per al bé de tota l'Església, segons normes a establir per a cadascuna d'aquestes institucions, i respectant sempre els drets dels ordinaris del lloc.

Tant com sigui possible, els preveres no han de ser enviats sols en una nova regió, sobretot quan no en coneixen encara bé la llengua i els costums, sinó en grups d'almenys dos o tres, com els deixebles de Crist, de manera que s'ajudin mútuament.

Semblantment, cal tenir cura de llur vida espiritual i de llur salut física i psíquica; i, si és possible, s'han de triar llocs i condicions de treball que corresponguin millor a les condicions personals de cadascú. Convé igualment que els qui van a una nova nació mirin de conèixer no sols la llengua del lloc sinó també el tarannà psicològic i social d'aquell poble al servei del qual es posen humilment, per entrar amb ell en una plena comunió seguint l'exemple de l'apòstol Pau, que pogué dir d'ell mateix: «Jo, que no era esclau de ningú, m'he fet esclau de tots per guanyar-ne tants com pugui. M'he fet jueu amb els jueus, per guanyar els jueus...» (1Co 9,19-20).

11. (*Interès per les vocacions sacerdotals.*) El pastor i guardià de les nostres ànimes constituï la seva Església de manera que el poble escollit per ell i adquirit amb el preu de la seva sang hagués de tenir sempre, fins a la fi del món, els propis sacerdots, a fi que els cristians no fossin mai com ovelles sense pastor. Coneixent aquesta voluntat de Crist, els Apòstols, per suggeriment de l'Esperit Sant, consideraren un deure propi escollir ministres «que fossin idonis per a ensenyar també a d'altres» (2Tm 2,2). Aquest deure forma part de la mateixa missió sacerdotal, per la qual el prevere participa de la sol·licitud per tota l'Església, a fi que en el poble de Déu a la terra no manquin mai operaris. Però així com «hi ha comunitat d'interessos entre el pilot de la nau i els passatgers», cal ensenyar tot el poble cristià a comprendre que té el deure de col·laborar de diverses maneres, amb pregària insistent i altres mitjans a la seva disposició, a fer que l'Església disposi sempre dels sacerdots que li calen per complir la pròpia missió divina. Abans que res, doncs, els preveres han de portar molt al cor presentar als fidels, amb el ministeri de la paraula i amb el propi testimoniatge d'una vida en què es reflecteixi clarament l'esperit de servei i la veritable joia pasqual, l'excel·lència i la necessitat del sacerdoci; i sense escatimar fatigues i dificultats han d'ajudar els qui, joves o adults, considerin veritablement idonis per a un ministeri tan gran, de manera que es preparin convenientment i puguin un dia ser cridats pels bisbes, sempre en el ple respecte de la llibertat, tant externa com interna. Per obtenir-ho, és molt útil una diligent i prudent direcció espiritual. I pel que fa als pares i als mestres, i en general a tots els qui pertoca d'una manera o altra l'educació dels infants i dels joves, han d'instruir-los de tal manera que, coneixent la sol·licitud del Senyor envers el seu ramat i tenint presents les necessitats de l'Església, estiguin disposats a respondre, amb el

profeta, generosament al Senyor que crida: «Sóc aquí, envieu-me» (Is 6,8). Però aquesta veu del Senyor que crida no ha d'esperar-se com si hagués d'arribar a l'orella del futur prevere d'una manera extraordinària. Més aviat és reconeguda i examinada a través d'aquells signes de què cada dia el Senyor se serveix per notificar la seva voluntat als cristians prudents; i correspon als preveres considerar atentament aquests signes.

A ells, doncs, es recomanen vivament les obres per les vocacions, tant les diocesanes com les nacionals. En les predicacions, en la catequesi, en la premsa han de ser il·lustrades clarament les necessitats de l'Església, local i universal; i hi han de ser posats a llum el significat i la importància del ministeri sacerdotal, en el qual, al costat de deures feixucs, es troben també tantes alegries, i en el qual sobretot, com ensenyen els pares, es pot donar a Crist el testimoniatge més gran d'amor.

Cap. III. La vida dels preveres

I. Vocació dels preveres a la perfecció

12. (*Vocació a la santedat.*) Pel sagrament de l'orde els preveres són configurats a Crist sacerdot com a ministres del Cap, amb la finalitat de fer créixer i edificar tot el seu cos que és l'Església, com a cooperadors de l'orde episcopal. Ja des de la consagració del baptisme, com tots els fidels, han rebut el signe i el do d'una vocació i d'una gràcia tan gran que, malgrat la feblesa humana, poden tendir a la perfecció, o millor, han de tendir-hi, segons la paraula del Senyor: «Sigueu, doncs, perfectes, com ho és el vostre Pare celestial» (Mt 5,48). Però els sacerdots tenen el deure d'adquirir aquesta perfecció per un especial motiu: perquè, consagrats a Déu d'una manera nova mitjançant l'ordenació, són constituïts instruments vius de Crist etern sacerdot per poder continuar en el temps l'obra admirable amb què ell ha reintegrat amb divina eficàcia tota la comunitat humana. Ja que, doncs, cada sacerdot, a la seva manera, actua en persona de Crist mateix, frueix també d'una gràcia especial en virtut de la qual, mentre està al servei de la gent que li és confiada i de tot el poble de Déu, pot apropar-se més eficaçment a la perfecció d'aquell que representa; i la feblesa de la naturalesa humana troba remei en la santedat d'ell, fet per nosaltres gran sacerdot «sant, innocent, incontaminat, separat dels pecadors» (He 7,26).

Crist, que el Pare santificà i consagrà, i envià al món, «s'entregà a si mateix per nosaltres, per res-

catar-nos de tota maldat, purificar-nos i fer de nosaltres un poble ben seu, apassionat per fer el bé» (Tt 2,14), i així per la passió entrà a la seva glòria; semblantment els preveres, consagrats amb la unció de l'Esperit Sant i enviats per Crist, fan morir en si mateixos les obres de la carn i es dediquen totalment al servei dels homes: així poden progressar en la santedat de què han estat dotats en Crist, fins a arribar a l'home perfecte.

Per tant, exercint el ministeri de l'Esperit i de la justícia, són consolidats en la vida espiritual, a condició que es deixin guiar per l'Esperit de Crist que els vivifica i els condueix. En efecte, en virtut de les mateixes accions sagrades de cada dia i de tot el ministeri, exercit en estreta unió amb el bisbe i entre ells, els preveres tenen per finalitat la perfecció de la vida. Però la mateixa santedat dels preveres contribueix no poc a fer-ne fructuós el ministeri: tot i essent veritat, en efecte, que la gràcia de Déu pot realitzar l'obra de la salvació també a través de ministres indignes, tanmateix Déu prefereix ordinàriament manifestar les seves meravelles a través d'aquells que, més dòcils als impulsos de l'Esperit Sant i al seu guiatge, gràcies a la pròpia íntima unió amb Crist i santedat de vida poden dir amb l'apòstol: «Ja no sóc jo qui visc; és Crist qui viu en mi» (Ga 2,20).

Per això, aquest sagrat Sínode, per aconseguir les seves finalitats pastorals de renovació interna de l'Església, de difusió de l'Evangelí a tot el món i de diàleg amb el món modern, exhorta vivament tots els sacerdots a tendir, amb els mitjans eficaços recomanats per l'Església, a aquella santedat sempre més gran que els permetrà d'esdevenir instruments cada dia més vàlids al servei de tot el poble de Déu.

13. (*L'exercici de la triple funció sacerdotal exigeix i afavoreix la santedat.*) La manera pròpia dels preveres d'obtenir la santedat és exercir en l'Esperit de Crist llurs funcions sincerament i incansablement.

Perquè són ministres de la paraula de Déu, llegeixen i escolten cada dia aquesta paraula que han d'ensenyar als altres; i si s'esforcen de realitzar-la en si mateixos, esdevindran deixebles del Senyor cada vegada més perfectes, segons les paraules de l'apòstol Pau a Timoteu: «Posa tot l'interès, no te'n despreocupis; que tothom vegi com progresses. Vetlla sobre tu mateix i sobre allò que ensenyes. Persevera-hi. Fent-ho així, et salvaràs a tu mateix i salvaràs els qui t'escolten» (1Tm 4,15-16). En efecte, cercant com poden transmetre millor als altres allò que han contemplat, assaboriran cada vegada més íntimament «les insondables ri-

queses de Crist» (Ef 3,8) i la multiforme saviesa de Déu. Recordant que és el Senyor qui obre els cors i que l'eficàcia no prové d'ells sinó de la potència de Déu, en l'acte mateix de predicar la paraula s'han d'unir més íntimament a Crist mestre i deixar-se guiar pel seu Esperit. Units així a Crist, participen de la caritat de Déu, el misteri del qual, amagat en els segles, ha estat revelat en Crist.

Com a ministres de les realitats sagrades, i sobretot del sacrifici de la missa, els preveres actuen d'una manera especial en la persona de Crist, el qual es donà com a víctima per santificar els homes; per això, són invitats a imitar allò que tracten, en el sentit que, celebrant el misteri de la mort del Senyor, mirin de fer morir en llurs membres les passions i els vicis. En el misteri del sacrifici eucarístic, en què els sacerdots exerceixen llur funció principal, és feta present contínuament l'obra de la nostra redempció; per això, se'n recomana vivament la celebració diària, la qual és sempre un acte de Crist i de l'Església, fins i tot quan no és possible la presència dels fidels. Així els preveres, unint-se amb l'acte de Crist sacerdot s'ofereixen cada dia totalment a Déu, i nodrint-se del cos de Crist participen del fons del cor en la caritat d'aquell que es dona com a aliment als fidels. Semblantment, quan administren els sagraments s'uneixen a la intenció i a la caritat de Crist; ho fan d'una manera especial quan es mostren sempre i totalment disposats a exercir el ministeri del sagrament de la penitència cada vegada que els fidels ho demanen raonablement. En la recitació de l'ofici diví presten la veu a l'Església, que persevera en pregària en nom de tot el gènere humà junt amb Crist, «que sempre viu per intercedir a favor nostre» (He 7,25).

Regint i pasturant el poble de Déu, els preveres són estimulats per la caritat del bon pastor a donar la vida per les ovelles, disposats també al suprem sacrifici, seguint l'exemple d'aquells sacerdots que també als nostres temps no es negaren a lliurar la vida; i com que són educadors en la fe, tenint també ells «confiança de poder entrar al santuari gràcies a la sang de Crist» (He 10,19), s'adrecen a Déu «amb cor sincer en la plenitud de la fe» (He 10,22); mantenen ferma l'esperança davant els fidels, fins a poder consolar els qui es troben en alguna tribulació amb el mateix consol amb què ells són consolats per Déu; com a dirigents de la comunitat, practiquen l'ascesi pròpia del pastor d'ànimes, tot renunciant a les pròpies comoditats i mirant no pel propi bé sinó pel de tots, per salvar-los; progressant constantment en el compliment d'un treball pastoral cada vegada

més perfecte i, quan cal, disposats també a emprendre nous camins pastorals, sota el guiatge de l'Esperit d'amor, que alena on vol.

14. (*Unitat i harmonia de la vida dels preveres.*) En el món d'avui, essent tantes les tasques que els homes han d'afrontar i tan gran la complexitat dels problemes que els preocupen, i que sovint han de resoldre amb urgència, no rarament es troben en condicions de perdre's en la dispersió. També els preveres, compromesos i desbordats per les moltíssimes obligacions derivades de llur missió, poden preguntar-se, no sense angoixa, com reeixir a harmonitzar la vida interior amb l'acció externa. Efectivament, per obtenir aquesta unitat de vida, no basten ni l'ordre purament exterior de les activitats pastorals, ni la sola pràctica dels exercicis de pietat, encara que contribueixen molt a fomentar-la. Aquesta unitat, els preveres reïxen a obtenir-la seguint en el ministeri l'exemple de Crist Senyor, l'aliment del qual era el compliment de la voluntat d'aquell que l'havia enviat i realitzar la seva obra.

En realitat, Crist, per continuar fent aquesta voluntat del Pare en el món per mitjà de l'Església, actua a través dels seus ministres, i per tant roman sempre el principi i la font de llur unitat de vida. Els preveres l'obtindran, doncs, unint-se a Crist en el reconeixement de la voluntat del Pare, i en el do de si mateix a favor del ramat que els ha estat confiat. Així, obrant en representació del bon pastor, trobaran en l'exercici mateix de la caritat pastoral el vincle de perfecció sacerdotal que els unificarà la vida i l'acció. La caritat pastoral brolla sobretot del sacrifici eucarístic, que, per això, és el centre i l'arrel de tota la vida del prevere, de manera que l'ànima del sacerdot s'esforça per realitzar en ell allò que s'acompleix en l'altar del sacrifici. Cosa, tanmateix, només possible si els sacerdots penetren cada vegada més a fons en el misteri de Crist amb la pregària.

Per poder verificar també concretament la unitat de la pròpia vida, han de reflexionar sobre totes les pròpies iniciatives per assegurar-se de la voluntat de Déu, si aquestes són conformes a les normes de la missió evangèlica de l'Església. Per això, la caritat pastoral exigeix que els preveres, si volen no córrer en va, han de treballar sempre en estreta unió amb els bisbes i amb els altres germans en el sacerdoci. Actuant d'aquesta manera, els preveres trobaran la unitat de la pròpia vida en la unitat mateixa de la missió de l'Església; i així s'uniran al Senyor, i per ell al Pare en l'Esperit Sant, per poder ser emplenats de consol i desbordar de joia.

II. *Especials exigències espirituals en la vida dels preveres*

15. (*Humilitat i obediència.*) Entre les virtuts més necessàries en el ministeri dels preveres hi ha aquella disposició d'esperit per la qual sempre estan disposats a cercar no el compliment de la pròpia voluntat, sinó la d'aquell que els ha enviat. En efecte, l'Esperit Sant els ha elegit per realitzar l'obra divina que supera totes les forces i tota saviesa humana; perquè «Déu ha escollit les coses febles del món per confondre les fortes» (1Co 1,27). Conscient, doncs, de la pròpia feblesa, el veritable ministre de Crist treballa amb humilitat, cercant de reconèixer allò que és agradable a Déu i, com lligat per l'Esperit, es deixa endur en tota ocasió per la voluntat d'aquell que vol que tothom se salvi; pot descobrir aquesta voluntat i realitzar-la en les circumstàncies de cada dia, servint humilment tots els qui Déu li ha confiat en el ministeri encomanat i en els múltiples esdeveniments de la seva vida.

Per altra part, el ministeri sacerdotal, com que és ministeri de l'Església mateixa, sols pot ser realitzat en la comunió jeràrquica de tot el cos. La caritat pastoral exigeix, doncs, que els preveres, actuant en aquesta comunió, mitjançant l'obediència dediquin la pròpia voluntat al servei de Déu i dels germans, rebent i posant en pràctica en esperit de fe les prescripcions o recomanacions del Summe Pontífex, del propi bisbe i dels altres superiors; donant-ho tot de bon grat i donant-se també ells mateixos en qualsevol tasca confiada, per humil i pobra que sigui. Amb aquesta actitud, guarden i consoliden la necessària unitat amb els germans en el ministeri, especialment amb aquells que el Senyor ha constituït caps visibles de la seva Església, i treballen per l'edificació del cos de Crist, el qual creix amb «tota mena de juntures que el sostenen». Aquesta obediència, que porta a la llibertat cada vegada més madura dels fills de Déu, exigeix per la seva naturalesa, que els preveres, en l'exercici de llur missió, mentre són portats per la caritat a cercar prudentment nous camins per a un major bé de l'Església, proposin confiadament les iniciatives i exposin amb tenacitat les necessitats de la comunitat encomanada, disposats sempre a sotmetre's al judici dels qui exerceixen la tasca principal de regir l'Església de Déu.

Amb aquesta humilitat i obediència responsable i voluntària, els preveres s'identifiquen a Crist, compartint els sentiments de Jesús, el qual «es va fer no res: prengué la condició d'esclau i es féu semblant als homes. Tingut per un home qual-

sevol, s'abaixà i es féu obedient fins a la mort» (Fl 2,7-8), i amb aquesta obediència vençé i redimí la desobediència d'Adam, com diu l'apòstol: «Així com per la desobediència d'un de sol tots han esdevingut pecadors, també per l'obediència d'un de sol tots seran fets justos» (Rm 5,19).

16. (*Abraçar i considerar el celibat com una gràcia.*) La perfecta i perpètua continència pel Regne dels cels, recomanada per Crist, el Senyor, al llarg dels segles i també als nostres dies lliurement abraçada i lloablement observada per no pocs fidels, l'Església sempre l'ha apreciat molt, especialment per a la vida sacerdotal. En efecte, és signe i alhora estímulo de la caritat pastoral, i font especial de fecunditat espiritual en el món. Certament no és requerida per la naturalesa mateixa del sacerdoti, com resulta evident de la praxi de l'Església primitiva i de la tradició de les Esglésies orientals, en les quals, a més d'aquells que per do de la gràcia, amb tots els bisbes, elegeixen l'observança del celibat, hi ha també òptims preveres casats: per això, aquest sagrat Sínode, en recomanar el celibat eclesial, no pretén de cap manera canviar aquella disciplina diferent, que és legítimament en vigor en les Esglésies orientals, i amb tota estimació exhorta tots els casats que han rebut el presbiterat a perseverar en la santa vocació i a continuar a dedicar plenament i amb generositat la pròpia vida pel ramat que els ha estat confiat.

El celibat, tanmateix, té per moltes raons una relació de múltiple conveniència amb el sacerdoti. En efecte, la missió sacerdotal està tota dedicada al servei de la nova humanitat que Crist, vencedor de la mort, suscita en el món amb el seu Esperit, i que té origen «no per descendència de sang, ni d'un desig carnal, ni d'un voler humà, sinó de Déu mateix». Ara, amb la virginitat o amb el celibat guardat pel Regne del cel, els preveres es consagren a Déu d'una manera nova i excel·lent i s'uneixen més fàcilment a ell amb un cor indivís, es dediquen més lliurement en ell i per ell al servei de Déu i dels homes, es posen amb major disponibilitat al servei del seu Regne i es fan més aptes per a rebre una més ampla paternitat en Crist. D'aquesta manera, doncs, proclamen davant els homes voler-se dedicar exclusivament a la missió, que els és confiada, de conduir els fidels a un únic espòs, i de presentar-los a Crist com una verge pura, tot evocant així aquelles misterioses noces establertes per Déu, i que es manifestaran plenament en el futur, per les quals l'Església té com a únic espòs seu el Crist. A més, esdevenen signes vius d'aquell món futur, ja present ara per la fe i la

caritat, en el qual els fills de la resurrecció no prendran marit ni muller.

Per aquests motius, fonamentats en el misteri de Crist o de la seva missió, el celibat, que primer era recomanat als sacerdots, després a l'Església llatina fou imposat per llei a tots els qui accedeixen als ordes sagrats. Aquest sagrat Sínode aprova i confirma de nou aquesta legislació per als candidats al presbiterat, tenint plena confiança en l'Esperit que el do del celibat, tan escaient al sacerdoti de la nova aliança, el Pare el concedeix generosament si els qui participen del sacerdoti de Crist pel sagrament de l'orde, i àdhuc tota l'Església, el demanen amb humil insistència. Aquest sagrat Sínode exhorta, a més, tots els preveres que, confiant en la gràcia de Déu i seguint l'exemple de Crist, lliurement i voluntàriament han abraçat el sagrat celibat: que l'acullin amb magnanimitat i ben de cor, que perserverin fidelment en aquest estat, que reconeixin la grandesa del do que el Pare els ha concedit i que el Senyor enalteix tan obertament, i que tinguin presents els grans misteris que s'hi expressen i s'hi realitzen. Com més en el món d'avui tantes persones consideren impossible la perfecta continència, amb més humilitat i perseverança els preveres han d'implorar junt amb l'Església la gràcia de la fidelitat, mai no negada al qui la demana, tot recorrent al mateix temps als molts ajuts sobrenaturals i naturals a l'abast de tothom. Que especialment no ometin les normes ascètiques garantides per l'experiència de l'Església, i que en les circumstàncies actuals no són menys necessàries. Aquest sagrat Sínode prega, doncs, als sacerdots, però també a tots els fidels, que estimin de cor aquest preciós do del celibat sacerdotal i que suppliquin tots a Déu de concedir-los abundantment a la seva Església.

17. (*Pobresa voluntària i actitud envers el món i els béns terrenals.*) Per les relacions d'amistat i de fraternitat entre ells i amb els altres homes els preveres estan preparats per cultivar els valors humans i estimar els béns creats com a dons de Déu. Vivint enmig del món, però, han de saber sempre que segons la paraula del Senyor i mestre nostre no són del món. Usant, doncs, del món com si no n'usessin, poden arribar a aquella llibertat que allibera de tota preocupació desordenada i esdevenen dòcils a escoltar la veu divina en la vida de cada dia. D'aquesta llibertat i docilitat neix el discerniment espiritual que permet de reconèixer la justa relació amb el món i amb les realitats terrenes. Aquesta relació és extremament important per als preveres, perquè la missió de l'Església té lloc enmig del món, i els béns creats són tanma-

teix necessaris per al desenvolupament personal de l'home. Que siguin, doncs, agraïts per totes les coses que el Pare celestial els concedeix perquè puguin portar una vida ben ordenada. Però és indispensable que sàpiguen examinar atentament a la llum de la fe tot el que els és ofert, de manera que se sentin empesos a usar correctament dels béns en conformitat a la voluntat de Déu i a rebutjar tot el que pugui perjudicar llur missió.

El Senyor és «part i heretat» (Nm 18,20) dels sacerdots. Per això han d'usar dels béns temporals solament per a aquells fins als quals poden ser destinats segons la doctrina de Crist, el Senyor, i les disposicions de l'Església.

Quant als béns eclesiàstics pròpiament dits, els sacerdots han d'administrar-los, tal com ho exigeix la natura de les coses, segons les lleis eclesiàstiques, i si és possible amb l'ajut de laics experts; sempre han de destinar-los a aquelles finalitats per a l'assoliment de les quals és lícit a l'Església posseir béns temporals, o sigui: l'ordenament del culte diví, el sosteniment decorós del clergat, l'exercici d'obres d'apostolat i de caritat, especialment per als pobres. Quant als béns provinents de l'exercici d'algun ofici eclesiàstic, els preveres, com també els bisbes, salvat el dret particular, els han de destinar primordialment per al propi sosteniment decorós i per a la realització dels deures del propi estat; el remanent l'han de destinar al bé de l'Església i a les obres de caritat. Que no considerin, doncs, l'ofici eclesiàstic com una ocasió de negoci ni emprin els ingressos que en provenen per augmentar el patrimoni familiar. Els sacerdots, doncs, no s'han d'afeccionar de cap manera a les riqueses, sinó que han d'evitar sempre qualsevol cobdícia i s'abstinguin atentament de qualsevol tipus de negoci.

Més encara, són invitats a abraçar la pobresa voluntària, amb la qual poden identificar-se a Crist d'una manera més evident i exercir el sagrat ministeri amb més promptitud. Crist, en efecte, de ric que era, es féu pobre per nosaltres, per tal d'enriquir-nos amb la seva pobresa. I els Apòstols van testimoniar amb l'exemple que el do de Déu, que és gratuït, ha de transmetre's gratuïtament, i sapi-gueren ser capaços tant de viure en l'abundància com en la indigència. Però un cert ús comú de les coses, per l'estil de la comunitat de béns elogiada en la història de l'Església primitiva, aplanava òptimament el camí a la caritat pastoral; amb aquest tarannà els preveres poden posar lloablement en pràctica l'esperit de pobresa recomanat per Crist.

Moguts, doncs, per l'Esperit del Senyor, que consagrà el Salvador i l'envià a evangelitzar els

pobres, els preveres, com també els bisbes, han d'evitar tot allò que d'alguna manera pugui allunyar els pobres, i més que els altres deixebles del Senyor han d'eliminar en les seves coses qualsevol ombra de vanitat. Que disposin l'habitatge de manera que ningú no el consideri inaccessible i que ningú, fins i tot el més humil, no s'avergonyeixi d'anar-hi.

III. *Mitjans per a la vida dels preveres*

18. (*Mitjans per a afavorir la vida espiritual.*) Per fomentar en totes les situacions de la vida la unió amb Crist, els preveres, a més del responsable exercici del ministeri, disposen de mitjans generals i particulars, nous i antics, que l'Esperit Sant mai no deixa de suscitar en el poble de Déu i que l'Església recomana —i fins i tot a vegades mana— per a la santificació dels seus membres. Entre tots els mitjans espirituals, excel·leixen aquells actes amb què els fidels s'alimenten de la paraula de Déu a la doble taula de la Sagrada Escriptura i de l'eucaristia; a ningú no li passa per alt la importància que té, per a la santificació dels preveres, participar-hi assíduament.

Els ministres de la gràcia sacramental s'uneixen íntimament a Crist salvador i pastor a través de la fructuosa recepció dels sacraments, especialment amb la freqüència del sagrament de la penitència, ja que, preparat cada dia per l'examen de consciència, afavoreix moltíssim la necessària conversió del cor a l'amor del Pare misericordiós. A la llum de la fe, nodrida per la lectura divina, poden cercar diligentment en els diversos esdeveniments de la vida els signes de la voluntat de Déu i els impulsos de la seva gràcia, i fer-se així cada vegada més dòcils a la missió assumida en l'Esperit Sant. Un exemple meravellós d'aquesta docilitat el poden trobar sempre en la benaurada verge Maria, que, guiada per l'Esperit Sant, es consagrà tota ella al misteri de la redempció humana. Els preveres han de venerar i han d'estimar amb devoció i culte filials la mare del summe i etern sacerdot, reina dels apòstols i protectora de llur ministeri.

Per complir amb fidelitat el propi ministeri, han d'estimar de cor el diàleg quotidià amb Crist, el Senyor, en la visita i el culte personal a la santíssima Eucaristia; s'aplicaran de grat al recés espiritual i tindran en gran estima la direcció espiritual. De moltes maneres, especialment a través de la recomanada oració mental i de les variades formes de pregària que elegeixen lliurement, els preveres cerquen i imploren insistentment a Déu

aquell esperit de veritable adoració pel qual, junt amb el poble que tenen confiat, s'uneixen íntimament a Crist, mitjançer de la nova aliança i d'aquesta manera com a fills adoptius poden cridar: «Abba, Pare!» (Rm 8,15).

19. (*Estudi i ciència pastoral.*) En el sagrat ritu de l'ordenació, el bisbe exhorta els preveres a ser «madurs en la ciència», i que llur doctrina sigui «una medicina espiritual per al poble de Déu». La ciència del ministre sagrat ha de ser sagrada, perquè prové d'una font sagrada i s'encamina a un fi sagrat. Pouada, doncs, primordialment en la lectura i la meditació de la sagrada Escripura, també es nodreix profitosament de l'estudi dels sants pares i doctors i dels altres monuments de la tradició. A més, per donar resposta adient a les qüestions suscidades pels homes d'avui, convé que els preveres coneixin bé els documents del magisteri, especialment els dels concilis i dels Romans Pontífexs, i que consultin les obres dels millors i més autoritzats escriptors de teologia.

I ja que als nostres temps la cultura humana i també les ciències sagrades progressen sense parar, es recomana als preveres que perfeccionin adequadament i constantment els coneixements religiosos i profans, i així es preparin per entaular més oportunament diàleg amb llurs contemporanis.

Per facilitar als preveres la dedicació als estudis i l'aprenentatge més eficaç dels mètodes d'evangelització i d'apostolat, se'ls ha de proporcionar acuradament els mitjans oportuns, com ara l'organització, d'acord amb les situacions locals, de cursos i de congressos, la fundació de centres destinats a estudis pastorals, la creació de biblioteques i una adequada direcció dels estudis a través de persones idònies. A més, els bisbes, sols o a nivell interdiocesà, han de considerar la manera més oportuna de fer que tots els preveres, en el moment establert, i sobretot pocs anys després de l'ordenació, puguin frequentar un curs de perfeccionament dels mètodes pastorals i de la ciència teològica, tant per enfortir la vida espiritual com per intercanviar amb els germans experiències apostòliques. Amb aquests mitjans i amb altres d'oportuns han de ser ajudats especialment els nous rectors de parròquia i els qui inicien una nova activitat pastoral o que són enviats a una altra diòcesi o nació.

En fi, els bisbes han de procurar que alguns es dediquin a un estudi més aprofundit de la ciència de les coses divines, per tal que mai no manquin mestres idonis per a formar els clergues, i els altres sacerdots i els fidels siguin ajudats a adquirir els coneixements necessaris, i sigui afavorit aquell

sa progrés en les disciplines sagrades que és absolutament indispensable a l'Església.

20. (*Justa remuneració.*) Dedicats al servei de Déu en el compliment del deure encomanat, els preveres són dignes de rebre una justa remuneració, perquè «el qui treballa, bé es mereix el seu jornal» (Lc 10,7), i «el Senyor ha disposat que els qui anuncien l'Evangelí visquin de l'Evangelí» (1Co 9,14). Per això, si no ha estat prevista d'una altra manera la remuneració justa dels preveres, els mateixos fidels, ja que és pel bé d'ells que els preveres treballen, tenen una veritable obligació de procurar que no els manquin els mitjans necessaris per a una vida honesta i digna. Pertoca als bisbes advertir als fidels aquesta obligació i procurar —cadascun per a la pròpia diòcesi, o millor conjuntament per a un territori comú— una normativa que reguli el sosteniment decorós dels qui exerceixen o han exercit alguna funció al servei del poble de Déu. La remuneració a assignar a cadascú, tenint en compte la natura de la funció i les circumstàncies de lloc i de temps, que sigui fonamentalment la mateixa per a tots els qui es troben en les mateixes circumstàncies, adequada a llur situació i els permeti no sols de remunerar degudament els qui es dediquen al servei dels preveres, sinó també de socórrer personalment d'alguna manera els indigents, donat que aquest ministeri envers els pobres sempre ha tingut una gran consideració en l'Església, ja des dels inicis. Que aquesta remuneració, a més, sigui tal que permeti cada any als preveres el degut temps suficient de vacances; els bisbes han de procurar que els preveres en puguin disposar.

Cal concedir la importància més gran a la funció que els ministres sagrats exerceixen. Per això, el sistema anomenat beneficiar ha de ser abandonat, o almenys reformat de manera que la part beneficiar —o sigui, el dret a les rendes annexes per dot a l'ofici— sigui considerada com secundària, i jurídicament passi a primer pla l'ofici eclesiàstic, considerat en endavant com a tal qualsevol càrrec conferit establement per a un fi espiritual.

21. (*Fons comú i previsió social.*) Sempre cal tenir present l'exemple dels creients de la primitiva Església de Jerusalem, en la qual «tot els era comú» (Ac 4,32) i «es distribuïa a cadascú segons el que necessitava» (Ac 4,35). Per això, convé molt que, almenys a les regions en què el sosteniment del clergat depèn totalment o en gran part dels donatius dels fidels, coordini amb aquesta finalitat els béns oferts alguna institució diocesana administrada pel bisbe, amb l'ajut de sacerdots delegats i, on calgui, també de laics experts en

economia. És també desitjable que, en la mesura de les possibilitats, a cada diòcesi o regió es constitueixi un fons comú de béns amb el qual els bisbes puguin satisfer les altres obligacions envers les persones que estan al servei de l'Església i afrontar les diverses necessitats de la diòcesi, i les diòcesis més dotades puguin ajudar les més pobres, per tal de suplir-ne la indigència amb la pròpia abundància. Aquest fons comú convé que sigui constituït en primer lloc amb els donatius dels fidels, però també amb béns provinents d'altres fonts que el dret determinarà.

A més, a les nacions en què la previsió social a favor del clergat no és encara prou organitzada, les Conferències episcopals han de procurar que, sempre en el respecte de les lleis eclesiàstiques i civils, hi hagi institucions diocesanes, àdhuc federades entre elles, o institucions constituïdes per diverses diòcesis conjuntament, o bé un organisme únic per a tot el territori. Aquestes institucions han de proveir, sota la vigilància de la jerarquia, tant a la congruent previsió i assistència sanitària, com al degut sosteniment dels preveres malalts, invàlids o ancians. I els sacerdots ajudaran la institució erigida, moguts per aquell esperit de solidaritat envers els germans que els porta a compartir-ne les penes; que tinguin també present que, d'aquesta manera, lliures de preocupacions per al futur, podran amb més sentit evangèlic practicar la pobresa i dedicar-se totalment a la salvació de les ànimes. Els responsables han de fer que les institucions de les diverses nacions estiguin coordinades, per tal de poder-se consolidar i estendre més.

Conclusió i exhortació

22. (*Confiança en Déu en el compliment de l'altíssima missió.*) Aquest sagrat Sínode té presents els goigs de la vida sacerdotal; però no pot oblidar les dificultats que els preveres han d'afrontar en les circumstàncies de la vida actual. No ignora la profunda transformació de les estructures econòmiques i socials i fins i tot dels costums humans i el canvi de la jerarquia de valors en les apreciacions humanes. Per això, els ministres de l'Església, i a vegades els fidels, se senten com estranys en el món d'avui, i es pregunten amb ansietat quins són els mitjans i les paraules aptes per a comunicar-s'hi. Perquè els nous obstacles a la fe, l'aparent esterilitat del treball acomplert i l'experiència d'un cru isolament poden induir els preveres al perill de deixar-se descoratjar.

Però el món confiat avui a l'amor i al ministeri dels pastors de l'Església, Déu l'ha estimat tant que li ha donat el seu Fill unigènit. En realitat, aquest món, presoner de tants pecats però també dotat de recursos no irrellevants, proporciona a l'Església pedres vives que construeixen el lloc on Déu resideix en l'Esperit. I el mateix Esperit Sant, mentre empeny l'Església a obrir nous camins per a accedir a aquest món d'avui, suggereix i promou les oportunes adaptacions del ministeri sacerdotal.

Els preveres han de recordar que en el treball no estan mai sols, perquè tenen per suport l'omnipotència de Déu; tenen fe en Crist que els cridà a participar del seu sacerdoci, i es dediquen confiadament al ministeri conscients que Déu és poderós per a augmentar en ells la caritat. Que recordin que tenen al costat el propis germans en el sacerdoci, i àdhuc tots els creients del món. En efecte, tots els preveres contribueixen a realitzar el disseny diví de salvació que és el misteri o sagrament de Crist, amagat des de sempre en Déu; aquest disseny no és mai dut a terme sinó a poc a poc, a través dels ministeris que conflueixen a edificar el cos de Crist, fins que no s'arribi a la plenitud de la seva maduresa. Tot això és amagat amb Crist en Déu i, doncs, és sobretot per la fe que pot ser copiat. I en la fe han de caminar necessàriament els guies del poble de Déu, seguint l'exemple del fidel Abraham, el qual per la fe «va obeir i se n'anà cap al país que havia de rebre en herència; i sortí sense saber on anava» (He 11,8). Realment, el qui administra els misteris de Déu pot ser comparat a l'home que sembla al camp, del qual diu el Senyor: «Tant si dorm com si està despert, de nit i de dia, la llavor germina i creix, sense que ell sàpiga com» (Mc 4,27). D'altra banda, Jesús, el Senyor, que ha dit: «Tingueu confiança: jo he vençut el món» (Jn 16,33), amb aquestes paraules no prometé a la seva Església una perfecta victòria abans de la fi dels temps. El sagrat Sínode s'alegra tanmateix que la terra sembrada amb la llavor de l'Evangeli dona fruit a diversos llocs, gràcies a l'acció de l'Esperit del Senyor que omple tota la terra i ha suscitat en el cor de molts sacerdots i fidels un esperit veritablement missioner. Per tot això, el sagrat Sínode dona gràcies amb gran afecte als preveres de tot el món. «Glòria a Déu, que amb la força que actua en nosaltres pot fer infinitament més de tot el que som capaços de demanar o d'entendre. Glòria a ell en l'Església i en Jesucrist» (Ef 3,20-21).

CONCILI VATICÀ II

DECLARACIONS

DECLARACIÓ «GRAVISSIMUM EDUCATIONIS» SOBRE L'EDUCACIÓ CRISTIANA*

(Introducció.) El sant Concili ecumènic considera atentament l'extrema importància de l'educació en la vida de l'home i a la seva influència cada cop més gran en el progrés social del nostre temps. En efecte, en les circumstàncies dels nostres temps esdevé no sols més fàcil sinó més urgent l'educació dels joves, i també una certa formació contínua dels adults. Perquè els homes, més plenament conscients de la pròpia dignitat i de la pròpia obligació volen participar cada dia més activament en la vida social, i sobretot en l'econòmica i la política; els progressos meravellosos de la tècnica i de la recerca científica, els nous mitjans de comunicació social els donen la possibilitat, perquè disposen de més lleure, de tenir un accés més fàcil al patrimoni intel·lectual i cultural i d'enriquir-se mútuament amb relacions més estretes a nivell associatiu i internacional.

Per això s'esforcen a tot arreu per promoure més i més l'activitat educativa; es declaren i es consignen en documents públics els drets fonamentals dels homes, i particularment dels infants i dels pares, referents a l'educació; amb el creixement ràpid del nombre d'alumnes, es multipliquen i es perfeccionen arreu les escoles i es funden altres institucions d'educació; a través de noves experiències, es perfeccionen els mètodes educatius i didàctics; es fan esforços molt notables per a posar-les a l'abast de tothom, per bé que encara siguin innombrables els infants i els joves que es veuen privats de la instrucció fonamental i tants altres els qui no tenen una educació adient, en la qual es cultivin alhora la veritat i la caritat.

Però com que la santa Mare Església, per complir el manament rebut del seu diví Fundador d'anunciar el misteri de la salvació a tots els homes i d'instaurar-ho tot en Crist, ha de preocupar-se de la vida integral de l'home, incloent-hi la terrenal, en tant que lligada a la celestial, té el seu paper específic en el progrés i en l'extensió de l'educació. Per això el sant Concili declara alguns principis fonamentals sobre l'educació cristiana principalment a les escoles, principis que una especial Comissió postconciliar haurà de desenvolupar amb més amplitud i que les Conferències episcopals hauran d'aplicar a les diverses situacions locals.

1. (*Dret universal a l'educació.*) Tots els homes de qualsevol raça, condició i edat, pel fet de la dignitat de persones, tenen el dret inalienable a una educació que respongui al propi fi, adequada a la pròpia manera de ser, a la diferència de sexe, a la cultura i a les tradicions pàtries i al mateix temps oberta a un intercanvi fraternal amb els altres pobles a fi de garantir la veritable unitat i l'autèntica pau a la terra. Una educació com cal, però, apunta a la formació de la persona humana amb vista al seu fi últim i, alhora, al bé de les societats, de les quals l'home és membre i en les responsabilitats de les quals, un cop adult, tindrà part.

Així, doncs, tenint en compte el progrés de la psicologia, de la pedagogia i de la didàctica, els infants i els adolescents han de ser ajudats a desenvolupar harmoniosament les capacitats físiques, morals i intel·lectuals, a adquirir gradualment un sentit de responsabilitat més madur en el perfeccionament recte i contínuament esforçat de la pròpia vida i en la recerca de la veritable llibertat, tot superant els obstacles amb coratge i constància. Que, a mesura que es fan grans, siguin instruïts en una positiva i prudent educació sexual. A més, han de ser formats de tal manera per participar en la vida social, que, proveïts degudament dels recursos oportuns i necessaris, es puguin inserir activament en els diversos grups de la comunitat humana, s'obrin al diàleg amb els altres i contribueixin de bon grat a promoure el bé comú.

Semblantment, el sant Concili declara que els infants i els adolescents tenen dret a ser estimulats a formar-se una recta consciència dels valors morals i a acceptar-los amb una adhesió personal, i també a conèixer i a estimar Déu més perfectament. Per això, prega insistentment a tots els qui governen els pobles o bé dirigeixen l'educació que tinguin cura que la joventut no es vegi mai privada d'aquest dret sagrat. I exhorta els fills de l'Església a treballar generosament en el camp de l'educació, amb el fi, sobretot, que els grans beneficis de l'educació i de la instrucció puguin estendre's més ràpidament a tothom arreu de la terra.

2. (*L'educació cristiana.*) Tots els cristians tenen dret a una educació cristiana, com a regenerats de l'aigua i de l'Esperit Sant, que han esdevingut una nova criatura i són de nom i de fets fills de Déu. Aquesta educació no sols busca la maduresa de la persona humana tal com l'hem descrita, sinó que

* Promulgada el 28 d'octubre de 1965.

vol aconseguir sobretot que els batejats, iniciats gradualment en el coneixement del misteri de la salvació, prenguin cada cop més consciència del do de la fe que han rebut; que aprenguin a adorar Déu Pare en esperit i en veritat (cf. Jn 4,23) especialment en l'acció litúrgica, i que es formin de cara a portar una vida conforme a l'home nou en la justícia i la santedat de la veritat (cf. Ef 4,22-24); que arribin, d'aquesta manera, a formar l'home perfecte, a la talla pròpia de la plenitud del Crist (cf. Ef 4,13), i contribueixin a augmentar el Cos místic. A més, conscients de llur vocació, que s'habituin no sols a donar testimoniatge de l'esperança que hi ha en ells (cf. 1Pe 3,15), sinó també a ajudar a la configuració cristiana del món, per la qual els valors naturals, assumits en la consideració completa de l'home redimit pel Crist, concorrin al bé de tota la societat. Per això, aquest sant Concili recorda als pastors d'ànimes el deure gravíssim de disposar cada cosa de manera que tots els fidels puguin fruit d'aquesta educació cristiana, en primer lloc els joves que són l'esperança de l'Església.

3. (*Els responsables de l'educació.*) Els pares, ja que han donat la vida als fills, tenen la gravíssima obligació d'educar-los, i, per tant, han de ser-ne reconeguts com els primers i principals educadors. Aquesta funció d'educar és de tan important que, si manca, difícilment pot ser suplerta. Pertoca als pares, en efecte, crear un clima familiar, animat per l'amor i per la pietat envers Déu i els homes, que afavoreixi l'íntegra educació personal i social dels fills. La família, doncs, és la primera escola de les virtuts socials de què tenen necessitat totes les societats. Però, principalment en la família cristiana, enriquida amb la gràcia i els deures del sagrament del matrimoni, cal que els fidels siguin ensenyats ja des de la més tendra edat a descobrir i a adorar Déu i a estimar el proïsme d'acord amb la fe rebuda en el baptisme; en la família fan la primera experiència tant d'una sana societat humana com de l'Església; per la família, en fi, són introduïts de mica en mica en la convivència civil i en el poble de Déu. Que els pares, doncs, es facin ben bé càrrec de la gran importància que la família autènticament cristiana té per a la vida i el progrés del mateix poble de Déu.

La missió d'educar, que pertoca en primer lloc a la família, necessita de l'ajuda de tota la societat. Així, doncs, ultra els drets dels pares i d'aquells a qui han confiat una part d'aquesta responsabilitat educativa, alguns deures i drets pertocuen a la societat civil, perquè ha de disposar tot allò necessari per al bé comú temporal. És de la seva competència

afavorir l'educació del jovent de moltes maneres: defensant els drets i els deures dels pares i dels altres que tenen part en l'educació i donant-los suport; d'acord amb el principi de subsidiarietat, i a falta d'iniciatives dels pares i d'altres societats, complementant l'obra educativa, amb consideració, però, als desigs dels pares; establint, a més, escoles i instituts propis, sempre que ho demani el bé comú.

Finalment, el deure d'educar pertoca a l'Església d'una manera ben particular, no sols perquè ha de ser també reconeguda com una societat humana capaç d'impartir l'educació, sinó sobretot perquè té la missió d'anunciar a tots els homes el camí de la salvació, de comunicar els creients la vida de Crist i d'ajudar-los amb una constant sollicitud a assolir la plenitud d'aquesta mateixa vida. Així, doncs, l'Església està obligada com a mare a donar a aquests fills seus aquella educació mitjançant la qual tota la vida quedi impregnada de l'esperit de Crist, al mateix temps que presta el seu ajut a tots els pobles amb vista a promoure la perfecció integral de la persona humana, per al bé de la societat terrestre i per a la construcció d'un món més humà.

4. (*Mitjans al servei de l'educació cristiana.*) En l'exercici de la seva missió educadora, l'Església s'interessa per tots els mitjans adients i es preocupa sobretot dels que li són propis. El primer d'aquests és la instrucció catequètica, que il·lumina i enforteix la fe, nodreix la vida segons l'esperit del Crist, porta a una participació conscient i activa en el misteri litúrgic i estimula l'acció apostòlica. L'Església valora també, i per això vol elevar-los i penetrar-los del seu esperit, els altres mitjans que pertanyen al patrimoni comú de la humanitat i que contribueixen en gran manera a l'afinament de l'esperit i a la formació humana, com ara els mitjans de comunicació social, les múltiples associacions de caràcter cultural i esportiu, les associacions de joventut i sobretot les escoles.

5. (*Importància de l'escola.*) Entre tots els mitjans d'educació té una particular importància l'escola, que, en virtut de la seva missió, mentre cultiva amb assídua cura les facultats intel·lectuals, desenrotlla la capacitat de jutjar amb rectitud, posa en contacte amb el patrimoni cultural adquirit per les generacions passades, promou el sentit dels valors, prepara per a la vida professional, i creant entre els alumnes de diversa índole i condició una amigable companyonia, afavoreix la disposició recíproca per a la comprensió. A més, constitueix com un centre a l'activitat i al progrés del qual han de participar conjuntament les famílies, els mestres, les associacions de tota mena

promotores de la vida cultural, cívica, religiosa, la societat civil i tota la comunitat humana.

És, doncs, bella i realment important la vocació de tots els qui, col·laborant amb els pares en l'acompliment de llur ofici i representant la comunitat humana, assumeixen a les escoles la tasca d'educar: vocació que requereix unes particulars qualitats intel·lectuals i afectives, una preparació molt diligent i una promptitud contínua de renovació i d'adaptació.

6. (*Deures i drets dels pares.*) Els pares, com que tenen el deure i el dret primaris i irrenunciables d'educar els fills, han de fruit d'una veritable llibertat en l'elecció d'escola. Així, doncs, els poders públics, als quals pertoca protegir i defensar les llibertats dels ciutadans, han de procurar, respectant la justícia distributiva, que les subvencions públiques siguin repartides de tal manera que els pares puguin escollir, amb tota llibertat i en consciència, l'escola per als propis fills.

A part d'això, toca a l'Estat procurar que tots els ciutadans puguin tenir un digne accés a la vida cultural i es preparin com cal per a l'exercici dels deures i dels drets civils. El mateix Estat, doncs, ha de tutelar el dret dels infants a una convenient educació escolar, vetllar per la capacitat dels mestres i la serietat dels estudis, mirar per la salut dels alumnes, i en general promoure tot l'ordenament escolar, tenint present el principi de subsidiarietat i, per tant, exclouent qualsevol monopoli escolar contrari als drets naturals de la persona humana, al desenvolupament i la divulgació de la cultura, a la concòrdia entre els ciutadans i també al pluralisme avui vigent en moltes societats.

El sant Concili exhorta els fidels a col·laborar generosament tant a trobar mètodes educatius idonis i plans d'estudis, com a formar mestres que puguin educar bé els joves i, per mitjà sobretot de les associacions de pares, a ajudar positivament i constantment totes les activitats de l'escola i sobretot l'educació moral que cal donar-hi.

7. (*Educació moral i religiosa a totes les escoles.*) A més, l'Església, conscient del deure gravíssim de procurar amb diligència l'educació moral i religiosa de tots els seus fills, ha de fer-se present amb un afecte particular i amb el seu ajut en la multitud d'aquells que són instruïts en escoles no catòliques; tant mitjançant el testimoniatge de la vida dels mestres i superiors, com a través de l'acció apostòlica dels condeixebles, com, sobretot, per mitjà del ministeri dels sacerdots i dels laics que els transmeten la doctrina de la salvació, en la forma adaptada a l'edat i a les circumstàncies,

i els ajuden espiritualment amb les iniciatives oportunes, segons les situacions i les èpoques.

L'Església recorda als pares la greu obligació que els incumbeix de disposar-ho tot, o àdhuc d'exigir-ho, perquè llurs fills puguin fruit d'aquests ajuts i en harmonia amb la formació profana progressin en la formació cristiana. Per això lloa aquelles autoritats i societats civils que, tenint en compte el pluralisme de la societat d'avui i vetllant perquè hi hagi la deguda llibertat religiosa, ajuden les famílies per tal que l'educació de llurs fills pugui tenir lloc a totes les escoles segons els principis morals i religiosos propis de les mateixes famílies.

8. (*Les escoles catòliques.*) La presència de l'Església al camp escolar es fa palesa d'una manera especial a través de l'escola catòlica. Aquesta, efectivament, no pas menys que les altres escoles, persegueix els fins culturals i la formació humana dels joves. Però el seu element característic és crear un clima comunitari escolar animat de l'esperit evangèlic de llibertat i de caritat, ajudar els adolescents perquè en el desplegament de la pròpia personalitat creixin al mateix temps segons la nova criatura que han esdevingut pel baptisme, i coordinar finalment tota la cultura humana amb l'anunci de salvació, talment que la coneixença que els alumnes van adquirint del món, de la vida i de l'home sigui il·luminada per la fe. D'aquesta manera, sens dubte, l'escola catòlica, mentre s'obre com cal a les condicions del progrés actual, educa els seus alumnes amb vista a promoure eficaçment el bé de la ciutat terrenal i els prepara amb vista a l'extensió del Regne de Déu, a fi que amb la pràctica d'una vida exemplar i apostòlica esdevinguin com un llevat de salvació per a la comunitat humana.

Pel fet, doncs, que l'escola catòlica pot contribuir tant al desplegament de la missió del poble de Déu i servir el diàleg entre l'Església i la comunitat dels homes en benefici d'ambdues, conserva tota la seva incalculable importància també en les actuals circumstàncies. Per això aquest sant Concili proclama de nou el dret de l'Església, ja declarat en molts documents del Magisteri, de fundar i de dirigir lliurement escoles de qualsevol ordre i grau, i recorda que l'exercici d'aquest dret afavoreix moltíssim la tutela de la llibertat de consciència i dels drets dels pares i el progrés de la mateixa cultura.

Que es recordin, però, els mestres, que depen principalment d'ells que l'escola catòlica pugui convertir en realitat els seus plans i les seves iniciatives. Que es preparin, doncs, amb tota sol·licitud per a procurar-se una ciència, profana i religiosa, certificada amb títols apropiats i per a posseir l'art

d'educar d'acord amb els avenços moderns. Units els uns als altres i amb els deixebles pel vincle de la caritat i plens d'esperit apostòlic, han de donar testimoniatge, amb la vida i amb la doctrina, a favor de l'únic mestre, el Crist. Que col·laborin sobretot amb els pares, i amb ells tinguin ben en compte, en tot el procés educatiu, la diferència de sexes i el fi particular que la divina providència ha establert a cada un d'ells en la família i en la societat; que s'esmercin a estimular l'acció personal dels mateixos alumnes i que, un cop acabat el cicle d'estudis, continuïn fent-los costat amb els consells, l'amistat, i també amb associacions específiques que tinguin un esperit veritablement eclesial. El sant Concili declara que la missió d'aquests mestres és un autèntic apostolat, molt convenient i necessari també als nostres temps i alhora un veritable servei prestat a la societat. I recorda als pares catòlics el deure de confiar els fills, quan i on puguin, a escoles catòliques, de sostenir-les segons els recursos i de col·laborar-hi en bé dels fills.

9. (*Diferents tipus d'escoles catòliques.*) Cal que totes les escoles que d'alguna manera depenen de l'Església es conformin tant com puguin a aquest ideal de l'escola catòlica, tot i que aquesta, segons les circumstàncies locals, pugui assumir distintes formes. L'Església sent realment una gran estimació també per les escoles catòliques que, especialment en els territoris d'Esglésies joves, acullen igualment els alumnes no catòlics.

D'altra banda, a l'hora de crear i d'organitzar les escoles catòliques s'han de tenir presents les necessitats dels temps moderns. Per això, al costat de l'ajut que cal continuar donant a les escoles de grau elemental i mitjà que constitueixen la base de l'educació, cal també tenir en gran estima aquelles altres que les circumstàncies d'avui dia demanen per motius especials. Aquestes són, per exemple, les escoles professionals i tècniques, els instituts destinats a la instrucció dels adults, al desenvolupament dels serveis socials i a aquells que per deficiències naturals necessiten una sol·licitud especial, i també les escoles de formació de mestres, ja sigui per a l'ensenyament religiós, ja sigui per a altres formes d'educació.

El sant Concili exhorta insistentment els pastors de l'Església i tots els fidels perquè, sense estalviar cap sacrifici, ajudin les escoles catòliques a complir cada dia més perfectament la seva missió, i sobretot a preocupar-se de les necessitats d'aquells qui són pobres en béns temporals o es veuen privats de l'ajut i de l'escalf de la família o són aliens al do de la fe.

10. (*Les universitats i les facultats catòliques.*)

L'Església s'interessa també vivament per les escoles superiors, sobretot les universitats i les facultats. Més i tot: en les que depenen d'ella vol que cada disciplina sigui cultivada amb els seus propis principis, amb el seu propi mètode i amb la llibertat pròpia de la investigació científica de tal manera que se n'obtingui un coneixement cada vegada més profund i, considerant acuradament les noves qüestions i recerques d'aquests darrers temps, hom veurà més clarament com la fe i la raó caminen vers una única veritat, bo i seguint les petjades dels doctors de l'Església, especialment de sant Tomàs d'Aquino. Que d'aquesta manera es realitzi com una presència pública, constant i universal del pensament cristià en tot l'esforç per a promoure la cultura superior, i que els estudiants d'aquests instituts es formin de tal manera que esdevinguin homes eminents per a la doctrina, preparats per a assumir les tasques més compromeses en la societat, i testimoniar la fe en el món.

Que a les universitats catòliques mancades d'una facultat de sagrada teologia hi hagi un institut o càtedra de teologia on es doni un ensenyament adaptat també per als estudiants laics. Com que les ciències progressen sobretot a causa de les recerques especialitzades de gran abast científic, cal fomentar al màxim en les universitats i en les facultats catòliques instituts encaminats principalment a promoure la recerca científica.

El sant Concili recomana instantment de promoure universitats i facultats catòliques convenientment repartides en les diferents parts del món talment, però, que resplendeixin menys pel nombre que per la qualitat de l'ensenyament; i que, hi tinguin més fàcil accés els estudiants que donen una més gran esperança, encara que tinguin pocs recursos, sobretot aquells que arriben de nacions novelles.

Ja que el futur de la societat i de la mateixa Església va estretament lligat amb els progressos dels joves que es lliuren a estudis superiors, els pastors de l'Església no solament s'han de preocupar per la vida espiritual dels estudiants que freqüenten les universitats catòliques, sinó que, sol·licitos de la formació espiritual de tots llurs fills, han de procurar, a través d'oportunes consultes entre bisbes, fundar, en les mateixes universitats no catòliques, residències i centres universitaris catòlics, on sacerdots, religiosos i laics, acuradament escollits i preparats, puguin oferir a la joventut universitària una assistència espiritual i intel·lectual permanent. Quant als joves més dotats, siguin d'universitats catòliques o no, si mostren

aptituds per a l'ensenyament o la investigació, que hom tingui per ells un interès especial i siguin encoratjats a esdevenir professors.

11. (*Les facultats de ciències sagrades.*) L'Església espera moltíssim de l'activitat de les facultats de ciències sagrades. En efecte, els ha confiat la tasca important de preparar els propis alumnes no solament per al ministeri sacerdotal, sinó sobretot per a l'ensenyament en els establiments d'estudis eclesiàstics superiors, o per al treball científic personal o, en fi, per assumir les tasques més àrdues de l'apostolat intel·lectual. Pertoca igualment a aquestes facultats aprofundir els diversos camps de les ciències sagrades, amb vista a arribar a un coneixement cada cop més ple de la Revelació sagrada, a tenir un més gran accés al patrimoni de la saviesa cristiana tansmès pels avantpassats, a afavorir el diàleg amb els germans separats i amb els no cristians, a donar, en fi, una justa resposta a les qüestions plantejades pel progrés de la ciència.

Que les facultats eclesiàstiques, doncs, un cop revisades sempre que calgui les pròpies lleis, s'esmercin a fer avançar les ciències sagrades i aquelles que els són connexes, i, valent-se també dels mètodes i dels recursos moderns, formin els alumnes de cara a emprendre recerques més profundes.

12. (*La coordinació escolar.*) La cooperació, cada dia més necessària i més efectiva en el pla diocesà, nacional o internacional, s'imposa igualment en el camp escolar. Per tant, cal posar tot l'esforç perquè s'estableixi entre les escoles catòliques una coordinació adient i perquè entre aquestes i les altres escoles es creï la col·laboració que el bé comú de tota la humanitat demana.

D'aquesta major coordinació i aquests esforços compartits, principalment en l'àmbit dels instituts acadèmics, s'obtidran fruits més abundants. Que a totes les universitats, doncs, les diverses facultats s'ajudin mútuament, segons que ho comporti llur matèria. Igualment, les mateixes universitats han d'actuar amb plena entesa i en estreta unió, organitzant conjuntament congressos internacionals, repartint-se entre elles la recerca científica, comunicant-se les descobertes, fent intercanvis de professors per a períodes determinats i promovent tot allò que pot afavorir una més gran col·laboració.

Conclusió

El sant Concili exhorta vivament els joves a ser conscients de l'excel·lència de la funció educativa i a estar disposats a assumir-la amb generositat i coratge, especialment en aquelles regions en les quals l'escassetat de mestres posa en perill l'educació del jovent.

Així mateix, el sant Concili, en expressar el seu profund agraïment als sacerdots, als religiosos, a les religioses i als laics que, bo i donant-se ells mateixos amb esperit evangèlic, es consagren a la noble obra educativa a les escoles de qualsevol tipus i grau, els exhorta a perseverar generosament en la tasca empresa i a esforçar-se per excel·lir a impregnar els alumnes de l'esperit de Crist, tant en l'art de la pedagogia i el pla científic, de manera que no sols promoguin una renovació interna de l'Església, sinó que en mantinguin i n'estenguin la presència benefactora en el món d'avui i particularment en el món intel·lectual.

DECLARACIÓ «NOSTRA AETATE» SOBRE LES RELACIONS DE L'ESGLÉSIA AMB LES RELIGIONS NO CRISTIANES*

1. (*Introducció.*) En el nostre temps que la humanitat s'unifica cada cop més estretament i creix la interdependència entre els diferents pobles, l'Església considera amb més atenció quina és la seva actitud envers les religions no cristianes. Portada per la seva missió de treballar per la unitat i la caritat entre els homes i fins i tot entre els pobles, té en compte abans de tot aquí les realitats que són comunes a tots els homes i els faciliten la mútua convivència.

Perquè tots els pobles formen una sola comunitat; tots tenen un mateix origen, com sigui que Déu ha fet que la superfície de la terra fos habitada de cap a cap per tot el llinatge humà. Tots tenen també un mateix fi últim, Déu, del qual s'estén a tothom la providència, les mostres de la seva bondat i els seus plans de salvació, fins que els elegits s'apleguin a la Ciutat Santa, que la resplendor de Déu il·luminarà i on els pobles caminaran a la seva llum.

Els homes esperen de les diverses religions una resposta als difícils enigmes de la condició humana, enigmes que, com en els altres temps, també avui inquieten profundament el cor humà: la natura de l'home, el sentit i el fi de la nostra vida, el bé i el pecat, l'origen i el fi del dolor, el camí per arribar a la veritable felicitat, la mort, el judici i la retribució després de la mort, finalment el darrer i inefable misteri que abraça la nostra existència: d'on venim i on anem.

2. (*Les diverses religions no cristianes.*) Ja d'antic i fins als nostres dies hom troba en els diversos pobles una certa percepció d'aquella força misteriosa que és present al curs de les coses i als esdeveniments de la vida humana, fins i tot a vegades el reconeixement de l'Ésser Suprem o àdhuc del Pare. Percepció i reconeixement que impregnen llur vida d'un íntim sentit religiós. Les religions lligades al progrés de la cultura s'esforcen per respondre a les mateixes qüestions per mitjà de conceptes més subtils i d'un llenguatge més elaborat. Així en l'hinduisme els homes escruten i expressen el misteri diví valent-se de la inesgotable fecunditat dels mites i dels penetrants esforços de la filosofia, i busquen l'alliberament de les angoixes de la nostra condició o bé mitjançant formes de vida ascètica, o bé per una profunda meditació o bé encara refugiant-se en Déu amb

amor i confiança. En el budisme, en les seves distintes formes, és reconeguda la radical insuficiència d'aquest món mudable i s'ensenya un camí per on els homes, amb cor devot i confiat, puguin adquirir l'estat de perfecte alliberament, o arribar a la suprema il·luminació, amb les pròpies forces o impulsats per l'ajut de dalt. De la mateixa manera, també les altres religions que trobem arreu del món intenten, de diferents maneres, superar la inquietud del cor humà, proposant uns camins, és a dir, doctrines, normes de vida i ritus sagrats.

L'Església catòlica no rebutja res d'allò que és veritable i sant en aquestes religions. Es mira amb sincer interès aquells capteniments i estils de vida, aquelles normes i doctrines que, tot i discrepar ben sovint dels que ella sosté i proposa, no rarament porten tanmateix un raig d'aquella Veritat que il·lumina tots els homes. Això no obstant, l'Església anuncia i té el deure d'anunciar incessantment el Crist, que és «el camí, la veritat i la vida» (Jn 14,6.) En ell els homes troben la plenitud de la vida religiosa; en ell Déu s'ha reconciliat totes les coses.

L'Església, doncs, exhorta els seus fills perquè amb prudència i caritat, conversant i col·laborant amb els seguidors de les altres religions, i donant testimoni de la fe i de la vida cristiana, reconeixin, conservin i promoguin aquells béns espirituals i morals, com també els valors socio-culturals que es troben en ells.

3. (*La religió islàmica.*) L'Església es mira també amb estima els musulmans, que adoren l'únic Déu, vivent i subsistent, misericordiós i omnipotent, Creador del cel i de la terra, que ha parlat als homes, i als ocults designis del qual s'esforcen també a sotmetre's amb tot el cor, tal com es va sotmetre a Déu Abraham, al qual la fe islàmica té el goig de sentir-se lligada. Si bé no reconeixen Jesús com a Déu, el veneren, però, com a profeta; honoren Maria, la seva mare virginal, i àdhuc de vegades la invoquen devotament. Ultra això, esperen el dia del judici en què Déu recompensarà tots els homes ressuscitats. En conseqüència, tenen en estima la vida moral i donen culte a Déu principalment amb la pregària, les almoines i el dejuni.

I si en el transcurs dels segles han sorgit no poques dissensions i enemistats entre cristians i musulmans, aquest sagrat Concili exhorta tothom a

* Promulgada el 28 d'octubre de 1965.

oblidar el passat i a practicar una sincera i mútua comprensió, i també a defensar i a promoure tots plegats, a favor de tots els homes, la justícia social, els valors morals, la pau i la llibertat.

4. (*La religió jueva.*) En aprofundir el misteri de l'Església, aquest sagrat Concili es recorda del lligam amb què el poble del Nou Testament està espiritualment unit amb el llinatge d'Abraham.

L'Església de Crist, en efecte, reconeix que els inicis de la seva fe i de la seva elecció es troben ja en els patriarques, en Moisès i en els profetes, conforme al misteri salvador de Déu. L'Església de Crist professa que tots els cristians, fills d'Abraham segons la fe, són inclosos en la vocació d'aquest patriarca i que la salvació de l'Església és místicament prefigurada per la sortida del poble escollit d'una terra d'esclavitud. Per això l'Església no pot oblidar que ha rebut la revelació de l'Antic Testament a través d'aquell poble amb el qual Déu, per una inefable misericòrdia seva, es va dignar a concloure l'antiga Aliança; no pot oblidar que es nodreix de la rel de la bona olivera, en la qual han estat empeltades les branques de l'olivera borda dels pagans. Efectivament, l'Església creu que Crist, la nostra pau, ha reconciliat per mitjà de la creu els jueus i els pobles pagans, i que dels dos n'ha fet un de sol en ell mateix.

L'Església té també sempre presents les paraules de l'Apòstol Pau referents als del seu llinatge, «als quals pertanyen la gràcia de ser fills, la glòria de Déu, les aliances, la Llei, el culte i les promeses; també són d'ells els patriarques, i, com a home, ha sortit d'ells el Crist» (Rm 9,4-5), fill de Maria verge. Es recorda, semblantment, que són jueus els Apòstols, fonaments i columnes de l'Església, i molts d'aquells primers deixebles que van anunciar l'Evangeli de Crist al món.

Com testifica la Sagrada Escripura, Jerusalem no va reconèixer el temps en què fou visitada; una gran part de jueus no van acceptar l'Evangeli, fins i tot molts es van oposar a la seva difusió. Això no obstant, com diu l'Apòstol, els jueus continuen a causa dels patriarques essent molt estimats de Déu, el qual no es penedeix pas de les gràcies i de la vocació donada. Juntament amb els profetes i el mateix Apòstol l'Església espera aquell dia, conegut només de Déu, en què tots els pobles invocaran el Senyor a una sola veu i «i tots plegats se li sotmetran» (So 3,9).

Així doncs, com sigui que el patrimoni espiritual comú a cristians i jueus és tan gran, aquest sagrat Concili vol estimular i recomanar la mútua conei-

xença i estimació entre uns i altres, que s'aconsegueixen principalment per mitjà d'estudis bíblics i teològics i de col·loquis fraternals.

Per bé que les autoritats jueves juntament amb aquells qui els feien costat van exigir la mort de Crist, amb tot, el que van fer en la passió de Jesús no pot ser imputat ni indiscriminadament a tots els jueus que llavors vivien, ni als jueus d'avui. I encara que l'Església sigui el nou poble de Déu, no per això els jueus han de ser presentats ni com a rebutjats de Déu ni com a maleïts com si això es deduís de les Sagrades Escripures. Cal, doncs, posar sempre esment, tant en la catequesi com en la predicació de la paraula de Déu, a no ensenyar res que no estigui d'acord amb la veritat evangèlica i amb l'esperit de Crist.

A més, l'Església, que reprova totes les persecucions contra qui sigui, recordant-se del patrimoni comú amb els jueus, i impulsada no pas per raons polítiques sinó per una religiosa caritat evangèlica, deplora els odís, les persecucions, les manifestacions d'antisemitisme que, en qualsevol temps i per qualssevol persones s'han dirigit contra els jueus.

A part d'això, Crist, tal com l'Església sempre ha sostingut i sosté, voluntàriament i amb un amor infinit es va sotmetre a passió i mort pels pecats de tots els homes, a fi que tots aconseguixin la salvació. És, doncs, un deure de l'Església en la seva predicació anunciar la creu de Crist com un senyal de l'amor universal de Déu i com la font de tota gràcia.

5. (*La fraternitat universal.*) No podem invocar Déu, Pare de tots, si refusem de captenir-nos fraternalment amb alguns homes, creats a imatge de Déu. L'actitud de l'home envers Déu Pare i l'actitud de l'home envers els homes germans estan tan estretament relacionades que l'Escripura pot dir: «El qui no estima no coneix Déu» (1Jn 4,8).

Cau, doncs, per la base tota teoria o praxi que introdueix alguna discriminació entre home i home, entre poble i poble, pel que fa a la dignitat humana i als drets que en deriven.

I així l'Església reprova com a contrària a la ment de Crist qualsevol discriminació o vexació dels homes que es faci per motius de raça o de color, de condició social o de religió. En conseqüència, el Concili, seguint les petjades dels sants apòstols Pere i Pau, demana ardentment als cristians que «la vostra manera de viure enmig dels pagans sigui del tot correcta» (1Pe 2,21), i que, si és possible, en tant que depengui d'ells, visquin en pau amb tots els homes, talment que siguin de debò fills del Pare celestial.

DECLARACIÓ «DIGNITATIS HUMANAЕ» SOBRE LA LLIBERTAT RELIGIOSA*

*El dret de la persona i de les comunitats
a la llibertat social i civil en matèria religiosa*

1. (*Introducció.*) A la nostra època els homes són cada vegada més conscients de la dignitat de la persona humana; creix el nombre dels qui exigeixen poder actuar segons les pròpies iniciatives i fruit d'una llibertat responsable, sense coaccions i guiats per la consciència del deure. Per això, demanen una delimitació jurídica del poder públic, a fi que no siguin massa circumscrits els límits de la justa llibertat tant de la persona com de les associacions. Aquesta exigència de llibertat en la societat humana afecta sobretot els béns de l'esperit humà, i en primer lloc els que es refereixen al lliure exercici de la religió en la societat. Considerant diligentment aquestes aspiracions i proposant-se declarar com són conformes a la veritat i a la justícia, aquest Concili Vaticà examina la sagrada tradició i la doctrina de l'Església, de les quals treu nous elements sempre en continuïtat amb els antics.

En primer lloc, el sagrat Concili declara que Déu mateix ha fet conèixer al gènere humà el camí que permet que els homes aconseguixin la salvació i la felicitat en Crist, tot servint-lo. Aquesta única veritable religió, creiem que es troba en l'Església catòlica i apostòlica, a la qual el Senyor va confiar la missió de fer-la arribar a tots els homes, quan va dir als Apòstols: «Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a guardar tot allò que us he manat» (Mt 28,19-20). D'altra banda, sobretot en allò que fa referència a Déu i a la seva Església, tots els homes tenen el deure de cercar la veritat i, un cop coneguda, d'acceptar-la i de guardar-la.

Semblantment, el sagrat Concili declara que aquests deures atenyen i obliguen la consciència dels homes, i que la veritat s'ha d'imposar només per la força de la mateixa veritat, la qual va penetrant en els esperits suaument i alhora amb vigor. I ja que la llibertat religiosa, que els homes exigeixen en el compliment del deure de donar culte a Déu, vol dir quedar lliure de tota mena de coacció en la societat civil, manté intacta la doctrina tradicional catòlica sobre el deure moral dels individus i de la societat envers la veritable religió i l'única

Església de Crist. Finalment, quan el sagrat Concili tracta de la llibertat religiosa, es proposa desenvolupar la doctrina dels darrers Summes Pontífexs sobre els drets inviolables de la persona humana i l'ordenació jurídica de la societat.

I. Aspectes generals de la llibertat religiosa

2. (*Objecte i fonament de la llibertat religiosa.*) Aquest Concili Vaticà declara que la persona humana té dret a la llibertat religiosa. Aquesta llibertat consisteix en això: tothom ha de quedar lliure de qualsevol coacció, tant de part d'individus com de part de grups socials o del poder humà que sigui. I això de tal manera que en matèria religiosa ningú no sigui forçat a anar contra la seva consciència, ni sigui tampoc impedit de seguir la seva consciència, en privat i en públic, sol o associat a d'altres, dintre els límits deguts. Declara també que el dret a la llibertat religiosa està realment fonamentat en la dignitat de la persona humana, tal com és conegut tant per mitjà de la paraula de Déu revelada com per la raó. Cal reconèixer aquest dret de la persona humana a la llibertat religiosa en l'ordenament jurídic de la societat, de tal manera que esdevingui un dret civil.

Segons la pròpia dignitat, tots els homes, ja que són persones, és a dir, dotats de raó i de lliure voluntat i, per tant, posseeixen una responsabilitat personal, són impulsats per la mateixa natura i obligats moralment a cercar la veritat, en primer lloc la referent a la religió. Tenen també el deure d'adherir-se a la veritat coneguda i a ordenar tota la vida segons les exigències de la veritat. Per tal, doncs, que els homes puguin satisfer aquesta obligació d'una manera digna de llur naturalesa, han de fruit de llibertat psicològica i al mateix temps també de tota manca de coacció externa. El dret a la llibertat religiosa no es fonamenta, doncs, en una disposició subjectiva de la persona, sinó en la seva mateixa naturalesa. D'aquí que el dret a aquesta immunitat persisteix fins en aquells que no satisfan l'obligació de cercar la veritat i d'adherir-s'hi; el seu exercici no pot ser impedit, mentre sigui respectat el just ordre públic.

* Promulgada el 7 de desembre de 1965.

3. (*La llibertat religiosa i la relació de l'home amb Déu.*) Això encara queda més clar a qui tingui en compte que la norma suprema de la vida humana és la llei divina, eterna, objectiva i universal, per la qual Déu, segons un disseny de saviesa i d'amor, ordena, dirigeix i governa el món sencer i els camins de la comunitat humana. Déu fa participar l'home de la seva llei, de manera que aquest, per una disposició suau de la providència divina, pugui conèixer més i més la veritat immutuable. Per això, cadascú té el deure, i per tant el dret, de cercar la veritat en matèria religiosa a fi de formar-se prudentment judicis de consciència rectes i veritables tot emprant els mitjans apropiats.

Cal cercar la veritat d'una manera corresponent a la dignitat de la persona humana i a la seva naturalesa social, és a dir, amb una recerca lliure, amb l'ajut del magisteri o ensenyament, de la comunicació i del diàleg amb el qual, per tal d'ajudar-se recíprocament en la recerca de la veritat, els uns exposen als altres la veritat que han descobert o que consideren haver descobert; però cal adherir-se fermament a la veritat coneguda amb assentiment personal.

L'home percep i coneix els dictats de la llei divina per mitjà de la seva consciència; per això, l'ha de seguir fidelment en tota la seva activitat a fi d'arribar al seu fi, que és Déu. Per tant, no se'l pot obligar a actuar contra la seva pròpia consciència. Però ni tan sols se l'ha d'impedir que actuï segons la seva consciència, sobretot en matèria religiosa. En efecte, l'exercici de la religió, per la seva mateixa naturalesa, consisteix abans de tot en actes interiors voluntaris i lliures pels quals l'home s'ordena directament a Déu; no hi ha cap poder purament humà que pugui imposar o prohibir aquesta mena d'actes. El mateix caràcter social de l'home exigeix que expressi exteriorment els actes interns de la religió, que tingui intercanvi amb els altres en matèria religiosa i professi la seva religió comunitàriament.

Es comet, doncs, una injustícia contra la persona humana i contra el mateix ordre que Déu ha establert per als homes, si és negat a l'home el lliure exercici de la religió en la societat, sempre que es respecti el just ordre públic.

A més, els actes religiosos pels quals els homes, per íntima convicció, s'adrecen a Déu, en privat o en públic, transcendeixen per naturalesa l'ordre terrenal i temporal de les coses. Per tant, el poder civil, que té per fi propi procurar el bé comú temporal, ha de reconèixer i afavorir la vida religiosa dels ciutadans; però convé afirmar que ul-

trapassa els seus límits, si intenta dirigir o impedir els actes religiosos.

4. (*Libertat de les comunitats religioses.*) La llibertat o la immunitat de coacció en matèria religiosa que escau als individus els han de ser reconegudes també quan actuen comunitàriament. En efecte, les comunitats religioses vénen exigides pel caràcter social, tant de l'home com de la religió mateixa.

Pel que fa a aquestes comunitats, mentre no es violin les justes exigències de l'ordre públic, els és deguda, segons el dret, la immunitat per a poder regir-se segons les normes pròpies, donar culte públic a la divinitat suprema, ajudar els propis membres a exercir la pràctica religiosa i a sostenir-los doctrinalment, i promoure en fi aquelles institucions en les quals els membres col·laboren per ordenar la pròpia vida segons els principis religiosos.

Les comunitats religioses tenen igualment el dret de no ser impedides, per mitjans legals o per actes administratius del poder civil, d'escollir els propis ministres, formar-los, nomenar-los i traslladar-los, de tenir comunicació amb les autoritats i les comunitats religioses que viuen en altres indrets del món, de construir edificis religiosos i d'adquirir els béns que necessiten i usar-los.

Les comunitats religioses tenen també el dret de no ser impedides d'ensenyar i de testimoniar públicament la pròpia fe, de paraula o per escrit. Però quan es tracta de difondre la fe religiosa o d'introduir pràctiques, sempre cal abstenir-se de qualsevol classe d'acció que sembli coaccionar els altres, de persuadir-los poc honradament o incorrectament, especialment si es tracta de gent sense cultura o mancada de béns. Aquesta manera d'actuar s'ha de considerar com un abús del dret propi i una ofensa al dret dels altres.

La llibertat religiosa demana també que les comunitats religioses puguin manifestar lliurement l'eficàcia especial de la pròpia doctrina per organitzar la societat i vivificar tota l'activitat humana. En fi, en la naturalesa social de l'home i en el caràcter mateix de la religió es fonamenta el dret que tenen els homes, moguts per la pròpia convicció religiosa, de reunir-se lliurement o de constituir associacions educatives, culturals, caritatives i socials.

5. (*Libertat religiosa de la família.*) Cada família, en tant que societat que frueix d'un dret propi i primordial, té el dret d'ordenar lliurement la vida religiosa de la llar sota la direcció dels pares. A aquests els correspon igualment la forma d'educació religiosa a impartir als fills, d'acord amb les pròpies conviccions religioses. Per tant, el

poder civil ha de reconèixer als pares el dret d'escollir, amb autèntica llibertat, les escoles i els altres mitjans d'educació, i aquesta llibertat d'elecció no ha de servir de pretext per a imposar-los, directament o indirectament, càrregues injustes. A més, els drets dels pares es troben violats sempre que els fills són obligats a freqüentar cursos escolars que no responen a les conviccions religioses dels pares, o sempre que s'imposa una sola forma d'educació de la qual s'exclou totalment la formació religiosa.

6. (*Responsabilitat i llibertat religiosa.*) El bé comú de la societat —conjunt de condicions de vida social que permeten a l'home d'aconseguir la seva perfecció més plenament i lliurement— consisteix en primer lloc a respectar els drets i els deures de la persona humana. Per tant, l'interès pel dret a la llibertat religiosa l'han de tenir tant els ciutadans com els grups socials, els poders civils, l'Església i les altres comunitats religioses, de la manera pròpia a cadascú, en funció dels seus deures per respecte al bé comú.

Protegir i promoure els drets inviolables de l'home és un deure essencial del poder civil. Per tant, aquest, servint-se d'unes lleis justes i d'altres mitjans apropiats, ha de protegir eficaçment la llibertat religiosa de tots els ciutadans i crear les condicions propícies per a afavorir la vida religiosa, de manera que els ciutadans puguin exercir efectivament els drets de la religió i complir-ne les obligacions, i la societat frueixi dels béns de la justícia i de la pau que provenen de la fidelitat dels homes envers Déu i la seva santa voluntat. Si, considerades les circumstàncies particulars dels pobles, en l'ordenament jurídic d'una nació es dona a una comunitat religiosa un especial reconeixement civil, és necessari que al mateix temps a tots els ciutadans i a les comunitats religioses els sigui reconegut i respectat el dret a la llibertat en matèria religiosa.

Finalment, el poder civil procurarà que la igualtat jurídica dels ciutadans, necessària per al bé comú de la societat, no quedi mai perjudicada obertament o d'amagat per motius religiosos i que entre ells no es faci cap discriminació.

Se'n segueix que el poder públic cometrà una injustícia, si amb la força, la intimidació o altres mitjans, imposa als ciutadans la professió o el refús d'una religió, o si impedeix a un individu d'entrar o d'abandonar una comunitat religiosa. Molt més encara es va contra la voluntat de Déu i els drets sagrats de la persona i de la humanitat, si s'usa de la violència per fer desaparèixer o per im-

pedir la religió, o en tota la humanitat, o en algun país o en un grup determinat.

7. (*Límits de la llibertat religiosa.*) El dret a la llibertat religiosa s'exerceix en la societat humana; per això, el seu exercici està subjecte a certes normes que la regulen.

En l'exercici de totes les llibertats cal observar el principi moral de la responsabilitat personal i social: la llei moral obliga els homes i els grups socials a tenir en compte, en l'exercici dels propis drets, els drets dels altres, les seves obligacions envers els altres i també el bé comú de tots. Amb tothom cal actuar segons justícia i humanitat.

A més, ja que la societat civil té el dret de protegir-se contra els abusos que podrien introduir-se sota pretext de llibertat religiosa, pertoca sobretot al poder civil mirar de protegir aquest dret. De tota manera, no ho farà d'una manera arbitrària o afavorint injustament una part, sinó seguint les normes del dret, conformes a l'ordre moral objectiu, postulades per la defensa eficaç dels drets de tots els ciutadans i per a llur harmonització pacífica, per una suficient tutela de l'honesta pau pública que consisteix en una convivència ordenada sobre la base d'una veritable justícia, i també per la protecció deguda a la moralitat pública. Tot això constitueix la part fonamental del bé comú i entra en la noció d'ordre públic. D'altra banda, en la societat cal respectar sempre la regla general de la plena llibertat, segons la qual s'ha de reconèixer a l'home el màxim de llibertat i només li ha de ser limitada quan i segons que sigui necessari.

8. (*Formació de l'ús de la llibertat.*) Als nostres temps l'home està exposat a tota mena de pressions i corre el perill de quedar privat de la llibertat del propi criteri. Però, per altra banda, són nombrosos els qui, amb el pretext de la llibertat, semblen propensos a rebutjar tota dependència i a no fer cas de l'obediència deguda.

Per això, aquest Concili Vaticà exhorta tothom, i especialment els qui tenen la missió d'educar els altres, a comprometre's a formar homes que, respectant l'ordre moral, sàpiguen obeir l'autoritat legítima i estimin la llibertat autèntica; homes que judiquin les coses amb criteri personal a la llum de la veritat, que despleguin les pròpies activitats amb sentit de responsabilitat, i que es comprometin a cercar tot el que és veritable i just, disposats a col·laborar generosament amb els altres. Així doncs, la llibertat religiosa ha de contribuir igualment a fer que els homes en l'acompliment dels llurs deures enmig de la vida social actuïn amb una més gran responsabilitat.

II. La llibertat religiosa a la llum de la revelació

9. (*La doctrina de la llibertat religiosa té les arrels en la revelació.*) Tot el que aquest Concili Vaticà declara sobre el dret de l'home a la llibertat religiosa té el fonament en la dignitat de la persona humana, les exigències de la qual la raó humana ha conegut cada vegada més per l'experiència dels segles. Més encara, aquesta doctrina sobre la llibertat enfonsa les arrels en la revelació divina, per la qual cosa ha de ser respectada santament pels cristians. Encara que, en efecte, la revelació no afirmi expressament el dret a la immunitat de coacció externa en matèria religiosa, descobreix tanmateix en tota la seva amplitud la dignitat de la persona humana, demostra el respecte de Crist a la llibertat de l'home en l'acompliment del deure de creure a la paraula de Déu i ens ensenya l'esperit que els deixebles d'un tal Mestre han de reconèixer i seguir en tota cosa. Tot això posa en relleu els principis generals que fonamenten la doctrina d'aquesta Declaració sobre la llibertat religiosa. Sobretot, que la llibertat religiosa en la societat està en plena correspondència amb la llibertat de l'acte de fe cristiana.

10. (*La llibertat de l'acte de fe.*) Un capítol fonamental de la doctrina catòlica, contingut en la paraula de Déu i predicat constantment pels pares, és que l'home ha de respondre a Déu creient voluntàriament; per tant, ningú no pot ser obligat a contraccor a acceptar la fe. En efecte, l'acte de fe, per la seva mateixa naturalesa, és voluntari, ja que l'home, redimit per Crist salvador i cridat en Jesucrist a la filiació adoptiva, no pot adherir-se a Déu que es revela, si, atret pel Pare, no dóna a Déu una submissió de fe racional i lliure. És, doncs, plenament conforme al caràcter propi de la fe que en matèria religiosa s'exclouï tota mena de coacció de part dels homes. D'aquí que la llibertat religiosa ajuda molt a fomentar aquell estat de coses en el qual els homes poden ser invitats lliurement a acceptar la fe cristiana, a abraçar-la espontàniament i a professar-la activament en totes les manifestacions de la vida.

11. (*Manera d'actuar de Crist i dels Apòstols.*) Déu crida els homes a servir-lo en esperit i en veritat; per això, hi estan obligats en consciència, però mai forçats. La raó es troba en la dignitat de la persona humana creada per Déu mateix, la qual ha de ser guiada per una decisió personal i ha de fruir de llibertat. Això encara queda molt més clar en Jesucrist, en el qual Déu manifesta i fa conèixer els seus camins d'una manera perfecta. Crist,

efectivament, el nostre Mestre i Senyor, benigne i humil de cor, va atreure i va invitar els deixebles amb paciència. Cert, va confirmar la seva predicació amb miracles, per suscitar i enfortir la fe dels oients, i no pas per exercir sobre ells una coerció. Si, per una banda, va reprotxar la incredulitat dels oients, per l'altra, va deixar el càstig a Déu per al dia del judici. Quan va enviar els Apòstols al món, els va dir: «Els qui creuran i seran batejats se salvaran, però els qui no creuran es condemnaran» (Mc 16,16). Tot i reconèixer la presència del jull enmig del blat, va manar de deixar-lo créixer fins a la sega que tindrà lloc a la fi del món. No volent ser un messiès polític ni dominador per la força, preferí anomenar-se Fill de l'home que va venir «a servir i a donar la vida com a rescat per tothom» (Mc 10,45). Es presentà com el perfecte servent de Déu, que «no trenca la canya esquerda ni apaga el ble que vacil·la» (Mt 12,20). Reconegué el poder civil i els seus drets en dir que calia pagar el tribut al Cèsar, però féu veure prou clarament que calia respectar els drets superiors de Déu: «Doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu el que és de Déu» (Mt 22,21). En fi, completà la seva revelació quan dugué a terme la redempció en la creu per adquirir per als homes la salvació i l'autèntica llibertat. Donà testimoniatge de la veritat, però no volgué imposar-la per la força als qui s'hi oposaven. El seu Regne no es defensa amb l'espasa, sinó que s'estableix testimoniant i escoltant la veritat, i creix per l'amor amb què Crist enlairat en la creu atrau tothom cap a ell.

Els Apòstols, instruïts per la paraula i l'exemple de Crist, van seguir el mateix camí. Des dels orígens de l'Església els deixebles de Crist es van esforçar per convertir els homes a confessar Crist com a Senyor, però no ho feren amb una acció coercitiva ni servint-se d'habilitats indignes de l'Evangelí, sinó per damunt de tot amb la força de la paraula de Déu. Amb vigor anunciaven a tothom el pla de Déu salvador, «que vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,4); però al mateix temps respectaven els febles encara que es trobessin en l'error, tot manifestant així que «cadascun de nosaltres haurà de donar compte a Déu de si mateix» (Rm 14,12) i per això ha d'obeir solament la seva pròpia consciència. A exemple de Crist, els Apòstols van procurar sempre donar testimoniatge de la veritat de Déu, plens de valentia «per proclamar la paraula de Déu» (Ac 4,31) davant del poble i dels governants. Amb fe ferma, en efecte, asseguraven que l'Evangelí és realment poder de Déu per a sal-

var tots els qui creuen. Menyspreant, doncs, «les armes de la carn», i seguint l'exemple d'humilitat i de modèstia de Crist, van predicar la paraula de Déu amb la confiança que es tractava d'una força divina capaç de destruir les potències enemigues de Déu i de fer que els homes retessin a Crist l'homenatge de la fe i de l'obediència. Com el mestre, els Apòstols van reconèixer la legítima autoritat civil: «Tota autoritat ve de Déu», ensenya l'Apòstol, el qual en treu la conseqüència: «Que tothom se sotmeti a les autoritats que tenen el poder..., el qui s'enfronta a l'autoritat es rebel·la contra l'ordre volgut per Déu» (Rm 13,1-2). Però, al mateix temps, no van tenir por de contradir el poder públic quan s'oposava a la voluntat santa de Déu: «Cal obeir Déu abans que els homes» (Ac 5,29). Aquest camí és el que van seguir innumbrables màrtirs i fidels en tot temps i pertot arreu.

12. (*L'Església segueix l'exemple de Crist i dels Apòstols.*) L'Església, doncs, fidel a la veritat de l'evangeli, segueix el camí de Crist i dels Apòstols quan reconeix el principi de la llibertat religiosa conforme a la dignitat de l'home i a la revelació de Déu, i l'afavoreix. Aquesta doctrina que ha rebut del Mestre i dels Apòstols, l'ha guardada i l'ha transmesa al llarg de tots els temps. I encara que en la vida del poble de Déu, que peregrina a través de les vicissituds de la història humana, de vegades ha tingut un comportament poc conforme a l'esperit evangèlic, o fins hi tot contrari, sempre tanmateix ha perdurat la doctrina de l'Església que no es pot obligar ningú a acceptar la fe.

Així el ferment evangèlic ha treballat durant molt temps l'esperit humà i ha contribuït molt a fer reconèixer més i més la dignitat de la persona humana al llarg dels segles, i a fer madurar la convicció que aquesta en la societat ha de quedar lliure de tota mena de coacció humana en matèria religiosa.

13. (*Llibertat de l'Església.*) Hi ha coses que atenyen el bé de l'Església i el de la mateixa ciutat terrenal i que, sempre i per tot arreu, han de ser salvaguardades i protegides contra tota violació. Entre aquestes coses la més important és que l'Església frueixi de tanta llibertat d'acció com ho exigeix procurar la salvació dels homes. Aquesta és la llibertat sagrada, amb la qual l'únic fill de Déu enriquit l'Església adquirida amb la seva sang. És tan pròpia de l'Església, que tots aquells qui la impugnen van contra la voluntat de Déu. La llibertat de l'Església és un principi fonamental en les relacions entre l'Església i els poders públics i tot l'ordenament civil.

En la societat humana i davant de tot poder públic, l'Església reivindica per a si mateixa la llibertat, a títol d'autoritat espiritual, instituída per Crist, el Senyor, i encarregada per manament diví d'anar per tot el món i predicar l'Evangeli a tothom. Semblantment, l'Església demana la llibertat en tant que societat humana que té el dret de viure en la societat civil segons imperatius de la fe cristiana.

Ara bé, si roman en vigor el principi de la llibertat religiosa, no sols proclamada de paraula o solament sancionada per lleis, sinó portada a la pràctica amb sinceritat, aleshores l'Església aconsegueix una estabilitat de dret i de fet que li assegura la independència necessària per a complir la divina missió, independència que en la societat les autoritats eclesiàstiques han reivindicat amb tota la fermesa. Al mateix temps els fidels, com els altres homes, tenen el dret civil de no ser impeditos de viure d'acord amb la pròpia consciència. Per tant, hi ha un acord perfecte entre la llibertat de l'Església i la llibertat religiosa que cal reconèixer com un dret a tots els homes i a totes les comunitats i que cal sancionar en l'ordenament jurídic.

14. (*Funció de l'Església.*) Per obeir el manament diví: «Convertiu tots els pobles» (Mt 28,19), l'Església catòlica ha de treballar sense estalviar-se cap esforç perquè «la paraula de Déu es difongui i sigui glorificada» (2Te 3,1).

L'Església, doncs, demana insistentment als seus fills que primer de tot «facin pregàries, oracions, súpliques i accions de gràcies per tots els homes... Això és bo i agradable a Déu, salvador nostre, que vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat» (1Tm 2,1-4).

Els fidels, per formar-se la consciència, han d'escoltar amb tota atenció la doctrina sagrada i certa de l'Església. En efecte, per voluntat de Crist, l'Església catòlica és mestra de la veritat, i té la missió de proclamar i d'ensenyar autènticament la veritat que és Crist, i al mateix temps de declarar i de confirmar amb la seva autoritat els principis d'ordre moral que deriven de la mateixa naturalesa humana. A més, que els cristians es comportin amb saviesa envers aquells qui són fora, i que «per l'Esperit Sant, per l'amor no fingit, per la paraula de veritat» (2Co 6,6-7), s'esforcin a propagar la llum de la vida amb tota la confiança i amb fortalesa apostòlica, fins a vessar la sang.

En efecte, el deixeble, envers el Crist mestre, està obligat pel greu deure de conèixer sempre més plenament la veritat que n'ha rebut, d'anunciar-la fidelment i de defensar-la amb intrepidesa, tot absintint-se de mitjans contraris a l'esperit evangèlic.

Igualment, la caritat de Crist l'empeny a tractar amb amor, prudència i paciència els qui es troben en l'error o en la ignorància de la fe. Cal doncs, tenir en compte els deures envers Crist, Verb de vida que ha de ser anunciat, envers els drets de la persona humana i envers la mesura de gràcia que Déu, a través de Crist, ha donat a l'home convidat a acollir i a professar la fe amb espontaneïtat.

15. (*Conclusió.*) És ben cert que l'home d'avui desitja poder professar lliurement la religió, tant en privat com en públic; més encara: la llibertat religiosa ja és avui declarada en la majoria de constitucions com un dret civil i solemnement reconeguda pels documents internacionals.

Però no manquen règims en els quals, per bé que la llibertat de culte religiós sigui reconeguda en la constitució, els poders públics s'esforcen tanmateix per apartar els ciutadans de professar la religió i per fer molt difícil i precària la vida de les comunitats religioses.

Saludant amb gran joia els signes favorables del nostre temps i denunciant amb tristesa aquests

fets deplorables, el sagrat Concili exhorta els catòlics i invita tots els homes a considerar amb tota l'atenció fins a quin punt és necessària la llibertat religiosa sobretot en la condició actual de la família humana.

És prou evident que avui els pobles se senten inclinats a unir-se més i més, que s'estableixen relacions més estretes entre pobles de cultura i de religió diferents i que creix en cadascú la consciència de la pròpia responsabilitat. Per això, per tal que s'instaurin relacions pacífiques i concòrdia entre els homes, s'imposa el fet que pertot arreu la llibertat religiosa sigui sancionada per una tutela jurídica eficaç i que siguin respectats els deures i els drets de professar lliurement en la societat la vida religiosa.

Que Déu, Pare de tots els homes, faci que la família humana, respectant diligentment l'exercici de la llibertat religiosa en la societat, per la gràcia del Crist i el poder de l'Esperit Sant, arribi a aquella sublim i eterna «llibertat de la glòria dels fills de Déu» (Rm 8,21).

ÍNDIX

PRESENTACIÓ.....	5
CONSTITUCIONS	
Constitució «Sacrosanctum concilium» sobre la Sagrada Litúrgia	9
Constitució dogmàtica «Lumen gentium» sobre l'Església	24
Constitució dogmàtica «Dei verbum» sobre la revelació divina	54
Constitució pastoral «Gaudium et spes» sobre l'Església en el món contemporani	60
DECRETES	
Decret «Inter mirifica» sobre els mitjans de comunicació social.....	103
Decret «Orientalium ecclesiarum» sobre les Esglésies orientals catòliques	107
Decret «Unitatis redintegratio» sobre l'ecumenisme	111
Decret «Christus dominus» sobre la funció pastoral dels bisbes en l'Església.....	120
Decret «Perfectae caritatis» sobre l'actualització de la vida religiosa.....	131
Decret «Optatam totius» sobre la formació sacerdotal	138
Decret «Apostolicam actuositatem» sobre l'apostolat dels laics	144
Decret «Ad gentes» sobre l'activitat missionera de l'Església.....	157
Decret «Presbyterorum ordinis» sobre el ministeri i la vida dels preveres	174
DECLARACIONS	
Declaració «Gravissimum educationis» sobre l'educació cristiana.....	189
Declaració «Nostra aetate» sobre les relacions de l'Església amb les religions no cristianes.....	194
Declaració «Dignitatis humanae» sobre la llibertat religiosa	196

«Sovint s'ha dit, i amb raó, que el concili Vaticà II és l'esdeveniment eclesial més important del segle XX, "un gran do de l'Esperit Sant a la seva Església", en paraules de Joan Pau II. El Concili ha estat i és una pedra mil·liar en el camí recorregut per l'Església, "mare i mestra", durant els gairebé dos mil anys de pelegrinatge per aquest món.

[...] Els documents del concili Vaticà II no són una relíquia del passat ni uns textos envellits, útils només parcialment. Ben al contrari, són magisteri extraordinari de l'Església, que demana una adhesió del cor i de l'intel·lecte per part dels qui viuen la seva fe en comunió amb el bisbe de Roma i amb els altres bisbes de l'Església catòlica. Per això els documents conciliars han de ser coneguts i estimats, llegits i aplicats a l'interior d'una Església que viu la seva missió enmig del món.»

(del pròleg de Jaume Pujol Balcells, Arquebisbe Metropolità de Tarragona)

ISBN 978-84-9883-522-9

9 788498 835229